Ås kommune

Ås kommune

2019-22

1,44 mrd.

driftsbudsjett

2018

Nye investeringer

1,1 mrd.

(2019-22)

1218

årsverk i 2019

Netto driftsresultat 2019:

0,4 %

Innbyggere 2018

20 084

1,5-2,5 % årlig vekst framover

20

Kommune barometeret 2018

Netto økning i lånegjeld 2019-22:

+512 mill.

Innsparingskrav (mill. kr)

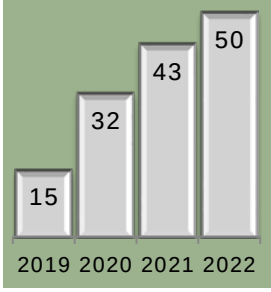

Handlingsprogram 2019-2022

Budsjett 2019

Økonomiplan 2020-2022

Rådmannens forslag 24.oktober 2018

Innhold

1. Innledning 4
2. Forutsetninger for handlingsprogramperioden 6
2.1 Lokalpolitiske føringer 6
2.2 Statsbudsjettet 2019 6
2.3 Befolkningsutvikling 8
2.4 KOSTRA nøkkeltall 15
3. Økonomiske rammer 17
3.1 Budsjett 2019 og økonomiplan 2020-2022 17
3.2 Sentrale inntekter 19
3.3 Finansforvaltning 21
4. Hovedsatsninger 26
Hovedmål 1 Ås er en miljøvennlig kommune med fokus på bærekraftig ressursbruk 28
Hovedmål 2 Ås er en inkluderende og mangfoldig kommune 34
Hovedmål 3 Ås er et kunnskaps- og kultursenter i regionen 38
Hovedmål 4 Ås kommune som en aktiv samfunnsutvikler og en attraktiv arbeidsgiver 40
5. Budsjett for tjenestene 44
5.1 Omstilling og reduksjon 46
5.2 Tjenesteorientert budsjett 2019 og økonomiplan 2020-22 47
5.3 Barnehage 48
5.4 Grunnskoleopplæring 53
5.6 Kultur-, idrett- og fritidstjenester 60
5.7 Kommunehelse 66
5.8 Barnevern 72
5.9 Sosiale og arbeidsrettede tjenester 76
5.10 Tjenester til hjemmeboende 82
5.11 Pleie og omsorgstjenester i institusjon 87
5.12 Fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø 91
5.13 Administrasjon og styring 96
5.14 Eiendomsforvaltning og utleie 102
5.15 Samferdsel 108
5.16 Brann og ulykkesvern 111
5.17 Vann, avløp og renovasjonstjenester 113
5.18 Felles inntekter og utgifter 117
5.19 Tiltak med krav til omstilling og reduksjon 118
6. Investeringer 124

6.1 Barnehage....126
6.2 Grunnskole....126
6.3 Kultur-, idrett- og friluftsliv....127
6.4 Tjenester til hjemmeboende....128
6.5 Institusjonstjenester....128
6.6 Fysisk planlegging, natur og nærmiljø....129
6.7 Administrasjon....130
6.8 Eiendomsforvaltning generelt....130
6.9 Samferdsel....131
6.10 VAR....131
6.11 Finansiering....132

Vedlegg 1 – Budsjett 1A og 1B....134
Vedlegg 2 – Oversikt funksjoner....136
Vedlegg 3 – Investeringer 2A og 2B....138
Vedlegg 4 – Utviklingen i totale årsverk for 2019....141
Vedlegg 5 – Interkommunalt samarbeid i Follo, oversikt over diverse organer 142
Vedlegg 6 – Budsjett for Kontroll og tilsyn....143
Vedlegg 7 – Kommunale avgifter, gebyrer og gebyrregulativ....146
Vedlegg 8 – Årsbudsjett og handlingsprogram for kirken 2019 - 2022....163

1. Innledning

ET HANDLINGSPROGRAM MED UTGANGSPUNKT I KOMMUNE-PLANENS HOVEDMÅL

Hovedmålene i kommunestyrets vedtatte kommuneplan setter retningen for arbeidet med handlingsprogram og økonomiplan. Handlingsprogrammet tar utgangspunkt i hovedmålene i kommuneplanens samfunnsdel:

1. *Innen 2027 er Ås en miljøvennlig kommune med fokus på bærekraftig ressursbruk*
2. *Innen 2027 er Ås en inkluderende og mangfoldig kommune*
3. *Innen 2027 er Ås et kunnskaps- og kultursenter i regionen*
4. *Innen 2027 er Ås kommune et godt sted å bo for alle kommunens innbyggere*
5. *Innen 2027 er Ås kommune en aktiv samfunnsutvikler og en attraktiv arbeidsgiver*
6. *Innen 2027 skal Ås kommune levere gode og effektive tjenester til kommunens innbyggere*

Utgangspunktet for hovedmålene er satsningsområdene fra kommuneplanen innenfor *miljø, mangfold og muligheter.*

50 MILL. KR I BESPARELSER INNEN 2022 MEDFØRER ENDRINGER I TJENESTETILBUDET

Kommunen vil styre mot et betydelig underskudd i planperioden dersom dagens tjenestenivå videreføres. Dette er ikke økonomisk bærekraftig. Rådmannen har derfor foreslått nødvendige innsparinger og utsettelse av investeringer for å få budsjettet i balanse for perioden.

Rådmannens budsjettforslag innebærer betydelige og krevende reduksjonstiltak som berører alle tjenester. Kuttene er et resultat av tidligere utsettelser av reduksjonskrav, underestimert behov i demografisk vekst, nye nasjonale krav og innstramminger, samt at kommunen har overkapasitet i bygg noe som gir økte kostnader.

Rådmannen har konkret utformet noen tiltaksområder som innbefatter reelle og varige reduksjoner i tjenestene.

Befolkningsveksten vil være avgjørende for hvor store kutt som må gjennomføres på tjenesteområdene fremover. Men uavhengig av når veksten kommer, vil det være nødvendig med omstilling og effektivisering. Innstramming i vedtak og tjenester må starte allerede i 2019.

For å oppnå et null-resultat i 2019 kreves 15 mill. kr, i 2022 kreves 50 mill. kr.

OMSTILLING OG DREINING AV TJENESTER

Det er beregnet at Ås kommunes demografikostnader øker med 100 mill. kr frem mot 2022. Denne beregningen er basert på SSB sin befolknings-prognose og forventede demografi-kostnader for ulike aldersgrupper. Ås kommune har ikke økonomiske ressurser til å takle denne veksten uten en endring av tjenestetilbudet. Med økt fokus på livsmestring kan innbyggerne bli mer selvhjulpne og ta i mer i bruk egne ressurser. Dette vil også kunne gi økt verdighet. Kommunen skal dreie tjenestetilbudet fra å utøve tjenester for innbyggerne til sammen med dem tilrettelegge for mer egenmestring.

Ås kommune skal oppleves som en god kommune å bo i for innbyggerne.

GODE TJENESTER, MEN MÅ LIKEVEL OMSTILLE

Kommunebarometeret 2018 (20.plass) og Kommune-NM (7.plass) viser at kommunen gjennomgående leverer gode tjenester sammenlignet med nasjonalt nivå. Når kommunen i de neste årene skal holde et svært høyt investeringsnivå, blir det totale kostnadsnivået for høyt med dagens drift. Kommunens økonomiske stilling utfordres og det krever en betydelig effektivisering og prioritering for å sikre bærekraft i årene framover.

Regjeringen forutsetter i tillegg at kommunene reduserer kostnader med 0,5 % gjennom effektivisering årlig. Ved trekk i statlige rammetilskudd må utgiftsnivået også tilpasses.

Rådmannen vil foreslå å nedsette en politisk og administrativ arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til finansielle handlingsregler for Ås kommune.

OMORGANISERING AV ADMINISTRASJONEN I 2019

Et element i omstillingsarbeidet siste året har vært ny organisering av kommunen. Ny kommunalsjef for felles tjenester/stabene vil tilføre en nødvendig styrking av det strategiske nivået. Kommunens størrelse, stadig økt oppgaveportefølje og strammere økonomi har gitt behov for ny struktur gjennom å samle enhetene i større virksomheter. Dette for å kunne ta ut mer effekt av samarbeid og ressurser. Med de store utfordringene enhetene får framover, med krav om økonomiske reduksjoner og vridning av tjenester, vil virksomhetslederne være et helt nødvendig verktøy for å lykkes.

2. Forutsetninger for handlingsprogramperioden

2.1 Lokalpolitiske føringer

Formannskapet fattet følgende vedtak 6.juni 2018:

1. *Prosessen med handlingsprogram 2019-2022 gjennomføres som beskrevet i tabell 1 i vedtaket.*
2. *De foreløpige økonomiske rammene for tjenesteområdene 2019 – 2022 er en videreføring av rammene for 2018-2021 justert for lønns- og prisvekst.*
3. *Det planlegges med en ramme på 1 % av tjenesteområdets budsjetter til å dekke økte demografiutgifter.*
4. *Det planlegges med en ramme på 1 % av tjenesteområdets budsjetter til effektivisering eller reduksjon av tjenester.*
5. *Rådmannen utarbeider et forslag til maksimal gjeldsgrad i forbindelse med HP 2019-2022.*

2.2 Statsbudsjettet 2019

DET ØKONOMISKE OPPLEGGET FOR KOMMUNESEKTOREN I 2019

Regjeringen legger opp til en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2019 på 2,6 mrd. kroner. Samlet pris- og lønnsvekst for kommunesektoren (deflator) er i 2018 anslått til 2,8 %, hvorav lønnsvekstanslaget er 3,25 %. Etter dekning av lønns- og prisvekst er det beregnet en realvekst for kommunesektoren på 0,7 %.

Veksten i frie inntekter må sees i sammenheng med kommunesektorens anslåtte merutgifter:

- Demografisk vekst: 1 mrd. kr
- Økte pensjonskostnader utover lønnsvekst: 0,7 mrd. Kr.
- Satsinger som skal dekkes av veksten i frie inntekter (rus, habilitering og rehabilitering og tidlig innsats i skolen): 0,5 mrd. kr

Etter dette har kommunesektoren en ramme på 0,3 mrd. kr. Denne skal dekke andre kostnader, herunder økte rentekostnader som vil overgå inntektsveksten for mange kommuner. Det vil dermed være nødvendig for kommunesektoren å effektivisere og/eller kutte tjenester i 2019.

Endringer i bevilgninger til kommunene

Av veksten i frie inntekter skal kommunene dekke:

- Opptrappingsplanen for rus: 200 mill. kr.
- Opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering: 100 mill. kr.
- Tidlig innsats skole: 200 mill. kr.

Tilskudd til heldøgns omsorgsplasser
Regjeringen setter av en tilsagnsramme på 3 milliarder kroner til videreføring av tilskudd til heldøgns omsorgsplasser.

Fornyelse, forenkling og forbedring.
Regjeringen setter av 125 mill. kr til finansieringsordning for kommunale IKT prosjekter. KS har invitert alle kommuner til å delta i ordningen.

Ressurskrevende tjenester
Regjeringen foreslår å stramme inn toppfinansieringsordningen for ressurskrevende brukere ved å øke innslagspunktet med 50 000 kr ut over prisjusteringen. Kompensasjonsgraden på 80 % foreslås uendret. Dette gjør at kommunene må dekke en større andel av utgiftene med ressurskrevende tjenester. Regjeringens beregning av økt handlingsrom for kommunene tar ikke hensyn til dette. KS har anslått at dette vil gi økte kostnader for kommunene med 0,3 mrd. kroner.

Investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger
Det er satt av en samlet tilsagnsramme på 2,7 mrd. kr i 2019 som tilsvarer tilskudd til ca. 1500 heldøgns omsorgsplasser

Barnehage
Foreldrebetalingen for barnehageplass er økt med 50 kr pr. mnd. fra 1.august 2019. Rammetilskuddet til kommunen er redusert med forventede økte inntekter i foreldrebetaling.

Det er innført bemanningsnorm og skjerpet pedagognorm i barnehagene. KS og regjeringen er uenige om alle merutgiftene for dette er kompensert i rammetilskuddet.

Barnevern
Regjeringen setter av 80 mill. kr til en strategi for å styrke kompetansen i barnevernet. Strategien gjelder for perioden 2018-2024, og skal forberede kommunene på et større kommunalt ansvar for barnevernet (barnevernreformen) fra 2020.

Gratis kjernetid for 2 åringer fra familier med lavinntekt
Familier med lav inntekt har i dag gratis kjernetid (20 timer per uke) for 3-5 åringer, samt barn med utsatt skolestart. Regjeringen ønsker å utvide ordningen til 2-åringer fra 1. august 2019. Rammetilskuddet til kommunene økes som følge av dette.

Tidlig innsats i skole og barnehage
I statsbudsjettet legges det til grunn at kommunene vil benytte 200 mill. kr av realveksten i de frie midlene til tidlig innsats i barnehage og skole.

Eiendomsskatt – innstramminger
I 2018 ble reglene for eiendomsskatt endret slik at det ikke ble gitt adgang til å skattlegge produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner. Det er vedtatt overgangsregler slik at endringen innføres gradvis over 7 år fra 2019.

Konsekvenser for Ås kommune
Med rammene som foreslås i statsbudsjettet får Ås kommune en inntektsvekst på 3,4 % tilsvarende 34,26 mill. kr. Dette innebærer en realvekst på 0,6 %. Kommunens egne prognoser for skatteinngang for 2019 tilsier en økning på 4,6 % fra forventet regnskap 2018. Dette gir ca. 1,8 % høyere inntektsvekst enn lønns- og prisvekst.

Realveksten vil i sin helhet måtte finansiere økte finanskostnader. Dette betyr at det ikke er handlingsrom for å dekke nye tiltak og befolkningsvekst i budsjettet for 2019 uten nedprioritering av tjenester.

2.3 Befolkningsutvikling

Ved inngangen til 2018 var det 20 084 innbyggere i Ås kommune, en økning på 4,1 % i forhold til 2016. Økningen skyldes *Studentprosjektet* som ble iverksatt for å få studenter til å melde flytting til Ås kommune. Antallet barn fra 0-15 år er faktisk redusert de siste to årene.

Tabell 1 viser den reelle befolkningsveksten i perioden 2012- 2017 og middelprognose fra SSB for perioden 2018-2022. Rådmannen har satt ned en arbeidsgruppe som skal utarbeide en prognose som i større grad tar hensyn til lokale forhold enn det modellen til SSB gjør. Dette gjelder blant annet forventet boligbygging og innflytting som følge av gjeldende boligprogram.

SSBs middelvekstprognose viser 22 261 innbyggere ved inngangen til 2022. Selv om det er usikkerhetsfaktorer knyttet til prognosene, vil det fortsatt være en betydelig befolkningsvekst i Ås kommune. Det forventes vekst i både aldersgrupper for barnehage, skole og eldreomsorg. Det er derfor nødvendig å prioritere tjenester for alle disse gruppene i årene som kommer ved å utvide kapasiteten.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018*	2019*	2020*	2021*	2022*
0 – år	227	232	208	218	215	242	261	281	302	322
1-5 år	1274	1273	1270	1212	1180	1182	1210	1251	1332	1416
6-15 år	2275	2340	2454	2461	2508	2548	2596	2629	2652	2658
16-19 år	927	951	947	957	957	925	919	919	943	989
20-66 år	11108	11453	11777	12029	12754	13230	13637	14007	14336	14667
67-79 år	1512	1572	1652	1701	1734	1774	1811	1857	1901	1923
80-89 år	536	562	571	586	604	609	617	629	632	658
90 + år	110	120	113	124	132	129	140	140	163	169
Alle aldre	17 969	18 503	18 992	19 288	20 084	20 639	21 191	21 713	22 261	22 802
Vekst, personer	401	534	489	296	796	555	552	522	548	541
Vekst, prosent	**2,3%**	**2,9%**	**2,6%**	**1,6%**	**4,1%**	**2,8%**	**2,7%**	**2,5%**	**2,5%**	**2,4%**

Tabell 1 *Folkemengde i Ås kommune pr 31. desember 2013-2017 og SSB befolkningsprognose 2018-2022*

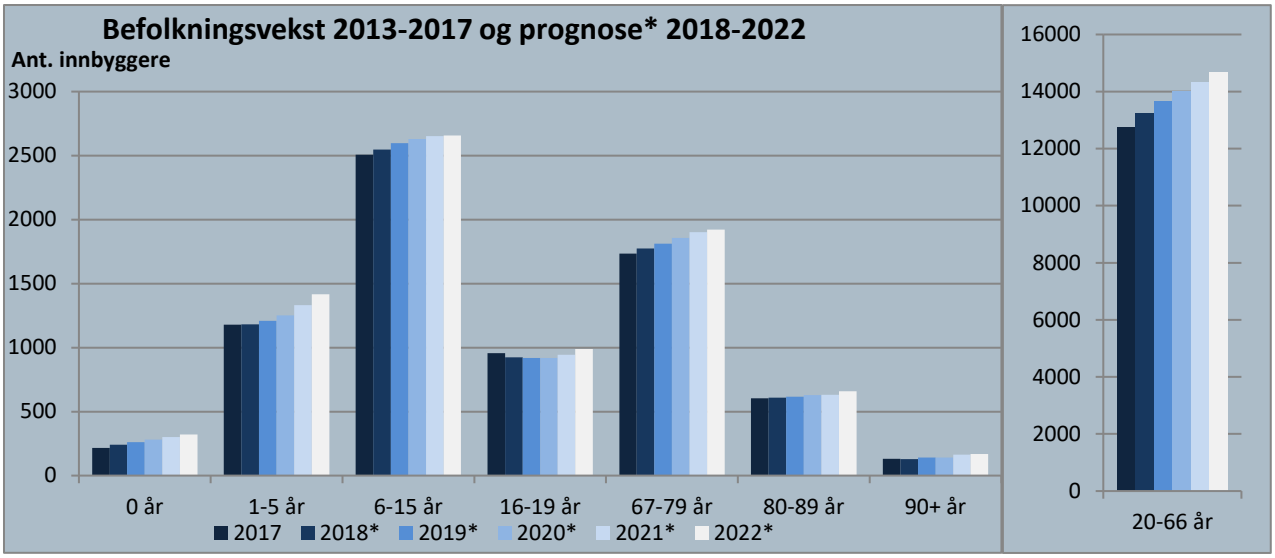

Figur 1. Befolkningsprognose 2017-2022 (Kilde: SSB)

I følge SSB sine befolkningsprognoser er forventet årlig befolkningsvekst på mellom 2,4 % og 2,7 % i planperioden. Dersom man justerer for boligprogrammet og når boliger forventes innflyttingsklare kan det forventes en vekst på 1,3 % i 2019 og så øker denne gradvis frem til 2021 til 5,7 %. Deretter forventes det en periode med høy befolkningsvekst. Det er imidlertid stor usikkerhet knyttet til denne prognosen da det er stor usikkerhet knyttet til når nye boligfelter er innflyttingsklare.

Budsjettforslaget forutsetter en noe lavere årlig inntektsvekst for skatt og rammetilskudd enn årlig befolkningsvekst i befolkningsprognosene. Dette fordi inntektsveksten til kommunen kommer året etter at nye innbyggere flytter til kommunen. Videre er det stor usikkerhet knyttet til når nye boliger er innflyttingsklare. I tillegg er en andel av befolkningsveksten til Ås kommune studenter som melder flytting. Kommunens inntekter per student er imidlertid lav, slik at studentprosjektet bidrar til økt befolkningsvekst, men ikke tilsvarende økt inntektsvekst.

Det er budsjettert med inntekter tilsvarende en årlig vekst på 1,8 % i 2019, 1,5 % i 2020 og 2 % i 2021 og 2,5 % i 2022.

	2018	2019	2020	2021	2022
Befolkningsprognose SSB	2,76 %	2,67 %	2,46 %	2,52 %	2,43 %
Befolkningsprognose boligprogram	0,8 %	1,3 %	1,8 %	5,7 %	4,6 %
Budsjettert inntektsvekst*	2 %	1,8 %	1,5 %	2 %	2,5 %

Tabell 2. Vekstprognoser og forventet årlig inntektsvekst

**Dette er budsjettert reell inntektsvekst, det vil si inntektsvekst før pris og lønnsvekst. Alle priser i handlingsprogrammet, både kostnader og inntekter er faste 2019 priser. Lønns- og prisveksten etter 2019 forutsettes dekket av at inntektene øker med tilsvarende prisvekst.*

Nærmere om forventet boligbygging

Kommunens boligprogram angir hvor utbygging til boliger er forventet gjennomført og hvor mange boliger som skal bygges fordelt på boligtyper. Boligprogrammet er et styringsredskap som rådmannen oppdaterer hvert år og som viser rådmannens antakelser om fremtidig boligutbygging. Utgangspunktet er gjeldene kommuneplan med de områder som er avsatt til fremtidig boligbebyggelse. Gjeldende boligprogram viser at fram mot 2040 vil 6100 nye boliger kunne stå klare i kommunen. Dette er usikre tall. Hvert prosjekt kan endres, det kan foreslås nye prosjekter som ikke er i boligprogrammet, og beregnet ferdigstillelse kan endres.

Ås sentrum

Høsten 2019 bør områdereguleringen for Ås sentralområde være vedtatt. Planen legger til rette for nærmere 3100 nye bruksenheter. Områdereguleringsplanen må følges opp med detaljreguleringer og byggesak. Tabellen under viser boligprogrammet for Ås sentralområde og rådmannens antakelser om når bruksenhetene vil være innflyttingsklare.

Område	Skolekrets	Status	Bo-enheter	Ene-bolig	Rekke hus	Leilig-het	2018	2019	2020	2021	2022	2023-2040
Europan	Åsgård	**	200			100 %				100	100	
Langs Moerveien	Åsgård	**	150		33 %	67 %						150
Langs Brekkeveien	Åsgård	**	150		33 %	67 %						150
Sagaveien 3	Åsgård	**	5			100 %						5
Brekkeveien 19 (Maxbo)	Åsgård	**	175		58 %	42 %				87	88	
Langbakken/Ås sentrum	Rustad	**	1500		47 %	53 %						1500
Sørråsteigen fortetting	Åsgård	**	50	100 %					5	5	5	35
Kaja nord	Åsgård	**	150									150
Langs Idrettsveien	Rustad	**	100			100 %				50		50
Esso-tomten	Åsgård	**	60			100 %						60
Nordre Moer	Åsgård	**	600		17 %	83 %						600
Sum			**3140**				**0**		**5**	**242**	**193**	**2700**

Tabell 3 *Boligprogram Ås sentrum 2018-2040*
*Status: **Under regulering*

Dyster-Eldor sør

Kommunestyret har vedtatt en områdereguleringsplan for Dyster-Eldor sør hvor det legges det opp til 450 bruksenheter. Områdereguleringsplanen må følges opp med detaljreguleringer før byggesak. Det legges opp til at 150 bruksenheter er innflyttingsklare i 2021, 150 i 2022 og 150 bruksenheter senere. Området vil tilhøre Rustad Skolekrets.

Vollskogen

Det er startet opp et arbeid med en detaljreguleringsplan for Vollskogen med ca 200 bruksenheter. 100 bruksenheter antas å være innflyttingsklare i 2022 og resten senere. Området tilhører Brønnerud skolekrets.

Solberg Øst
På Solberg Øst arbeides det med en detaljreguleringsplan og byggesak som legger til rette for 895 nye boliger. Det antas 115 innflytningsklare bruksenheter i 2020, 200 i 2021, 40 i 2022 og 540 etter 2022.

Ås nord
I Solberg skolekrets er det planer for bygging av nærmere 1460 nye bruksenheter, inklusivt Solberg Øst, fram mot 2040. I Askehaugåsen og Tømrernes feriehjem planlegges det for nærmere 450 nye boliger.

Befolkningsvekst og boligprogrammet
Fram til 2023 legger boligprogrammet opp til 1672 nye bruksenheter som gir en befolkningsøkning på 3344 (med 2 bosatte pr bolig som forutsetning). Dette er en prosentvis vekst på 3,1 % i gjennomsnitt pr år og er resultat av at flere større prosjekter forventes ferdigstilt eller delvis ferdigstilt, inklusivt Solberg Øst, Dyster Eldor II syd og Europan.

Tabell 4 viser boligprogrammet for resten av kommunen fordelt på skolekretser.

Område	Skolekrets	Status	Bo-enheter	Eneboli g	Rekkeh us	Leilighet	2018	2019	2020	2021	2022	2023-2030
Brønnerud LNF-b	Brønnerud	*	9	100 %			2	2	2	2		1
Vollskogen (B11 i K-plan)	Brønnerud	**	200	50 %	50 %						100	100
Nordby LNF-b	Nordby	*	2	100 %			1	1				
Markusløkka	Nordby	***	17		100 %			17				
Bølstad, Nordby	Nordby	***	35	100 %			17	3	3	3	3	6
Lurenga	Nordby/Åsg.	***	12	100 %								12
Tømrernes feriehjem	Nordby	**	300	50 %	20 %	30 %						300
Askehaugåsen nord	Nordby	**	100	100 %								100
Askehaug gård	Nordby	**	50		100 %							50
Kjærnesveien 18 m. fl.	Nordby	**	30	5 %	5 %	90 %			30			
Kjølstadhøgda	Rustad	**	6	100 %						2	2	2
Sørbråtan (B8 i K-plan)	Rustad	**	8	100 %				1				7
Sjøskogen terrassehus	Sjøskogen	***	40			100 %						40
Nordbyveien 122	Solberg	***	40			100 %	40					
Solbergvn. 1 m. fl. (B18)	Solberg	**	65		70 %	30 %				30	35	
Grenseveien/Myrfaret	Solberg	***	350		20 %	80 %						350
Nordbyveien 70,72,74	Solberg	***	66			100 %		66				
Nygårdsveien 24 og 33	Solberg	**	40			100 %						40
Solberg Øst - områdeplan	Solberg	***	895		30 %	70 %			115	200	40	540
Burumskogen	Åsgård	***	45	25 %	75 %		9	18	18			
Brekkeveien 61	Åsgård	*	22		60 %	40 %				22		
Brekkeveien 43 (Follo fut.)	Åsgård	***	80		25 %	75 %						80
Dyster Eldor II – områdepl.	Rustad	***	450		70 %	30 %				150	150	150
Holteveien (B22 i K-plan)	Kroer	*	3	100 %						3		
Kroer LNF-b	Kroer	*	3	100 %								3
Sum			2868				69	108	168	412	330	1781

Tabell 4 *Boligprogram 2018-2030*
*Status: *Uregulert, **Under regulering, *** Regulert, **** Regulert må omreguleres.*

Fram til 2040 legger boligprogrammet opp til 6093 nye bruksenheter og en befolkningsøkning på 12 186 som gir en gjennomsnittlig årlig vekst på 2,1 %. I disse tallene ligger også forventet vekst i eksisterende boligområder.

År	Bolig økning	Vekstrate
2019	127	1,3 %
2020	188	1,8 %
2021	592	5,7 %
2022	510	4,6 %
2023	255	2,2 %

Tabell 5 *Boligøkning og vekstrate 2019-2023*

Forventet vekst i boenheter per skolekrets

I tabellen nedenfor viser forventet vekst i innflyttingsklare boenheter fordelt på skolekretser. Veksten er vist fra 2018 til 2022 og fra 2018 til 2040. Det er stor usikkerhet knyttet til tallene. Videre viser de kun økningen i boenheter, ikke antall barn i skolealder. Tabellen er derfor kun ment som en indikasjon på hvordan utbyggingen utfordrer skolekapasiteten. Utviklingen i områder med stor vekst må følges nøye og investeringstakten må tilpasses løpene.

Fordelt på skolekretser *	2018-2022	2018-2040
Brønnerud	108	209
Nordby	78	546
Rustad	305	2064
Sjøskogen	0	40
Solberg	526	1456
Åsgård	402	1632
Kroer	3	6
Totalt	1422	5953

Tabell 6 *Boligøkning fordelt på skolekretser*

Demografiutgifter

Med befolkningsvekst og endret befolkningssammensetning øker kommunens demografiutgifter. Basert på SSB sin befolkningsprognose har *Framsikt*[1] beregnet at kommunens demografiutgifter øker med 100 mill. kr frem mot 2022.

Ås kommune har ikke økonomiske ressurser til å takle denne veksten uten omstilling, kutt i tjenester og en dreining av tjenestetilbudet med økt fokus på egenmestring.

[1] Framsikt er et analyse- og styringsverktøy for kommuner

BEFOLKNINGSUTVIKLINGENS KONSEKVENSER FOR TJENESTETILBUDET

Behov for å utvide skolekapasitet
Rustad skole vil stå ferdig til skolestart i 2019. Fremdriften for Åsgård skole vil være avhengig av planarbeidet for området og kommunens finansielle situasjon fremover. Det er i planperioden ikke forventet en økning i antall elever som forsvarer en investering i Åsgård skole. Det vil bli en betydelig overkapasitet dersom Åsgård utbygges nå. Kommunen vil da måtte bruke en unødvendig høy andel kostnader på lokaler fremfor andre tjenester.

Det er fortsatt noe mer usikkert når det gjelder Nordbyområdet. Her vil eventuelle grensejusteringer mellom skolene Nordby, Solberg og Sjøskogen ha stor betydning.

Behov for barnehageplasser
Ås kommune har til sammen ca. 1250 barnehageplasser. Kapasiteten i barnehagene har i 2018 vært bedre enn på flere år da det er færre barn i den aktuelle aldersgruppen enn tidligere prognoser viste. Det har vært en nedgang med ca 100 barnehagebarn i Ås kommune siden 2015. Det siste året har det vært en nedgang på 35 barn i barnehagealder og kommunen får da redusert rammetilskudd og må tilpasse utgiftsnivået og kapasiteten deretter. Rådmann foreslår derfor å legge ned Sagalund barnehage fra 1.8.2019. Det forventes en gradvis økning av barnetallet fremover men med dagens overkapasitet vil det ta tid før kapasiteten utfordres. Det er i handlingsprogramperioden planlagt utbygging av en barnehage i Nordby som skal stå ferdig i 2020 og overta driften etter Togrenda som da legges ned. Dette vil øke kapasiteten i nord i kommunen. Ny barnehage på Dyster Eldor planlegges nå å stå ferdig i 2023, men bør vurderes opp mot barnetallene i løpet av planperioden.

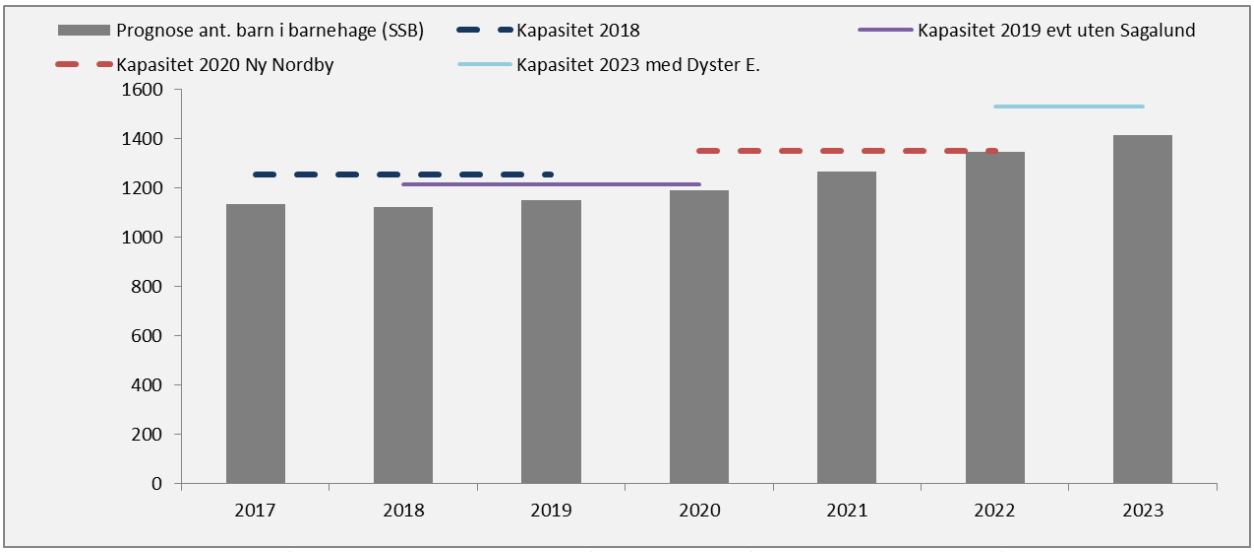

Figur 2. *Kapasitet på barnehager fordelt på hovedområder og antall 1-5 åringer fra 2018 og prognoser 2019 til 2022. Gjelder kommunale og private barnehager. (Tall hentet fra SSB og regnet om til 95% dekningstall).*

Behov for heldøgns pleie- og omsorgsplasser
Behovet for sykehjemsplasser varierer fra kommune til kommune. Undersøkelse fra KS viser at det er variasjoner i heldøgns pleie- og omsorgstilbud og at en nasjonal norm ikke er å anbefale, jf. *Rapport Heldøgns omsorg – kommunenes dekningsgrad.*

Ås kommune har tidligere vedtatt 20 % dekningsgrad. Kommunen må løpende vurdere hvilke boformer og tjenestetilbud som er mest hensiktsmessig for å ivareta eldre i årene framover. Rapporten fra KS gir en anbefaling om at andelen institusjonsplasser bør reduseres i årene framover, slik at en større andel av ressursene kan legge til rette for at eldre få kan bo lengre hjemme.

År	Ant innbyggere over 80 år	Behov for antall plasser med 20 % dekningsgrad	Faktisk kapasitet i %	Kapasitet	
2019	757	151	19,4 %	147	*
2020	769	154	19,1 %	147	*
2021	795	159	19,1 %	152	**
2022	827	165	19,0 %	157	***

Tabell 7. *Prognosen for aldersgruppen over 80 år og behov for opptrapping av antall plasser i boliger med heldøgns pleie- og omsorgstjenester.*
Kapasitet er inkludert 15 dobbeltrom
* 6 plasser på Moer sykehjem faller bort grunnet utbygging
** Åpning av 5 plasser i nytt sykehjem
***Åpning av nye 5 plasser i nytt sykehjem

Moer sykehjem har 86(+15) plasser og Ås demenssenter 52 plasser. Ved utvidelse av Moer sykehjem byges det 40 nye plasser. 6 av de eksisterende plassene faller bort som følge av ombyggingen, netto økning vil dermed være 34 plasser. Det legges opp til en trinnvis utnyttelse av de nye plassene fra 2021.

2.4 KOSTRA nøkkeltall

Finansielle nøkkeltall (KOSTRA 2017)

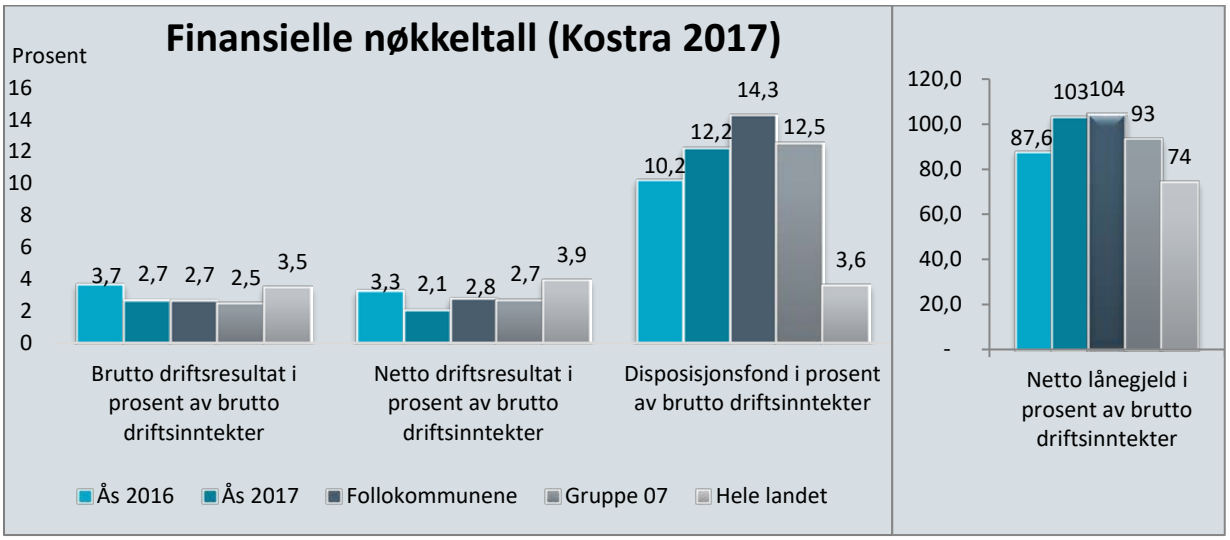

Figur 3. *Viser utvalgte finansielle nøkkeltall fra KOSTRA 2017. Ås sammenlignet med øvrige grupper. Kostragruppe 07 er en gruppe sammensatt av 32 sammenlignbare kommuner i Norge. Felles for disse kommunene er at de er mellomstore med lave bundne kostnader per innbygger og lave frie disponible inntekter*

Netto driftsresultat
Netto driftsresultat for kommuner angir forholdet mellom driftsinntekter og driftsutgifter. Teknisk beregningsutvalg for kommunene anbefaler et nivå på over 1,75 %. Anbefalingen er gitt for å sikre tilstrekkelig økonomisk handlefrihet til nye investeringer eller for å møte uforutsette svingninger i utgifter og inntekter.

Disposisjonsfondet
Fylkesmannen anbefaler at disposisjonsfondet utgjør 4 % av driftsinntektene. Ås kommunes samlede disposisjonsfond er ved utgangen av 2018 forventet å være 148 mill. kr eller omlag 10 % av kommunens driftsinntekter. Relativt gode økonomiske resultater de senere årene har bidratt til å styrke kommunens disposisjonsfond.

Stram økonomistyring
Med et økt press på kommunens økonomi er det viktig at budsjettene overholdes. Gjennom plan-, budsjett- og rapporteringsprosesser skal den enkelte enhet få en god forståelse for hvilke økonomiske rammer som er stilt til rådighet.

For å lykkes med en helhetlig økonomistyring gjennom året kreves gode prosesser. Enheter med budsjettmessige utfordringer må følges opp. For å finne inndekning for merutgifter i en enhet krever det at andre enheter må bidra med tilsvarende reduksjoner. De administrative rapporteringene vil være sentrale for økonomistyringen gjennom året.

Kostnader til tjenesteproduksjon jf. KOSTRA

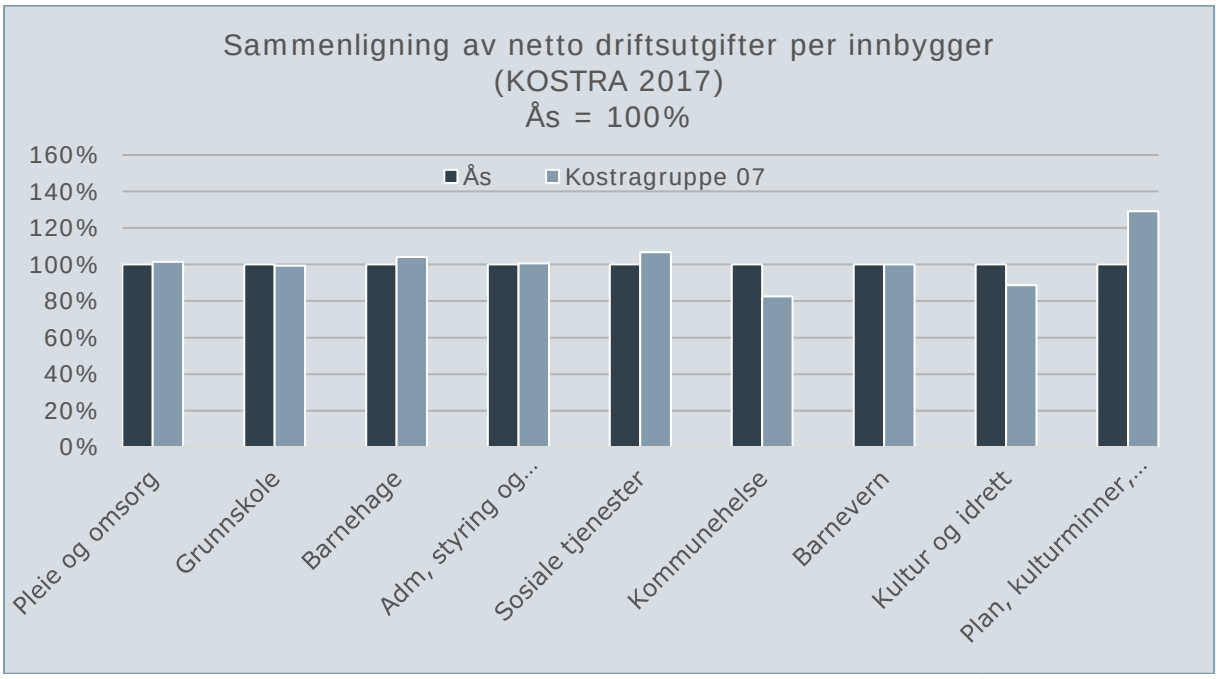

***Figur 4**. Sammenligning av netto driftsutgifter fordelt pr. innbygger i målgruppen. (KOSTRA 2017). Ås kommune er satt til 100 % og er grunnlaget for sammenligningen med Kostragruppe 07.*

Ås kommune er avhengig av en mer effektiv drift enn de fleste sammenlignbare kommunene. Dette skyldes at kommunen relativt sett har lavere frie inntekter til å finansiere driften.

KOSTRA-tall indikerer at Ås kommune har effektiv drift på flere områder. Likevel er det behov for å effektivisere ytterligere. Kvaliteten i tjenestetilbudet vil svekkes med kutt i tjenestene framover.

Strukturelle forhold, blant annet knyttet til gjeldende bygningsmasse, gjør at en god del av effektiviseringspotensialet ikke kan tas ut på kort sikt. Ved realisering av nye investeringer er det derfor viktig at disse bidrar til å utløse potensialet for en reduksjon i driftsutgiftene. For at dette skal realiseres er det behov for endringer i dagens organisering og drift. Kompetansen må brukes best mulig og arbeidsprosesser må gjennomgås for å effektiviseres.

KOSTRA vil brukes som grunnlag for videre analyser av tjenesteproduksjonen. Mer detaljerte KOSTRA-tall for det enkelte tjenesteområde er gjengitt i kapittel 5.

3. Økonomiske rammer

3.1 Budsjett 2019 og økonomiplan 2020-2022

	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Økplan 2020	Økplan 2021	Økplan 2022
DRIFTSINNTEKTER						
Brukerbetalinger	-71 447	-76 955	-77 174	-77 174	-78 174	-80 174
Andre salgs- og leieinntekter	-127 292	-106 416	-112 470	-113 163	-117 627	-123 354
Overføringer med krav til motytelse	-161 211	-111 872	-124 406	-116 621	-116 471	-115 271
Rammetilskudd	-429 772	-433 930	-460 000	-466 900	-476 240	-488 140
Andre statlige overføringer	-46 665	-41 798	-38 657	-34 271	-31 923	-30 479
Andre overføringer	-1 825	-	-	-	-	-
Inntekts- og formuesskatt	-542 960	-565 700	-597 000	-606 000	-618 100	-633 600
Eiendomsskatt	-26 893	-30 500	-34 500	-35 000	-35 500	-36 000
Andre direkte og indirekte skatter	-	-	-	-	-	-
Sum driftsinntekter	**-1 408 066**	**-1 367 171**	**-1 444 207**	**-1 449 129**	**-1 474 035**	**-1 507 018**
DRIFTSUTGIFTER						
Lønnsutgifter	688 103	690 494	722 130	730 015	736 870	743 716
Sosiale utgifter	184 992	185 693	200 674	200 962	201 159	200 949
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunens tjenesteproduksjon	159 010	139 339	152 771	147 914	146 704	146 016
Kjøp av tjenester som erstatter kommunens tjenesteproduksjon	206 121	199 660	213 963	211 641	210 625	209 280
Overføringer	75 004	64 599	69 333	63 820	66 351	71 782
Avskrivninger	61 855	68 205	76 861	94 991	113 332	113 332
Fordelte utgifter	-1 028	-1 834	-1 834	-1 834	-1 834	-1 834
Sum driftsutgifter	**1 374 059**	**1 346 156**	**1 433 898**	**1 447 509**	**1 473 207**	**1 483 241**
Brutto driftsresultat	**-34 008**	**-21 015**	**-10 309**	**-1 620**	**-828**	**-23 777**
EKSTERNE FINANSINNTEKTER						
Renteinntekter og utbytte	-18 826	-16 017	-22 897	-23 483	-24 260	-25 037
Mottatte avdrag på lån	-129	-80	-80	-80	-80	-80
Sum eksterne finansinntekter	**-18 955**	**-16 097**	**-22 977**	**-23 563**	**-24 340**	**-25 117**
EKSTERNE FINANSUTGIFTER						
Renteutgifter og låneomkostninger	32 448	39 004	43 090	49 000	58 210	56 240
Avdrag på lån	56 657	63 358	61 720	74 460	82 770	93 090
Utlån	86	100	100	100	100	100
Sum eksterne finansutgifter	**89 191**	**102 462**	**104 910**	**123 560**	**141 080**	**149 430**
Resultat eksterne finanstransaksjoner	**70 236**	**86 365**	**81 933**	**99 997**	**116 740**	**124 313**
Motpost avskrivninger	-61 855	-68 205	-76 861	-94 991	-113 332	-113 332
Netto driftsresultat	**-25 627**	**-2 855**	**-5 237**	**3 386**	**2 580**	**-12 796**

	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Økplan 2020	Økplan 2021	Økplan 2022
BRUK AV AVSETNINGER						
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	-24 929	-	-	-	-	-
Bruk av disposisjonsfond	-9 307	-105	-	-	-	-
Bruk av bundne fond	-10 427	-6 621	-7 634	-11 568	-13 502	-12 148
Bruk av likviditetsreserven	-	-	-	-	-	-
Sum bruk av avsetninger	**-44 662**	**-6 726**	**-7 634**	**-11 568**	**-13 502**	**-12 148**
AVSETNINGER						
Overført til investeringsregnskapet	5	-	-	-	-	-
Avsatt til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk	-	-	-	-	-	-
Avsatt til disposisjonsfond	40 200	8 969	11 156	6 898	9 638	23 660
Avsatt til bundne fond	13 829	612	1 715	1 284	1 284	1 284
Avsatt til likviditetsreserven	-	-	-	-	-	-
Sum avsetninger	**54 033**	**9 581**	**12 871**	**8 182**	**10 922**	**24 944**
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	-16 256	0	0	0	0	0

Tabell 8. *Hovedoversikt over driften. Både budsjett og økonomiplan.*

NETTO DRIFTSRESULTAT

Netto driftsresultat er en viktig styringsindikator. Denne viser blant annet hvor mye av kommunens løpende inntekter som kan settes av til finansiering av fremtidige investeringer. Budsjettert netto driftsresultat for 2019 er 0,4 %. Fylkesmannens anbefaling er at budsjettert netto driftsresultat er på minst 3 %. Teknisk beregningsutvalg for kommunene anbefaler et nivå på minst 1,75 %.

Det vil fortsatt være usikkerhet knyttet til anslaget for netto driftsresultat utover i perioden. Særlig gjelder dette utviklingen i pensjonskostnader, avkastning på kapitalforvaltning, renteutgifter, utviklingen i frie inntekter og kostnader knyttet til eventuelt nye brukere. Det er også innarbeidet betydelige innsparinger på tjenestene utover i perioden. Det er usikkerhet knyttet til om alle disse innsparingene kan realiseres.

Diagrammet nedenfor viser utviklingen av netto driftsresultat i perioden 2009-2022 i prosent av driftsinntektene. Tallene fram t.o.m. 2017 er regnskapstall, deretter er budsjettall lagt til grunn.

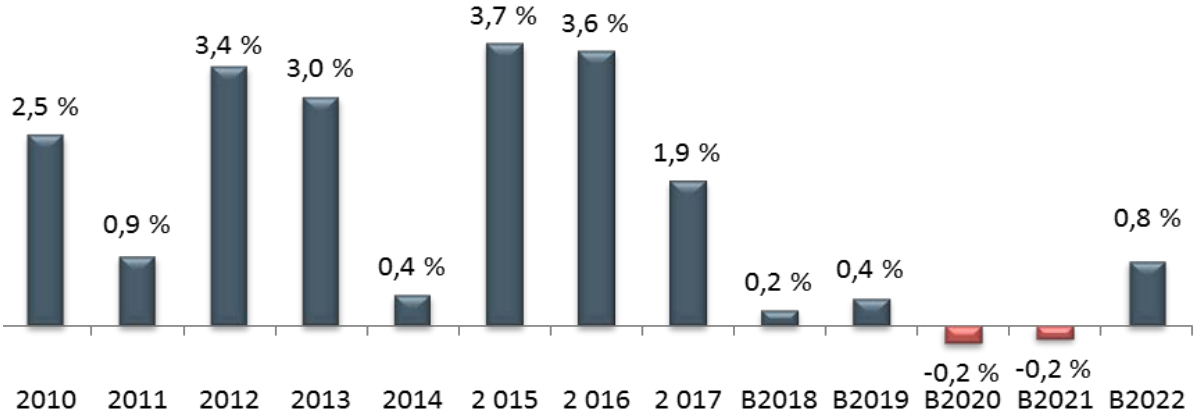

Figur 5. *Utviklingen av netto driftsresultat i % av driftsinntekter for perioden 2010-2022*

3.2 Sentrale inntekter

Skatt og rammetilskudd

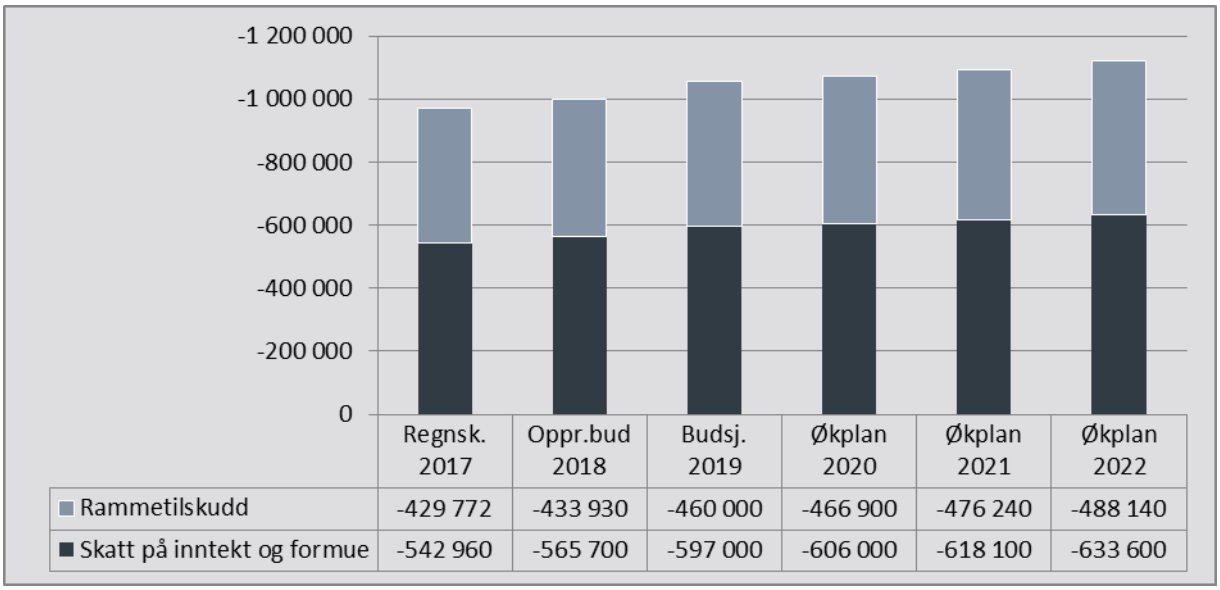

	Regnsk. 2017	Oppr.bud 2018	Budsj. 2019	Økplan 2020	Økplan 2021	Økplan 2022
Rammetilskudd	-429 772	-433 930	-460 000	-466 900	-476 240	-488 140
Skatt på inntekt og formue	-542 960	-565 700	-597 000	-606 000	-618 100	-633 600

Figur 6*. Utviklingen i skatt og rammetilskudd for perioden (Tall i tusen)*

Kommunenes frie inntekter er skatt og rammetilskudd. Ås kommune benytter i hovedsak en modell utviklet av KS for å beregne frie inntekter.

I statsbudsjettet for 2019 legges det til grunn frie inntekter for Ås kommune på ca. 1,045 mrd. kr. Ås kommune har et beregnet utgiftsbehov på 93,2 % av landsgjennomsnittet i 2019 mot 93,9 % i 2018. Verdien av redusert utgiftsbehov utgjør ca. 10 mill. kr fra 2018 til 2019 sett i forhold til andre kommuner. Veksttilskuddet er også en av komponentene i det samlede rammetilskuddet. Ås kommune får et vekststilskudd for 2019 på 16,2 mill. kr.

KS prognosemodell anslår 1 057 mill. kr i frie inntekter. Skatt per innbygger var på 94,5 % av landssnittet i 2017 og dette nivået er anslått videreført fremover i planperioden. Kommuner med lavere skatteinngang per innbygger enn landssnittet får en inntektsutjevning. Denne er anslått til 12,8 mill. kr for 2019.

Rådmannens budsjett for frie inntekter er satt til 1 057 mill. kr, i samsvar med KS prognosemodell.

Andre sentrale inntekter

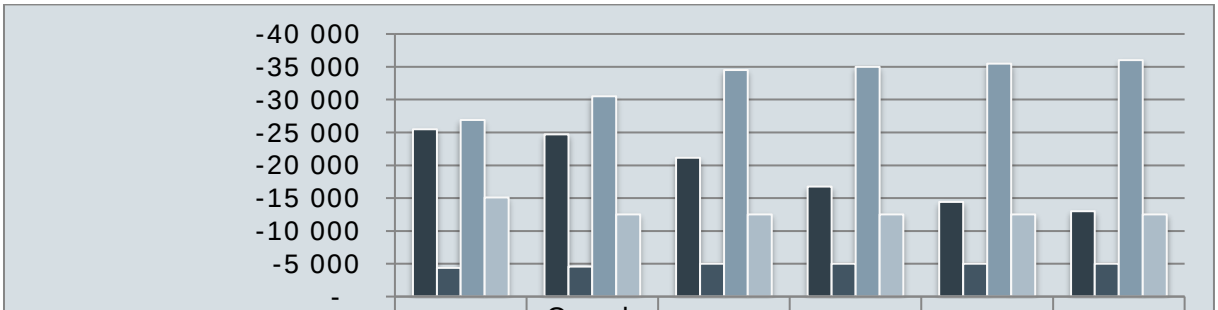

	Regnsk. 2017	Oppr.bud 2018	Budsj. 2019	Økplan 2020	Økplan 2021	Økplan 2022
Integreringstilskudd	-25 488	-24 728	-21 157	-16 771	-14 423	-12 979
Statstilskudd	-4 376	-4 570	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Eiendomsskatt	-26 893	-30 500	-34 500	-35 000	-35 500	-36 000
Vertskommunetilskudd	-15 121	-12 500	-12 500	-12 500	-12 500	-12 500

***Figur 7**. Utviklingen i andre sentrale inntekter for perioden.*

Eiendomsskatt på næringsbygg, verk og bruk
For eiendomsskatt på næringsbygg og verk og bruk er det lagt til grunn en skattesats på 7 promille for 2019 og utover i perioden. Budsjettert eiendomsskatt i 2019 er 34,5 mill. kr.

Stortinget vedtok i 2017 nye regler for eiendomsbeskatning av verk og bruk. Etter de nye reglene skal produksjonsutstyr og – installasjoner ikke inngå i eiendomsskattegrunnlaget, fra og med 2019. Endringen skal skje gjennom en gradvis nedtrapping over 7 år. For Ås kommune betyr dette at inntektene fra eiendomsskatt reduseres med ca. 200 000 kr per år fra 2019 til 2025. Samtidig er det forventet en vekst i næringsbygg i perioden som tilsvarer økte skatteinntekter på ca 700 000 kr årlig. Det er derfor budsjettert med netto økning av eiendomsskatt med 0,5 mill. kr årlig fra 2019.

Eiendomsskatt på bolig
Det er ikke innarbeidet eiendomsskatt på bolig i perioden.

Investeringskompensasjon
Anslaget for investeringskompensasjon fra Husbanken og Utdanningsdirektoratet settes til 6,2 mill. kr basert på fjorårets beregning. Kompensasjon for renteutgiftene baserer seg på den flytende renten i Husbanken.

Vertskommunetilskudd
Vertskommunetilskuddet for psykisk utviklingshemmede er budsjettert med en forutsetning om at 8 brukere faller inn under ordningen.

Integreringstilskudd
Det er budsjettert med integreringstilskudd på 21,1 mill. kr i 2019. Det er da forutsatt 10 nye bosettinger i 2019. Antall nye bosettinger forventes å ligge omtrent på dette nivået årlig i planperioden. Høye bosettingstall de siste årene har bidratt til at kommunen har hatt et høyt nivå på integreringstilskudd de senere årene. Dette nivået må forventes å gå noe ned i planperioden som følge av at nye bosettinger stabiliseres på et lavere nivå fremover.

3.3 Finansforvaltning

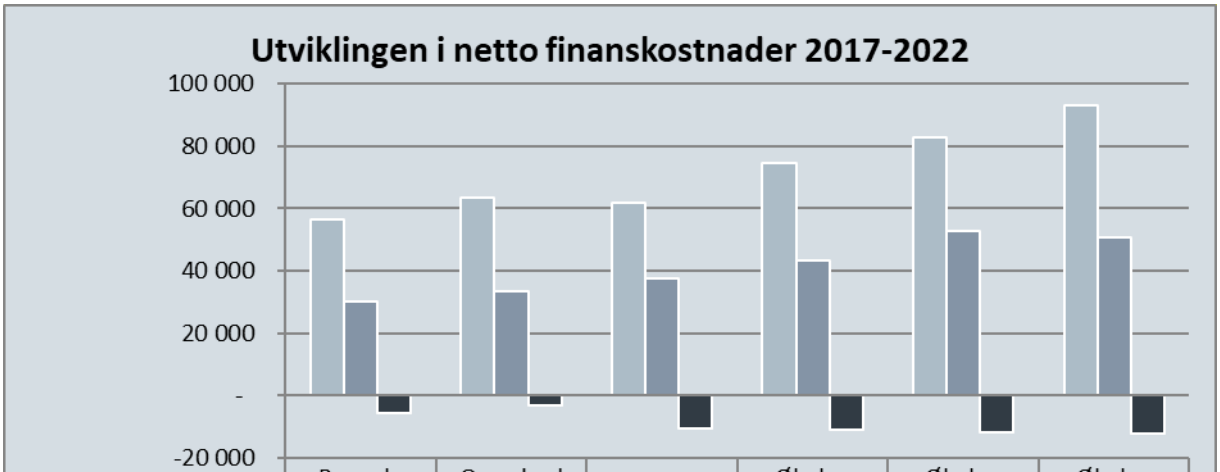

	Regnsk. 2017	Oppr.bud 2018	Budsj. 2019	Økplan 2020	Økplan 2021	Økplan 2022
Avdragsutgifter	56 657	63 358	61 720	74 460	82 770	93 090
Renteutgifter lån	30 266	33 404	37 490	43 400	52 610	50 640
Renteinntekter	-5 726	-3 142	-10 612	-11 198	-11 784	-12 370

***Figur 8**. Utviklingen i finansutgifter og inntekter for perioden. Startlån er holdt utenfor.*

Avdrag og renter på lån
Netto økning i lånegjelden er på ca. 176,5 mill. kr i 2019, låneopptaket til investeringer utgjør 238,2 mill. kr og betaling av avdrag utgjør 61,7 mill. kr.

Budsjettert låneopptak for perioden 2019 til 2022 er på 730 mill. kr.
I planperioden øker årlige avdrag fra 61,7 mill. kr i 2019 til 93 mill. kr i 2022.
Samtidig øker også renteutgiftene fra 37,5 mill. kr i 2019 til 50,6 mill. kr i 2022.

For nye lån og lån som er tatt opp med flytende rente, er det lagt til grunn et rentenivå på 1,4 % for 2019, 1,6 % for 2020, 1,9 % for 2021 og 2 % for 2022. Anslagene tar utgangspunkt i markedets forventede renteutvikling. Det er stor usikkerhet knyttet til anslagene og det er stor sannsynlighet for at rentene kan bli noe høyere.

Kommunens årlige låneopptak til startlån er budsjettert til 30 mill. kr.

Utviklingen i lånegjeld
Ås kommune har over flere år lånefinansiert en stor andel av investeringene, noe som har medført en høy gjeldsgrad. Investeringstakten er svært høy og lånegjelden vil fortsette å øke betydelig i planperioden.

Økt lånegjeld utgjør hovedårsaken til at netto driftsresultat i planperioden blir negative uten betydelige kutt. For å kunne gjennomføre investeringene er det viktig at kommunen opprettholder en høy innbyggervekst. Det er også viktig at byggene utnyttes godt og at tjenestene effektiviseres slik at en større andel av driftsinntektene kan gå til å dekke økningen i finanskostnadene.

Investeringsbudsjettet er nærmere beskrevet i kapittel 6.

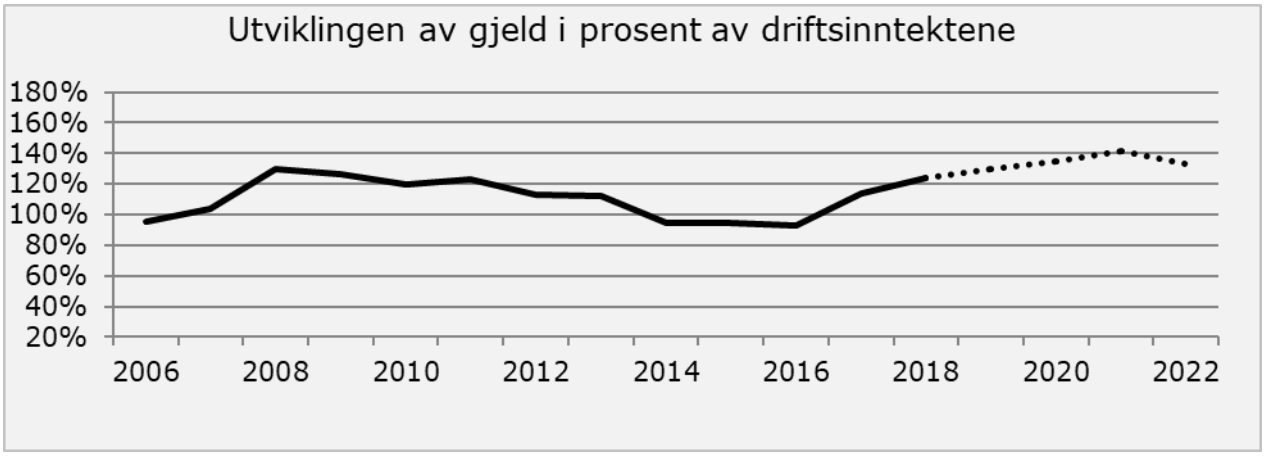

***Figur 9**. Utvikling av gjeld i % av driftsinntekter 2006-2022.*

Behov for finansiell handlingsregel
Kommunen styrer nå mot en gjeldsgrad (gjeld i prosent av årlige driftsinntekter) på 140 %. Kommunen har aldri hatt så høy gjeldsgrad tidligere.

En høy gjeldsgrad medfører at en stor andel av kommunens inntekter må gå til å betjene finanskostnader fremfor brukerrettede tjenester. Jo høyere gjeldsgraden er jo mer må det strammes inn i rammene til tjenesteområdene.

Det er også stor usikkerhet knyttet til rentenivået fremover. Kommunen har en høy andel flytende renter da dette på lang sikt har vist seg å være mer lønnsomt enn faste renter. Men det gjør også at kommunen er mer utsatt for økte rentekostnader når rentene stiger. Kommunen har derfor et rentebufferfond til å dekke uforutsette rentekostnader (jf. figur 11).

Kommunen kan ikke låne mer enn det kommunen har økonomi til å håndtere. Med en finansiell handlingsregel kan kommunen i større grad styre investeringstakten i tråd med kommunens økonomiske bæreevne. Rådmannen vil foreslå å nedsette en politisk og administrativ arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til finansielle handlingsregler for Ås kommune.

Forvaltning av finansielle anleggsmidler
Midler fra salg av Søndre Follo Energiverk (SFE) er plassert i rente- og aksjemarkedet. For at dette skal være lønnsomt på lang sikt må avkastningen på midlene være høyere enn kommunens lånekostnader. Gjennomsnittlig avkastning siste 4 år har vært på 5,4 % mens de gjennomsnittlige lånerentene har vært på 2,3 %. Meravkastningen har da vært på 3,1 %. Gjennomsnittlig årlig avkastning for hele investeringsperioden 2001-2017 har vært ca. 2,1 % høyere enn kommunens innlånsrente. Plasseringen av E-verksmidler i kapitalmarkedet har dermed gitt meravkastning for kommunen sammenliknet med alternativet, som ville vært nedbetaling av lån.

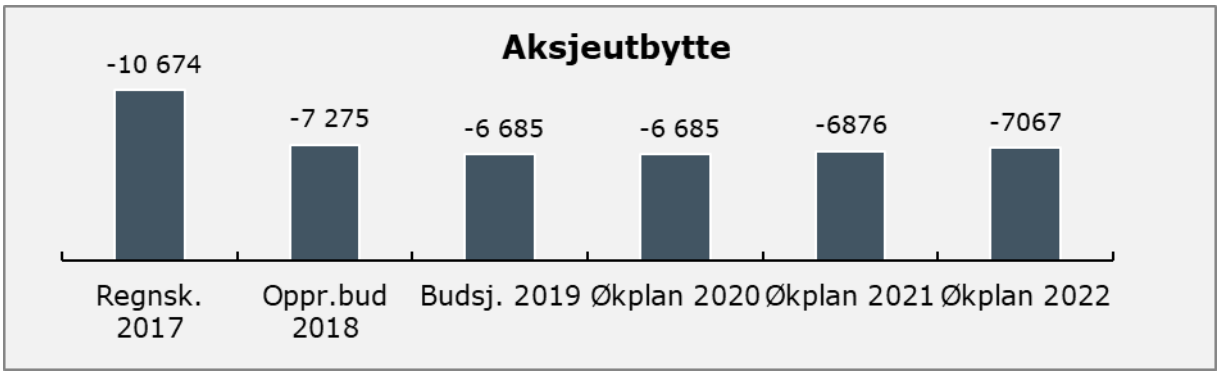

***Figur 10**. Utvikling avkastningen på E-verksmidlene i perioden 2013 til 2021*

Avkastningen av E-verksmidlene påvirkes av kurssvingninger selv om aksjeandelen er lav. Kommunen har ikke tilstrekkelige med midler til å dekke et år med dårlig avkastning. De årene kommunen oppnår høy avkastning bør derfor bufferen styrkes for å kunne møte svingninger i avkastningen uten at dette trenger å få direkte følger for driften.

Ås kommunes langsiktig finansielle aktiva er pålydende ca. 192 mill. kr. I tillegg kommer midler avsatt på bufferfond. Budsjettert avkastning fra SFE-midlene er satt til 6,68 mill. kr for 2019. Dette innebærer en avkastning på ca. 3,5 % og er 2,2 prosentpoeng over kommunens flytende innskuddsrenter. Eventuell meravkastning utover dette forslås avsatt til bufferfond.

Likviditetsforvaltning
For å oppnå bedre avkastning på kommunens likviditetsoverskudd har Ås kommune plassert overskuddslikviditet i pengemarkedsfond, korte obligasjons-fond og bankinnskudd utenfor konsernkonto. Alle plasseringer er foretatt innenfor rammene til kommunens finansreglement. Kommunens likviditet er midler fra kommunens bundne og ubundne fond, samt ubrukte låneopptak. Renteinntektene avhenger av beholdningen på likviditet som igjen avhenger av fremdriften i investeringsprosjekter. Med forventet gjennomsnittlig beholdning for 2019 på ca. 560 mill. kr vil gjennomsnittlig rente på likviditetsporteføljen på ca. 1,9 % gi ca. 10,6 mill. kr i renteinntekter.

Fondsutvikling
Kommunens disposisjonsfond består av flere underfond.

Generelt disposisjonsfond er kommunens reserve mot uforutsette hendelser. Fondet vil med foreslåtte rammer styrkes med 31 mill. kr gjennom planperioden, fra 101 mill. kr i 2018 til 132 mill. kr i 2022, jf. figur 11.

Vedlikeholdsfondet er satt av for å gjennomføre vedlikehold i tråd med vedlikeholdsplanen. Fondet er i 2018 pålydende 13,8 mill. kr.

Rentebufferfondet på 5 mill. kr ble avsatt i 2011 og skal være en buffer mot uforutsett renteøkning. Kommunen har i finansreglementet vedtatt å ha en høy andel flytende rente fordi dette er mest lønnsomt på sikt. Historisk har også dette vist seg å være lønnsomt. Dersom kommunen har egne rentebufferfond kan kommunen ha finansiell evne til å takle en renteoppgang selv med en stor andel flytende renter. Som følge av forventet økt rente foreslår rådmannen å styrke rentebufferfondet med 5 mill. kr ved omdisponering av midler fra generelt disposisjonsfond.

SFE-midler – bufferfond er et disposisjonsfond som er bygd opp med meravkastning fra E-verksmidler. Fondet utgjør 19,4 mill. kr og skal være en buffer for å dekke tap i år med negativ kapitalavkastning.

Alle disposisjonsfondene kan benyttes både til drift og investeringer.

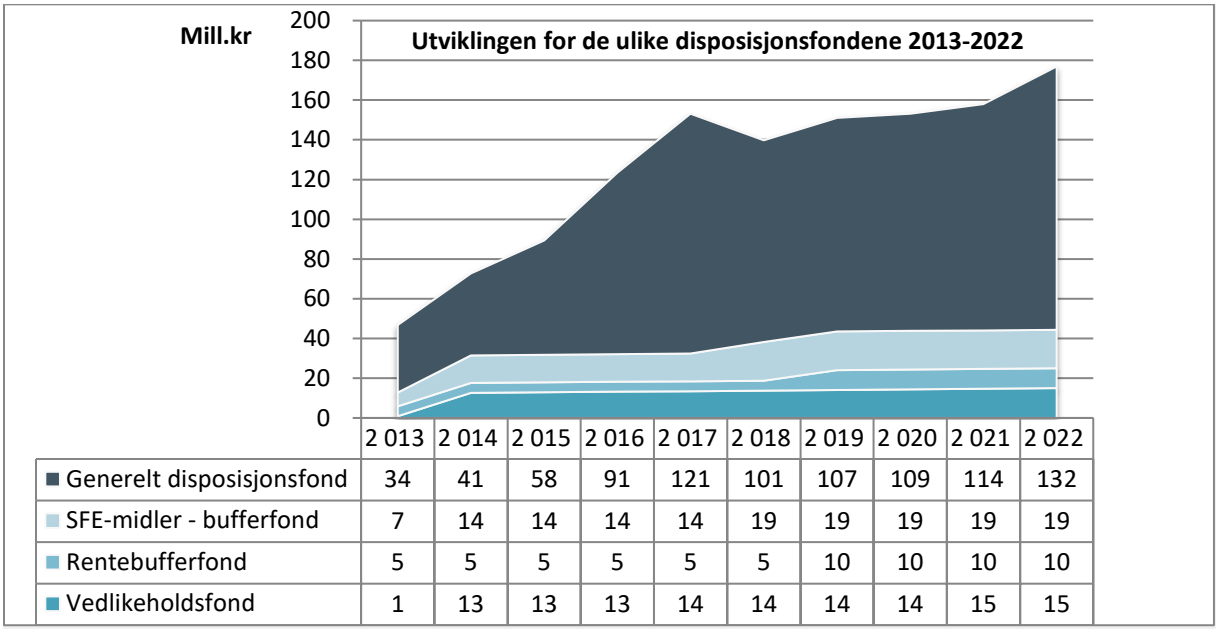

	2 013	2 014	2 015	2 016	2 017	2 018	2 019	2 020	2 021	2 022
Generelt disposisjonsfond	34	41	58	91	121	101	107	109	114	132
SFE-midler - bufferfond	7	14	14	14	14	19	19	19	19	19
Rentebufferfond	5	5	5	5	5	5	10	10	10	10
Vedlikeholdsfond	1	13	13	13	14	14	14	14	15	15

***Figur 11**. Utviklingen i de mest sentrale fondene hvor midlene er ubundet. (Tall i mill.kr)*

Pris- og lønnsvekst
Tallene for planperioden legges fram i faste 2019-priser, mens tall for 2018 og tidligere år er i løpende priser. I statsbudsjettet er det lagt til grunn en samlet pris- og lønnsvekst (deflator) på 2,8 % fra 2018 til 2019 for kommunesektoren.

Det er budsjettert med 3,25 % lønnsvekst fra 2018 til 2019. Overhenget er anslått til 0,6 %, lønnsglidning er anslått til 0,2 % og beregnet endring av satsene for ubekvem arbeidstid er beregnet å utgjøre 0,4 %. En reserve på 2,05 % er satt av til dekning av lønnsforhandlingene 2019.

Pensjon
Ansatte i Ås kommune har ulike pensjonsordninger, avhengig av yrkesfaglig tilhørighet. For pensjonsordningene er det på enhetene budsjettert med 18 % i premiesats for ansatte med pensjon i KLP, og 11,55 % for ansatte med pensjon i SPK. Det er innarbeidet en sentral reserve på 2,2 mill. kr på pensjon da prognoser fra KLP viser at disse satsene kan bli noe høyere. Det er budsjettert med bruk av premiefond i KLP på 15 mill. kr. Årets premieavvik er budsjettert til en inntekt på 21,68 mill. kr og amortifisert premieavvik (fjorårets premieavvik som skal betales påfølgende år) er budsjettert som en utgift på 15,6 mill. kr.

Gebyrinntekter og egenandeler

Selvkostområder 2019
Gebyrene innen selvkostområdene beregnes i henhold til selvkostprinsippet og det innebærer at hvert enkelt års over- eller underskudd fremføres og avregnes mot selvkostfond (bundet driftsfond). Det er selvkostfond for VAR, Bygg, Geodata og Plan. Overskudd må disponeres innen en periode på fem år.

Selvkost innebærer at gebyrene ikke skal overstige kommunens kostnader på området. Prisingen i regulativet skal ta utgangspunkt i de faktiske kostnadene for de enkelte sakstyper og oppgaver, noe som innebærer at gebyr fra en sakstype, ikke skal subsidiere en annen sakstype.

- *VAR:* Gebyrsatsene for årsavgift på vann økes i 2019 med 5 % i forhold til 2018. Satsen for årsavgift på avløp og renovasjon holdes uendret sammenlignet med 2018.
- *Feiing:* Gebyrsatsene for årsavgift på feiing og tilsyn holdes uendret i fra 2018 til 2019.
- *Bygge- og delesak:* Gebyrsatsene for 2019 økes med 1 % i forhold til 2018.
- *Oppmålingsgebyr*: For området geodata økes gebyrsatsene med 2 % i forhold til 2018.
- *Reguleringsgebyr*: Gebyrsatsene holdes uendret i fra 2018 til 2019.

4. Hovedsatsninger

INNLEDNING

I dette kapittelet beskrives kommunens satsninger de kommende årene. Kommunen har fire roller; som tjenesteyter, myndighetsutøver, samfunnsutvikler og demokratisk arena. Som tjenesteyter og myndighetsutøver utfører kommunen omfattende driftsoppgaver som er lovpålagte og som i mindre grad er gjenstand for politiske prioriteringer. Driftsoppgavene er knyttet til de enkelte tjenesteområdene og framgår i kapittel 5. For de fleste tiltakene vil målene søkes løst innenfor eksisterende rammer.

Som samfunnsutvikler har kommunen blant annet oppgaver knyttet til areal- og transport, klima- og miljø og utvikling av lokalsamfunnet. Innenfor dette området er det større muligheter for å påvirke hva kommunen skal prioritere. Derfor er det lagt vekt på å beskrive tiltak som skal gjennomføres i planperioden innenfor rollen som samfunnsutvikler.

Folketallet i Ås vokser relativt raskt. Utbyggingen av Follobanen og utvidelsen av Universitetet i Ås forventes å stimulere til fortsatt vekst. Veksten ønskes velkommen, og kommunen har satt rammer for videre vekst med utvikling av sentrumsområder, utbyggingsområder, næringsutvikling, og store investeringer i barnehager, skoler og omsorgsbygg.

Oppstart av arbeidet med revidering av kommuneplanen er satt til 2019. Det arbeides også med flere underliggende planer som vil danne utgangspunkt for kommuneplanrulleringen.

Rammene for kommunens virksomhet er i kontinuerlig endring. Derfor er det også et behov for løpende justering og tilpasning av organisasjonen. Økende befolkning skaper et press på alle kommunale tjenester. Ny teknologi gir nye muligheter. På denne bakgrunn startet rådmannen i 2017 en organisasjonsgjennomgang med mål om å videreutvikle organisasjonen.

Kommunen har definert fire hovedmål som gir retning for utviklingen:

- *Ås skal være en miljøvennlig kommune med fokus på bærekraftig ressursbruk.*
- *Ås skal være en inkluderende og mangfoldig kommune.*
- *Ås skal være et kunnskaps- og kultursenter i regionen.*
- *Ås kommune skal være en aktiv samfunnsutvikler og en attraktiv arbeidsgiver.*

Disse målene danner rammen for beskrivelsen av hovedsatsningene i perioden 2019-2022.

Miljø

Hovedmål 1
Ås er en miljøvennlig kommune med fokus på bærekraftig ressursbruk

DELMÅL 1.1

Ås skal være et visningsvindu for bærekraftig areal- og tettstedsutvikling.

Kommunen vil:

- ✓ styre og regulere veksten slik at den ikke overskrider kommunens evne til å opprettholde tjenestetilbud med en akseptabel kvalitet til enhver tid
- ✓ 90 % av veksten skal i hovedsak skje i Ås tettsted og langs bussaksene, der dette ikke kommer i konflikt med jordvern, biologisk mangfold og nærfriluftsområder
- ✓ prioritere gange, sykkel og kollektive løsninger foran privatbil i planleggingen av nye områder, og ved rehabilitering av etablerte områder
- ✓ fremme klimavennlig/-tilpasset arkitektur og byggeskikk
- ✓ sørge for at miljøvennlig materialbruk ved nybygging og rehabilitering blir standard for kommunens bygningsmasse
- ✓ ivareta eksisterende kulturminneverdier som viktige ressurser i den videre tettstedsutviklingen
- ✓ rette oppmerksomhet mot kulturminnenes potensial for verdiskaping

Tiltak:

1. Rullere kommuneplanen. Tidsfrist: Høst 2021
2. Større fokus på bruk av rekkefølgebestemmelser og utbyggingsavtaler for å sikre utvikling av felles infrastruktur. Tidsfrist: Årlig
3. Fullføre arbeidet med en områdereguleringsplan for Ås sentralområdet. Tidsfrist: Høst 2019
4. Fullføre arbeidet med en detaljreguleringsplan for Europankvartalet. Tidsfrist: Høst 2019
5. Oppdatere boligprogrammet og rapportere på hvor boligveksten i kommunen har kommet.
   Tidsfrist: Årlig
6. Utarbeide en kommunal parkeringspolitikk.
   Tidsfrist: Vår 2019
7. Gjennomføre livsløpsberegninger (LCC) og klimagassregnskap for nye kommunale byggeprosjekter.
   Tidsfrist: Årlig

Miljø

8. Ett av kommunens utbyggingsprosjekter skal bygges med høy klima- og miljøstandard, og fortrinnsvis være et innovasjonsprosjekt. Tidsfrist: 2021
9. I samarbeid med BaneNor, utarbeide en detaljreguleringsplan for stasjonsområdet. Tidsfrist: Vår 2020
10. Utarbeide en småhusplan til erstatning for eldre reguleringsplaner. Tidsfrist: Høst 2019
11. Følge opp planinitiativ i tråd med plan- og bygningslovens bestemmelser. Tidsfrist: Årlig
12. Utarbeide en kulturminneplan for hele kommunen. Tidsfrist: Høst 2020

DELMÅL 1.2

Ås skal være et lavenergisamfunn

Ås kommune vil:

- ✓ være pådriver for mobilitetsplanlegging og satse på bruk av miljøvennlige transportmidler som el-sykler og el-biler i kommunal virksomhet
- ✓ legge til rette for bruk av lav- og nullutslippskjøretøy
- ✓ motivere innbyggere og næringsliv til økt miljøinnsats
- ✓ bidra til at husholdningenes totale restavfall per innbygger reduseres med minimum 25 %
- ✓ redusere bruk av fossile energikilder til oppvarming og kjøling av kommunale bygg og vurdere bruk av fornybare energialternativer
- ✓ bruk av fyringsolje i kommunale bygg må opphøre innen 2020
- ✓ redusere energibruk i kommunale bygg
- ✓ være en pådriver for å få på plass en by-sykkelordning

Tiltak:

13. Ved etablering og reforhandling av leasingavtaler skal nullutslippskjøretøy prioriteres der det er mulig. Tidsfrist: Årlig
14. Gjennomføre et prøveprosjekt med el-sykler istedenfor tjenestebiler der det er praktisk mulig. Tidsfrist: Høst 2020
15. Videreføre tilbudet om gratis miljøsertifisering av bedrifter i Ås. Tidsfrist: Årlig
16. Benytte rutiner for rapportering om energiforbruk og bevisstgjøre virksomhetene om energibruk på arbeidsplassen. Tidsfrist: Årlig

Miljø

17. Gjennomføre EPC[1] prosjekt for å redusere energibruken i kommunale bygg. Tidsfrist: Høst 2019
18. I samarbeid med NMBU og Åspro videreutvikle bygdebike-ordningen. Tidsfrist: Årlig
19. Utarbeide handlingsplan for klima og energi i tråd med regional plan for klima og energi. Tidsfrist: Vår 2019

DELMÅL 1.3

Ås skal ha en utforming som fremmer folkehelse og livskvalitet

Kommunen vil:

- ✓ være pådriver for et effektivt og miljøvennlig transportsystem med effektiv kollektivtransport og gode gang-, sykkel- og turveier
- ✓ bidra til å øke sykkelandelen til 17 %
- ✓ sikre god tilgang til grøntområder og anlegg for idrett, rekreasjon og fysisk aktivitet
- ✓ arbeide for å sikre bomiljø ren luft, gode lysforhold, lave støynivåer og trygge utearealer og møteplasser
- ✓ prioritere trafikksikkerhet for gående og syklende

Tiltak:

20. Alle barne- og ungdomsskolene i kommunen deltar årlig i en kampanje som oppfordrer elevene til å sykle/gå til skolen. Tidsfrist: Årlig
21. Gjennomføre tiltak i henhold til Tiltaksplan for idrett, nærmiljø og friluftsliv. Tidsfrist: Årlig
22. Merke turstier i egen regi, samt i samarbeid med velforeninger og andre frivillige og bedre informasjonen om turmuligheter i kommunen. Tidsfrist: Årlig
23. Sikre gode anlegg for rekreasjon og fysisk aktivitet i tilknytning til skoler og barnehager. Tidsfrist: Årlig
24. Utvikle Breivoll i samarbeid med DNT
    Tidsfrist: Vår 2019
25. Legge til rette for etablering av 15 SMIL-møteplasser årlig på Breivoll og Ås sentrum i perioden 2019 – 2021.
    Tidsfrist: Årlig.
26. Gjennomføre tiltak i henhold til Tiltaksplan for sykling og gange. Tidsfrist: Årlig

Miljø

DELMÅL 1.4

Ås skal ha levende lokalsentra der det er lett å leve miljøvennlig

Kommunen vil:

- ✓ styrke Ås tettsted som kommunesenter og tilrettelegge for en kompakt tettstedsutvikling
- ✓ lokalisere arbeidsplassintensiv virksomhet i Ås tettsted, og langs viktige kollektivårer, for å redusere transportbehov
- ✓ styrke Vinterbro som lokalsenter
- ✓ være pådriver for å etablere permanent innfartsparkering på Vinterbro
- ✓ sikre gode boforhold på Solberg, ved å bidra til økt samarbeid mellom Ås og Ski kommune innen kommunale tjenester
- ✓ være pådriver for hyppige kollektivavganger innad i kommunen og Follo
- ✓ arbeide aktivt for å etablere en lokal kollektivrute som kan betjene boligområdene rundt Ås sentrum og knytte disse til Ås stasjon, Campus Ås og Korsegården

Tiltak:

27. Ha tett dialog med sentrale aktører som NSB, Ruter, Flybussen og nabokommunene om kollektivtilbudet. Tidsfrist: Årlig

DELMÅL 1.5

Barn og unge skal være aktive i utviklingen av et bærekraftig Ås

Kommunen vil

- ✓ inspirere og motivere barn og unge til aktiv medvirkning i demokrati og samfunnsdebatt, blant annet gjennom ungdomsrådet
- ✓ utvikle arenaer og aktiviteter der barn og unge deltar i miljøarbeid og utvikling av Ås som bærekraftig kommune
- ✓ synliggjøre barn og unges behov til arealpolitikk og sosial infrastruktur

Tiltak:

28. Videreutvikle elevrådene, ungdomsrådet og barn- og unges kommunestyre. Tidsfrist: Årlig
29. Involvere barn og unge i store reguleringsprosesser og tiltak som berører dem. Tidsfrist: Årlig

Miljø

DELMÅL 1.6

Ås skal ha en bærekraftig forvaltning av naturmiljø og grønnstruktur

Kommunen vil:

- ✓ sørge for arealeffektiv bebyggelse som sikrer sammenhengende grønnstruktur, jordvern, kulturlandskap og naturverdier
- ✓ gjennomføre kartlegging som gir god oversikt over de viktigste artene og naturtypene
- ✓ forvalte og bevare arealer av betydning for biologisk mangfold etter prinsipper om bærekraft, samlet belastning på økosystemer og føre-var-prinsippet
- ✓ innføre blågrønn-faktor som en viktig innsatsfaktor for å sikre bærekraftig håndtering av overvann i tettsteder og minimere skader og ulemper ved fremtidige klimaendringer
- ✓ sikre god kjemisk og økologisk miljøtilstand i elver, innsjøer, kystvann og grunnvann
- ✓ sikre Gjersjøen som drikkevannskilde
- ✓ sikre en forsvarlig bruk av Bunnefjorden, Gjersjøen og Årungen som rekreasjonsområde
- ✓ samarbeide med andre kommuner i regionen for å utarbeide en enhetlig forvaltningspraksis for massedeponier

Tiltak:

30. Veilede og informere publikum om håndtering av hageavfall, hagerømlinger og brunskogsnegler. Tidsfrist: Årlig
31. Bekjempe fremmede arter med høy økologisk risiko som truer biologisk viktige områder. Tidsfrist: Årlig.
32. Følge opp plan for biologisk mangfold. Tidsfrist: Årlig

Miljø

DELMÅL 1.7

Ås skal ha et levedyktig og fremtidsrettet landbruk

Kommunen vil

- ✓ unngå nedbygging av høyproduktiv matjord i alle deler av kommunen
- ✓ bidra til å styrke landbrukets ressursgrunnlag ved å stimulere til økt produksjon i jordbruk og skogbruk
- ✓ stimulere til økt tilbud til nærmarkedet og tilleggsnæringer innenfor «inn på tunet», besøksgårder, lokal foredling og direktesalg av mat og opplevelser
- ✓ bidra til økt bruk av skogen og kulturlandskapet, ved tilrettelegging for ferdsel og opphold, i samarbeid med landbruket
- ✓ samarbeide med øvrige Follokommuner om landbruksforvaltning, for å oppnå målsettingene for landbruksbasert næringsutvikling og landbruk og kulturlandskap
- ✓ bidra med informasjon om miljøvirkemidler i landbruket
- ✓ delta i vannområdeprosjektene PURA og Morsa

Tiltak:

33. Bedre tilgangen til kulturlandskapet ved å etablere turstier og løyper uten konflikt med landbruksinteresser.
    Tidsfrist: Årlig

Mangfold

Hovedmål 2
Ås er en inkluderende og mangfoldig kommune

DELMÅL 2.1

Barn og unge skal oppleve trygghet i hverdagen

Kommunen vil
- ✓ bidra til at voksne tar ansvar i møtet med barn og unge
- ✓ gi barn og unge som lever under vanskelige forhold god oppfølging
- ✓ veilede og gi råd til foreldre som har behov slik at barn opplever omsorg og god oppvekst i hjemmet

Tiltak:

34. Gi informasjon om kommunens tilbud til barn og foreldre. Tidsfrist: Årlig
35. Bevisstgjøre barn og unge om deres rettigheter, jf. Barnekonvensjonen. Tidsfrist: Årlig
36. Kommunen skal gi mer systematiske, helhetlige og koordinerte tjenester til barn og unge. Utføres i forbindelse med organisasjonsgjennomgangen. Tidsfrist: Vår 2019
37. Arbeid mot vold i nære relasjoner inngår som en del av kommunens beredskapsarbeid. Tidsfrist: Årlig

DELMÅL 2.2

Innbyggerne i Ås skal ha muligheter til å skaffe seg en inntekt

Kommunen vil
- ✓ bidra til å tilrettelegge for tiltak som kvalifiserer for arbeidslivet
- ✓ bidra til opplæring og veiledning til ungdom slik at de fullfører utdanning og/eller kommer i arbeid
- ✓ bidra i samarbeid med andre etater til et arbeidsliv med ordnede arbeidsforhold

Tiltak:

38. Kommunen skal på sikt ha minst to lærlingeplasser per 1000 innbygger. Tidsfrist: Årlig

39. Alle etater tilrettelegger og tilbyr praksisplass, språkpraksis, arbeidspraksis til kandidater via kommunen, NAV og utdanningsinstitusjoner.
    Tidsfrist: Årlig
40. Styrke arbeidet med grunnleggende ferdigheter i grunnskolen slik at elevene gis best mulig forutsetninger for å fullføre utdanning og/ eller komme i arbeid.
    Tidsfrist: Årlig
41. Gi god karriereveiledning i ungdomsskolen og gi rådgivere kompetansehevende tiltak.
    Tidsfrist: Årlig

Mangfold

DELMÅL 2.3

Sosiale helseforskjeller i Ås skal reduseres

Kommunen vil

- ✓ gi alle kunnskap om helse, fysisk aktivitet og kosthold og forebygge utvikling av sykdom gjennom å iverksette tiltak på et tidlig tidspunkt
- ✓ gi utsatte grupper bedre mulighet for å ta vare på egen helse gjennom informasjon, veiledning og støtte
- ✓ fremme psykisk helsearbeid og gjøre det lett tilgjengelig
- ✓ tilrettelegge for sunn mat til barn i skoler og i fritidsordninger

Tiltak:

42. Opprettholde og utvikle tilbudet på frisklivssentralen i takt med endrede behov. Tidsfrist: Årlig

DELMÅL 2.4

Ås skal ha en boligpolitikk som utjevner sosiale forskjeller

Kommunen vil

- ✓ tilrettelegge for mangfoldige bomiljøer for mennesker i ulike livssituasjoner

Tiltak:

43. Utarbeide en boligpolitisk plan. Tidsfrist: Vår 2019

Mangfold

DELMÅL: 2.5

Ås skal være en inkluderende kommune for alle

Kommunen vil:

- ✓ legge til rette for at alle får mulighet til å bidra og delta på viktige samfunnsområder
- ✓ sikre innvandrere og flyktninger selvstendighet gjennom utdannelse, arbeid og samfunnsdeltakelse
- ✓ bidra til økt kompetanse som sikrer at offentlige tjenester tilpasses mangfoldet blant innbyggerne

Tiltak:

44. Oversette sentrale opplysninger om barnehager, skoler, kulturskole og bibliotek på kommunens nettsider til engelsk og eventuelt andre aktuelle språk. Tidsfrist: Årlig
45. Sikre praksisplasser og jobbtrening for innvandrere og flyktninger for å styrke integreringen, trene på bruken av norsk i dagliglivet og en hverdag som gir mening og motivasjon. Tidsfrist: Årlig
46. Gjennomføre prosjekt om yrkesrettet arbeidstrening for flyktninger. Tidsfrist: Årlig

DELMÅL: 2.6

Ås er en god kommune å bli gammel i

Kommunen vil

- ✓ gi informasjon, råd og veiledning til eldre om helse og egen mestring
- ✓ gi et godt helse- og omsorgstilbud til eldre som har behov for det
- ✓ i samarbeid med de eldre selv, og andre aktuelle aktører, tilrettelegge for aktiviteter/kulturtilbud
- ✓ ha et godt og tett samarbeid med spesialisthelsetjenesten og andre eksterne aktører

Tiltak:

47. Følge opp arbeidet med utbedring av velferdsteknologi, som en del av en vridning av tjenestetilbudet med fokus på egenmestring. (Eget delprosjekt i omstillingsprosjektet) Tidsfrist: Årlig

Mangfold

DELMÅL: 2.7

Ås er tilrettelagt for mangfoldet i befolkningen

Kommunen vil:

- ✓ utforme offentlige utearealer og kommunal bygningsmasse slik at de blir tilgjengelig for alle, og tilfredsstiller kravene til universell utforming
- ✓ samarbeide med private utbyggere og andre aktører for å medvirke til at hele kommunen blir tilgjengelig for alle
- ✓ tilrettelegge for utvikling av kultur- og fritidstilbudet som gjenspeiler mangfoldet i befolkningen
- ✓ i samarbeid med Ås kirkelige fellesråd bidra til å videreutvikle kirken som en kulturarena og en viktig formidler av kulturhistorie

Muligheter

Hovedmål 3
Ås er et kunnskaps- og kultursenter i regionen

DELMÅL 3.1

Barn og unge skal ha kompetanse som styrker dem i møtet med framtidas utfordringer

Kommunen vil:

- ✓ bidra til at alle barn og unge skal ha en synlig progresjon i sin læring og utvikling
- ✓ gi barn og unge utfordringer i et trygt og utviklende læringsmiljø
- ✓ øke barn og unges læring gjennom møtet med allsidig kompetanse, kulturelle aktiviteter og opplæring tilpasset deres forutsetninger

Tiltak:

48. Undersøkende læringsmetoder, kritisk tenkning og refleksjon vektlegges i opplæringen. Tidsfrist: Årlig
49. Skolenes profesjonsfelleskap og læringsmiljø videreutvikles. Tidsfrist: Årlig
50. Ås kommune deltar i det statlige videreutdanningsprogrammet for lærere. Tidsfrist: Årlig
51. Gi barn og unge læringsutfordringer ut fra deres nivå, dybdelæring. Tidsfrist: Årlig

DELMÅL 3.2

Livslang læring skal være en mulighet for alle

Kommunen vil:

- ✓ legge til rette for mestring og læringslyst og bidra til at voksne tilegner seg tilstrekkelig basiskompetanse for å mestre arbeidslivet og livet generelt
- ✓ samarbeide med arbeids-, kultur- og næringsliv for å gjøre opplæring mer praksisnær og relevant

Tiltak:

52. Etterstrebe et helhetlig og oversiktlig integrering- og opplæringstilbud for voksne som har behov. Tidsfrist: 2020
53. Ungdomsskolene tilbyr alternativ undervisning i form av flere varianter av praksisrettet arbeid. Tidsfrist: Vår 2019
54. Barnehager og skoler samarbeider om oppfølging og opplæring i overgangen mellom barnehage og barneskole og mellom barne- og ungdomsskole. Tidsfrist: Årlig

Muligheter

DELMÅL 3.3

Ås tettsted skal være et attraktivt sted for studenter og forskere

Kommunen vil
- ✓ tilrettelegge for nybygging av studentboliger
- ✓ satse videre på en arealeffektiv bebyggelse som ivaretar natur- og friområder
- ✓ tilrettelegge for nærings- og kulturliv i Ås tettsted
- ✓ være pådriver i markedsføringen av studiestedet- og forskningssenteret Ås i samarbeid med andre aktører

Tiltak:

55. Rullere og følge opp Ås kommunes næringsstrategi 2016-28. (Kommunen har nylig vedtatt en reguleringsplan med plass til 800 nye studentboliger). Tidsfrist: Årlig

DELMÅL 3.4

Rammevilkårene for kommunens utdannings- og forskningsmiljøer skal styrkes

Kommunen vil
- ✓ sette utdanning og forskning på den politiske dagsorden både lokalt og regionalt
- ✓ styrke samarbeidet mellom kommunens skoler og universitet
- ✓ ta utgangspunkt i eksisterende kunnskapsmiljøer og stedenes fortrinn og utnytte lokalisering av offentlig virksomhet
- ✓ legge til rette for kunnskapsbaserte arbeidsplasser i nærheten av Ås sentrum og Campus Ås
- ✓ bidra til at universitets kompetanse blir benyttet i lokal og regional næringsutvikling

DELMÅL 3.5

Vekst og verdiskaping skal skje i et samvirke mellom forskning, kultur, næringsliv og offentlig sektor

Kommunen vil
- ✓ ta initiativ til og bidra til gjensidig kunnskap og samarbeid mellom offentlig sektor og næringslivet, og utdannings- og forskningsinstitusjonene for å øke det gjensidige utbyttet
- ✓ være en pådriver for næringsutvikling i tilknytning til Campus Ås og aktivt markedsføre Ås som en attraktiv kommune for kunnskaps- og forskningsrelatert næringsvirksomhet

Kommunen som organisasjon

Tiltak:

56. Følge opp Ås kommunes næringsstrategi 2016-2028
    Tidsfrist: Årlig

Hovedmål 4
Ås kommune som en aktiv samfunnsutvikler og en attraktiv arbeidsgiver

DELMÅL 4.1

Ås kommune skal være en aktiv deltaker på vesentlige samfunnsarenaer

Kommunen vil:

- ✓ Bidra til lokalt og regionalt samarbeid som styrker utvikling av kommunen og regionen som helhet
- ✓ Være en pådriver ovenfor statlige myndigheter og andre aktuelle aktører for å bedre kollektivtilbudet i Ås

Tiltak:

57. Delta aktivt i Follorådet, Follorådets faggrupper og andre faglige nettverk i Follo, Akershus og i regi av KS.
    Tidsfrist: Årlig

DELMÅL 4.2

Ås kommune skal ha videreutviklet sin posisjon som en attraktiv og fremtidsrettet arbeidsgiver

Kommunen vil:

- ✓ Videreutvikle en robust og fleksibel organisasjon som bruker og utvikler lederes og medarbeidernes kompetanse og omstillingsevne.
- ✓ Utvikle tydelige verdier som skal kjennetegne Ås som arbeidsgiver
- ✓ Legge til rette for fornyelse, innovasjon og ta aktivt i bruk ny kunnskap og ny teknologi for å forbedre og effektivisere kommunens organisasjon og tjenester
- ✓ Utfordre, støtte, motivere medarbeiderne til aktiv deltakelse og ansvar i utviklingen av kommunen, tjenestene og et helsefremmende arbeidsmiljø

Kommunen som organisasjon

Tiltak:

58. Utbedre infrastruktur for fiber og trådløst nettverk i det kommunale nettet. Tidsfrist: Årlig
59. Utarbeide en fremtidsrettet virksomhetsarkitektur. Tidsfrist: 2020
60. Gjennomføre Omstillingsprosjektet 2017-2020. Se nærmere beskrivelser i kapittel 5.19. (Krav til reduksjon av tjenester og realiserte gevinster er innarbeidet i budsjett og økonomiplan). Tidsfrist: 2020
61. Planlegge å gjennomføre lederutviklingstiltak knyttet til medarbeiderundersøkelsen og arbeidsgiverstrategien. Tidsfrist: Årlig

DELMÅL 4.3

Ås kommunes behov for arbeidskraft skal være dekket og tilpasset kommunens organisasjon og tjenester

Kommunen vil:

- ✓ Synliggjøre Ås som en attraktiv arbeidsgiver
- ✓ Videreutvikle tiltak for å rekruttere, utvikle og beholde arbeidskraft som bidrar til kvalitet, utvikling og arbeidsglede
- ✓ Gjennomføre studenters, elevers og lærlingers praksisperioder på en slik måte at de senere ønsker å arbeide i kommunen.

DELMÅL 4.4

Innbyggerne i Ås kommune skal være godt informert om kommunens tjenester

Kommunen vil:

- ✓ Videreutvikle metoder som sikrer god kommunikasjon med innbyggerne vedrørende behov, omfang og standard på kommunens tjenester.
- ✓ Sikre at politiske beslutninger blir fulgt opp og at brukernes rettssikkerhet blir ivaretatt.
- ✓ Tilrettelegge for medvirkning og frivillig innsats fra brukere, innbyggere og samarbeidspartnere

Tiltak:

62. Legge til rette for informasjon og dialog i kommunens kanaler som nettsted, sosiale medier, apper, og chat-tjeneste. Tidsfrist: Årlig

Kommunen som organisasjon

63. *Min kommunale side* etableres med integrasjon mot fagsystemer som gir innbyggeren informasjon og status i kommunale saker. Tidsfrist: 2020
64. Styrke dialogen mellom kommune, innbygger og folkevalgt i sosiale medier for større grad av medvirkning i utformingen og utviklingen av kommunale tjenester. Tidsfrist: Årlig
65. Kommunikasjonsstrategi med handlingsplan revideres. Tidsfrist: Årlig

DELMÅL 4.5

Ås har god beredskap når det gjelder samfunnssikkerhet

Kommunen vil:

- ✓ Styrke beredskapsarbeidet i egen organisasjon gjennom økt kunnskap, systematisk forebyggingsarbeid og testing av beredskap og planverk
- ✓ Samarbeide med private og offentlige aktører for å kartlegge, forebygge og begrense uønskede hendelser
- ✓ Kartlegge og forebygge uønskede konsekvenser som følge av bortfall av strøm og vannforsyning
- ✓ Bidra til geografisk stedfesting av risiko til bruk i arealplanlegging.
- ✓ Samarbeide med NMBU innenfor beredskapsområdet.

Tiltak:

66. Gjennomføre årlige øvelser på beredskapsområdet. Tidsfrist: Årlig
67. Definere tiltak som motvirker isolering av etniske eller religiøse grupper i befolkningen. Tidsfrist: Årlig
68. Informasjon om kommunens beredskapsarbeid oppdateres på kommunens hjemmesider. Tidsfrist: Årlig
69. Arrangere et felles seminar med kommunens og NMBU sin kriseledelse. Tidsfrist: Årlig

Kommunen som organisasjon

DELMÅL 4.6

Kulturlivet, næringslivet og frivillige organisasjoner deltar sammen med kommunen i utviklingen av samfunnet

Kommunen vil:

- ✓ Stille krav til utbyggere og eiendomsforvaltere for å sikre allmennhetens interesser
- ✓ Tilrettelegge for deltakelse i frivillige aktiviteter og organisasjoner
- ✓ Sikre frivilligsentralens grunnlag for å videreutvikle hjelpetiltak og være en felles arena for dialog mellom kommunen og frivillige lag og foreninger.

Tiltak:

70. Utrede og utvikle frivilligsentralens rolle og funksjon.
    Tidsfrist: Vår 2019

5. Budsjett for tjenestene

Innledning

I dette kapittelet presenteres tjenesteområdene slik Ås kommune har valgt å dele dem. I alt er det 14 tjenesteområder. Kapittelet viser rådmannens budsjettforslag for den enkelte tjeneste. Videre gis noe informasjon om det enkelte tjenesteområde, både innholdet i den og utviklingsområder. Det framgår også KOSTRA-nøkkeltall for det enkelte tjenesteområde. Disse kommenteres ikke særskilt, men er ment å være supplerende informasjon om tjenesten for Ås kommune sammenlignet med andre kommuner. Hvert tjenesteområde er delt inn i resultatområder som viser til den enkelte KOSTRA-funksjon.

Hvordan forstå budsjettallene

Budsjettrammen for budsjettåret 2019 er en sum av endringer fra opprinnelig budsjett 2018 (*basisåret*). Endringene er kategorisert i flere kategorier og det er formålet med en budsjettendring som styrer hvilken kategori den tilhører. I de kommende avsnittene beskrives kategoriene og forutsetningene som ligger til grunn. Alle tall som vises i budsjettrammer er nettotall, det vil si at utgifter og inntekter er summert. Det er et mål at en endring i størst mulig grad presenteres samlet med en god helhetlig beskrivelse knyttet til den aktuelle tjeneste.

Tekniske justeringer

I denne posten ligger de tekniske justeringer, herunder helårsvirkning av fjorårets lønnsvekst, indeksjusteringer av prisvekst og endringer i avskrivninger. I tillegg vil interne flyttinger av budsjettmidler som ikke påvirker tjenestene plasseres her. I tabellene under tjenestene vil enkelte tjenester ha relativt store tekniske endringer, noe som henger sammen med opprydning og rettelser i forbindelse med omlegging til tjenestebasert budsjett.

Det gjøres årlige vurderinger av prisvekst, både prisvekst av varer og tjenester, samt inntekter fra tjenester som kommunen leverer. Alle prisendringer som plasseres i posten for tekniske justeringer er i utgangspunktet ment å være indeksreguleringer. Eventuelle prisjusteringer utover prisindeks vil presenteres som konsekvensjusteringer, styrking eller effektiviserings- og reduksjonstiltak.

Konsekvensjusteringer

Alle endringer fra basisåret som er nødvendige for å opprettholde eksisterende tjenestetilbud vil presenteres som konsekvensjusteringer. Budsjettjusteringer som et resultat av befolkningsveksten og annen demografisk utvikling vil i hovedsak presenteres som konsekvensjusteringer. Posten vil også inneholde helårseffekter av tidligere politisk vedtatte tiltak. For eksempel vil nye arealer for *Eiendomsforvaltning* være konsekvensjusteringer dersom arealene ikke endrer kostnader pr m2.

Skillet mellom konsekvensjusteringer og styrkingstiltak/effektivisering og reduksjonstiltak, vil i stor grad avhenge av hva som er formålet med tiltakene. Dersom formålet er å styrke en tjeneste i form av innhold, dekningsgrad eller kvalitetsendring vil tiltaket som regel være et nytt tiltak. Dersom formålet er å opprettholde et eksisterende tilbud og nivå vil tiltaket plasseres som en konsekvensjustering.

Konsekvensjusteringene er beregnet ut i fra et faglig skjønn og med utgangspunkt i eksisterende tjenestetilbud. Fra ett år til et annet vil konsekvensjusteringer normalt være den posten som i størst grad binder opp kommunens økonomiske handlingsrom.

Styrking
Alle tiltak som reelt sett har til formål å styrke kvaliteten og tilbudet i kommunens tjenesteforvaltning sammenlignet med basisåret vil være nye tiltak. Tiltak som vil innbefatte nye tjenester vil være nye tiltak, for eksempel statlige satsinger og nye lovkrav.

Effektivisering og reduksjon
Tiltak som har til hensikt å effektivisere eller redusere kommunens tjenesteforvaltning og drift vil inngå i denne posten.

5.1 Omstilling og reduksjon

Omstillingsprosjektet ble igangsatt i 2017 med bakgrunn i at Ås kommune hadde et omstillingsbehov tilsvarende 50 mill. kr. Det er ikke lenger mulig å jobbe fortere og mer. Prosjektet skulle bidra til å håndtere vekst uten tilsvarende økning i ressurser (tilsvarende 15 mill.kr) og redusere tjenester (tilsvarende 15 mill.kr) i løpet av en 4-årsperiode. Prosjektperioden har ved årsslutt pågått i 2 år. Hittil har over 50 personer deltatt i ulike arbeidsgrupper og delprosjekter, 150-200 personer har deltatt i referansegrupper og workshops, både frivillige, politikere og ansatte.

Fase 1 – kartlegging og igangsetting av prosjekter (2017-18)

- Gjennomføre kartleggingsprosjekt
- Iverksette arbeidsgrupper
- Iverksette delprosjekter

Fase 2 – redusere tjenester og implementere varige endringer (2017-2020)

- Omorganisering som verktøy for å lykkes
- Håndtere vekst og nye krav
- Redusere tjenester/gjennomføre kutt

Fase 3 – oppfølging og realisering (2017-2021)

- Sikre økonomiske besparelser
- Håndtere vekst og nye krav
- Redusere tjenester/gjennomføre kutt

Utarbeidelsen av rådmannens forslag til budsjett for 2019 har vært en krevende prosess. Den forventede veksten i innbyggertall har uteblitt. Det oppleves likevel stor vekst i behovet for enkelte tjenester. Dette gjør at kostnadsbehovet er større enn inntekstgrunnlaget. Det er derfor noen tiltak rådmannen ikke har sett mulig å innarbeide i denne planperioden. Det er:

- Ny Åsgård skole: Rådmannen foreslår å utsette ny skole på Åsgård på ubestemt tid. Det foreslås i stedet at 5. – 7. trinn flyttes til Modulskolen ved Ås stadion, mens 1. – 4. trinn blir på Åsgård. Det er innarbeidet forslag til nødvendige utbedringer på Åsgård og modulskolen i kap. 6, Investeringer, som alternativ til ny utbygging. Dette gir stor effekt på finanskostnadene og kostnader til FDV fremover.
- Økt satsning på lærlinger for å nå målet om 2 lærlinger per 1000 innbygger. For å nå dette målet er det behov for å styrke administrasjon av lærlingeordningen med 0,5 årsverk og det er behov for styrking av tjenestene som får økt antall lærlinger.

Arbeidet med omstilling blir viktigere enn noen sinne. Det er innarbeidet effektiviseringskrav og reduksjon i alle tjenester. I kapittel 5.19 foreligger det en oversikt over rådmannens forslag til tiltak for å nå reduksjonen på ulike tjenesteområder.

5.2 Tjenesteorientert budsjett 2019 og økonomiplan 2020-22

Budsjett 2019 for tjenestene

Tjeneste	Ramme 2018	Teknisk	Konse-kvens	Styrking	Reduk-sjon	Ramme 2019	Real-endring	Sum endring i %
01.Barnehage	156 389	2 416	4 147	-	-1 350	161 602	-0,9 %	1,8 %
02.Grunnskoleopplæring	222 379	4 723	2 096	986	-4 902	225 282	-1,8 %	-0,8 %
03.Kultur-, idrett- og fritidstjenester	31 762	1 756	-1 150	1 121	-1 900	31 589	-2,5 %	-6,1 %
04.Kommunehelse	55 388	-895	-1 200	3 019	-700	55 612	4,2 %	2,0 %
05.Barnevern	32 864	-33	-	1 460	-1 000	33 291	1,4 %	1,4 %
06.Sosiale og arbeidsrettede tjenester	48 087	-222	-2 135	650	-1 350	45 030	-1,5 %	-5,9 %
07.Tjenester til hjemmeboende	128 249	-2 224	15 614	-	-3 095	138 544	-2,4 %	9,8 %
08.Pleie og omsorgstjenester i institusjon	158 473	9 470	-42	-	-1 044	166 857	-0,7 %	-0,7 %
09.Fysisk planlegging, natur og nærmiljø	10 949	-1 936	400	3 425	-200	12 638	29,5 %	33,1 %
10.Administrasjon og styring	64 378	-383	1 450	6 332	-573	71 204	8,9 %	11,2 %
11.Eiendomsforvaltning og utleie	70 438	-587	6 534	40	-3 727	72 698	-5,2 %	4,0 %
12.Samferdsel	14 884	91	695	-	-100	15 570	-0,7 %	4,0 %
13.Brann og ulykkesvern	13 104	291	3	-	-	13 398	0,0 %	0,0 %
14.Vann, avløp og renovasjonstjenester	-11 273	194	-3 065	-	-	-14 144	0,0 %	27,2 %
Sum	996 071	12 661	23 347	17 033	-19 941	1 029 171	-0,3 %	2,1 %

***Tabell 9**. Budsjett 2019, samt alle endringene for tjenesteområdene fra budsjett 2018 til 2019 (Tall i tusen). Realendring er sum styrking og reduksjon av rammen 2019. Sum endring i % er sum konsekvensjusteringer, styrking og reduksjon av rammen 2019.*

Økonomiplan 2020-2022 for tjenestene

Tjeneste	Regnskap 2017	Oppr.bud 2018	Budsjett 2019	Økplan 2020	Økplan 2021	Økplan 2022	Endring 2019-22
01.Barnehage	153 607	156 389	161 602	169 038	174 038	175 538	8,6 %
02.Grunnskoleopplæring	216 165	222 379	225 282	221 976	223 876	226 776	0,7 %
03.Kultur-, idrett- og fritidstjenester	31 281	31 762	31 589	29 439	28 689	28 939	-8,4 %
04.Kommunehelse	51 274	55 388	55 612	55 523	55 179	55 979	0,7 %
05.Barnevern	37 392	32 864	33 291	33 041	32 041	32 541	-2,3 %
06.Sosiale og arbeidsrettede tjenester	47 623	48 087	45 030	44 880	44 580	45 280	0,6 %
07.Tjenester til hjemmeboende	108 150	128 249	138 544	138 398	138 398	138 398	-0,1 %
08.Pleie og omsorgstjenester i institusjon	149 385	158 473	166 857	169 653	171 371	173 871	4,2 %
09.Fysisk planlegging, natur og nærmiljø	10 794	10 949	12 638	13 269	12 919	13 219	4,6 %
10.Administrasjon og styring	61 509	64 378	71 204	71 731	71 097	69 597	-2,3 %
11.Eiendomsforvaltning og utleie	68 084	70 438	72 698	71 395	71 695	71 970	-1,0 %
12.Samferdsel	15 155	14 884	15 570	15 530	15 490	15 450	-0,8 %
13.Brann og ulykkesvern	13 043	13 104	13 398	13 269	13 269	13 269	-1,0 %
14.Vann, avløp og renovasjonstjenester	-12 465	-11 273	-14 144	-18 963	-24 354	-27 678	95,7 %
SUM	950 997	996 071	1 029 171	1 028 179	1 028 288	1 033 149	0,4 %

***Tabell 10**. Økonomiplan 2019-2022 for tjenesteområdene. (Tall i tusen). Sum endring i 2019-2022 er sum økonomiplan 2022 i prosent av budsjett 2019. («Regnskap 2017» er justert da det ble oppdaget en feil i den trykte versjonen av HP)*

5.3 Barnehage

Om tjenesten

Tjenesten omfatter to resultatområder: 201 Førskole og 211 Styrket tilbud til førskolebarn.

Ås kommunes barnehagetilbud består av 7 kommunale, 12 private barnehager og 2 private familiebarnehager. Ås kommune har full barnehagedekning. På alle alderstrinn er det et prosentvis høyere antall barn i Ås som benytter seg av et barnehagetilbud enn for gjennomsnittet i Akershus eller i landet for øvrig.

40 % av barnehagenes grunnbemanning er utdannede barnehagelærere. Dette er bedre enn for gjennomsnittet i Akershus og resten landet.

Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid. Barndommen har egenverdi, og barnehagen skal ha en helhetlig tilnærming til barnas utvikling. Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Lek, omsorg, læring og danning skal ses i sammenheng

Barnehagen skal legge et godt grunnlag for videre utvikling og læring. Målet er en trygg barnehage med kvalifiserte og omsorgsfulle voksne, en barnehage der barna kan leke og lære.

KOSTRA nøkkeltall

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Prioritet							
Netto driftsutgifter barnehagesektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter(B)	16,9 %	16,6 %	17,9 %	15,9 %	12,9 %	16,7 %	16,0 %
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager(B) **)	124 198	140 196	131 379	137 995	151 057	139 687	140 564
Produktivitet							
Korrigerte brutto driftsutgifter i kroner per barn i kommunal barnehage(B)	125 405	135 470	122 726	125 253	139 609	132 769	127 924
Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunale barnehager per korrigert oppholdstime (kr)(B)	59	63	58	59	65	62	60
Korrigerte oppholdstimer per årsverk i kommunale barnehager(B)	13 548	13 184	14 129	13 534	13 020	13 190	13 274
Dekningsgrad							
Andel barn 0 år med barnehageplass i forhold til innbyggere 0 år(B)	5,0 %	3,3 %	1,8 %	5,9 %	9,8 %	4,3 %	3,3 %
Andel barn 1-2 år med barnehageplass i forhold til innbyggere 1-2 år(B)	87,5 %	88,0 %	83,7 %	86,1 %	88,6 %	85,2 %	82,8 %
Andel barn 3-5 år med barnehageplass i forhold til innbyggere 3-5 år(B)	99,9 %	98,9 %	98,8 %	95,7 %	97,2 %	97,1 %	97,1 %
Andel barn i kommunale barnehager i forhold til alle barn i barnehage(B)	53,6 %	52,8 %	51,8 %	73,0 %	56,2 %	46,5 %	52,7 %
Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til alle barn med barnehageplass(B)	18,8 %	19,7 %	17,1 %	18,4 %	7,8 %	19,0 %	15,0 %
Kvalitet							
Leke- og oppholdsareal per barn i barnehage (m2)(B)	5,5	5,7	5,6	5,3	5,3	5,2	5,5

***) Tallene er justert for ulikt utgiftsbehov*

Mulighetsrommet med utgangspunkt i KOSTRA:
Med bakgrunn i KOSTRA-rapporten[2] som ble utarbeidet for Ås kommune framgår det at barnehagetjenesten holdt et gjennomsnittlig kostnadsnivå i 2017 sammenlignet med kommunegruppe 7. Ås kommune har tidligere drevet tjenesten mer effektivt, men reduksjon i antall barn har gitt utfordringer med å opprettholde effektivitetsnivået for 2017. Rapporten viste at kostnader til barnehagelokaler var noe dyrere enn gjennomsnittet for kostragruppe 7, mens innsats rettet mot spesialpedagogisk innsats var noe lavere enn gjennomsnittet.

Effektive gruppestørrelser, effektiv utnyttelse av lokaler og lave utgifter til administrasjon og styring av barnehagene utgjør mulighetsrommet for besparelser. I tillegg er det viktig at tjenesten synliggjør alle reelle kostnader til styrkingstiltak rettet mot spesialpedagogisk innsats.

Utvikling av tjenesten i perioden
De kommunale barnehagene i Ås holder et høyt faglig nivå. Dette skyldes i stor grad tre ting. God barnehagelærer- og fagarbeiderdekning, høy kompetanse og kontinuitet i styrergruppen og systematisk og kontinuerlig arbeid. Det har gjennom 12 år vært jobbet spesielt med Reggio Emilia pedagogikken. Styrerne arbeider sammen om utviklingen av barnehagene og arbeider med felles kompetanse- utvikling for alle ansatte i barnehagene. Måten de kommunale barnehagene i Ås har arbeidet på i mange år er samstemt med ny rammeplan for barnehagene som trådte i kraft 1.8.2017.

Lek og livsmestring er satsningsområdene i de kommunale barnehagene de neste årene. I tillegg er overganger og bærekraftig utvikling områder som jobbes med sammen med skole.

På grunn av færre barnehagebarn holdes for tiden en avdeling i Frydenhaug, Sørråsteigen og Tunveien barnehage stengt. Bemanningen er redusert tilsvarende. Ut fra prognosene øker antall barn fra 2019. Det er derfor planlagt å åpne en av de stengte avdelingene høsten 2019.

Sagalund barnehage med 2 avdelinger foreslås nedlagt fra 1.8.19, og barna og de ansatte overføres til de andre barnehagene. Det fører til at alle de stengte avdelingene vil åpnes. Rustadskogen barnehage legges da administrativt under en av de andre barnehagene.

Sørråsteigen barnehage har en avdeling, Mjølner, som ligger ved Brønnerud skole. Denne kan ta inntil 25 barn og opprettholdes. 90 % av barna i denne barnehagen bor i Brønnerud skolekrets.

Det er i handlingsprogramperioden planlagt utbygging av 2 barnehager; en på

[2] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

Nordby som skal stå ferdig i 2020 og en på Dyster Eldor som skal stå ferdig i 2024. Med ny barnehage på Nordby kan Togrenda barnehage legges ned.

Det er et økende antall barn som har store og omfattende behov for støtte og oppfølging i barnehagen. I den sammenheng er det viktig å se på hvordan ressursene benyttes og organiseres.

Utviklingsprosjekter i 2019

- Implementering av revidert *Handlingsplan for godt psykososialt miljø i barnehage, skole og SFO.*
- Gjennomgang av bruken av ressursene til barn med behov for støtte og oppfølging i barnehagene.

Nye nasjonale krav

Følgende endringer trådte i kraft 1.8.2018:

- Forbud mot nikab og burka for ansatte i barnehagen i arbeidstiden.
- Gratis kjernetid i barnehagen for husholdninger som har en samlet inntekt som er lavere enn 533 500 kr per år.
- Ny pedagognorm - Barnehagen skal ha minst én pedagogisk leder per syv barn under tre år, og én pedagogisk leder per 14 barn over tre år.
- Ny bemanningsnorm - Barnehagen skal minst ha én ansatt per tre barn når barna er under tre år, og én ansatt per seks barn når barna er over tre år. Barnehageeier kan benytte perioden frem til 1. august 2019 til å oppfylle kravet til grunnbemanning.
- Samarbeidsplikt om overgang fra barnehage til skole og SFO
- Språkkrav for å bli ansatt i barnehage
- Reglene om opplysningsplikt til barnevernet har blitt endret

Fra 01.08 2019 foreslås følgende endringer:

- Gratis kjernetid for 2 åringer hvor familieinntekten er under 548 500 kr.

Økonomiske rammer for tjenesteområdet

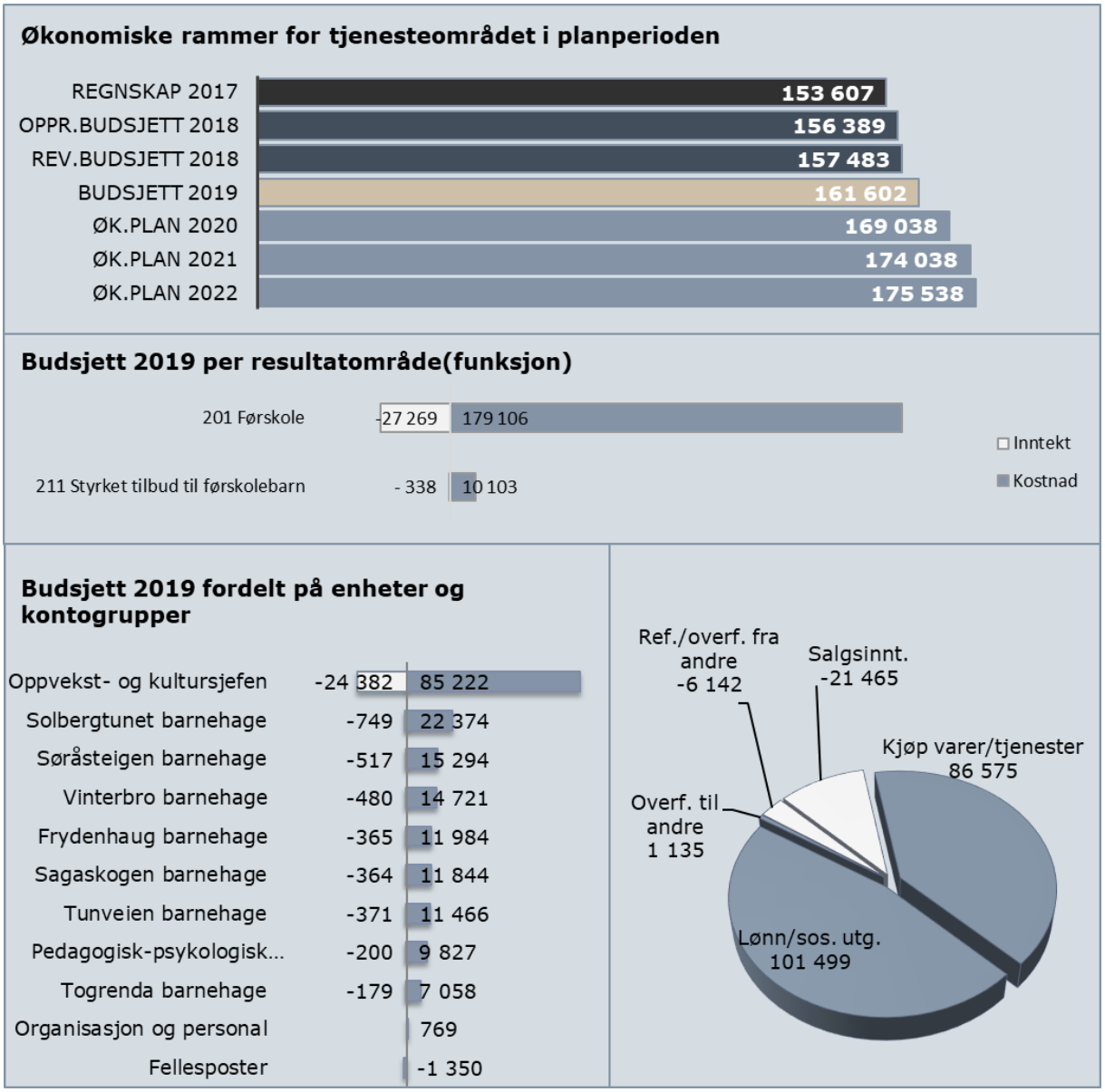

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
156 389	2 416	4 147	-	-1 350	161 602	169 038	174 038	175 538

Realendring 2018-19 (C+D)	-0,9 %	Sum endring 2019-22	8,6 %
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	1,8 %		

		2019	2020	2021	2021
A	**Tekniske justeringer**	**2 416**	**2 416**	**2 416**	**2 416**
B	**Konsekvensjusteringer**	**4 147**	**14 633**	**21 133**	**24 133**
1	Oppdatering barnehagemodell kommunale barnehager	-2 283	2 503	2 503	2 503
2	Justering av tilskudd private bgh	4 830	4 830	4 830	4 830
3	Reduserte inntekter gjestebarn	2 400	2 400	2 400	2 400
4	Ny barnehage Nord		5 500	12 000	15 000
5	Økt makspris jf. statsbudsjett	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
6	Heving av inntektsgrensen for rett til gratis kjernetid, jf. Budsjettavtalen i Stortinget	200	400	400	400
C	**Styrking**	**0**	**0**	**0**	**0**
D	**Effektivisering/Reduksjon**	**-1 350**	**-4 400**	**-5 900**	**-7 400**
7	Omstillings og reduksjon i tjenesten	-1 350	-4 400	-5 900	-7 400
	Sum endringer (B+C+D)	**2 797**	**10 233**	**15 233**	**16 733**

1. Færre barn i aldersgruppen 0-5 år og økt makspris fører til nedjustering av budsjettrammen for 2019. Grunnet færre barn opprettholdes tiltakene om stengte avdelinger. Henholdsvis holdes avdelinger i Tunveien og Frydenhaug fortsatt stengt i 2019. En avdeling i Sørråsteigen holdes også stengt i noen måneder. Se for øvrig pkt.7.
2. Ved beregning av driftstilskudd til private ordinære barnehager legges kommunens faktiske driftsutgifter i egne ordinære barnehager to år før tilskuddsåret til grunn. Kostnadene fra 2017 justeres med lønns og prisvekst for 2018 og 2019. Makspris for 2018 kommer til fratrekk i utgiftene. Tilskudd private barnehager justeres med 4,8 mill. kr på bakgrunn av tilskuddsmodell.
3. Det forventes at netto refusjoner på barn fra andre kommuner, såkalt gjestebarn, blir reduserte neste år. Dette på bakgrunn av tall og prognoser fra barnehager hvor det tidligere var mange gjestebarn. Dette er beregnet til en reduksjon på 2,4 mill.kr.
4. Det er vedtatt å bygge ny barnehage i Nordby. Denne skal blant annet erstatte Togrenda barnehage. Barnehagen skal være klar til oppstart 1.8.2020. Det er i 2019 kun lagt inn en videreføring av rammen for Togrenda og ikke lagt inn ytterligere driftsmidler. Dersom befolkningsveksten tilsier det, vil det i neste års budsjett innarbeides nødvendige driftsmidler.
5. Maksimalprisen per måned for en barnehageplass er i Statsbudsjettet for 2019 foreslått til 2990 kr for en barnehageplass fra 1.1.2019 og øker ytterligere med 50 kr fra 1.8.2019. Dette påvirker inntektene.
6. Stortinget vedtok i statsbudsjett 2018 å heve inntektsgrensen for rett til gratis

kjernetid for 3-, 4-og 5-åringer. Endringen får helårseffekt i 2019. Tilbudet ble i statsbudsjett 2019 utvidet til også gjelde for 2-åringer. Dette er estimert å utgjøre 200 000 kr for Ås kommune i 2019, som en styrking av tjenesten for lavinntektsfamilier.

7. Rådmannens forslag til omstilling og reduksjon i tjenesten er:
   - Legge ned Sagalund barnehage og selge eiendommen. Barna som benytter barnehagen får tilbud om plass i andre kommunale barnehager med stengte avdelinger. I tillegg til reduserte FDV-kostnader, finanskostnader og driftskostnader vil dette bidra til mer effektiv drift av kommunens barnehager.
   - Redusere antall merkantile stillinger i barnehager

5.4 Grunnskoleopplæring

Om tjenesten

Tjenesten omfatter fire resultatområder: 202 Grunnskole, 213 Voksenopplæring, 215 Skolefritidstilbud og 223 skoleskyss.

Skolene i Ås består av:

- 7 barneskoler med SFO
- 2 ungdomsskoler
- 1 voksenopplæring

Skolene varierer i størrelse fra ca. 100 elever til ca. 400 elever.

Voksenopplæringen består av tilbud til voksne med utvidede behov, grunnskole og norsk- og samfunnsfagsopplæring. De var fra 1.8.2018 igjen samlet under ett tak og en ledelse.

Det er et mål at skolen skal ha høy kvalitet og gi den enkelte og samfunnet nødvendige forutsetninger for fremtidig velferd, verdiskaping og en bærekraftig utvikling. Skolen bygger på prinsippet om likeverdig og tilpasset opplæring for alle i en inkluderende skole. Det er et mål at alle elever skal oppnå grunnleggende ferdigheter og oppleve mestring og utfordring i skolen.

KOSTRA nøkkeltall

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Prioritet							
Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år(B) **)	83 076	85 980	92 664	75 141	86 922	78 102	82 717
Netto driftsutgifter til skolefritidstilbud (215), per innbygger 6-9 år(B) **)	-797	-616	4 526	3 064	2 310	2 616	3 631
Netto driftsutgifter til skolelokaler (222), per innbygger 6-15 år(B) **)	17 949	18 522	17 173	14 091	19 972	17 525	17 230
Netto driftsutgifter til skoleskyss (223), per innbygger 6-15 år(B) **)	1 136	1 294	2 655	1 010	1 680	1 385	2 622
Produktivitet							
Driftsutgifter til inventar og utstyr (202), per elev i grunnskolen(B)	922	1 376	460	805	1 841	1 054	906
Driftsutgifter til undervisningsmateriell (202), per elev i grunnskolen(B)	1 355	1 076	1 716	982	1 827	1 416	1 432
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-10.årstrinn(B)	15,3	14,1	13,3	15,4	13,1	15,2	14,2
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole (202), per elev(B)	86 801	88 297	99 174	76 934	93 051	82 283	89 188
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole, skolelokaler og skoleskyss (202, 222, 223), per (B)	106 879	110 288	121 170	92 336	114 797	102 336	110 694
Korrigerte brutto driftsutgifter til skolefritidstilbud (215), per komm. Bruker(B)	24 595	26 269	27 343	28 323	29 206	29 105	30 339
Lønnsutgifter til grunnskole, skolelokaler og skoleskyss (202, 222, 223), per elev(B)	85 825	87 970	95 930	76 467	92 164	79 682	87 727
Dekningsgrad							
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning(B)	6,7 %	7,5 %	7,2 %	5,4 %	8,9 %	6,4 %	7,1 %
Andel elever i grunnskolen som får særskilt norskopplæring(B)	2,7 %	2,6 %	2,4 %	4,7 %	2,0 %	4,9 %	3,4 %
Andel elever med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring(B)	98,3 %	95,9 %	95,9 %	96,8 %	98,1 %	97,8 %	97,9 %
Andel innbyggere 6-9 år i kommunal og privat SFO(B)	75,0 %	75,3 %	75,4 %	73,3 %	77,5 %	71,1 %	58,6 %
Kvalitet							
Elevunders. 10. trinn - Mobbing på skolen (prosent)	4,1	11,4	10,4	6,9		8,6	
Elevunders. 10. trinn - Trivsel	4,2	4,1	4,2	4,2	4,4	4,2	

***) Tallene er justert for ulikt utgiftsbehov*

Mulighetsrommet med utgangspunkt i KOSTRA:

Med bakgrunn i KOSTRA-rapporten[3] som ble utarbeidet for Ås kommune framgår det at tjenesteområdet i 2017 hadde har et gjennomsnittlig kostnadsnivå sammenlignet med kommunegruppe 7. SFO og skoleskyss ble trukket fram som tjenester Ås kommune driver med lave kostnader. De tjenestene som ble drevet dyrere enn gjennomsnittet for kommunegruppe 7 var undervisning, voksenopplæring og skolelokaler.

[3] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

Voksenopplæringen er betydelig redusert i 2018 og 2019 som følge av endringer i forbindelse med omstillingsprosjektet.

Rapporten peker på at skolestruktur er det sterkeste virkemiddelet for å kunne drive tjenesteområdet effektivt. Pågående og planlagte investeringer i skolelokaler vil øke de samlede utgiftene til grunnskole i årene framover. Dette stiller krav til effektivisering og reduksjon om ikke tjenesten skal bli dyrere.

Utvikling av tjenesten i perioden

Det pågår et betydelig investeringsprogram for skolene. Investeringene i skolene vil gi Ås kommune et betydelig kapasitets- og kvalitetsløft. På grunn av økonomiske utfordringer foreslår rådmannen at ny Åsgård skole settes på vent. For å løse kapasitetsutfordringene foreslås det at 5. – 7. trinn flytter inn i modulskolen, mens 1. – 4. trinn fortsetter på nåværende Åsgård. Det settes av midler til opprusting av Åsgård skole, samt utvikling av spesialrom på modulskolen.

Ås-skolen har følgende felles utviklingsområder: *Lesing, Utvikling av profesjonsfellesskap og læringsmiljø, Dybdelæring, Gode overganger og Bærekraftig utvikling.* Det arbeides med å lære bruk av gode verktøy for utviklingsområdene, slik at skolene kan gi elevene best mulig opplæring og stå rustet til arbeidet med innføring av nye læreplaner.

Bærekraftig utvikling er et hovedområde i årene framover, det er ett av tre tverrfaglige emner i nytt læreplanverk. I dette arbeidet samarbeides det blant andre med Vitenparken og NMBU. Videreutvikling av alternative praktiske læringsarenaer (Breivoll m.m.), er et annet viktig område for elever som trenger en mer praktisk inngang til læring.

Det er et økende antall elever som blir henvist til PPS for utredning og spørsmål om spesialundervisning. Ved å gi i elevene bedre tilpasset opplæring på et tidlig tidspunkt, kan dette gi flere elever et forsvarlig opplæringstilbud og derved redusere antall henvisninger til PPS. For å snu denne utviklingen er det viktig at skolene i samarbeid med PPS får etablert gode tiltak for tilpasset opplæring.

Styrket lærertetthet gir bedre læring og resultater for alle elevene. Fra 1.8.2019 varsles det om et snitt per skole på én lærer per 15 elever i 1.– 4. klasse og én lærer per 20 elever i 5.–10. klasse. Av økonomiske grunner kan dette være krevende å gjennomføre på alle skoler.

Digitalisering handler om å gjøre ting på nye måter med teknologi for å oppnå ønskede effekter. Å utvikle digital kompetanse hos elevene er et viktig område som skolene skal arbeide med.

Sjøskogen, Nordby, Kroer, Solberg, Brønnerud skoler har innført lesebrett på alle

trinn i skolen. I 2019 skal det innføres på Åsgård og Rustad skole. Ungdomsskolene bruker PC.

Utviklingsprosjekter i 2019

- Arbeid med utvikling av alternativ opplæringsarenaer
- Utvikling og implementering av foreldreskole
- Gjennomgang av tilpasset opplæring og spesialundervisning i skolen

Fornying av Kunnskapsløftet

Arbeidet med å fornye Kunnskapsløftet er i gang. Dagens fag skal beholdes, men innholdet skal fornyes. Målet er å styrke utviklingen av elevenes dybdelæring og forståelse.

- Skoleåret 2018/19 utvikles læreplanene
- Skoleåret 2019/20 skal skolene forberede arbeidet med å ta i bruk de nye læreplanene
- Skoleåret 2020/21 skal nye læreplaner tas i bruk i klasserommene

Nye nasjonale krav

Følgende endringer trådte i kraft 1.8.2018:

- Ny lærernorm i grunnskolen - én lærer per 16 elever i 1.–4. klasse og én lærer per 21 elever i 5.–10. klasse.
- Skolen skal tilby intensiv opplæring til elever på 1. – 4. trinn som står i fare for å henge etter i lesing, skriving eller regning.
- Skolen skal delta i kommunalt tverrfaglig arbeid. En plikt i opplæringsloven og friskoleloven for skolen til å samarbeide med kommunale tjenestetilbydere om flerfaglig vurdering og oppfølging av elever med spesielle vansker.
- Forbudt med nikab og burka i skolen. Forbudet gjelder for elever, studenter og ansatte ved utdanningssteder i privat og offentlig sektor, inkludert skolefritidsordning, leksehjelp og opplæring utenfor lærestedenes område.
- Reglene om opplysningsplikt til barnevernet er blitt endret

Følgende endring vil sannsynligvis tre i kraft 1.8.2019:

- Ny lærernorm i grunnskolen - Fra høsten 2019 er målet at det skal være én lærer per 15 elever i 1.– 4. klasse og én lærer per 20 elever i 5.–10. klasse.

Omstillingsprosjektet

I K-sak 27/17 ble det besluttet at Ås kommune ikke lengre skulle kjøpe plasser til grunnskoleopplæring i Ski. Dette gir Ås kommune besparelser ettersom tilbudet gis innenfor Ås Voksenopplæring sin eksisterende ramme. Antall elever i målgruppen er høyere enn antatt da vedtaket ble gjort. I budsjett for 2019 er det lagt inn besparelse på 488 000 kr, men kommunen har spart kostnader utover dette.

Økonomiske rammer for tjenesteområdet

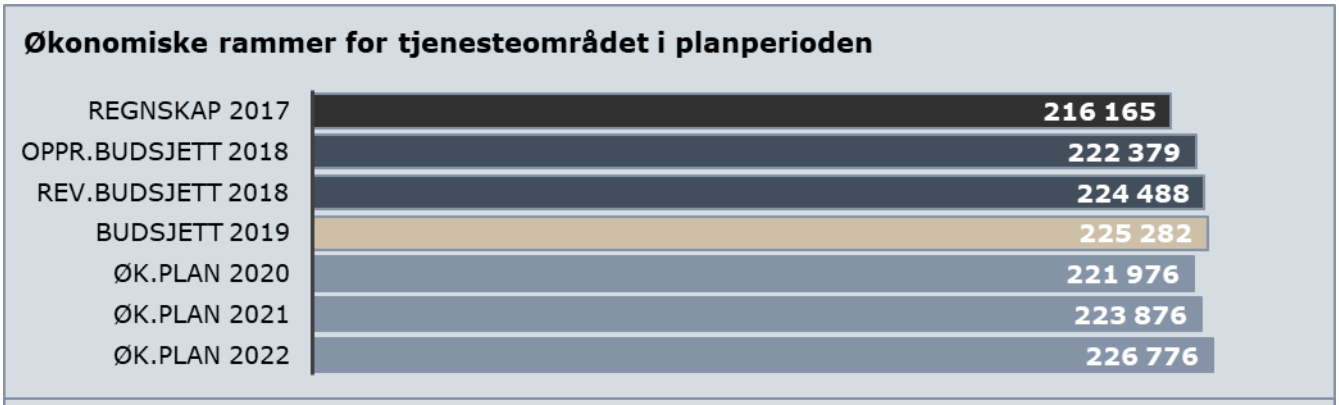

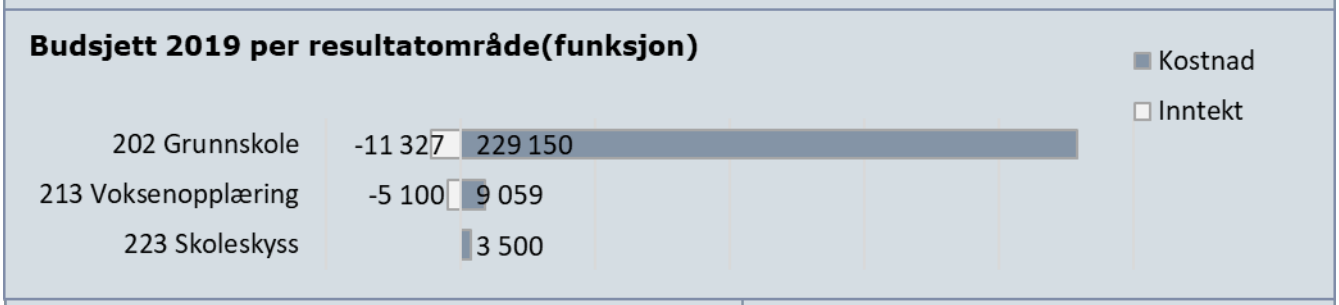

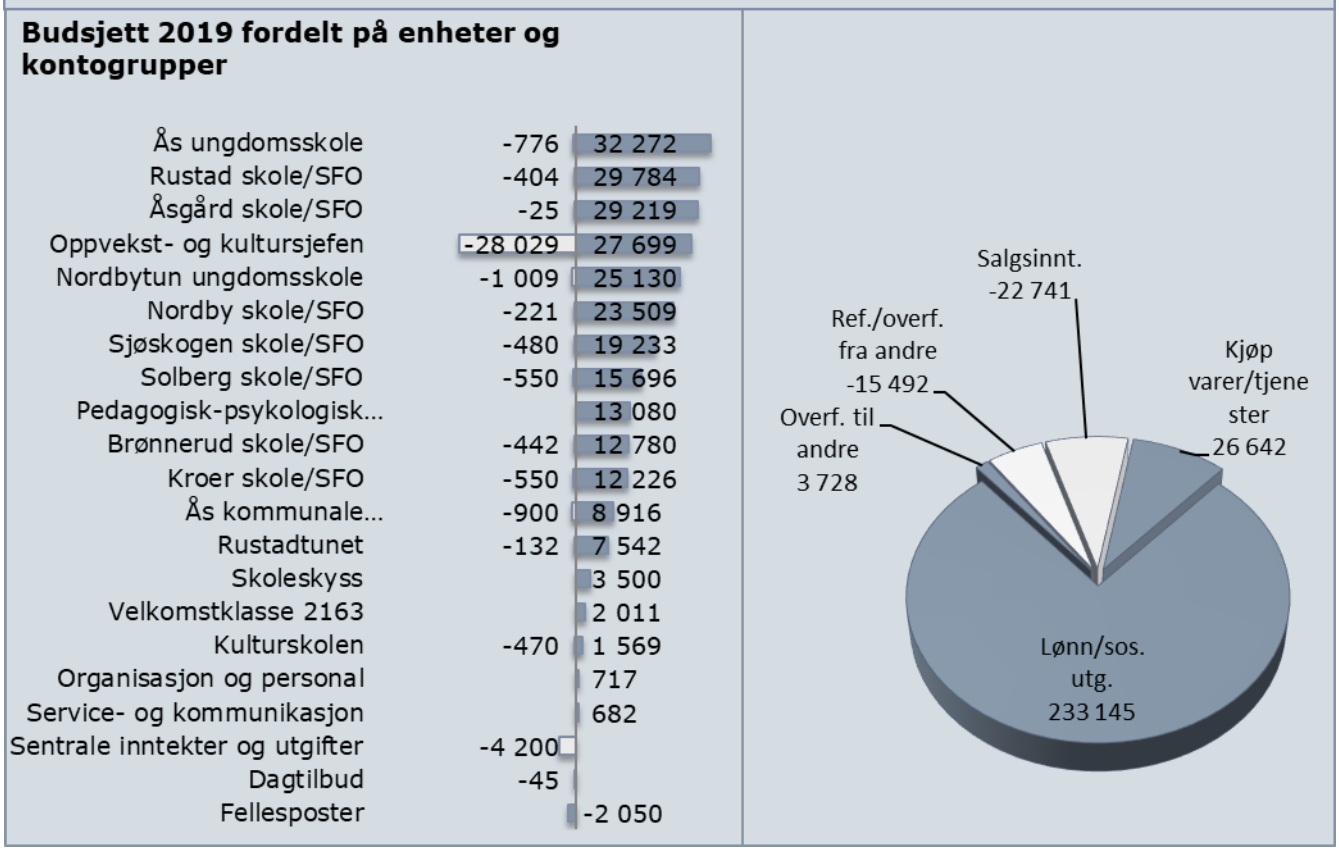

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
222 379	4 723	2 096	986	-4 902	225 282	221 976	223 876	226 776

Realendring 2018-19 (C+D)	-1,8 %	Sum endring 2019-22	0,7 %
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	-0,8 %		

		2019	2020	2021	2022
A	**Tekniske justeringer**	**4 723**	**3 408**	**3 408**	**3 408**
B	**Konsekvensjusteringer**	**2 096**	**4 071**	**6 471**	**9 871**
1	Elevtallsvekst, redusert i kommunestyrets vedtak	-375	1 600	1 600	1 600
2	Inntektsreduksjon SFO	1 092	1 092	1 092	1 092
3	Redusert PerCapita-tilskudd	607	607	607	607
4	Skoleskyss	772	772	772	772
5	Demografisk vekst	-	-	2 400	5 800
C	**Styrking**	**986**	**-**	**-**	**-**
6	Styrking Kroer skole	986	-	-	-
D	**Effektivisering/Reduksjon**	**-4 902**	**-7 882**	**-8 382**	**-8 882**
7	STO overført til VO	-1 648	-1 648	-1 648	-1 648
8	Opphør i kjøp av plasser til VO	-488	-550	-550	-550
9	Avvikle seniorpolitiske tiltak	-716	-1 434	-1 434	-1 434
10	Omstillingsprosjektet	- 2 050	- 4 250	- 4 750	- 5 250
	Sum endringer (B+C+D)	**-1 820**	**-3 811**	**-1 911**	**989**

1. Skolene i Ås styres etter en rammemodell basert på elevtall. Det betyr at det beregnes en kostnadsramme for skolene i Ås totalt sett. Kostnadsrammen er budsjett foregående år, justert med lønnsvekst og elevtallsvekst. I 2019 utgjorde elevtallsveksten 0 kr. Skolerammen ble derfor kun økt med lønnsvekst. Antall elever i Ås-skolen økte med 4 elever. Elevprisen for 2019 er 57 202 kroner for elever i barneskolen, og 84 087 kr for elever i u-skole. Skolene regulerer budsjettene sine på bakgrunn av endring i elevtall hver høst. Det er satt av 1,3 mill. kr til dette i 2019.
2. SFO rammen reduseres med 1 mill.kr som følge av færre brukere, og at mange velger halv plass. I følge selvkostanalyse har Ås kommune 76 % selvkost på dette området. Alle FDV-kostnader føres i tjenesten eiendomsforvaltning.
3. Rammen for per capita tilskudd korrigeres ned med 0,6 mill.kr.
4. Det er behov for å styrke rammen for skoleskyss med 772 000 kr grunnet prisvekst.
5. Demografisk vekst for grunnskolen er ivaretatt gjennom elevtallsvekst frem til 2020. Deretter er det lagt 2,4 mill.kr i 2021 og 5,8 mill. kr. i 2022.
6. Det er behov for å styrke Kroer skoles ramme i 2019 med 986 000 kr da midlene som er tildelt gjennom skolemodellen ikke strekker til for å sikre forsvarlig drift av skolen.
7. På bakgrunn av prognosen av bosettingsbehovet tas bemanning på

Voksenopplæringen (VO) ytterligere ned. VO reduserer med 2 årsverk. Spesielt tilrettelagt opplæring for voksne (STO) overflyttes fra PPS til VO. Rammen for VO er på 8 016 mill. kr.

8. Jf. K-sak 27/17 kjøpes det ikke lengre plasser til grunnskoleopplæring for voksne i Ski. Dette gir en besparelse på 0,488 mill. kr.
9. Rådmannen foreslår å avvikle tilbudet om seniorpolitiske tiltak i løpet av 2019. Dette gir besparelser i tjenesten med full effekt fra 2020.
10. Rådmannens forslag til omstilling og reduksjon i tjenesten er:

- Redusere med rektorstilling på Kroer skole. Skolen får felles rektor med Rustad skole.
- Øke arealutnyttelsen ved skolene ved å etablere mer flyt i skolegrenser. Skolene må håndtere flere elever innenfor samme ramme.
- Se på vedtak og redusere antall vedtak knyttet til spesialundervisning i skolen. Dette blir et samarbeid mellom PPS, skole og hjem.
- Etablere egenfinansiering av kost når elevene er på leirskole samt redusere fra 5 til 4 dager.
- Avslutte betaling for talentfulle elever som benytter skoletilbud utenfor kommunen.

5.6 Kultur-, idrett- og fritidstjenester

Om tjenesten
Kultur, idrett og fritidstjenester omfatter 10 resultatområder – 231 aktivitetstilbud barn og unge, 370 bibliotek, 373 Kino, 375 muséer, 377 kunstformidling, 380 idrett og tilskudd til idrettsanlegg, 383 Musikk og kulturskole, 385 andre kulturaktiviteter, 390 Den norske kirke, 392 andre religiøse formål.

Områdets tjenester skal gi innbyggerne mulighet for deltagelse, opplevelse, aktivitet og mestring. Kommunen skal tilrettelegge for, frivillighet og samarbeid med organisasjoner, det private næringsliv og enkeltpersoner. Administrasjon av kommunens forpliktelser overfor Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn inngår også i tjenesten.
Kommunens utgifter og ansvar for forvaltning av alle idrettsanlegg ligger til tjenesteområde Eiendomsforvaltning.

Ås kulturhus med bibliotek, kinoteater, seniorsenter, lokalhistorisk arkiv og møterom drives av kommunen. Det samarbeides med organisasjoner, lag og foreninger om arrangementer. Kommunen er også med på å støtte lokale arrangører gjennom gratis bruk av lokaler og tjenester i tillegg til tilskudd. I 2018 ble salen i kinoteateret pusset opp med nye stoler og varme.

Ås kulturhus har barneteater hver måned for barn mellom 0-8 år. I tillegg arrangerer kulturskolen og kulturhuset Barnas verdensdag i Ås og Kulturfesten. Dette er gratisarrangementer som bidrar til å løfte fram Ås som en mangfoldkommune.

Kulturskolen i Ås holder en høy kvalitet og bredde og ble utnevnt til Årets kulturskolekommune av Norsk kulturskoleråd i 2017. Den har i dag 1200 elevplasser fordelt på aktivitetstilbud, skoletilbud og fordypningstilbud innenfor områdene; musikk, dans, teater og visuell kunst. Kulturskolen har en rekke gratistilbud gjennom året i tillegg til de faste tilbudene med egenbetaling. Kulturskolen drifter mediaverkstedet og den kulturelle skolesekken

Ås kinoteater har filmformidling i høysetet og ivaretar kunstfilmen gjennom «Månedens joker», filmfestivalen «Fremtidsfilm» og samarbeidet med filmklubben.

Kommunen har 2 bibliotek; Ås og Nordby. Bibliotek er en lovpålagt tjeneste som har til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle. I tillegg skal biblioteket være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.

Ås kommunes lokalhistoriske arkiv tar vare på minnene om alt som har gjort Ås til det stedet det er i dag. Arkivet sikrer at avlevert materiale fra privatpersoner, organisasjoner, bedrifter, lag og foreninger blir forskriftsmessig ordnet og oppbevart.

Ungdomshusene Midtgard og Rudolf driver gratis lavterskeltilbud for alle ungdommer i Ås i alderen 13 - 18 år. Ungdomshusene har et mangfold av aktiviteter og besøkstallene er økende. Det gjennomføres også arrangementer i samarbeid med Ås kulturhus.

Funksjon 380 *Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg* i KOSTRA inneholder følgende:

- Utgifter og inntekter knyttet til idrettsaktiviteter i kommunal regi, herunder utgifter til inventar og utstyr som benyttes til aktivitetene.
- Drifts- og anleggsstøtte til idrettsorganisasjoner. - Støtte til drift, vedlikehold og investeringer i idrettsanlegg eid av andre, - støtte til idrettsarrangementer.

I Ås føres i hovedsak utgifter til folkebadene på 380. Kommunens utgifter og ansvar for forvaltning av idrettsanleggene for øvrig (funksjon 381) ligger til tjenesteområde Eiendomsforvaltning.

KOSTRA nøkkeltall

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Prioritet							
Netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger i kroner	1 868	1 860	1 808	2 091	1 896	2 017	1 649
Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud barn og unge per innbygger 6-18 år(B)	930	933	1 056	760	763	1 123	971
Netto driftsutgifter til kommunale idrettsbygg per innbygger(B)	526	523	591	882	514	621	318
Netto driftsutgifter til kommunale kulturbygg per innbygger(B)	221	192	169	131	110	244	153
Netto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, per innbygger 6-15 år(B)	3 259	2 942	2 229	1 505	2 393	1 924	2 255
Produktivitet							
Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, per bruker(B)	17 593	17 688	19 082	20 991	24 081	19 701	17 708
Dekningsgrad							
Andel barn i gr.skolealder på venteliste til komm musikk- og kulturskole, av barn i alderen 6-15 år	6,3 %	5,7 %	7,5 %	2,7 %	3,1 %	3,3 %	3,6 %
Andel elever (brukere) i grunnskolealder i kommunens musikk- og kulturskole, av antall barn i al(B)	30,5 %	29,9 %	15,1 %	9,6 %	14,0 %	14,0 %	16,0 %
Kvalitet							
Tilskudd til frivillige barne- og ungdomsforeninger per lag som mottar tilskudd	15 061	7 881	48 714	107 000	0	43 877	16 094
Årlig totale åpningstimer i kommunale fritidssenter per 1000 innb. 6-20 år	575	460	494	416	159	622	519
Årlig totalt besøk i kommunalt drevne fritidssenter per 1000 innb. 6-20 år	770	1 499	1 333	3 050	925	508 753	1 240 546

***) Tallene er justert for ulikt utgiftsbehov*

Mulighetsrommet med utgangspunkt i KOSTRA:
Med bakgrunn i KOSTRA-rapporten[4] som ble utarbeidet for Ås kommune framgår det at tjenesteområdet samlet sett bevilges 4 mill. kr mer enn gjennomsnittet av andre kommuner i kommunegruppe 7. De tjenestene som samlet sett bidrar til et høyere nivå i Ås kommune er bibliotek, idrettsanlegg, kulturskole og kulturbygg.

Mulighetsrommet for tjenesten ligger i hovedsak i reduksjon av kvaliteten gjennom reduserte åpningstider og tilbud. Det kan også sees på muligheter for økt inntjening/betaling for enkelte av tjenestene.

Utvikling av tjenesten i perioden
Ås kulturhus er et ressurssenter for avvikling av arrangementer. Det gis veiledning og tilgang på utstyr og lokaler. Både kulturaktiviteter og filmfremvisninger har et økende besøkstall. Det forventes at økningen fortsetter og at det blir en økning i antall arrangementer med enda bedre kvalitet og besøk som følge av oppgraderingen av kommunens kinoteater med nye stoler og bedre varme.

Ambisjonen er å bli den best besøkte kommunale kinoen i Follo innen den neste treårsperioden med over 20 000 besøkende. «Månedens joker» trekker trofaste besøkende til smalere filmer, og det er avviklet flere skolevisninger. Om få år vil det være behov for å oppgradere kinohøytalerne.

Det er ønskelig å fortsette å bruke møterommene i 2. etasje til kulturelle aktiviteter som billedutstillinger, lyttelunsj og annet. Store sal er en nyttig avlastningssal for større kulturarrangementer som for eksempel kulturskolens vårfestival og Lions kulturdager.

Kulturskolens aktivitetstilbud, skoletilbud og fordypningstilbud videreutvikles i tråd med ny nasjonal og lokale læreplaner. Tilpasninger av tilbudet relatert til barn og unges kulturinteresser og aktivitetsplattformer vurderes fortløpende. Kulturskolen tar de unges engasjement på alvor og stimulerer til kulturaktivitet i lokalmiljøet og fremmer deltakelse på møteplasser som f.eks «Ung kultur møtes» (UKM).

Å være en del av et godt ungdomsmiljø er forebyggende. Ulike aktiviteter både i og utenfor Ungdomshusene skaper samhold og tilhørighet blant de besøkende ungdommene. Ungdomshusene har fokus på psykisk helse, og de ansatte har øynene åpne for risikofaktorer som for eksempel rus, psykiatri, overgrep, mobbing eller ensomhet.

---

[4] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

Både Ås og Nordby bibliotek er meråpne bibliotek. Dette betyr en bedre utnyttelse av lokaler og samlinger samt en betydelig økning i oppgaver siden det er aktivitet i lokalene i langt større tidsrom enn tidligere. Biblioteket gir stadig flere digitale tilbud som krever mer av infrastruktur og oppfølging. I følge statlige signaler vil bibliotekene bli sentrale arenaer for digital innbyggeropplæring for å minske det digitale klasseskillet.

Det er ønskelig at materiale som er levert inn til Ås kommunes lokalhistoriske arkiv og som er uten klausul, på sikt blir gjort tilgjengelig digitalt siden det blir etterspurt av forskere, utviklere og andre interesserte. Formidling av lokalhistorie skjer nå på flere plattformer.

Med forventet vekst og fortetting, spesielt i Ås sentralområde, bør det på sikt planlegges flere idrettsanlegg i Ås. For å få til en effektiv planlegging av idrettsanlegg er det nødvendig med god samhandling med idretten, også på kommuneplannivå. Gjennom rådmannens plan for ny organisering er fokus på idretten styrket.

Nye nasjonale krav

Regjeringens kulturpolitikk går ut på at privat finansiering vil utgjøre et enda viktigere bidrag for kulturfeltet fremover. Når kommunen gir noe støtte til et prosjekt, er det ofte en utløsende faktor for å skaffe private sponsorer i tillegg.

Nasjonalt fokuserer Norsk kulturskoleråd i samarbeid med KS blant annet på kulturskolenes rolle i forbindelse med inkludering/integrering, og modeller for et tettere samarbeid mellom grunnskole og kulturskole.

«Regional plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2016-2030» har visjonen «Aktiv i Akershus hele livet», og denne skal vise vei i utviklingen av Akershus som et bærekraftig fylke og et godt sted å leve. I planen er det presentert fremtidsbilder, samt strategier for hvordan man skal nå disse. Dette er noe Ås kommune bør følge opp gjennom blant annet arealplaner og tiltaksplan for idrett, nærmiljø og friluftsliv.

Økonomiske rammer for tjenesteområdet

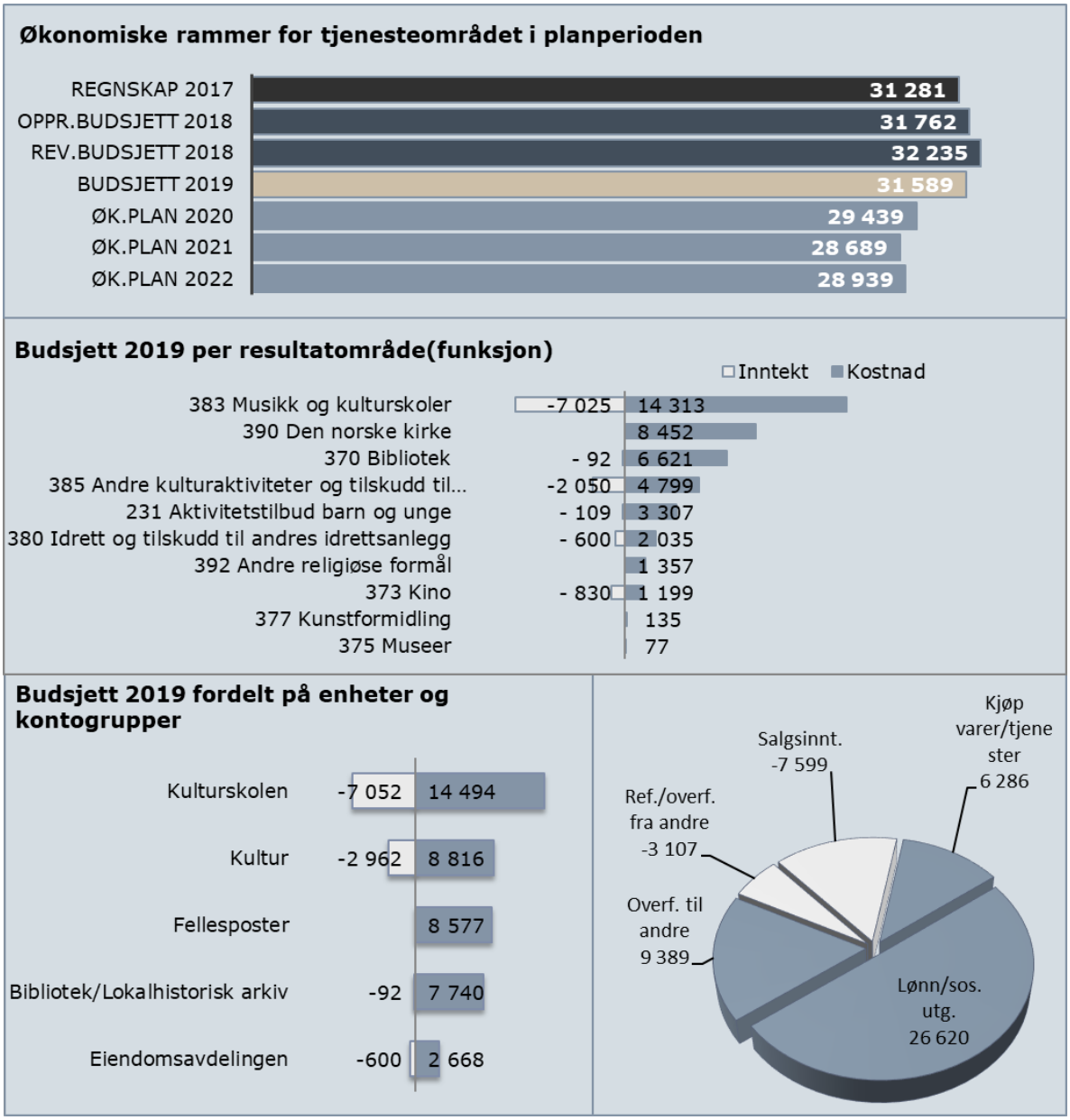

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
31 762	1 756	-1 150	1 121	-1 900	31 589	29 439	28 689	28 939

Realendring 2018-19 (C+D)	-2,5 %	Sum endring 2019-22	-8,4 %
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	-6,1 %		

		2019	2020	2021	2022
A	**Tekniske justeringer**	**1 756**	**1 756**	**1 756**	**1 756**
B	**Konsekvensjusteringer**	**-1 150**	**-900**	**-650**	**-400**
1	Økte inntekter kulturhuset	-1 150	-1 150	-1 150	-1 150
2	Demografisk vekst		250	500	750
C	**Styrkingstiltak**	**1 121**	**1 121**	**1 121**	**1 121**
3	Økt aktivitet Kulturhuset	1 121	1 121	1 121	1 121
D	Effektiviserings-/Reduksjonstiltak	-1 900	-4 300	-5 300	-5 300
4	Innsparingskrav for resultatområde bibliotek	-400	-500	-500	-500
5	Økt inntektskrav	-300	-300	-300	-300
6	Omstilling og reduksjon i tjenestene	-1 200	-3 500	-4 500	-4 500
	Sum endringer (B+C+D)	**-1 929**	**-4 079**	**-4 829**	**-4 579**

1. Kulturhuset har økt aktivitet og økte billettinntekter, og øker inntektskravet med 1,1 mill.kr.
2. Demografisk vekst er lagt inn.
3. Som følge av økt aktivitet på kulturhuset økes honorar artister tilsvarende med 1,1 mill. kr.
4. Biblioteket effektiviser tjenesten ved ikke å ta inn vikarer ved sykefravær.
5. Økt inntektskrav er lagt til kulturhuset som følge av fornyelse av både stoler og lydanlegg.
6. Rådmannens forslag til omstilling og reduksjon i tjenesten er:
    - Redusere tilbudet i kulturskole og bibliotek
    - Legge ned et av bibliotekene.

5.7 Kommunehelse

Om tjenesten

Tjenesten har fire resultatområder: 232 Forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste, 233 annet forebyggende helsearbeid, 241 diagnose, behandling, rehabilitering og 256 akutthjelp helse- og omsorgstjenesten.

Forebyggende helsetjenester består av svangerskapsomsorgen, helsestasjonen 0-5 år, skolehelsetjenesten, helsestasjon for ungdom og studenter og familieteamet. I tjenesteområdet ligger også fastlegetjenesten, legevakt, kommunale akutte døgnplasser (Follo LMS), ergoterapi – og fysioterapitjenesten.

KOSTRA nøkkeltall

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Prioritet							
Netto driftsutg til diagnose, behandling og rehabilitering pr. innbygger(B) **)	1 792	1 908	1 317	2 002	1 674	1 691	1 546
Netto driftsutg til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetj. pr. innb 0-20 år(B)	3 091	3 331	1 889	1 439	1 658	2 269	2 473
Netto driftsutg til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetj. pr. innb 0-5 år(B)	11 094	12 409	6 721	5 675	7 701	8 485	9 175
Netto driftsutgifter til forebyggende arbeid, helse pr. innbygger(B) **)	100	75	26	460	332	257	185
Produktivitet							
Årsverk av psykiatriske sykepleiere per 10 000 innbyggere (khelse+plo)	5,4	5,3	2,1	4,8	2,9	3,7	3,5
Dekningsgrad							
Andel barn som har fullført helseundersøkelse innen utgangen av 1. skoletrinn(B)	91,0 %	115,0 %	109,2 %	62,6 %	99,4 %	90,6 %	93,4 %
Andel barn som har fullført helseundersøkelse ved 2-3 års alder(B)	93,9 %	103,7 %	93,4 %	81,1 %	89,1 %	95,5 %	97,1 %
Andel barn som har fullført helseundersøkelse ved 4 års alder(B)	96,0 %	95,9 %	82,6 %	92,3 %	97,1 %	98,0 %	96,9 %
Reservekapasitet fastlege(B)	108	121	105	104	96	105	105
Levekår							
Utgiftsbehov - Kommunehelse	0,933	0,931	0,950	0,932	0,982	0,933	0,976
Andre nøkkeltall							
Gjennomsnittlig listelengde(B)	1 383	1 177	1 207	1 057	1 313	1 215	1 127

***) Tallene er justert for ulikt utgiftsbehov*

Mulighetsrommet med utgangspunkt i KOSTRA:

Med bakgrunn i KOSTRA-rapporten[5] som ble utarbeidet for Ås kommune framgår det at Ås kommune har høye utgifter til helsetjenesten. Utgifter på et gjennomsnittlig nivå med kommunegruppe 7 tilsier besparelser i størrelsesorden

[5] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

9 mill. kr. Særlig tjenestene til forebyggende helse og behandling ligger høyt. Innsparingspotensialet bør analyseres nærmere for å avklare at tallene gir et riktig bilde av tjenesten. Det bør sees på muligheter for å effektivisere tjenesten gjennom redusert tjeneste og/eller mer effektive måter å jobbe på.

Utvikling av tjenestene i perioden

Effekten av samhandlingsreformen har de siste årene kommet tydeligere frem for alle resultatområdene ved at krav og oppgaver til kommunehelsetjenesten stadig øker. Kommunen ilegges flere og mer omfattende oppgaver enn tidligere som stiller større krav til kompetanse og tilgjengelig ressurser. Generelt er det en forventning om prioritering av helsefremmende og forebyggende arbeid, koordinering og ressurser i sammensatte saker, tiltak, behandling og oppfølging av personer med funksjonsnedsettelser og individuell oppfølging / gruppetilbud / veiledning innenfor fysisk og psykisk helse og livsmestring.
Dette er en utfordring da det ikke medfølger tilstrekkelig finansiering, som igjen fører til at kommunen må prioritere enda hardere og redusere på noen tjenester for å få plass til andre / nye oppgaver. Mulighetsrommet og ulike konsekvenser må kartlegges i 2019.

<u>Svangerskapsomsorgen, helsestasjonen 0-5 år, skolehelsetjenesten (grunn- og videregående skole) og helsestasjon for ungdom og studenter</u>

Resultatet av at *tidlig hjemreise etter fødsel* benyttes i større grad er at familier har behov for tettere oppfølging i barseltiden. Oppfølging i svangerskapet tilbys alle gravide.

Tilbudet på helsestasjonene forsøker å følge opp de nasjonale anbefalingene når det gjelder det faste helsestasjonsprogrammet og utover dette tilbys det oppfølging ved behov. Ressursene begrenser muligheten for tett oppfølging over tid som kan forebygge hjelpebehov på ett senere tidspunkt.
Helsesøsterressursen på de ulike grunnskolene er økt for skoleåret 2018/19 på bakgrunn av kommunal stilling BHP 2018/21 og årlige tilskuddsmidler. Antall henvendelser øker hvert år og ressursene begrenser muligheten for tett oppfølging over tid som kan forebygge hjelpebehov på ett senere tidspunkt.
Ås videregående skole utvides og vil i de nærmeste 2- 3 årene øke med ca. 300 elever som vil påvirke bruken av skolehelsetjenesten. Generelt er utviklingen i skolehelsetjenesten at henvendelser knyttet til fysisk, psykisk og seksuell helse og psykososiale utfordringer øker. Det vil være ett behov frem ett større gruppe- og undervisningstilbud.

Helsestasjon for ungdom og studenter er et samdriftet tilbud for aldersgruppen 13-25 år og studenter i Ås kommune. Samdriftingen sikrer større grad av tilgjengelighet for brukergruppen. HFU har en ressurs tilsvarende 43 % og studenthelsetjenesten 180 % (dekkes av SiÅs) til en brukergruppe tilsvarende ca. 6500 personer. Det er økende pågang på tjenesten.

Legetjenester
Kommunens fastlegekontor skal være i full drift i 2019 etter 1 1/2 års oppbygging. Ås kommune går over til 24 timers legevakt ved Follo LMS / Follo legevakt fra 01.01.2019. Det betyr at daglegevakten hos de ulike fastlegene i Ås opphører.

Fysioterapi, ergoterapi og hjelpemiddelformidling
Befolkningsvekst og endringene i kommunehelsetjenesten gir et større behov for tjenesten. Økt innsats innen forebygging og re-/habilitering vil gjøre innbyggerne mer selvhjulpne, slik at de kan bo lengre hjemme, og ha mindre behov for pleie- og omsorgstjenester.
Fysioterapeutene jobber tett med brukere i alle aldre og har spesialiserte oppgaver på flere arenaer som helsestasjon, barnehager, skoler, ulike institusjoner og i hjemmet.
Kommunenes oppgaver og ansvar for formidling av tekniske hjelpemidler øker. Den teknologiske utviklingen gir avanserte og komplekse hjelpemidler, som gir flere mennesker med funksjonsnedsettelser muligheter som de ikke hadde før. Det krever tid og kunnskap å formidle og tilpasse hjelpemidlene. Forebyggende arbeid, tidlig kartlegging og innsats for barn i barnehage og skole, formidling av hjelpemidler ved syn- og hørselstap, deltakelse i boligteam og medvirkning til at bygg og uteområder er universelt utformet er oppgaver hvor der er behov for ergoterapiressurser. Hjelpemidler til brukere med funksjonstap blir mer og mer avanserte. Dette krever mer spisskompetanse. Spesielt innen hjelpemidler i forhold til sansetap. Lokalt hjelpemiddellager er en godt drevet tjeneste, med stor økning i antall oppgaver grunnet veksten i kommunen.

Frivillighet
Et godt samarbeid internt i organisasjonen (kommunen) og mellom frivillige aktører er hensiktsmessig for å kunne møte fremtidens frivillighet (og lokale behov). Det er gjennom omstillingsprosjektet nedsatt en arbeidsgruppe som har sett på og kommet med forslag til ulike organisasjonsformer i forhold til frivillighet i kommunen som organisasjon for økt og bedre samskaping i kommunen generelt. Forslaget skal bearbeides og resultatene vil bli presentert på et senere tidspunkt.

Frisklivssentralen
Frisklivssentralen har stor pågang til sitt lavterskeltilbud. Tilbudet er et forebyggende tilbud til personer som har eller står i fare for å utvikle en livsstilssykdom. Et utviklingsområde er å gjøre innbyggere enda bedre i stand til å mestre egen helse. Å utvikle Frisklivssentralens lærings- og mestringstilbud vil være et meget godt forebyggende folkehelsetiltak, jamfør Helsedirektoratet sine anbefalinger. Det vil i større grad gi mulighet for at brukerorganisasjoner som f.eks. Hjerte- og lungeforeningen, Kreftforeningen o.l. kan utøve sitt virke i samarbeid med Frisklivssentralen.

Nye nasjonale krav

Psykiske lidelser - pakkeforløp barn og unge og voksne:

For barn og unge og voksne innføres denne fra 01.01.19 og det er signalisert at kommunen vil få ett større ansvar for oppfølging av de moderate psykiske lidelsene og en større rolle i samarbeid med spesialisthelsetjenesten ved de alvorlige lidelsene.

Ny «Faglig retningslinje for det helsefremmende og forebyggende arbeidet i helsestasjon, skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom» ble lansert i 2017.

- Anbefalingene er tydeligere og mer omfattende enn tidligere, spesielt knyttet til kartlegging og oppfølging av samspill, seksuell helse, psykisk helse og vold/overgrep.
- Det er anbefalt at skolelege skal gjennomføre skolestartsamtale for 1 klassingene sammen med helsesøster. Ås kommune har ingen skolelegeressurs i dag.
- Grupper og undervisning som helsefremmende og forebyggende tiltak for alle enhetens tjenesteområder.
- Forpliktende, systemrettet og tverrfaglig samarbeid med skole og barnehage. Også for de som ikke benytter seg av skoleplass.
- Fysioterapeut tilknyttet skolehelsetjenesten noe Ås ikke har i dag.

Veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenesten

Veilederen kom i 2017 og kommunen er pålagt å tilrettelegge for at barn som pårørende blir fanget opp og får ett hjelpetilbud. Her ligger det krav til at helsestasjon- og skolehelsetjeneste skal være en sentral tjeneste.

Økonomiske rammer for tjenesteområdet

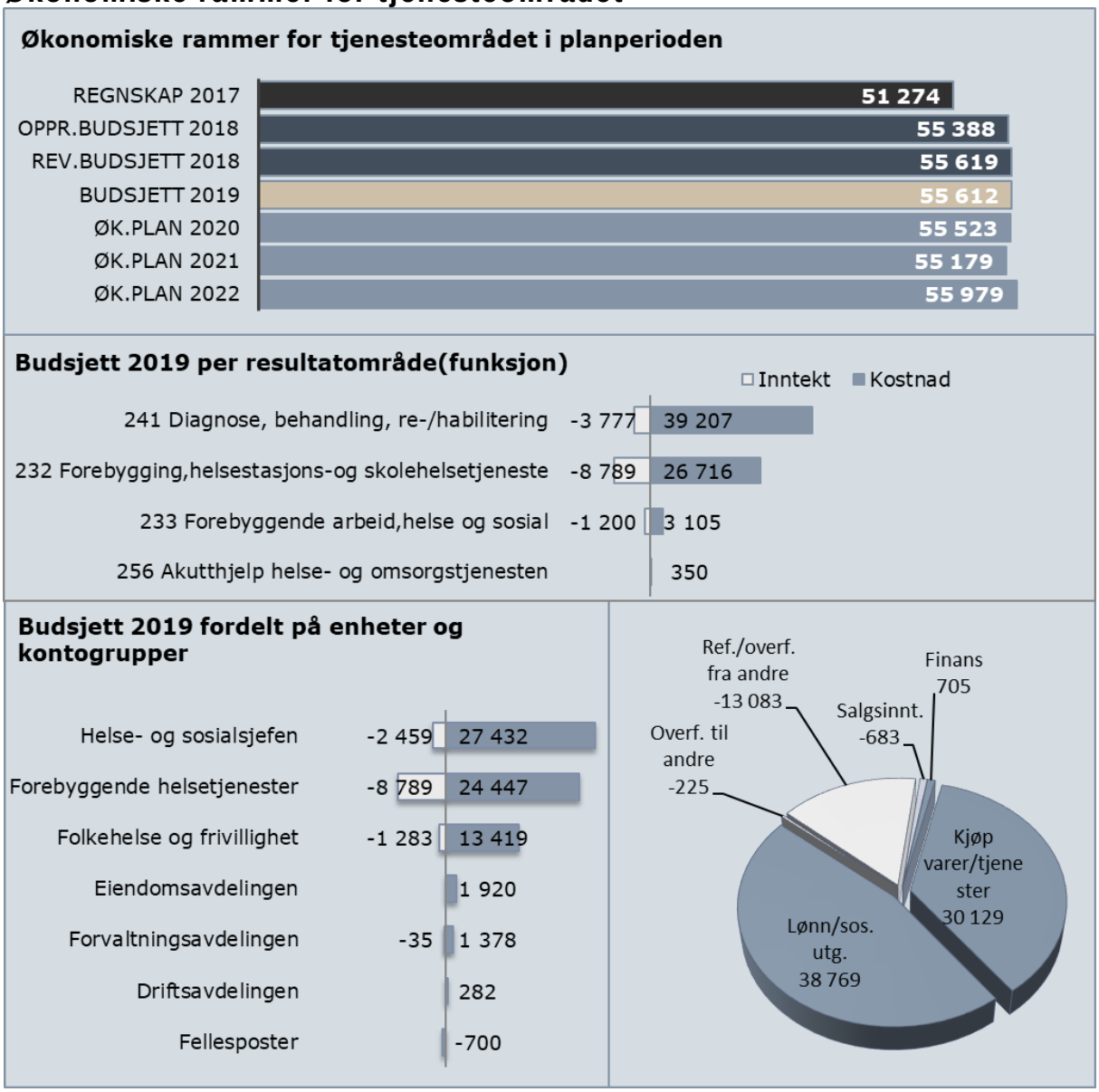

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
55 388	-895	-1 200	3 019	-700	55 612	55 523	55 179	55 979

Realendring 2018-19 (C+D)	4,2 %	Sum endring 2019-22	0,7 %
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	2,0 %		

		2019	2020	2021	2022
A	**Tekniske justeringer**	**-895**	**-895**	**-895**	**305**
B	**Konsekvensjusteringer**	**-1 200**	**-800**	**-**	**800**
1	Helårseffekter av kommunalt fastlegekontor, jf HP 17-20	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
2	Demografisk vekst	-	400	1 200	2 000
C	**Styrkingstiltak**	**3 019**	**3 330**	**3 686**	**2 486**
3	Ny 24-timers daglegevakt jf. KST-2518	850	850	850	850
4	Opptrapping fysioterapitjenesten	237	548	904	904
5	Turnuslege	732	732	732	732
6	Program folkehelse	1 200	1 200	1 200	
D	**Effektiviserings-/Reduksjonstiltak**	**-700**	**-1 500**	**-3 000**	**-3 000**
7	Omstilling og reduksjon i tjenesten	-700	-1 500	-3 000	-3 000
	Sum endringer (B+C+D)	1 119	1 030	686	286

1. Tidligere rammeøkninger i forbindelse med oppstart av det kommunale fastlegekontoret tilbakeføres som planlagt, da forutsetningene for etableringen var selvfinansiering fra 2019.
2. Det forventes økte kostnader i tjenesten som følge av vekst i befolkningstall, virkning for 2020 er 400000 kr, virkning for 2021 er 1,2 mill. kr, og virkning i 2022 er beregnet til 2,0 mill. kr.
3. Den interkommunale legevaktsordningen er utvidet til en 24-timers tjeneste jf. KST-2518. Dette medfører økte årlige overføringer til IKS'et med 850 000 kr.
4. I forbindelse med opptrappingsplanen i fysioterapitjenesten er det behov for en gradvis styrking opp til en varig ramme på 904 000 kr pr. år. Kostnadsrammen i 2019 blir 237 000 kr.
5. Kommunene anmodes om å ta inn nye turnusleger, og Ås kommune økte fra 1 til 2 turnusleger i 2018. Dette medfører økte årlige lønnskostnader på 732 000 kr.
6. Kommunen styrker budsjettet frem til 2021 med 1,2 mill. kr årlig til gjennomføring av prosjektet SMIL- møteplasser i regi av folkehelseprogrammet. Dette er et selvfinansiert program, da kommunen mottar 1,2 mill. kr årlig i støtte til formålet til og med 2021.
7. Rådmannens forslag til omstilling og reduksjon i tjenesten er:
    - Dette er et område Ås kommune ligger høyt på jf rapporten til B. Brox. Det bør derfor jobbes med hvordan tjenesten kan redusere bruk av ressurser gjennom videre oppfølging av omstillingsprosjektet.

5.8 Barnevern

Om tjenesten

Tjenesten omfatter tre resultatområder: 244 Barnevernstjeneste, 251 Barneverntiltak i familien, 252 Barneverntiltak utenfor familien som også omfatter enslige mindreårige.

Resultatområde 244 – Barneverntjenesten

Området omfatter driftskostnader til saksbehandling i Barneverntjenesten. Faste lønnskostnader er den største utgiften med 16,8 årsverk, samt andre driftskostnader.

Resultatområde 251 - Barneverntiltak i familien

Arbeidsområdet omfatter barn med hjelpetiltak som bor hjemme hos foreldrene eller som har samtykket til hjelpetiltak etter fylte 18 år. Hjelpetiltak kan være familieterapi, miljøterapeutisk arbeid i familien eller med det enkelte barnet, besøkshjem, støttekontakt og dekning av ulike aktiviteter. Barneverntjenesten kjøper disse tjenestene fra eksterne tilbydere. Dette for å kunne tilby mangfold og ulik fagkompetanse på tiltakene som settes inn i familiene. På den måten kan tilbys riktig hjelp til riktig tid.

Resultatområde 252 - Barneverntiltak utenfor familien

Arbeidsområdet omfatter barn som barnevernet har tatt omsorgen for eller som er blitt plassert med samtykke, i hovedsak fosterhjem, men også i institusjoner eller familiehjem (forsterket fosterhjem). Ved akuttplasseringer brukes beredskapshjem i påvente å finne egnede fosterhjem. I dag har tjenesten 30 barn den har omsorgen for, hvorav 2 av disse er plassert på institusjoner. Barneverntjenesten har også ansvar for å følge opp unge i alderen 18 – 23 år som selv ønsker bistand.

KOSTRA nøkkeltall

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Prioritet							
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten(B) **)	7 853	8 830	3 946	11 614	10 773	8 972	9 163
Produktivitet							
Andel undersøkelser med behandlingstid innen 3 måneder	94,0 %	90,0 %	98,0 %	86,0 %	89,0 %	88,0 %	90,0 %
Brutto driftsutgifter per barn som er plassert av barnevernet (f. 252)(B)	323 021	308 882	305 552	727 605	634 679	491 410	398 760
Brutto driftsutgifter per barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251)(B)	36 551	51 856	29 050	41 039	22 685	37 833	31 830
Brutto driftsutgifter til tiltak (funksjon 251, 252) per barn med tiltak(B)	103 956	126 335	102 615	218 146	227 904	173 835	135 529
Netto driftsutgifter (funksjon 244, 251, 252) per barn (0-22 år) med tiltak(B)	159 495	212 801	153 963	270 541	205 024	218 303	171 183
Dekningsgrad							
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-22 år(B)	3,6 %	2,9 %	2,1 %	3,3 %	4,0 %	3,2 %	4,0 %

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Andel meldinger som går til undersøkelse	86,4 %	92,9 %	82,1 %	89,2 %	92,7 %	88,9 %	84,4 %
Barn med undersøkelse ift. antall innbyggere 0-17 år(B)	4,4 %	5,9 %	4,5 %	5,3 %	5,0 %	4,8 %	5,2 %
Kvalitet							
Stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år(B)	3,2	3,6	2,8	3,6	3,2	4,1	4,1

***) Tallene er justert for ulikt utgiftsbehov*

Mulighetsrommet med utgangspunkt i KOSTRA:

Med bakgrunn i KOSTRA-rapporten[6] som ble utarbeidet for Ås kommune framgår det at tjenesten har gjennomsnittlig utgiftsnivå sammenlignet med kommunegruppe 7. Ås kommune bruker mindre penger på plasseringer enn gjennomsnittet, men har høyere kostnader til saksbehandling og hjelpetiltak. Dekningsgraden er litt lavere enn gjennomsnittet, mens prisen per klient er høyere. Årsaken til de lave utgiftene til plasseringer er få plasseringer og lave utgifter per plassering.

Det bør arbeides med å se på muligheter for å kunne redusere utgiftene til saksbehandling og det bør være et potensiale for å kunne håndtere flere brukere uten vekst i ressurser. Mobilt barnevern vil kunne være et målrettet tiltak for å effektivisere saksbehandlingen.

Utviklingen av tjenesten i perioden

Høsten 2017 mottok kommunene et brev fra Barne – og likestillingsdepartementet (BLD) om at man ikke lengre kan benytte innleide konsulenter til ordinær saksbehandling. Dette berører 77 % av landets kommuner som har jobbet aktivt for å finne en løsning. Ås barneverntjeneste er i gang med en omlegging. Nye medarbeidere er rekruttert og det er igangsatt et internt kompetanseløft. Barneverntjenesten er i en kontinuerlig prosess hvor barns behov må vurderes i forhold til lovverket og forsvarlighetsprinsippet på den ene siden og de økonomiske rammene på den andre siden. Det er påkrevd å foreta en vurdering om barneverntjenestens oppgaveportefølje er formålstjenlig. Det er også påkrevd å foreta en avgrensning av arbeidsområdet til kjerne- og lovpålagte oppgaver hvis en skal klare å overholde de økonomiske rammene. Barnevernet vil også i fremtiden bli pålagt nye og utvidede oppgaver som er knyttet til de tradisjonelle kjerneoppgavene.

Omleggingen av prosedyren «Samtaleprosessen» i Fylkesnemnda gjør at det i enkelte saker ikke er barnevernet som bestemmer hvilke hjelpetiltak og omfang som skal utprøves. Denne forsøksordningen er lite tilfredsstillende og vi ser allerede økte utgifter. Forutsigbarheten er liten i virksomheten generelt og denne ordningen gjør det ikke enklere.

Det arbeides videre med å effektivisere driften gjennom systematisk arbeid med

[6] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

tiltaksplaner, evalueringer med familien underveis og ved jevnlig gjennomgang av hjelpetiltak. Barnevern-tjenesten tilbyr familiene både endring og kompenserende tiltak for å kunne avhjelpe situasjonen på en slik måte at hjelpen blir målrettet og effektiv for de som er i behov av hjelp fra barnevern- tjenesten.

Nye nasjonale krav og oppgaver

Det var forventet at Barnevernreformen, NOU 2016:6 «Ny barnevernlov» ville få en helhetlig behandling i Stortinget. Men i behandlingen av Prop.73L (2016 – 2017) «Endringer i barnevernloven» i Innst. 354 L (2016 – 2017) «Innstilling fra Familie- og kulturkomiteen om endringer i barnevernloven barnevernsreformen), 30.05.2017 går det frem: *«Komiteens flertall viser til at barnevernreformen er en reform som skal gjennomføres over flere år. Deler av denne saken er en meldingsdel som gir en oversikt over det videre arbeidet, men det gjøres også endringer umiddelbart».*

Barnevernloven skal gjøres rettighetsorientert. Dette medfører nye og utvidede oppgaver for barneverntjenestene.

Noen nye føringer som er gjennomført eller vil effektueres i nærmeste fremtid:

- Presiseringer av Bufetats, Fagteamene, forpliktelser overfor kommunene ved plassering av barn.
- *Kommunene pålegges et helhetlig ansvar for fosterhjemsarbeidet- rekrutering, godkjenning, veiledning og oppfølging.*
- *Kommunene* overføres ansvaret for nødvendig opplæring av de som skal utøve tilsyn. Her kan det bli utarbeidet egne forskrifter med utfyllende bestemmelser.
- I Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. gjøres følgende endringer, § 10-3 nytt syvende ledd skal lyde: «Når fylkesnemnda har fattet vedtak etter første ledd og kvinnen er tatt inn på institusjon, skal kommunen uten hinder av taushetsplikt gi barneverntjenesten melding om dette. Meldingen skal omfatte opplysninger om hvem kvinnen er, den vurdering av rusavhengighet og fare for skade på barnet som lå til grunn for vedtaket, forventet termin og hvilken institusjon kvinnen er tatt inn på. Tilsvarende gjelder når kommunen har truffet midlertidig vedtak etter femte ledd, og vedtaket er godkjent av fylkesnemnda etter barnevernloven § 7-22 første ledd.»
- Regjeringen har varslet at Barnevernreformen skal gjennomføres. Men hva endringene vil innebære når de kommer, konsekvenser dette vil ha for kommunene, vet man ikke per i dag.
- Nye retningslinjer vedr. plassering av søsken i fosterhjem.
- Nye forskrifter om aktiv oppfølging av biologiske foreldre etter omsorgsovertakelse.
- Nye faglige retningslinjer og oppgaver vedr. «Negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og tvangsekteskap».

Økonomiske rammer for tjenesteområdet

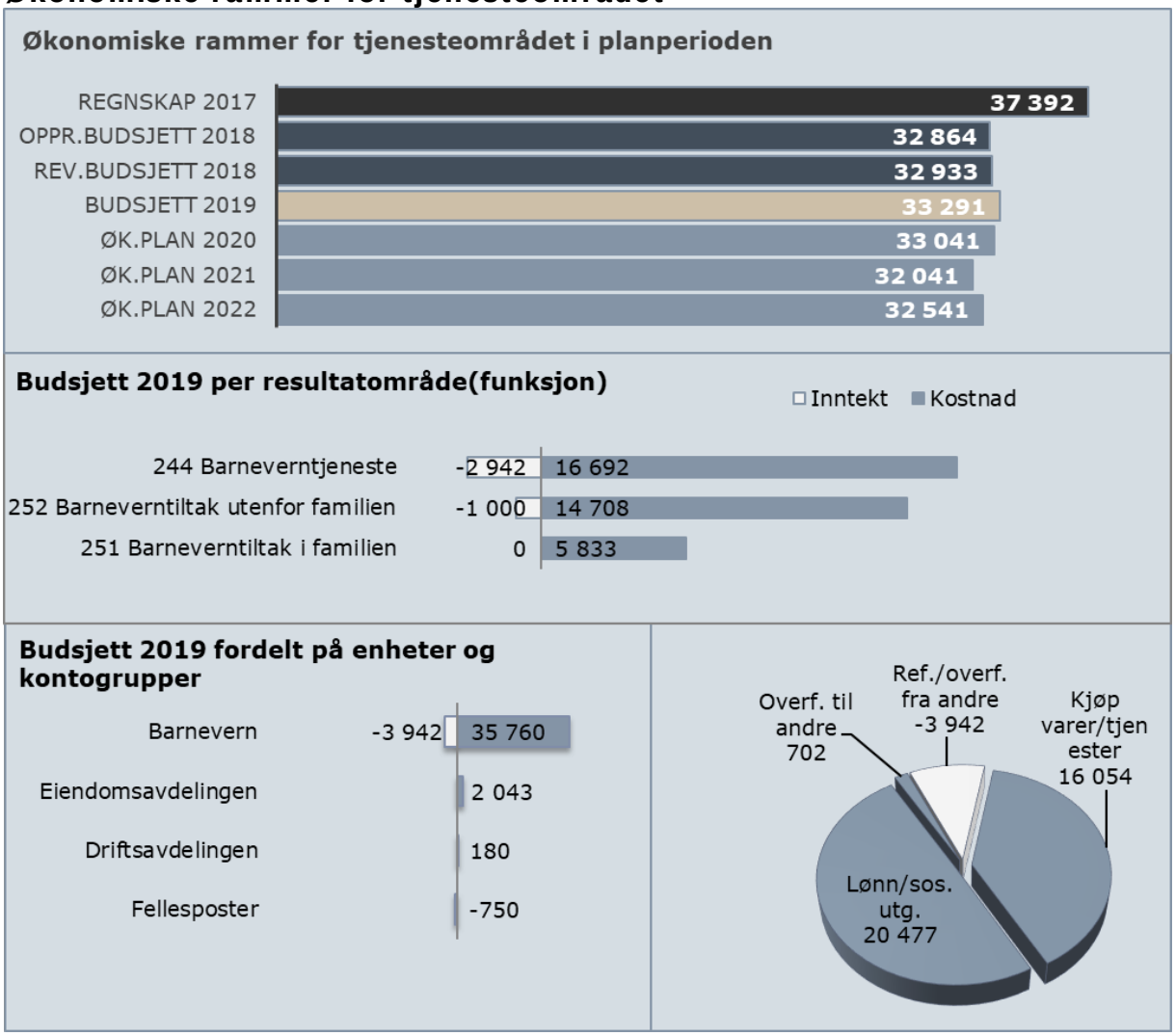

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
32 864	-33	-	1 460	-1 000	33 291	33 041	32 041	32 541

Realendring 2018-19 (C+D)	1,4 %	Sum endring 2019-22	-2,3 %
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	1,4 %		

		2019	2020	2021	2022
A	**Tekniske justeringer**	**-33**	**-33**	**-33**	**-33**
B	**Konsekvensjusteringer**	**0**	**500**	**1000**	**1500**
1	Demografisk vekst		500	1000	1500
C	**Styrkingstiltak**	**1460**	**1460**	**1460**	**1460**
2	2,2 nye årsverk jf forhandlingsutvalget	1460	1460	1460	1460
D	**Effektiviserings-/Reduksjonstiltak**	**-1 000**	**-1 750**	**-3 250**	**-3 250**
3	Innarbeidede kutt i tjenesten	-250	-250	-250	-250
4	Omstilling og reduksjon i tjenesten	-750	-1500	-3000	-3000
	Sum endringer (B+C+D)	**460**	**210**	**-790**	**-290**

1. Det forventes økte kostnader i tjenesten som følge av vekst i befolkningstall, virkning for 2020 er 700 000 kr, for 2021: 1,4 mill. kr og for 2022: 2,0 mill. kr.
2. Barnevernet ble styrket med 2 nye saksbehandlerstillinger etter vedtak i forhandlingsutvalget. Dette var i sammenheng med nye nasjonale krav om å avslutte konsulentkjøp til ordinær saksbehandling. I tillegg ønskes en 80 % stillingshjemmel endret til 100 % stillingshjemmel, i heltidssammenheng. Totalt økes rammen med 1,46 mill. kr.
3. Det ble vedtatt årlig innsparingskrav i HP 18-21, jf pkt 4, på 250 000 kr.

4. Rådmannens forslag til omstilling og reduksjon i tjenesten er:
    - Ta ut gevinster som følge av innføring av mobilt barnevern
    - Se på omfang og type tiltak

5.9 Sosiale og arbeidsrettede tjenester

Om tjenesten
Tjenesten har sju resultatområder: 242 råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid, 243 tilbud til personer med rusproblemer, 273 kommunale sysselsettingstiltak, 275 introduksjonsordningen, 276 kvalifiseringsordningen, 281 ytelser til livsopphold og 283 bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig.

Yte økonomisk sosialhjelp
Ås kommune yter arbeidsrettet oppfølging av alle som søker økonomisk sosialhjelp etter Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. Den arbeidsrettede oppfølgingen består av råd og veiledning både når det gjelder rettigheter og plikter etter gjeldende regelverk, samt praktisk bistand.

Etter grundig kartlegging og veiledning er ofte utbetaling av ytelser til livsopphold for kortere eller lengre perioder et resultat. Brukerne har enten sosialhjelp som hovedinntektskilde eller som supplering. Ytelsen er subsidiær og er samfunnets nedre sikkerhetsnett, det vil si at alle andre muligheter for selv-forsørgelse skal være prøvd. Kommunen følger statens veiledende satser for sosialhjelp.

Kvalifisering til deltakelse
Kvalifiseringsprogrammet er en del av Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. Målet er å fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet ved hjelp av tettere og mer forpliktende bistand og oppfølging - også i tilfeller der veien fram kan være relativt lang og usikker. Kvalifiseringsprogrammet skal inneholde arbeidsrettede tiltak og arbeidssøking og kan inneholde tiltak som kan være med på å støtte opp under og forberede overgang til arbeid.

Flyktningetjenesten
Flyktningetjenesten samarbeider tett med Ås kommunale voksenopplæring om å tilby nyankomne flyktninger introduksjonsprogrammet. Programmet er for de flyktningene og deres familiegjenforente som har behov for grunnleggende kvalifisering. Målet er at de skal lære seg norsk og komme raskt ut i arbeid eller utdanning.

Boligtildelingsutvalget
Ås kommune har et boligtildelingsutvalg. Boligtildelingsutvalget behandler søknader om kommunal bolig etter vilkårene fastsatt i kommunens boligsosiale handlingsplan og skal dessuten ha en totaloversikt over kommunens boligsosiale arbeide.

Rusmisbruk
Hjemmeboende som har et rusmiddelproblem skal få nødvendig bistand slik at de oppnår størst mulig grad av trygghet, selvstendighet og livskvalitet. Tjenesten består av praktisk bistand og opplæring, saksbehandling, råd og veiledning, samtaler med ruskonsulent, henvisning til spesialisthelsetjenesten, pårørendesamtaler m.m.

KOSTRA nøkkeltall

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Prioritet							
Netto driftsutg. til råd, veiledning og sos.forebyggend arb. pr. innb, 20-66 år(B)	1 084	1 082	1 105	1 656	1 102	1 191	1 110
Netto driftsutg. til sosialtjenesten i prosent av samlede netto driftsutgifter(B)	4,8 %	4,7 %	4,9 %	7,2 %	5,1 %	5,6 %	5,1 %
Netto driftsutg. til tilbud til pers. med rusprobl. pr. innb. 20-66 år(B)	379	336	269	124	460	441	245
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år(B)	3 761	3 750	4 191	6 654	4 498	4 893	4 376
Produktivitet							
Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr. mottaker(B)	42 668	50 964	54 647	69 208	47 806	53 389	43 340
Dekningsgrad							
Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde(B)	39,9 %	28,0 %	25,2 %	41,7 %	29,9 %	42,4 %	39,4 %
Andelen sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere i alderen 20-66 år(B)	2,9 %	2,5 %	3,0 %	3,6 %	2,8 %	3,0 %	3,5 %
Kvalitet							
Gjennomsnittlig deltakelseslengde (måneder)	8	8	9	9	8	0	0
Andre nøkkeltall							
Bosatte flyktninger per 1000 innbyggere(B)	1,1	1,4	1,5	1,9	1,4	1,4	1,8
Flyktninger - Anmodning om bosetting - antall personer	40	30	25	63	25		
Flyktninger - Faktisk bosetting - Prosent av anmodning(B)	52,5 %	93,3 %	104,0 %	92,1 %	88,0 %	93,1 %	84,2 %
Flyktninger - Vedtak om bosetting - antall personer	40	30	25	65	25		
Flyktninger - Vedtak om bosetting - Prosent av anmodning(B)	100,0 %	100,0 %	100,0 %	103,2 %	100,0 %	103,5 %	91,3 %

Mulighetsrommet med utgangspunkt i KOSTRA:
Med bakgrunn i KOSTRA-rapporten[7] som ble utarbeidet for Ås kommune framgår det at tjenesten har lave utgifter til sosialtjeneste sammenlignet med snittet av kommunegruppe 7. Ås bruker noe mer til rusomsorg, men har lavere utgifter til sosialhjelp og vernet arbeid.

Store deler av sosialutgiftene i norske kommuner er knyttet til arbeidet med flyktninger. Antall flyktninger mottatt i kommunen har stor betydning for utgiftsnivået i denne tjenesten. Ås har under middels utgifter til flyktninger, etter størrelsen på integreringstilskuddet å dømme.

Mulighetsrommet for effektivisering av tjenesten ligger i utgangspunktet i å holde tjenesten på dagens lave nivå. Reduksjon i antallet flyktninger bør også utfordre tjenesten til reduksjon i utgiftene.

Utvikling av tjenesten i perioden
Prioritere ressurser til selv å utføre tidlig og tett arbeidsrettet oppfølging
Stortingsmelding nr. 33 (2015-2016) NAV i ny tid - for arbeid og aktivitet og Stortingets behandling av denne legger rammer for utvikling av NAV. NAV skal bli bedre til å hjelpe flere i arbeid og aktivitet og skape gode brukermøter. Kommunen må finne handlingsrom til å finne gode løsninger sammen med brukerne. Det satses på å frigjøre ressurser til veiledere som kan gi tidlig og tett arbeidsrettet individuell oppfølging av prioriterte brukergrupper.

Brukermedvirkning er en suksessfaktor
Det er viktig å sikre individuell brukermedvirkning. På systemnivå må brukerutvalgene speile tjenestene og brukergruppene i kontorene, og gjerne dekke flere kontorer for å sikre god representasjon. Ås kommunes NAV-kontor er ett av få kontorer i Akershus som har et brukerutvalg.

Digitalisering
Digitaliseringen har endret NAV siden etableringen. Nettstedet www.nav.no har blitt landets største NAV-kontor, og kontaktsenteret er nr. 2. Det er flere henvendelser til kontaktsentrene enn til alle NAV-kontorene til sammen. Nye digitale tjenester må utformes slik at de gir brukerne trygghet i samhandlingen med NAV og bedre innsikt i egen sak. NAV-kontorene må flytte ressursinnsatsen fra veiledning om regelverk til tettere arbeidsrettet oppfølging. Mobile arbeidsflater øker veiledernes muligheter til å følge opp hvordan det går ute på arbeidsplassene. Saksbehandlingssystemer må utvikles for å gi større fleksibilitet. Alle ansatte ved NAV Ås som har brukeroppfølging utstyres med mobile arbeidsflater; dvs. bærbar pc og mobiltelefon. For å frigjøre ytterligere tid til planlagte møter og arbeidsrettet oppfølging vil NAV Ås fortsette arbeide med å

[7] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

bli gode digitale veiledere og fortløpende vurdere åpningstidene for drop-in avtaler i publikumsmottaket.

Tilskuddsfinansiert rustjeneste
Rustjenesten har gjennom mange år mottatt tilskuddsmidler fra Fylkesmannen. Disse har vært brukt til å bygge ut rustjenesten til det den er i dag med bemannet bolig og ruskonsulenttjeneste. Det er svært usikkert hvor lenge kommunen vil fortsette å motta tilskuddsmidler, som må søkes om og innvilges for et år om gangen. Pr. i dag dekkes halvparten av rustjenestens lønnsmidler av Fylkesmannen. Rus og psykisk helsetjeneste jobber aktivt med å bruke enhetens samlede ressurser best mulig til enhver tid og har nå 3 ambulerende tjeneste-baser som gir hjemmeboende praktisk bistand og opplæring ved behov uavhengig av om vedkommende har en psykisk lidelse eller et rusmiddelproblem.

Nasjonal støtte til Frivilligsentraler
Frivilligsentralen har i en årrekke fått tilskudd til drift fra Kulturdepartementet. Fra 1.1.17 gikk denne summen inn i kommunens økonomiske ramme. Den nye ordningen gjør at man nå skal se på Frivilligsentralen sin framtidige styringsstruktur og organisasjonsform. Det er behov for å utarbeide en plan for frivilligheten i Ås kommune.

Nye nasjonale krav
Regelverket for arbeidsavklaringspenger ble endret med virkning fra 1.1.2018:
De viktigste endringene var som følger:

- Maksimal stønadsperiode ble redusert fra fire til tre år. Vilkårene for forlengelse utover tre år begrenses til maks to år. I tidligere ordning var det ingen øvre grense for forlengelse.
- Det ble innført en karensperiode på 12 måneder før det er mulig å søke AAP på nytt for de som har gått ut maksimal stønadsperiode
- Brukerne blir innkalt til NAV hver gang en medisinsk behandling eller et arbeidsrettet tiltak er gjennomført.
- Overgangen tilbake til arbeid skal gjøres enklere

Konsekvenser:
Det er ennå for tidlig å si noe bestemt om konsekvensene av regelverksendringene, annet enn at potensiale for overgang til sosialhjelp må fortsatt vurderes. NAV Ås har første halvår sett at enkelte brukere som tidligere ville hatt AAP som ytelse, nå har mottatt sosialhjelp i en periode.

Regjeringens inkluderingsdugnad:
Inkludering er ikke noe nytt for NAV Ås, og på mange måter er regjeringens inkluderingsdugnad en fortsettelse av det arbeidet vi har gjort i lang tid.

Den største forskjellen er at regjeringens inkluderingsdugnad inspirerer arbeidsgivere og gjør det lettere for NAV å få flere med på laget. Dette er en flott mulighet til å samarbeide med næringslivet og hjelpe flere utsatte grupper ut i jobb.

Målet med regjeringens inkluderingsdugnad er å få flere personer som står utenfor arbeidslivet i jobb. Hovedgruppen er personer med lett nedsatt arbeidsevne, innvandrere fra Asia og Afrika, og unge som ikke har fullført videregående opplæring.

Økonomiske rammer for tjenesteområdet

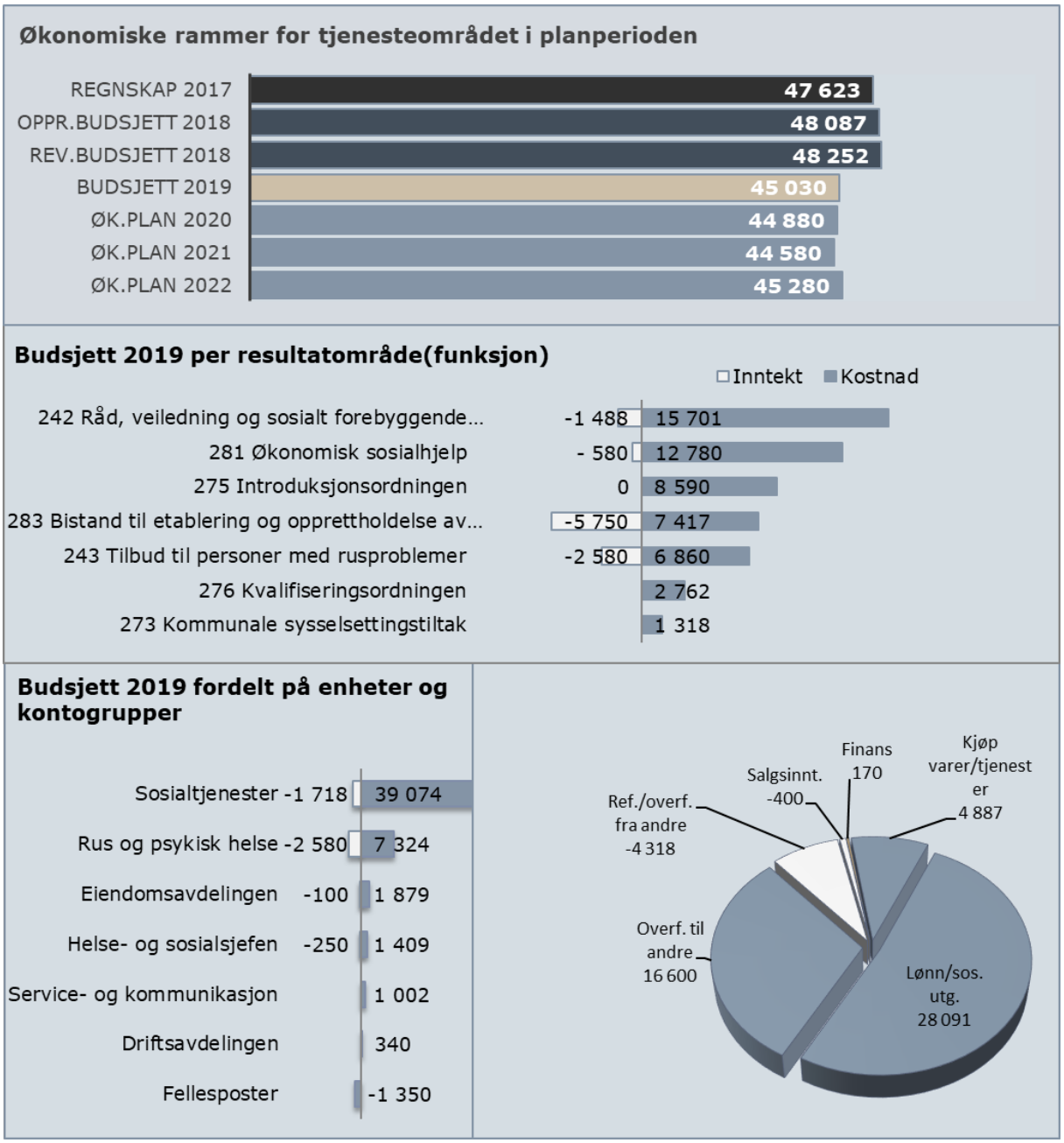

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
48 087	-222	-2 135	650	-1 350	45 030	44 880	44 580	45 280

Realendring 2018-19 (C+D)	-1,5 %	Sum endring 2019-22	0,6 %
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	-5,9 %		

		2019	2020	2021	2022
A	**Tekniske justeringer**	**-222**	**-222**	**-222**	**-222**
B	**Konsekvensjusteringer**	**-2 135**	**-1 435**	**-735**	**-35**
1	Redusert intro.stønad /sos.hjelp - færre flyktninger	-2 135	-2 135	-2 135	-2 135
2	Demografisk vekst		700	1 400	2 100
C	**Styrking**	**650**	**650**	**650**	**650**
3	Kriseteam ny organisasjonsmodell	650	650	650	650
D	**Effektivisering/Reduksjon**	**-1 350**	**-2 200**	**-3 200**	**-3 200**
4	Omstilling og reduksjon i tjenesten	-1 350	-2 200	-3 200	-3 200
	Sum endringer (B+C+D)	**-2 835**	**-2 985**	**-3 285**	**-2 585**

1. Redusert antall introdeltakere gjør at kostnader til introduksjonsstønad reduseres med 2,135 mill. kr fra 2019.
2. Det forventes økte kostnader i tjenesten som følge av vekst i befolkningstall. Det er lagt til grunn 1,5 % vekst årlig. Dette gir 700 000 kr i økt ramme fra 2020.
3. Som følge av at det 25. juni 2018 ble innført en ny vaktordning for kommunens kriseteam økes de årlige utgiftene til kriseteamet med 650 000 kr.
4. Rådmannens forslag til omstilling og reduksjon i tjenesten er:
   - Redusert antall flyktninger fører til redusert integreringstilskudd. Omfanget av tjenesten må derfor reduseres
   - Legge ned arbeidstreningsgruppa grunnet lav deltagelse
   - Redusere kostnader knyttet til sosialhjelp

5.10 Tjenester til hjemmeboende

Om tjenesten:

Tjenestens resultatområde: 254 helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende og 234 aktivitetstilbud til eldre og personer med funksjonsnedsettelser og personer som har en psykisk lidelse og/eller en rusutfordring.

Pleie og omsorgstjenester til hjemmeboende skal gi nødvendig trygghet til hjemmeboende med et hjelpebehov. Tjenesten omfatter saksbehandler, råd og veiledning, hjelpemidler, ulik hjemmesykepleie, behandling og rehabilitering, praktisk bistand, praktisk bistand og opplæring, støttesamtaler, koordinatorfunksjon, ulike kurs og gruppetilbud og brukerstyrt personlig assistanse. Ulike aktivitetstilbud for hjemmeboende er også en del av tjenesten, herunder støttekontakt.

Det er et stort spenn i tjenestemottakers behov, fra svært enkel bistand i eget hjem, til komplekse og ressurskrevende tiltak i boliger med stasjonær bemanning. Riktig innsats krever omfattende koordinering mellom saksbehandler, faglig rådgiver, kartleggingsteam til utførende tjenester, involvering og samarbeid med andre instanser. Frivillighet og pårørende er også viktig i tjenesten.

KOSTRA nøkkeltall

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Prioritet							
Netto driftsutgifter til aktivisering/støttetjenester per innbygger 18 år og over (f234)(B)	883	924	1 217	1 523	1 241	1 198	1 067
Tjenester til hjemmeboende (f254) - andel av netto driftsutgifter til plo(B)	36,4 %	34,5 %	48,2 %	43,8 %	51,7 %	49,6 %	51,7 %
Produktivitet							
Korrigerte brutto driftsutg pr. mottaker av hjemmetjenester (i kroner)(B)	219 694	245 620	178 088	267 242	244 179	254 270	243 800
Gjennomsnittlig antall tildelte timer i uken, hjemmesykepleie	2,34	2,30	2,80	3,20	2,10	4,60	5,10
Gjennomsnittlig antall tildelte timer i uken, praktisk bistand	8,99	8,90	9,00	12,80	14,00	10,60	9,60
Dekningsgrad							
Andel hjemmetj.mottakere med omfattende bistandsbehov, 0-66 år(B)	15,8 %	17,9 %		13,5 %	15,8 %	21,0 %	18,8 %
Andel hjemmetj.mottakere med omfattende bistandsbehov, 67-79 år(B)	9,6 %	9,5 %		5,6 %	6,2 %	13,4 %	13,2 %
Andel hjemmetj.mottakere med omfattende bistandsbehov, 80 år og over(B)	9,4 %	8,4 %		1,8 %	8,2 %	11,6 %	14,6 %
Kvalitet							
Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten m/ helsefagutdanning (prosent)	73,6 %	74,1 %	73,9 %	72,6 %	68,0 %	71,5 %	74,7 %

Mulighetsrommet med utgangspunkt i KOSTRA:
Med bakgrunn i KOSTRA-rapporten[8] som ble utarbeidet for Ås kommune framgår det at Ås kommune har lave utgifter til Pleie og omsorg. Dette inkluderer både utgifter til hjemmeboende og institusjon. Ås kommunes profil viser at pleie og omsorgstjenesten er svært lite hjemmebasert. Ås kommune har betydelig lavere utgifter til hjemmeboende, men tilsvarende høyere på institusjon, sammenlignet med snittet av kommunegruppe 7.

I hjemmebaserte tjenester er det lav dekningsgrad og lave enhetskostnader. Ås har få heldøgnsbemannede omsorgsboliger for eldre. Dette øker behovet for sykehjemsplasser.

Mulighetsrommet for tjenesteområdet til hjemmeboende bør sees i sammenheng med institusjonstjenesten. Ås kommune bør håndtere framtidig vekst med økt satsning på at flere skal kunne bo hjemme lengre. Samtidig bør det sees på besparelser og tjenestenivå for hele pleie og omsorgssektoren. Velferdsteknologi gir nye muligheter for tjenesteområdet.

Utvikling av tjenesten i perioden:
De demografiske endringene Norge og Ås står overfor antas å føre til et formidabelt press på de kommunale helse - og omsorgstjenestene. For å møte disse endringene og sikre behovsutløste helse- og omsorgstjenester, har Ås kommune påbegynt et strategisk og systematisk arbeid med å dreie tjenestene i en retning med mer fokus på egenmestring, selvhjelp og trygghet. Kommunen har som mål å gi innbyggerne mulighet til å bo hjemme lengst mulig gjennom blant annet å øke opplevelsen av hverdagsmestring, selvhjulpenhet, selvstendighet og meningsfullhet. Bruk av velferdsteknologi i helse og omsorgstjenestene vil være avgjørende for å nå disse målene. Det pågår et prosjektarbeid i Ås kommune knyttet til velferdsteknologi hvor det ses på muligheter for bruk av ulike teknologiske hjelpemidler. Samtidig pågår det et interkommunalt prosjekt knyttet til velferdsteknologi. Medarbeidere i flere enheter i Ås har tatt/starter videre- og etterutdanning innen temaet.

Arbeidet med opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering pågår. Planen skulle vært ferdigstilt 01.01.18. Grunnet omstillingsarbeid og omorganisering foreslås det at dette arbeidet skjer i tråd med ny organisering.

Omsorgsboliger
Uavhengig av antall omsorgsboliger ser vi behov for en boligtype som ligger i sjiktet mellom sykehjem og dagens omsorgsboliger. Dette for å bedre tjenestetilbudet og ivareta trygghet for den enkelte. Det planlegges nå utbygging av boliger til personer med alvorlig psykisk lidelse. I dette boligkomplekset er det også behov for noen institusjonsplasser til samme diagnosegruppe. Disse

[8] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

institusjonsplassene må kunne gi et skjermet botilbud i korte perioder når personen er dårlig fungerende men motsetter seg innleggelse, eller ikke oppfyller kravene til innleggelse i spesialisthelsetjenesten.

Kompetansebehov
Økt forskyving av oppgaver fra spesialisthelsetjenesten til kommunehelsetjenesten stiller større krav til kompetanse til tjenesteutøvere som yter tjenester til hjemmeboende. Kravet til samhandling og tverrfaglig arbeid er økende da brukere og pasienter har mer sammensatte utfordringer nå enn tidligere. Fagutvikling står sentralt, og det jobbes målrettet med kompetansehevende tiltak. I dag har helse – og sosialetaten 40 % stilling knytte til fagutvikling. Det er et økende behov for utvidelse av dette arbeidet for å kunne møte framtidige krav.

Å samlokalisere tjenestemottakere etter utfordring/tjenestebehov vil også kunne styrke de faglige miljøene på de ulike tjenestestedene. Rekruttering av sykepleiere og vernepleiere er en utfordring.

Hverdagsrehabilitering
Hverdagsrehabilitering gis i dag som en egen tjeneste. Tidlig, tverrfaglig innsats med mål om økt mestring i hverdagen er målet. Hverdagsrehabilitering kunne vært benyttet i større grad enn hva som gjøres i dag innen begrensede rammer. Hverdagsrehabilitering benyttes som prinsipp i tjenester til funksjonshemmede.

Frivillighet
Et økt samarbeid internt i kommunen og mellom frivillige aktører, er hensiktsmessig for å kunne møte frivillighet og lokale behov i tiden som kommer. I omstillingsprosjektet er det nedsatt en arbeidsgruppe som vil komme med forslag til ulike samarbeidsformer i forhold til frivillighet.

Det er et ubenyttet potensial i samspillet mellom kommunale tjenester og frivillige aktører.

Nasjonale krav:

- St.mld. 15- «Leve hele livet». En kvalitetsreform for eldre
- Omsorg 2020
- Demensplan 2020
- Avlasterdommen
- Nasjonale føringer- bo hjemme lengst mulig i hjemmet med tilrettelegging
- Endringer i psykisk helsevernlov

Omstillingsprosjektet

Det pågår arbeid med planlegging av hvordan Ås kommune skal ta i bruk velferdsteknologi. Dette vil få betydning for hvordan tjenester skal gis og hvilke tjenester innbyggerne får av Ås kommune. I forbindelse med dette prosjektet er det tilført investeringsmidler i planperioden, og det forventes at prosjektet skal gi økonomiske gevinster i form av blant annet å håndtere økt vekst uten tilsvarende økt ressursbruk.

Økonomiske rammer for tjenesteområdet

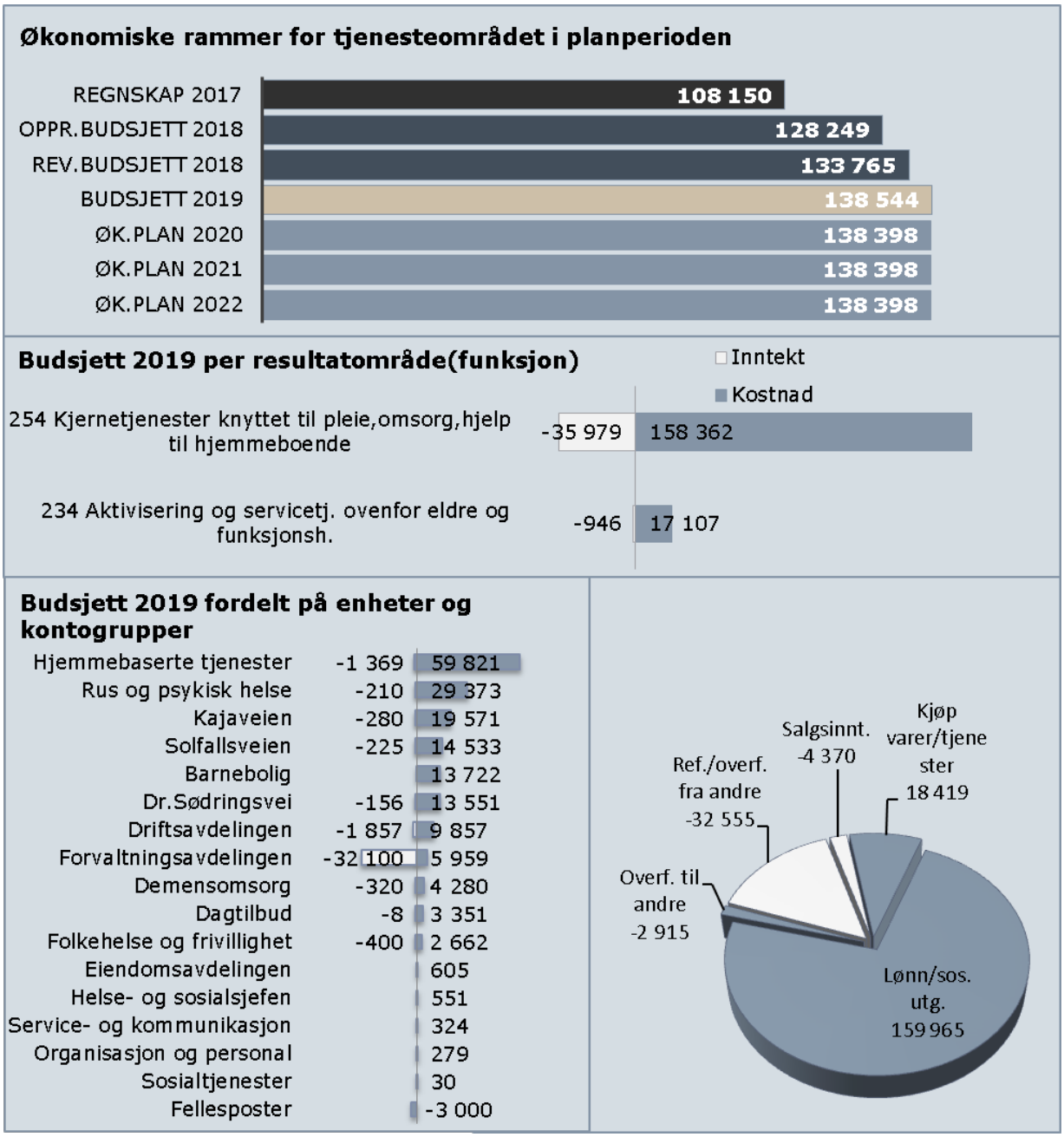

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
128 249	-2 224	15 614	-	-3 095	138 544	138 398	138 398	138 398

Realendring 2018-19 (C+D)	-2,4 %	Sum endring 2019-22	-0,1 %
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	9,8 %		

		2019	2020	2021	2022
A	**Tekniske justeringer**	**-2 224**	**-2 226**	**-2 226**	**-2 226**
B	**Konsekvensjusteringer**	**15 614**	**20 564**	**22 564**	**24 564**
1	Nye ressurskrevende brukere	11 931	11 931	11 931	11 931
2	Økte refusjoner ressurskrevende brukere	-3 981	-3 981	-3 981	-3 981
3	Helårseffekt av bolig Ljungbyveien	5 500	5 500	5 500	5 500
4	Demografisk vekst		2 000	4 000	6 000
5	Økt innslagspunkt for tilskudd ressurskrevende	1 564	1 564	1 564	1 564
6	Helårseffekt utvidelse omsorgsboliger Solfall borettslag	600	3 550	3 550	3 550
C	**Styrkingstiltak**	**0**	**0**	**0**	**0**
D	**Effektivisering/Reduksjon**	**-3 095**	**-8 189**	**-10 189**	**-12 189**
7	Avvikle seniorpolitiske tiltak	-95	-189	-189	-189
8	Omstillingsprosjektet	-3 000	-8 000	-10 000	-12 000
	Sum endringer (B+C+D)	**12 519**	**12 375**	**12 375**	**12 375**

1. Det har gjennom året vært økning i antall ressurskrevende brukere. Prognosen er at det i 2019 blir 23 brukere som regnes i kategorien ressurskrevende. Dette øker kommunens utgifter med 11,931 mill. kr årlig.
2. Det forventes økte refusjonsinntekter som følge av økning av antall ressurskrevende brukere. Inntektsveksten på tjenesten for hjemmeboende er beregnet til å skulle øke årlig med ca. 3,981 mill.kr.
3. I forbindelse med overgang til full drift av nybygget i Ljungbyveien (barneboligen), forventes driftsutgiftene å øke årlig med 5,5 mill.kr fra 2019.
4. Det forventes økte kostnader i tjenesten som følge av vekst i befolkningstall, virkning for 2020 er 2,0 mill. kr, for 2021: 4,0 mill. kr og i 2022 med 6,0 mill.kr.
5. I regjeringens fremlagte forslag til statsbudsjett har innslagspunktet for ressurskrevende brukere økt. For Ås kommune er dette beregnet til å koste 1,564 mill. kr.
6. Bo- og avlastningstjenesten utvides ved etablering av Solfall borettslag, og det forventes full drift fra slutten av 2019. Ventede driftsutgifter forventes å øke med 0,6 mill. kr i 2019, med helårsvirkning på 3,55 mill. kr fra 2020.
7. Rådmannen foreslår å avvikle tilbudet om seniorpolitiske tiltak i løpet av 2019. Dette gir besparelser i tjenesten med full effekt fra 2020.

8. Rådmannens forslag til omstilling og reduksjon i tjenesten er:
   - Staten øker innslagspunktet for refusjon av kostnader til ressurskrevende brukere. Som følge av dette bør vedtak knyttet til ressurskrevende

brukere gjennomgås og reduseres der det er mulig.

- Gjennomgang av alle vedtak i tjenesten. Redusere der det er mulig.
- Som følge av satsning på velferdsteknologi kan det forventes gevinster fremover gjennom endret tilbud og måter og jobbe på.

5.11 Pleie og omsorgstjenester i institusjon

Om tjenesten

Tjenesten består i å gi tilbud til pasienter ved Ås demenssenter, Moer sykehjem og avlastningsboligen for barn og unge. Driftsenheten gir tjenester til enhetene. Forvaltningen fatter vedtak på tjenestene. Tjenesten har totalt 212 årsverk, ca. 420 personer. Antall pasienter i tjenesten totalt er 171 fordelt på somatisk langtidsavdeling, medisinsk korttidsavdeling, skjermet, forsterket skjermet, avlastningsbolig for barn og unge, kjøkken og vaskeri. Aktivitørtjenesten gir tilbud om sosiale og kulturelle aktiviteter for langtidsboere i sykehjemmet. Utfordringen her er at tjenesten ikke er lovpålagt og har derved i flere omganger blitt skåret ned.

KOSTRA nøkkeltall

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Prioritet							
Institusjoner (f253+261) - andel av netto driftsutgifter til plo(B)	64,0 %	64,8 %	44,3 %	48,6 %	40,4 %	44,0 %	42,7 %
Netto driftsutgifter pleie og omsorg i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter(B)	27,5 %	27,4 %	24,4 %	28,9 %	29,9 %	28,7 %	29,2 %
Produktivitet							
Korr. Bto. dr.utg. , institusjon, pr. kommunal plass	1 220 515	1 137 043	1 023 048	1 202 133	759 930	1 108 603	1 134 387
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass(B)	1 220 515	1 137 043	1 023 048	1 202 133	759 930	1 108 603	1 134 387
Dekningsgrad							
Andel brukere i institusjon som har omfattende bistandsbehov: Langtidsopphold(B)	85,0 %	81,6 %		83,7 %	67,0 %	82,9 %	81,8 %
Andel brukere i institusjon som har omfattende bistandsbehov: Tidsbegrenset opphold(B)	53,6 %	52,2 %		30,0 %	32,1 %	45,8 %	50,8 %
Andel kommunale institusjonsplasser av totalt antall institusjonsplasser(B)	90,1 %	85,9 %	101,0 %	98,6 %	99,3 %	91,8 %	97,6 %
Andel plasser i brukertilpasset enerom m/ eget bad/wc(B)	67,6 %	73,2 %	100,0 %	93,3 %	95,8 %	89,2 %	81,6 %
Kvalitet							
Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten m/ helsefagutdanning (prosent)	73,6 %	74,1 %	73,9 %	72,6 %	68,0 %	71,5 %	74,7 %
Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner	83,6 %	87,0 %	100,0 %	97,5 %	100,0 %	97,7 %	98,0 %
Legetimer per uke per beboer i sykehjem (timer)	0,51	0,81	0,30	0,70	0,56	0,54	0,55
Økonomi							
Brukerbetaling i institusjon i forhold til korrigerte brutto driftsutgifter(B)	13,8	13,0	12,4	13,8	12,4	14,7	12,0

Mulighetsrommet med utgangspunkt i KOSTRA:
Med bakgrunn i KOSTRA-rapporten[9] som ble utarbeidet for Ås kommune framgår det at Ås kommune har lave utgifter til Pleie og omsorg. Dette inkluderer både utgifter til hjemmeboende og institusjon. Ås kommunes profil viser at pleie og omsorgstjenesten er svært lite hjemmebasert. Ås kommune har betydelig lavere utgifter til hjemmeboende, men tilsvarende høyere på institusjon sammenlignet med snittet av kommunegruppe 7.

64 prosent av de samlede utgiftene går til institusjonsdelen. Det er høy dekning på sykehjem og lave utgifter per plass. Det er lav dekningsgrad og lave enhetskostnader i hjemmebaserte tjenester. Ås har få heldøgnsbemannede omsorgsboliger for eldre. Dette øker behovet for sykehjemsplasser.

Mulighetsrommet for tjenesteområdet institusjon ligger i å unngå økning i antall institusjonsplasser og heller øke andelen hjemmeboende.

Utvikling av tjenesten i perioden
- Målet om et helhetlig tjenesteforløp krever fleksibilitet og samarbeid på tvers både økonomisk, faglig og driftsmessig.
- Institusjonstjenestene har de mest kostnadskrevende vedtakene. Målet for kommunen må derfor være at de som kommer på institusjon ikke kan gis annet faglig forsvarlig pleie og omsorgstilbud i kommunen.
- Overordnet strategisk kompetansebygging er viktig for å møte dagens og nær fremtids faglige utfordringer.
- For å ivareta pasienter med særlige behov for spesialisert kompetanse og økte ressurser kreves det et utvidet økonomisk handlingsrom.

Nye nasjonale krav
- Leve hele livet; kvalitetsreform i eldreomsorgen fra 2019 tom 2023 med fem innsatsområder som er et aldersvennlig Norge, aktivitet og fellesskap, mat og måltider, helsehjelp og sammenheng i tjenestene.
- Demensplanen 2020; rett til å bo hjemme så lenge pasienten/pårørende ønsker det.
- Avlasterdommen; kan føre til et økt bruk og utvidelse av institusjonsplasser til avlastning.

Omstillingsprosjektet
Det pågår arbeid med turnus på Moer sykehjem som en arbeidsgruppe i omstillingsprosjektet. Det er innarbeidet krav til besparelser som følge av prosjektet eller annet omstillingsarbeid innenfor tjenesten.

[9] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

Økonomiske rammer for tjenesteområdet

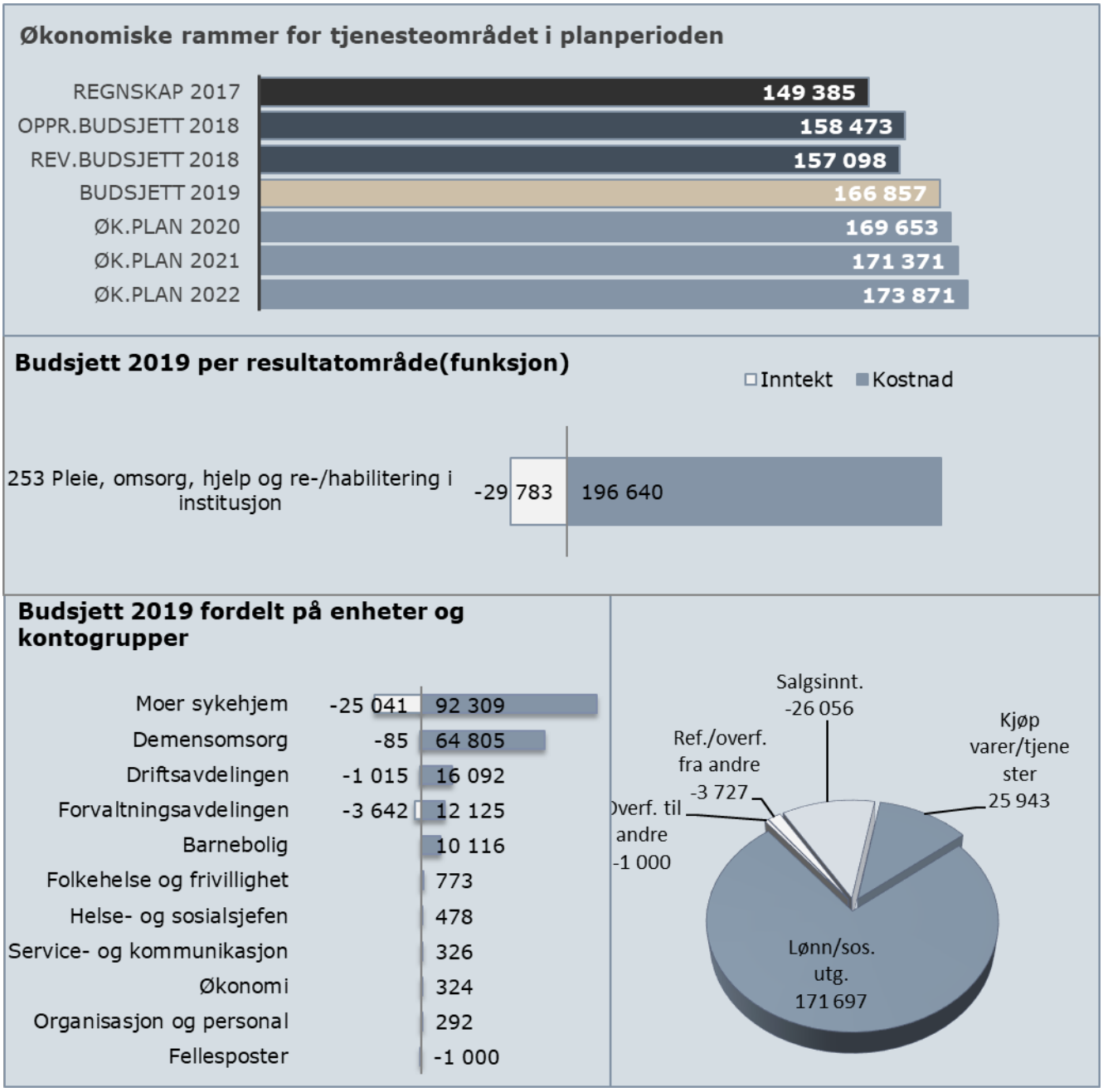

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
158 473	9 470	-42	-	-1 044	166 857	169 653	171 371	173 871

Realendring 2018-19 (C+D)	-0,7 %	Sum endring 2019-22	4,2 %
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	-0,7 %		

		2019	2020	2021	2022
A	**Tekniske justeringer og prisvekst**	**9 470**	**9 470**	**9 470**	**9 470**
B	**Konsekvensjusteringer**	**-42**	**1 518**	**-482**	**-2 482**
1	Økte refusjoner ressurskrevende brukere	-3 642	-3 642	-3 642	-3 642
2	Helårseffekt full drift Demens	4 000	4 000	4 000	4 000
3	Kjøp av plasser		4 000	2 000	
4	Beregnet reduksjon i utgifter til ressurskrevende brukere		-7 200	-7 200	-7 200
5	Beregnet bortfall av inntekter på ressurskrevende brukere		4 760	4 760	4 760
6	Bortfall av ekstra ressurser til prosjekt	-400	-400	-400	-400
C	**Styrking**	**-**	**1 282**	**6 000**	**10 500**
7	Trinnvis utvidelse Moer sykehjem		1 282	7 000	13 500
8	Økte vederlagsinntekter ved utvidelse Moer Sykehjem		-	-1 000	-3 000
D	**Effektivisering/Reduksjon**	**-1 044**	**-1 090**	**-2 090**	**-2 090**
9	Avvikle seniorpolitiske tiltak	-44	-90	-90	-90
10	Omstillingsprosjektet	-1 000	-1 000	-2 000	-2 000
	Sum endringer (B+C+D)	**-1 086**	**1 710**	**3 428**	**5 928**

1. Det har gjennom året vært økning i antall ressurskrevende brukere. Prognosen er at det i 2019 blir totalt 23 brukere som regnes i kategorien ressurskrevende, fordelt på tjenestene hjemmeboende og institusjon. Dette øker kommunens inntekter i tjenesten for i institusjon med 3,642 mill. kr årlig.
2. Nå er det full drift i det nye demenssenteret. 2019 blir første hele året med full drift. Rammen økes årlig med 4,0 mill. kr i den forbindelse
3. På grunn av forventede manglende sykehjemsplasser i 2020/2021 styrkes rammen disse årene med henholdsvis 4,0 mill. kr og 2,0 mill. kr.
4. Det forventes reduserte utgifter på området for ressurskrevende brukere fra 2020. Forventet besparelse er 7,2 mill. kr.
5. Det forventes reduserte refusjonsinntekter med kr 4,76 mill. kr på ressurskrevende brukere fra 1/1-2020.
6. Ekstraressurs vedrørende turnusprosjektet på Moer gitt i HP 18-21, jf punkt 14, tas i henhold til planen ut. Dette utgjør 400 000 kr.
7. Det legges opp til en trinnvis utvidelse av Moer sykehjem fra 2020, med full drift først etter økonomiplanperioden. Virkningen for 2020 er beregnet til 1,282 mill. kr.
8. Det forventes vederlagsinntektsøkninger i forbindelse med utvidelsen av Moer sykehjem. Virkning i 2021 er beregnet til 1,0 mill. kr.

9. Det er ikke funnet realistisk å innfri effektiviseringskravet i forbindelse med turnusprosjektet på Moer, jfr. pkt 14 i HP 18-21. Innsparingskravet på 1,0 mill. kr tas derfor ut.
10. Rådmannen foreslår å avvikle tilbudet om seniorpolitiske tiltak i løpet av 2019. Dette gir besparelser i tjenesten med full effekt fra 2020.
11. Rådmannens forslag til omstilling og reduksjon i tjenesten er:
    - Redusert ressursbruk ved at oppgaver løses på lavest mulig nivå.
    - Redusert ressursbruk ved innføring av teknologi

5.12 Fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø

Om tjenesten
Tjenesteområdet omfatter 8 resultatområder – 301 plansaksbehandling, 302 bygge- og delesaksbehandling, 303 kart og oppmåling, 315 boligbygging og fysiske bomiljøtiltak, 325 tilrettelegging og bistand for næringslivet, 329 landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling, 335 rekreasjon i tettsted, og 360 naturforvaltning og friluftsliv.

301 plansaksbehandling
Resultatområdet omfatter arbeid med kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, områdereguleringsplaner og detaljreguleringer.

302 bygge- og delesaksbehandling
Resultatområdet omfatter behandling av bygge- og delesaker, tilsyn i byggesaker, ulovlighetsoppfølging, henvendelser og veiledning.

303 kart og oppmåling
Resultatområdet omfatter gjennomføring av oppmålingsforretninger i forbindelse med fradeling av eiendommer, klarlegging av grenser, grensejusteringer, adressering, føring av matrikkelen, kartsalg, forvaltning, drift og vedlikehold av kartbaser og kartportal, utstedelse av matrikkelbrev, analyser og produksjon av kart, visualisering av innsamlede data, henvendelser og veiledning.

315 boligbygging og fysiske bomiljøtiltak
Resultatområde omfatter føring av festeavgifter, både inntekter og utgifter.

325 tilrettelegging og bistand for næringslivet
Resultatområdet omfatter arbeid med å tilrettelegge arealer- og lokaler for næringslivet og skape møteplasser og samarbeid mellom næringsliv, offentlig sektor, FoU-miljø og befolkning.

329 landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling
Follo landbrukskontor ivaretar kommunal landbruksforvaltning, spesielt

økonomiske og juridiske virkemidler i landbrukspolitikken i seks kommuner og i tillegg viltforvaltningen for Ås kommune. Kontoret bidrar aktivt for å legge til rette for et klima- og miljøvennlig landbruk med bærekraftig vern av jord og skogbruksressurser.

335 rekreasjon i tettsted
Tjenesten omfatter forvaltning, drift og vedlikehold av kommunens parkområder, samt uteareal i skoler, barnehager og ved kommunale institusjoner.

360 naturforvaltning og friluftsliv
Resultatområdet omfatter overordnet og strategisk miljøvernarbeid blant annet knyttet til temaene klima- og energi, biologisk mangfold, mobilitet og friluftsliv. I tillegg omfatter resultatområdet forvaltning av naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven i konkrete saker som angår både bevaring av arter og naturtyper og bekjempelse av fremmede arter, samt ulovlighetsoppfølging.

Tjenesten omfatter også forvaltning, drift og vedlikehold av kommunens statlig sikrede friluftsområder, ski-/lysløyper, utbedring og skilting av turstier i samarbeid med frivillige.

KOSTRA nøkkeltall

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Prioritet							
Netto driftsutgifter til fysisk planlegging per innbygger(B)	181	121	426	289	400	7 013	9 191
Netto driftsutgifter til kart og oppmåling per innbygger(B)	94	97	92	99	65	71	74
Netto driftsutgifter til naturforvaltning og friluftsliv per innbygger(B)	84	83	124	112	160	123	100
Netto driftsutgifter til plansaksbehandling per innbygger(B)	133	114	272	173	187	218	181
Netto driftsutgifter til rekreasjon i tettsteder per innbygger(B)	150	181	189	77	289	142	115
Produktivitet							
Gj.snittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist. Kalenderdager	30		18	33		46	42
Gj.snittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist. Kalenderdager	16	15	17	15		21	20

Mulighetsrommet med utgangspunkt i KOSTRA:

Med bakgrunn i KOSTRA-rapporten[10] som ble utarbeidet for Ås kommune framgår det at Ås kommune har lave utgifter disse forvaltningsoppgavene i 2017. Samlede netto utgifter var 2 mill. kroner lavere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 7. Kommunen har utnyttet mulighetene til å selvfinansiere tjenestene innen plan, byggesak, kart og oppmåling. Ås kommune bruker noe mer penger på parkdrift, men har lavere kostnader til byggesaker og plan.

[10] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

Mulighetsrommet for tjenesten ligger i å redusere utgifter til parkdrift gjennom for eksempel i identifisere områder som kommunen ikke lenger skal drifte. Planområdet blir viktig å holde på et hensiktsmessig nivå for å bidra til økt befolkningsvekst som grunnlag for økte inntekter og økt kapasitetsutnyttelse av nye lokaler.

Utvikling av tjenesten i perioden

Våren 2019 starter arbeidet med rullering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel. Som del av dette arbeidet skal det først utarbeides et planprogram for arbeidet som skal vise utredningsbehov og omfang av innbyggerinvolvering.

I overkant av 20 reguleringsplaner er under arbeid til enhver tid. De fleste av disse er private reguleringsplaner. Det er en økende tendens til at flere tar initiativ til nye eller endring av eksisterende planer. I tillegg har både kompleksiteten i planene og utredningsbehovet økt. Større kommunale planer som skal behandles i planperioden er områdereguleringsplan for Ås sentralområdet og detaljreguleringsplan for Europankvartalet. Større private reguleringsplaner som skal sluttbehandles er Solberg Øst, Tømrernes feriehjem/Askehaugåsen, Grenseveien/Myrfaret, Vollskogen og Dyster-Eldor 2.

Et økende antall planinitiativ øker presset på miljø-, natur- og friluftslivsverdiene i kommunen. I planleggingen er det derfor viktig å ivareta disse verdiene og områder for rekreasjon.

Det er en utfordring i planlegging av Ås sentrum å få avsatt tilstrekkelig med næringsarealer og få realisert attraktive næringsbygg for et framtidig næringsliv, blant annet knyttet til Campus Ås.

Det forventes et økt antall byggesaker som følge av at flere større områder er ferdig regulert og flere planer er under arbeid. I tillegg er det forventet at antall ulovlighetsaker vil øke. Det forventes også en økning i antall oppmålingsforretninger og fradelinger i eksisterende boligområder.

Antallet seksjoneringssøknader kan øke som følge av at det forventes å bli noe mer blokkbebyggelse og tett småhusbebyggelse.

Landbruksforvaltning skal i planperioden ha fokus på å bidra til å utvikle landbruket i Follo i tråd med nye klima- og miljøutfordringer. I tillegg vil det være fokus på landbruksbasert næringsutvikling, spesielt tilbudet av kortreist mat.

Nye nasjonale krav

I Fylkesmannens årlige forventningsbrev til kommunal planlegging pekes det på at planlegging er et viktig virkemiddel for å få til en reduksjon av klimautslipp og tilpasning til endret klima. Det forventes at kommunene følger opp dette både i

areal- og transportplanlegging, i klima og energiplaner og i de konkrete arealplanene. Integrering av boligsosiale hensyn i planleggingen og satsing på de mellom 0 og 24 år er prioriterte områder. Det pekes også på kommunens ansvar for å sørge for å ha tilgang på nødvendig faglig kompetanse, og dermed sikre at planleggingen utføres med god kvalitet.

Økonomiske rammer for tjenesteområdet

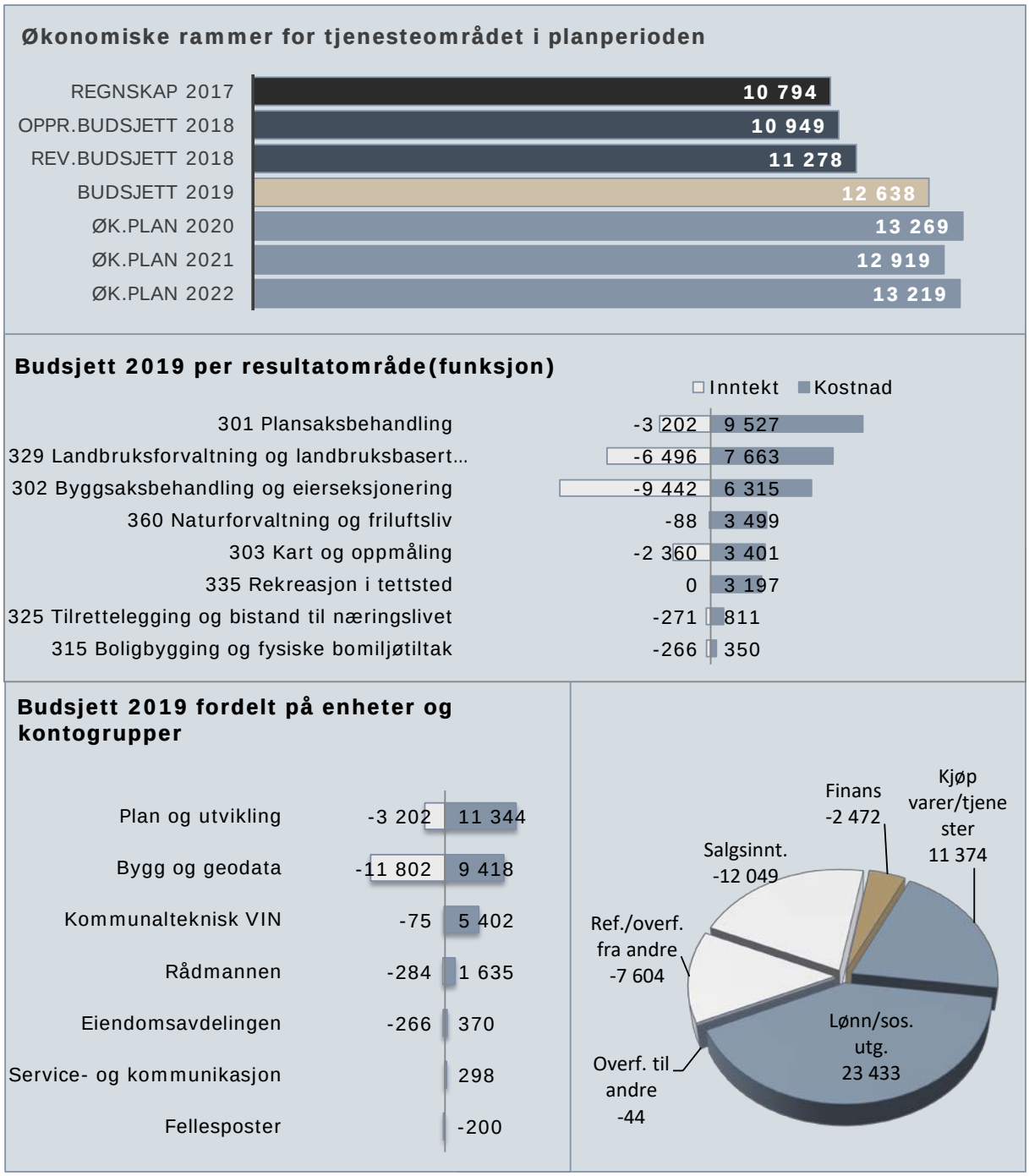

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
10 949	-1 936	400	3 425	-200	12 638	13 269	12 919	13 219

Realendring 2018-19 (C+D)	29,5 %	Sum endring 2019-22	4,6 %
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	33,1 %		

		2019	2020	2021	2022
A	**Tekniske justeringer**	**-1 936**	**595**	**745**	**745**
B	**Konsekvensjusteringer**	**400**	**200**	**400**	**700**
1	Plan for naturmangfold	200	0	0	0
2	Driftsutgifter ved overtakelse Breivoll	200	200	200	200
3	Demografisk vekst			200	500
C	**Styrking**	**3 425**	**1 825**	**1 425**	**1 425**
4	Kommunale planer	2 925	1 325	925	925
5	Planer vedr. tilrettelegging og bistand for næringslivet	300	300	300	300
6	0,2 årsverk knyttet til tømming av søppel ved parker og plasser	200	200	200	200
D	**Effektivisering/Reduksjon**	**-200**	**-300**	**-600**	**-600**
7	Reduksjon i konsulentbruk, jf. HP 18		-100	-100	-100
8	Omstilling og reduksjon i tjenesten	-200	-200	-500	-500
	Sum endringer (B+C+D)	**3 625**	**1 725**	**1 225**	**1 525**

1. Plan for naturmangfold er lagt inn ett-årig for 2019 med 200 000 kr.
2. Økt drift og tilsyn ved overtakelse av parker/anlegg på Breivoll. Årlig utgiftsøkning er beregnet til 200 000 kr.
3. Fra 2021 forventes økte kostnader i tjenesten som følge av vekst i befolkningstall, virkning for 2021 er 200 000 kr, med en økning til 500 000 kr i 2022.
4. Utgifter i forbindelse med kommunale planer som bør gjennomføres er i 2019 beregnet til 2,925 mill. kr. Av disse kostnadene vil 825 000 kr bli refundert fra staten. Planene som inngår er; områdereguleringsplan, oppfølgingsplan for klima og energi, kulturminneplan, næringsoppfølging, tiltaksplan for sykkel og gange, plan for bekjempelse av fremmede arter, skjøtselstiltaksplan og rullering av kommuneplan.
5. Planer i forbindelse med tilrettelegging og bistand for næringslivet forventes å koste 300 000 kr pr år.
6. Tømming av søppel i parker/plasser. Ved de nye skolene på Solberg og Rustad er det tilrettelagt for et attraktivt uteområde med aktiv bruk også utenfor skoletiden. For å holde området fritt for søppel er det behov for å styrke tjenesten. Tiltaket er begrenset til å utgjøre 0,2 årsverk. Inkludert lønnsutgifter og øvrige driftsutgifter er den totale rammen beregnet til ca 200 000 kr.
7. Kommunestyret vedtok ved behandlingen av HP 18-21 at det for området årlig skal spares 100 000 kr på redusert konsulentbruk fra 2020.
8. Rådmannens forslag til omstilling og reduksjon i tjenesten er:
    - Redusere gjennomføring av oppgaver som ikke er lovpålagt.

5.13 Administrasjon og styring

Om tjenesten

Tjenesten omfatter 3 resultatområder: 100 politisk styring, 110 kontroll og revisjon og 120 administrasjon.

Tjenesten omfatter i hovedsak den administrative ledelsen, sentraliserte stabs- og støtteenheter i tillegg til politiske organer. Tjenesten gir støtte og rådgivning til utøvende enheter, utøver ledelse og organisasjonsutvikling. Kommunens ledelse arbeider med helhetlig og strategisk planlegging som skal sette kommunen i stand til å møte fremtidige utfordringer.

Administrasjon omfatter også i stor grad oppgaver med lovpålagt rapportering og oppfølging og søknad om tilskudd. Tiltak og viktige innsatser innenfor området er kommuneovergripende og virker på tvers av tjenester og tjenesteområder. I følge Kostraanalysen av Framsikt[11] av 30.5.2018 har Ås kommune lavere administrasjonskostnader enn gjennomsnittet i Kostragruppe 7. Kostnadene til administrasjon henger tett sammen med kommunens organisering og hvordan oppgaver er fordelt mellom tjenesteenheter og sentrale stab- og støtteenheter. Det avgjørende for en effektiv kommuneadministrasjon er derfor ikke nødvendigvis hva administrasjonskostnadene alene utgjør. Det avgjørende er at kommunen løser sine administrative oppgaver på en måte som totalt sett gir lave kostnader og gode tjenester til brukerne.

KOSTRA nøkkeltall

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Brutto driftsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb(B) **)	4 383	4 372	4 251	4 442	5 888	4 746	4 942
Brutto driftsutgifter til funksjon 100 Politisk styring , i kr. pr. innb(B) **)	446	422	431	253	498	340	393
Brutto driftsutgifter til funksjon 110, Kontroll og revisjon, i kr. pr. innb(B) **)	91	101	10	100	64	88	105
Brutto driftsutgifter til funksjon 120 Administrasjon, i kr. pr. innb(B) **)	2 675	3 152	3 161	3 845	4 494	3 627	3 759
Brutto driftsutgifter til funksjon 121, Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen, i kr. pr. i(B) **)	306	264	327	42	246	315	297
Brutto driftsutgifter til funksjon 130 Administrasjonslokaler, i kr. pr. innb(B) **)	864	435	322	201	586	375	389
Brutto driftsutgifter til funksjon 180 Diverse fellesutgifter, i kr. pr. innb(B) **)	516	478	71	3	1	100	105
Lønnsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb(B) **)	2 426	2 156	2 378	2 637	2 633	2 581	2 714
Netto driftsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb(B) **)	4 216	4 193	3 964	4 064	5 127	4 303	4 378
Netto driftsutgifter til administrasjon og styring i prosent av totale netto driftsutg(B)	6,0 %	6,7 %	6,2 %	6,6 %	7,8 %	6,5 %	7,0 %

***) Tallene er justert for ulikt utgiftsbehov*

[11] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

Mulighetsrommet med utgangspunkt i KOSTRA:
Med bakgrunn i KOSTRA-rapporten[12] som ble utarbeidet for Ås kommune framgår det at Ås kommune har relativt lave utgifter til administrasjon i 2017, sammenlignet med kommunegruppe 7. Utgifter til politisk ledelse og administrasjonslokaler ble trukket frem som noe dyrere. Ås kommune har lavere utgifter til øvrig administrasjon tilsvarende 5 mill.kr, sammenlignet med kommunegruppe 7.

Det ligger et potensiale i å redusere utgiftene til administrasjonslokaler og redusere antallet saker eller møter til politisk ledelse. Administrasjon vil bli styrket gjennom omorganiseringen i 2019, dette er et viktig grep for å lykkes med å effektuere besparelser og omstilling i tjenestene.

Utvikling av tjenesten i perioden
Politisk styring
Kommunestyret er det øverste politiske organet i kommunen. Ås kommune har i dag tre hovedutvalg og Formannskap som innstiller til kommunestyret. I 2018 er det opprettet et Klima- og miljøutvalg som skal ha et særlig ansvar for kommunens målsettinger innen miljøområdet.

Ås kommune ligger høyt i forhold til KOSTRA-gjennomsnitt. Sammenlignet med kommunegruppe 7, kan Ås kommune ta ned utgiftene med over 1 mill. kr. og fortsatt være på et gjennomsnittlig nivå. Administrasjonen skal i perioden sørge for at kommunen bidrar til en mer effektiv administrasjon av politiske prosesser. Digitale verktøy skal vurderes for å kvalitetssikre og forenkle prosesser, slik at møte-/ utvalgsbehandlingene blir mindre ressurskrevende.

Valg
Høsten 2019 skal det avholdes Kommunestyre og fylkestingsvalg, valgdagene blir 8. og 9. september. Det blir avholdt forhåndsvalg fra 1. juli til og 6. september. Valgmedarbeiderportalen og elektronisk manntall ble innført ved forrige valg, og er gode verktøy som forenkler prosessene til valgmedarbeiderne.

Kommunen som arbeidsgiver
Kommunen er en del av Osloregionens arbeidsmarked og det er krevende å rekruttere og beholde kompetente arbeidstakere. I årene fremover blir det ekstra viktig å synliggjøre Ås kommune som arbeidsgiver og tjenesteyter, samt tilby et godt arbeidsmiljø og konkurransedyktige arbeidsvilkår. Det jobbes videre med å tilrettelegge for tiltak som kvalifiserer for arbeidslivet (lærlinger, språkpraksis, arbeidspraksis til kandidater via kommunen, NAV og utdanningsinstitusjoner). Lederutviklingstiltak knyttet til arbeidsgiverstrategien gjennomføres.

[12] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

Omstillingsprosjektet
Forenkling og digitalisering av administrative arbeidsprosesser og arbeide med forbedring av samhandling mellom stab-/støtte-funksjoner og tjenestene. Arbeidet i de fire delprosjektene er godt i gang, og videreføres i 2019. Dette gjelder; *1) tjenester til barn og unge, 2) velferdsteknologi, 3) digitalt førstevalg og 4) administrative prosesser.* Videre sees det på om samhandlingen mellom hvilke oppgaver som er lagt til de enkelte tjenestestedene og hva som skal ligge til sentraladministrasjonen. Endringene vil ha mål om en samlet økt effektivitet og kvalitet i administrative prosesser.

Delprosjektet «Administrative prosesser» arbeider med å gjennomgå og forenkle prosesser som involverer både de sentrale stabsfunksjonene og ledere og merkantile i tjenestene. Det er også gjennomført kartlegging av arbeidet til merkantilt ansatte i kommunen (kontoransatte som arbeider med administrative oppgaver). Dette vil gi nyttige innspill til oppgavefordeling mellom ulike nivåer i organisasjonen når det skal etableres ny organisering.

Anskaffelser
Det er gjennomført en intern evaluering av innkjøpsområdet i Ås kommune. Arbeidet peker på områder som kan utvikles for å sikre bedre anskaffelser i Ås kommune. Dette omfatter blant annet planlegging og gjennomføring av anskaffelser, leverandøroppfølging og bestillingsrutiner og bruk av ehandel. Rådmannen anbefaler å styrke kommunens kompetanse og ressurser innen området da dette vil kunne gi bedre anskaffelser og lavere priser for flere av tjenesteområdene.

Digitalisering
Digitaliseringsstrategien skal politisk behandles i 2019 og det er satt i gang et utviklings og forankringsarbeid i hele kommunen, slik at man får en felles forståelse og felles føringer for en helhetlig utvikling basert på nasjonale og lokale føringer.

For å møte fremtidens utfordringer og krav til digitaltransformasjon og automatisering av arbeidsprosesser, så må hele kommunen prioritere kompetanseutvikling som gjør det mulig å gjøre dette løftet i planperioden. IKT kompetanse og digital forståelse bør være et krav i alle tilsettingsprosesser hvor det er relevant.

Epolitikere/digitale politikere 2019-2022 er et prosjekt som skal bidra til å effektivisere de politiske prosessene ved hjelp ny teknologi. Politikerportal integrert med kommunens øvrige fagsystem og elektronisk voteringmodul er teknologi som vurderes innført i perioden etter hvert som teknologien blir utviklet.

Informasjonssikkerhet og personvern
Kommunen blir i stadig mer digitalisert og dette stiller økte krav til internkontroll, informasjonssikkerhet, og personvern. EU har vedtatt ny personvernforordning, General Data Protection Regulation (GDPR), for å sikre like regler for personvern for alle virksomheter og aktører som opererer i EU og EØS land. Dette medfører at kommunene må ha gode internkontrollrutiner og systemer for behandling av personopplysninger.

Felles IKT samarbeid i Stor Follo
IKT Follo er vedtatt lagt ned fra 01.07.2019 da Nordre Follo kommune melder seg ut av samarbeidet. Frogn, Nesodden, Vestby og Ås jobber med å etablere et nytt samarbeid.

Nye nasjonale krav
Det er over tid kommet flere krav knyttet til kommunens oppgaveløsning. Kommune blir i stadig større grad digitalisert. Det stilles strenge krav til digital transformasjon, IKT systemer, internkontroll og informasjonssikkerhet. Det ligger derfor inne en økt satsing på digitalisering i handlingsprogram 2019 til 2022.

Ny kommunelov ble vedtatt 7. juni 2018 og iverksettes juni 2019. Dette vil medføre behov for oppdatering av Ås kommunes reglementer.

Økonomiske rammer for tjenesteområdet

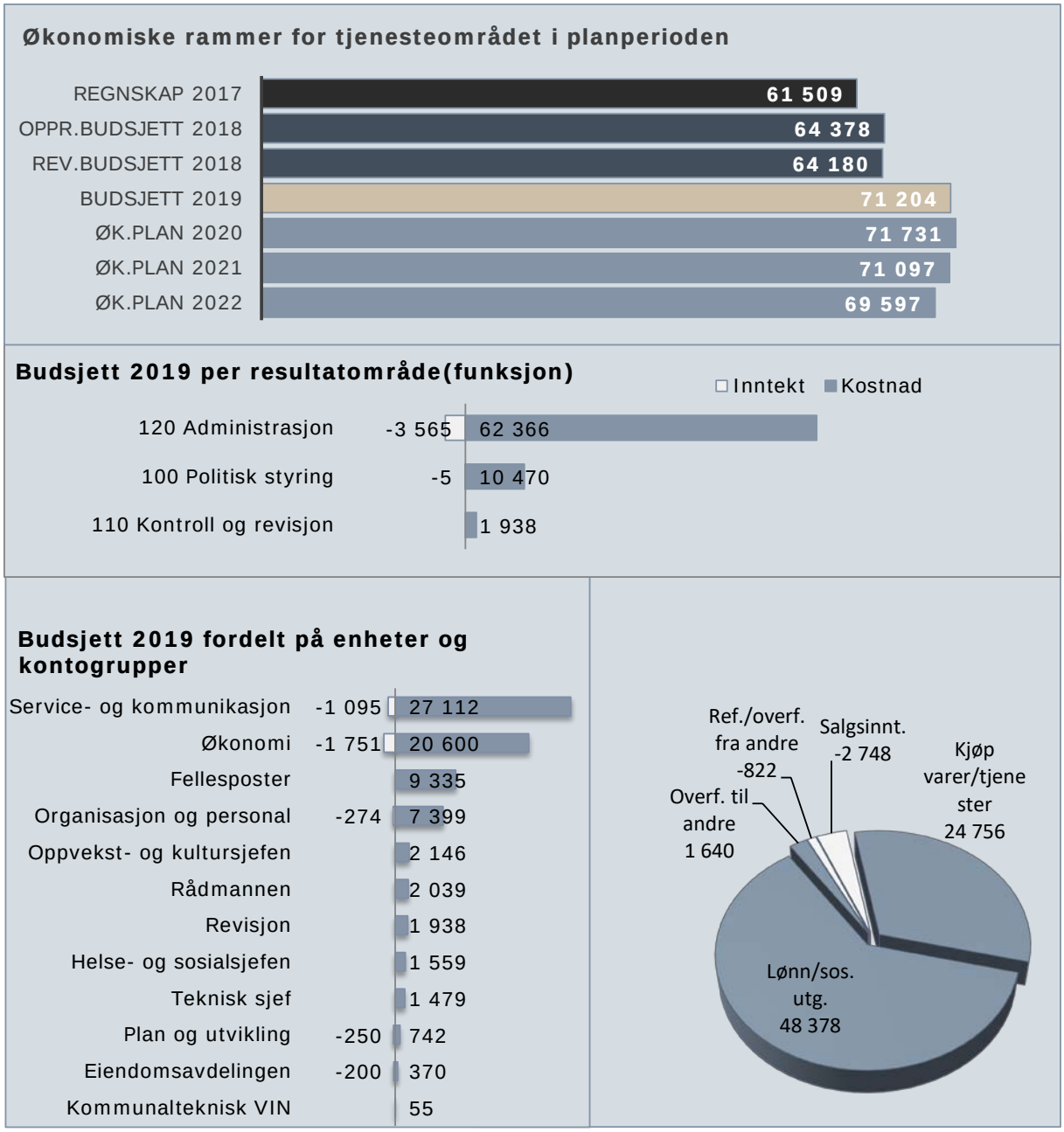

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
64 378	-383	1 450	6 332	-573	71 204	71 731	71 097	69 597

Realendring 2018-19 (C+D)	8,9 %	Sum endring 2019-22	-2,3 %
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	11,2 %		

		2019	2020	2021	2022
A	**Tekniske justeringer**	**-383**	**-382**	**-516**	**-516**
B	**Konsekvensjusteringer**	**1450**	**950**	**1450**	**950**
1	Valgkostnader	1000		1000	
2	Abonnementer og lisenser	400	400	400	400
3	Prisstigning Agresso- og innkjøpssamarbeidet	250	250	250	250
4	Avslutte omstillingsprosjektet			-1000	-1000
5	Demografisk vekst		500	1000	1500
6	Økte inntekter	-200	-200	-200	-200
C	**Styrkingstiltak**	**6 332**	**8 332**	**8 332**	**8 332**
7	Styrke innkjøp	332	332	332	332
8	Omorganiseringsprosjektet	6000	8000	8000	8000
D	**Effektivisering/Reduksjon**	**-573**	**-1 547**	**-2 547**	**-3 547**
9	Omstillingsprosjektet	-400	-1200	-2200	-3200
10	Avvikle seniorpolitiske tiltak	-173	-347	-347	-347
	Sum endringer (B+C+D)	7 209	7 735	7 235	5 735

1. Det er Stortingsvalg i 2019. Kostnader til valg er derfor innarbeidet i 2019. I 2021 er det innarbeidet kostnader til kommunevalg.
2. Abonnementer og lisenser på kommunens digitale systemer øker med 400 000 kr årlig.
3. Som følge av pris- og lønnsvekst øker utgiftene til kommunens deltakelse i felles innkjøpskontor og samarbeid om økonomisystem årlig med 250 000 kr. En hoveddel av prisveksten er økte renter på investeringer i digitale systemer.
4. Omstillingsprosjektet er planlagt avsluttet 2021 og prosjektrammen tas ut.
5. Det er lagt inn utgifter som følge av demografisk vekst. Det er særlig lisenser og abonnementer som øker med befolkningsvekst og økning i antall ansatte.
6. Rådmannen foreslår å øke inntektene med 200 000 kr fra meglerpakker.
7. Det foreslås å styrke kommunens ressurser innen innkjøp ved å øke en 50 % stiling til 100 % stilling. Det er et potensiale for å forbedre anskaffelser og redusere utgifter gjennom tettere leverandøroppfølging. Tiltaket vil være nødvendig for å kunne realisere forventet innsparingskrav i omstillingsprosjektet.
8. Det er innarbeidet 5 mill. kr i 2019 til iverksetting av ny organisasjonsmodell med ny kommunalsjef og virksomhetsledere. Fra og med 2020 er det innarbeidet 8 mill. kr årlig.
9. Det er budsjettert med at administrative tjenester skal reduseres som følge av omstillingsprosjektet med 400 000 kr i 2019. Innsparingskravet økes gradvis til 3,2 mill. kr i 2022.
10. Det foreslås å avvikle seniorpolitiske tiltak fra og med 2019.
11. Rådmannens forslag til omstilling og reduksjon i tjenesten er:
    - Øke samarbeid om utfordringer med andre kommuner
    - Redusere tilgjengelighet i kommunen for personlig oppmøte ved digitalisering

5.14 Eiendomsforvaltning og utleie

Om tjenesten

Tjenesten omfatter åtte funksjonsområder: 121 forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen, 130 administrasjonslokaler, 221 førskolelokaler og skyss, 222 skolelokaler, 261 institusjonslokaler, 265 kommunalt disponerte boliger, 381 kommunale idrettsbygg og anlegg, 386 kommunale kulturbygg.

Kommunen eier formålsbygninger og kontorlokaler til tjenesteområdene som samlet utgjør omkring 141 000 kvadratmeter. Av dette utgjør boliger ca. 19 000 kvadratmeter. Utover de eide bygningene leier kommunen inn over 6 000 kvadratmeter. I hovedsak gjelder det innleie av kontorlokaler til administrasjon og tjenesteproduksjon. Etter overtakelse av nye Rustad skole i løpet av 2019 vil kommunens totale eiendomsmasse ved årsslutt, inkl. innleie, utgjøre ca. 155 000 kvadratmeter.

Forvaltning er en overordnet funksjon som omfatter ledelse, planlegging, organisering og kontroll av den totale eiendomsvirksomheten.

Drift inkludert renhold, omfatter alle oppgaver og rutiner som er nødvendig for at bygningen med tekniske installasjoner skal fungere som planlagt, både bruksmessig, teknisk og økonomisk. Et godt fysisk arbeidsmiljø er avgjørende for brukernes trivsel. For å unngå allergier og andre typer helseplager er et godt inneklima viktig for brukerne. Det krever et kvalitativt godt renhold av hele bygningsmassen.

Vedlikehold omfatter arbeider som er nødvendig for å opprettholde bygningene, eiendommene, idrettsanleggene og de tekniske installasjonene på et fastsatt kvalitetsnivå, og som dermed gjør det mulig å bruke bygget til sitt tiltenkte formål innenfor byggets antatte levetid. Utskiftning av bygningsdeler med kortere levetid enn resten av bygningen, er en del av vedlikeholdet. Det er vanlig å skille mellom løpende (akutt skadeutbedring) og periodisk/planlagt vedlikehold.

Utvikling omfatter de tiltak som medfører opprettholdelse av eiendommens verdi over tid. Det betyr at byggets bruksområder (formålet) også tilpasses nye og endrede krav. Det kan være krav til byggets funksjoner, nye lover/forskrifter, endrede «markedsvilkår» o.l.

KOSTRA nøkkeltall

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Prioritet							
Netto driftsutgifter til administrasjonslokaler per innbygger(B)	806	397	305	188	524	327	335
Netto driftsutgifter til førskolelokaler per innbygger(B)	617	633	549	593	440	534	555
Netto driftsutgifter til institusjonslokaler per innbygger(B)	854	945	430	851	864	849	795
Netto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning per innbygger(B)	5 557	5 200	4 686	4 665	5 179	5 170	4 655
Netto driftsutgifter til kommunal forvaltning av eiendommer (F121) per innbygger(B)	291	250	313	39	235	296	283
Netto driftsutgifter til skolelokaler per innbygger(B)	2 242	2 260	2 330	1 981	2 492	2 299	2 217
Produktivitet							
Herav energikostnader for kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter(B)	113	119	87	121	100	115	108
Samlet areal på førskolelokaler i kvadratmeter per barn i kommunal barnehage(B)	10,7	11,1	9,3	8,3	7,0	8,6	9,1
Samlet areal på institusjonslokaler i kvadratmeter per beboer i institusjon(B)	66	106	87	94	165	96	130
Samlet areal på skolelokaler i kvadratmeter per elev(B)	20,2	19,4	14,4	15,4	17,8	17,2	17,7
Utgifter til driftsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter(B)	642	635	443	501	512	554	532

Mulighetsrommet med utgangspunkt i KOSTRA:

Med bakgrunn i KOSTRA-rapporten[13] som ble utarbeidet for Ås kommune framgår det at Ås kommune har høyere utgifter til eiendomsforvaltning enn snittet for kommunegruppe 7, tilsvarende et potensial på 14 mill. kr.

Ås kommune har høyt areal per innbygger og har høyere driftsutgifter per kvm. til eiendomsforvaltning enn kommunegruppen. Hvis man ser nærmere på FDV-utgiftene er driften (renhold, energi og vaktmester), er disse dyrere enn gjennomsnittet i gruppen, mens vedlikeholdet er litt billigere.

For å avklare potensiale for besparelser kreves det en nærmere analyse av de enkelte formålsbyggene, da det er ulike årsak/virkning-sammenhenger innenfor hver kategori. Noen av disse forskjellene er forklart i KOSTRA-rapporten.

Det bør ligge et betydelig innsparingspotensial i tjenesten. Det blir viktig for Ås kommune at nye investeringer ikke bare bidrar til økte arealer, men også bidrar til effektivisering av arealbruk. Kommunen bør også kunne iverksette tiltak som bidrar til å redusere driftskostnadene per kvm.

[13] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

Utvikling av tjenesten i perioden

Nye arealer og bygg

Iht. kommunens investeringsprogram vil det tilføres nye bygg hvert år i tiden fremover. Tabellen under viser vesentlige planlagte og ferdigstilte nybygg f.o.m. 2019, netto økning i arealer:

Bygg	Fremdrift	Arealøkning
Rustad skole	Ferdigstilles sommeren 2019	ca. 8 000 m2
Moer Sykehjem	Ferdigstilles i løpet av 2020	ca. 6 000 m2
Nordby barnehage	Ferdigstilles i løpet av 2020	ca. 2 300 m2

Digitalisering

Det er investert i et forvaltnings-, drifts- og vedlikeholdssystem - PLANIA. Når systemet er i full drift, vil det gi en bedre oversikt over eiendomsmassen. Det er ressurskrevende ved oppstart. Implementeringsfasen er planlagt gjennomført over en viss periode, for ikke å belaste organisasjonen for mye, i tillegg til de daglige gjøremålene.

En modul vedrørende innrapportering og utbedring av driftsmangler er tatt i bruk. Brukerne av formålsbyggene har fått tilgang til systemet og kan rapportere mangler direkte via PLANIA. Systemet bidrar til en god oversikt over de til enhver tid utestående driftsmanglene, og det gjør planlegging av arbeidsoppgavene mer effektiv. Erfaring med og tilbakemeldinger fra brukerne er veldig gode.

Prioritering av vedlikehold

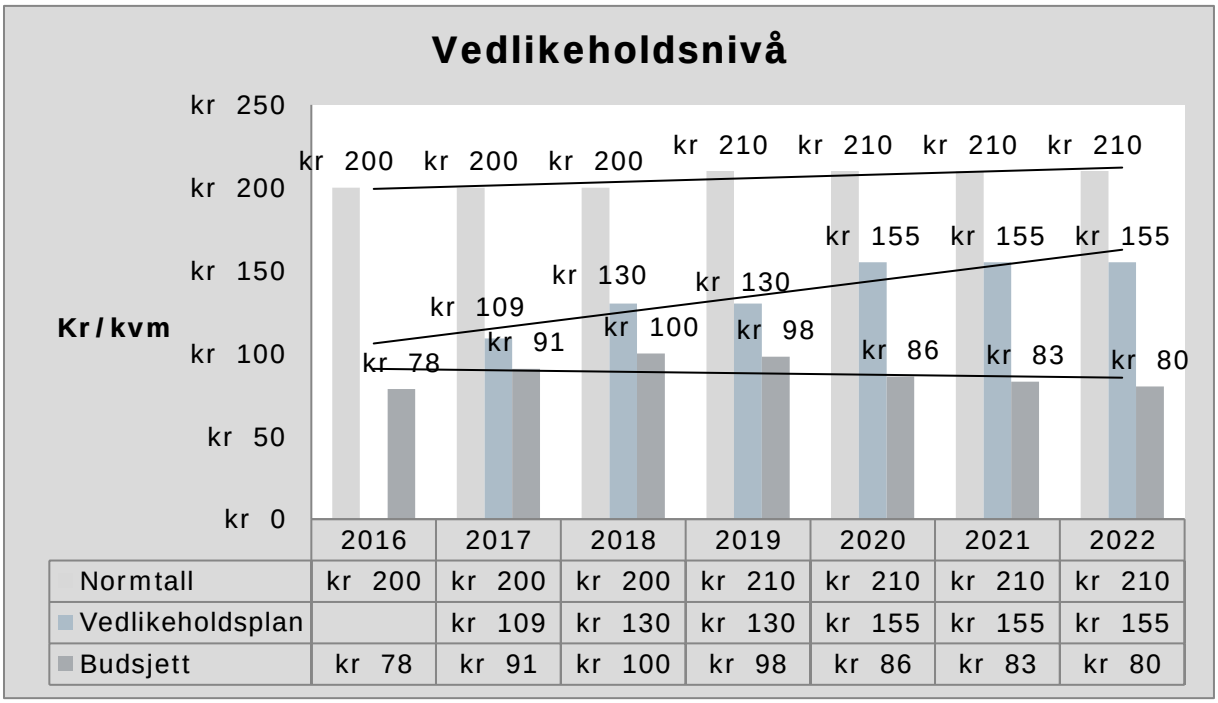

***Figur 12**. Figuren viser kroner pr. m2 som kommunen har innarbeidet i budsjettet, sett opp mot vedtaket i K-sak 45/16. Figuren viser også at normtall for verdibevarende vedlikehold er mye høyere enn det kommunen finner handlingsrom til.*

Det har vært og er fortsatt et betydelig vedlikeholdsetterslep. Likevel reduseres etterslepet, bl.a. når gamle og nedslitte bygg rives og erstattes med nye. Det er viktig at det budsjetteres nok drifts-, vedlikeholds– og forvaltningsressurser for å opprettholde byggenes kvalitet. Hvis det ikke bevilges nok midler, vil kommunen om noen år, igjen ha bygget opp et betydelig vedlikeholdsetterslep. Det er god økonomi i å drifte og vedlikeholde byggene godt fra dag en.

Redusere utgifter til administrasjonslokaler
Å redusere utgiftene til administrasjonslokaler har vært et mål over tid. Det arbeides konkret med å vurdere alternativer til dagens leiekontrakter. Dette er imidlertid et langsiktig prosjekt da det ikke foreligger egnede og ledige lokaler pr. i dag.

Nye lovkrav
Det skjer løpende endringer i lov- og forskriftskrav. Blant de vesentligste endringene de siste årene, er endring i teknisk forskrift, forskrift om brannforebyggende tiltak og offentlig anskaffelsesregelverket.

Spesielt når det gjelder *Forskrift om brannforebygging* har det skjedd en betydelig endring det seneste året. Den nye forskriften setter større krav til eiers, og brukers, engasjement i det brannforebyggende arbeidet. Det gjelder områder som risikoanalyser, dokumentasjon, oppfølging, opplæring, slokkeutstyr osv. Forskriften berører også organisering av det administrative brannvernet. Det er høsten 2018 ansatt en brannrådgiver som bl.a. skal sørge for å oppdatere det administrative brannvernet. Det tas sikte på å få på plass en vesentlig del av de nødvendige rutinene i løpet av 2019.

Alle lov- og forskriftsendringer øker kravene. Det har ikke forekommet endringer som kan sies å medføre forenklinger for virksomheten.

Økonomiske rammer for tjenesteområdet

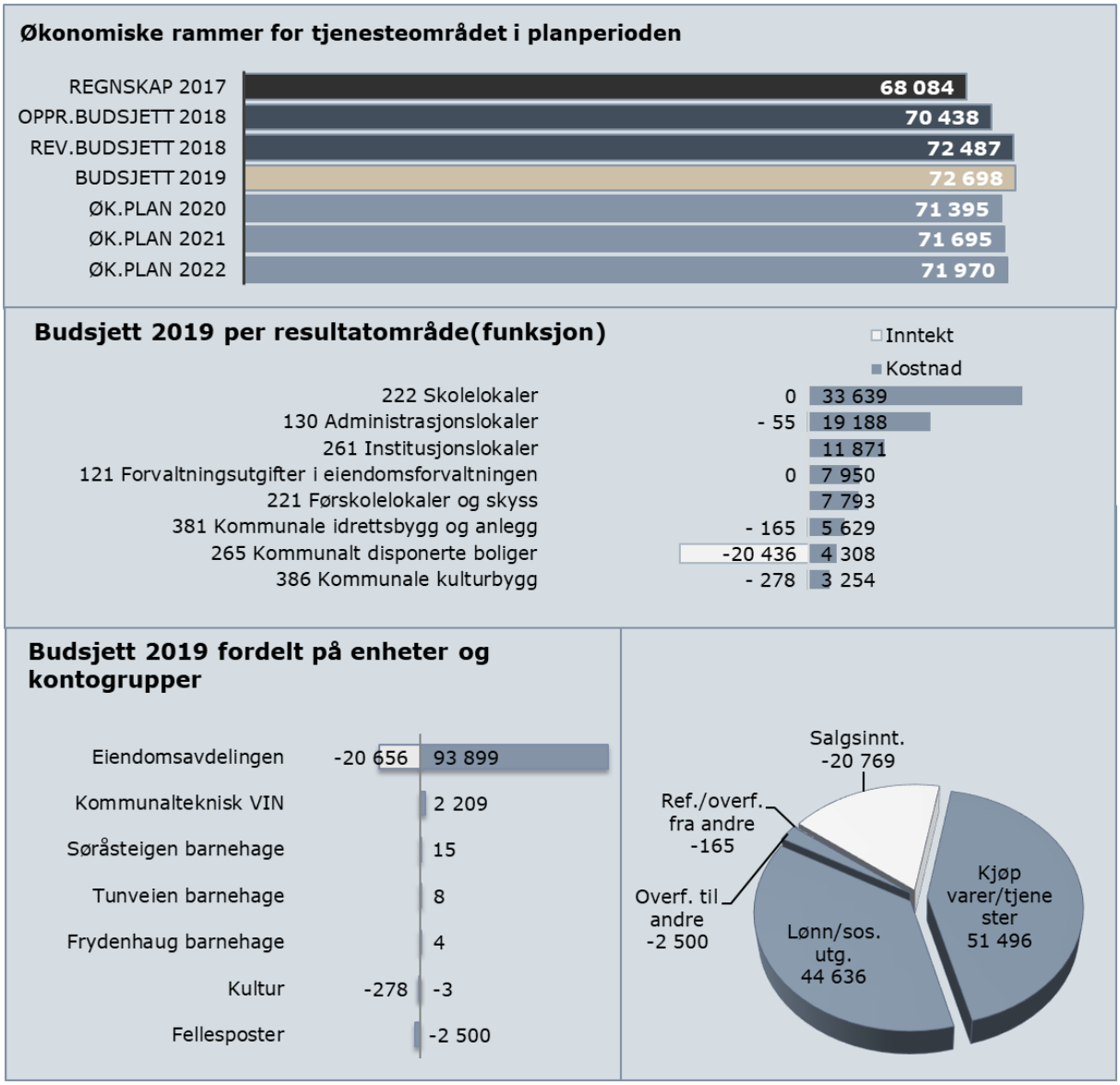

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
70 438	-587	6 534	40	-3 727	72 698	71 395	71 695	71 970

Realendring 2018-19 (C+D)	-5,2 %	Sum endring 2019-22	-1,0 %
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	4,0 %		

		2019	2020	2021	2022
A	**Tekniske justeringer**	-587	-587	-587	-587
B	**Konsekvensjusteringer**	**6 534**	**9 581**	**10 081**	**11 356**
1	Økte strømkostnader	3 000	3 000	3 000	3 000
2	FDV Solberg skole, helårseffekt	859	859	859	859
3	FDV Rustad	2 175	5 222	5 222	5 222
4	FDV nytt sykehjem, Moer			500	1 775
5	FDV Full drift demens	500	500	500	500
C	**Styrkingstiltak**	**40**	**40**	**40**	**40**
6	Dyprensing av friidrettsdekke	40	40	40	40
D	**Effektivisering/Reduksjon**	**-3 727**	**-8 077**	**-8 277**	**-9 277**
7	Planlagt utredning av ny svømmehall utgår	-100	-100	-100	-100
8	EPC-gevinster, noe utsatt effekt	-648	-1 298	-1 298	-1 298
9	Effektiviseringskrav jf. HP 18	-479	-2679	-2879	-2879
11	Omstilling og reduksjon i tjenesten	-2 500	-4 000	-4 000	-5 000
	Sum endringer (B+C+D)	**2 847**	**1 544**	**1 844**	**2 119**

1. Med bakgrunn i flere kvadratmeter areal, samt prisstigning vurderes energikostnadene til å bli 3,0 mill. kr høyere enn i budsjettet for 2018.
2. FDV-kostnadene i forbindelse med nye Solberg skole øker i2019 med 859 000 kr grunnet helårseffekt.
3. FDV-kostnadene i forbindelse med Rustad skole blir 2 175 000 kr i 2019, med en helårseffekt fra 2020 på 5 222 000 kr.
4. FDV-kostnadene i forbindelse med utvidelsen av Moer sykehjem blir 500 000 kr i 2021 og 1,775 mill.kr med helårseffekt i 2022.
5. 2019 blir første hele året med full drift på det nye demenssenteret. Full drift gir en økning i ramma fra 2019 på 500 000 kr.
6. Pålegg fra friidrettsforbundet om årlig dyprensing av friidrettsdekket. Beregnet årlig kostnad er 40 000 kr.
7. Utredningskostnader svømmehall, lagt inn i 2018, jf HP 18-21, tas ut.
8. EPC-prosjektet er forventet å gi en besparelse på 648 000 kr i 2019, mens fra 2020 forventes en besparelse på 1,298 mill. kr.
9. Kommunestyret vedtok flere effektiviseringer i HP 18-21, totalt 479 000 kr i 2019, 2,679 mill.kr i 2020 og årlig 2,879 mill. kr fra og med 2021.
10. Rådmannens forslag til omstilling og reduksjon i tjenesten er:

    - Redusert vedlikehold
    - Redusert ressursbruk som følge av endrede arbeidsmåter

5.15 Samferdsel

Om tjenesten

Tjenesten omfatter resultatområdet 332 kommunale veier.

Tjenesten har ansvar for forvaltning av det kommunale veinettet, inkludert parkering, trafikksikkerhet og fremkommelighet. Dette innebærer:

- Drift og vedlikehold av kommunale veier, veilys, parkeringsanlegg, plasser og torg
- Gjennomføre trafikksikkerhetstiltak
- Håndheve parkeringsbestemmelsene i parkeringsforskriften og vegloven/trafikkreglene
- Være kommunens vei- og trafikkfagetat for reguleringsplaner og byggesaker

KOSTRA nøkkeltall

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Prioritet							
Antall km tilrettelagt for syklende som kommunen har ansvaret for pr. 10 000 innb	15	14	19	17	8	12	17
Produktivitet							
Bto. dr.utg. ekskl. avskrivninger i kr pr. km kommunal vei og gate(B)	109 476	129 162	97 204	160 140	164 441	126 665	89 329
Nto. dr.utg. ekskl. avskrivninger i kr pr. km kommunal vei og gate(B)	123 543	144 352	110 388	84 661	135 525	135 261	94 989
Dekningsgrad							
Antall parkeringsplasser skiltet for forflytningshemmede pr. 10 000 innb(B)	8	7	31	11	15	9	13
Antall utstedte parkeringstillatelser for forflytningshemmede pr. 10 000 innb(B)	213	199	104	160	74	125	182

Mulighetsrommet med utgangspunkt i KOSTRA:

Med bakgrunn i KOSTRA-rapporten[14] som ble utarbeidet for Ås kommune framgår det at Ås kommune har noe høyere utgifter til samferdsel enn snittet for kommunegruppe 7. Ås har mindre kommunal vei enn gjennomsnittet i kommunegruppen og utgiften per kilometer vei er noe høy.

Veiutgiftene kan reduseres ved å effektivisere driften, redusere vedlikeholdet eller ved å redusere veilengden (nedklassifisere kommunale veier til privat vei).

Utvikling av tjenesten i perioden

I forbindelse med økt utbygging i kommunen blir det flere kommunale veier som skal driftes og vedlikeholdes. I tillegg er det krav om at stadig flere skal gå og sykle, og da må det legges bedre til rette for disse gruppene, blant annet ved bygging av flere gang-/sykkelveier og bedre vedlikehold.

[14] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

I kommuneplanen er det mål om å legge bedre til rette for gående og syklende vinterstid. Dette vil kreve mer ressurser fordi brøytemannskapene må ut på mindre snømengder enn gjeldende brøyteinstruks sier. Dersom dette målet skal nås, kreves økte ressurser.

Det er knapt med ressurser til planlegging og utvikling, og det vil bli en ytterligere utfordring med tanke på veksten og utviklingen som forventes.

Nye nasjonale krav
En ny nasjonal forskrift vedrørende legging av ledninger i grunnen har kommet. Denne vil få betydning for graving i kommunale veier. Det vil stilles mindre strenge krav til kabeleiere og entreprenører for anleggelse av kabler i veigrunn, noe som vil føre til mer forringelse av kommunens veier, med tilhørende økte kostnader til vedlikehold.

Økonomiske rammer for tjenesteområdet

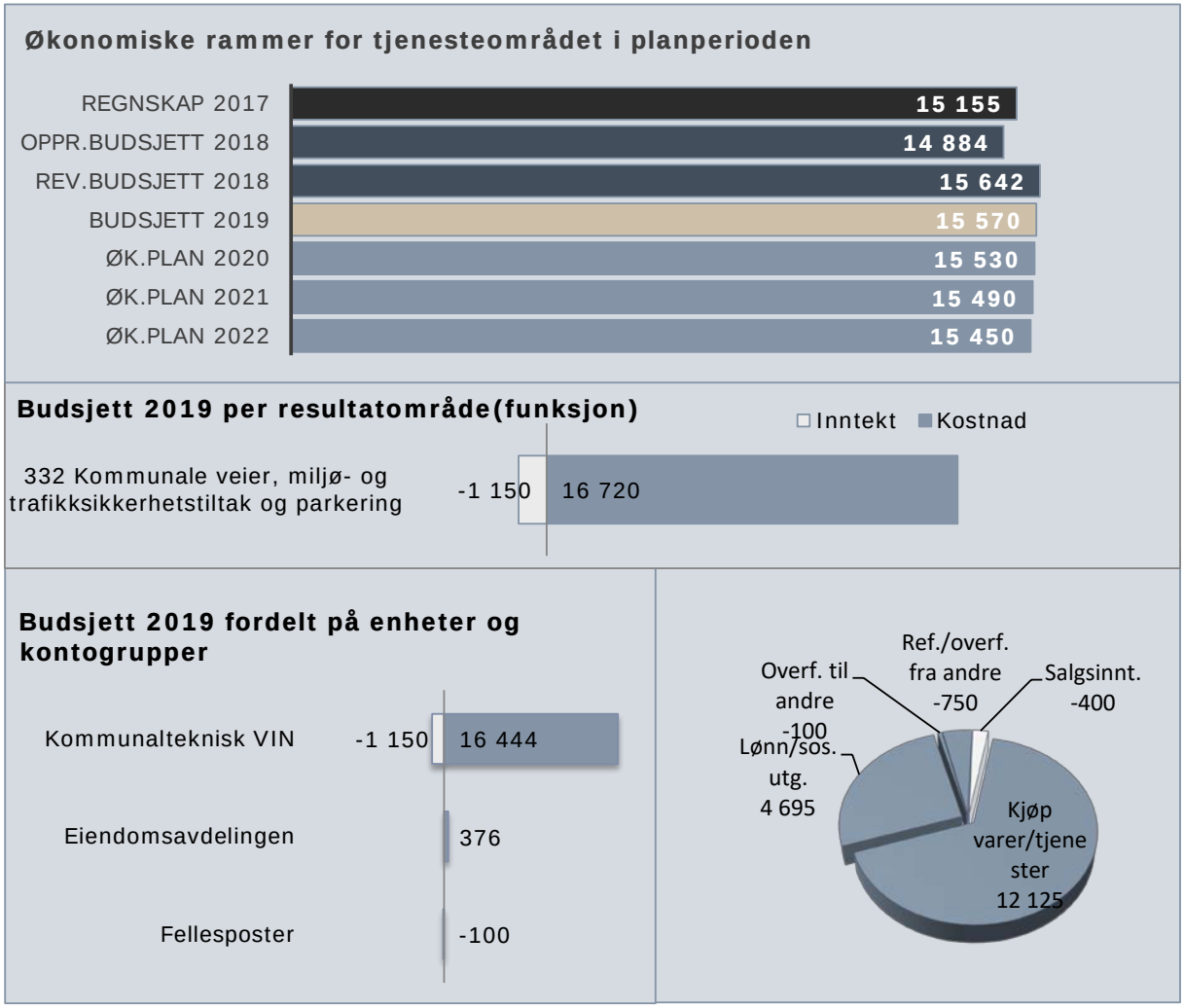

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
14 884	91	695	-	-100	15 570	15 530	15 490	15 450

Realendring 2018-19 (C+D)	-0,7 %	Sum endring 2019-22	-0,8 %
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	4,0 %		

		2019	2020	2021	2022
A	**Tekniske justeringer**	**91**	**91**	**91**	**91**
B	**Konsekvensjusteringer**	**695**	**755**	**815**	**875**
1	Snødeponering	250	250	250	250
2	Vedlikehold Breivoll	45	45	45	45
3	Snøbrøyting	400	400	400	400
4	Demografisk vekst		60	120	180
C	**Styrkingstiltak**	**-**	**-**	**-**	**-**
D	**Effektiviserings-/Reduksjonstiltak**	**-100**	**-200**	**-300**	**-400**
5	Omstilling og reduksjon i tjenesten	-100	-200	-300	-400
	Sum endringer (B+C+D)	**595**	**555**	**515**	**475**

1. Det har tidligere ikke vært tatt høyde for utgifter til snødeponering. Dette vil øke driftsutgiftene med 250 000 kr fra 2019.
2. Overtakelsen av Breivoll medfører økt vedlikehold på veier/parker/plasser. Årlige økte utgifter er beregnet til 45 000 kr.
3. Rammene til snøbrøyting må økes med 400 000 kr. Ås kommune har i 2018 gjennomført en anbudskonkurranse på tjenesten, som medførte vesentlig høyere priser på tjenesten enn det som har ligget inne i rammen til nå.
4. Fra 2020 forventes økte kostnader i tjenesten som følge av vekst i befolkningstall, virkning for 2020 er 50 000 kr.
5. Rådmannens forslag til omstilling og reduksjon i tjenesten er:
    - Reasfaltering og vedlikehold av grusveiene. Dette fører til mer hull i veien og redusert brukeropplevelse
    - Veilys. Dette medfører flere mørke lamper og redusert faktisk og opplevd sikkerhet.

5.16 Brann og ulykkesvern

Om tjenesten

Tjenesten omfatter resultatområder – 338 forebygging brann/andre ulykker og 339 beredskap brann/andre ulykker. Brann- og ulykkesvern skal sikre brannberedskap og forebygge branner og andre ulykker. Oppgavene ivaretas av Follo Brannvesen interkommunale selskap.

KOSTRA nøkkeltall

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Prioritet							
Antall utrykninger: sum utrykninger til branner og andre utrykninger pr. 1000 innbyggere	17,7	14,7	16,8	12,5	22,4	18,7	14,7
Netto driftsutgifter til funksjon 338 pr. innbygger(B)	40	-1	68	90	-41	50	34
Netto driftsutgifter til funksjon 339 pr. innbygger(B)	588	652	421	684	746	600	582
Netto driftsutgifter, brann og ulykkesvern, i prosent av totale netto driftsutg(B)	1,3 %	1,3 %	1,0 %	1,4 %	1,3 %	1,2 %	1,2 %
Kvalitet							
Årsgebyr for feiing og tilsyn - ekskl. mva. (gjelder rapporteringsåret +1)	420	440	365	316	464	385	451

Mulighetsrommet med utgangspunkt i KOSTRA:

Med bakgrunn i KOSTRA-rapporten[15] som ble utarbeidet for Ås kommune framgår det at Ås kommune har gjennomsnittlige utgifter sammenlignet med snittet for kommunegruppe 7.

Ås har noe lavere utgiftsnivå enn kommunegruppen innenfor forebygging og noe høyere innenfor beredskap.

Utvikling av tjenesten i perioden

Tjenesten driftes i vesentlighet av Søndre Follo Brannvesen IKS. Rådmannens hovedforslag for 2019-22 er å videreføre dagens tjeneste.

Nye nasjonale krav

Ingen nye nasjonale krav.

[15] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

Økonomiske rammer for tjenesteområdet

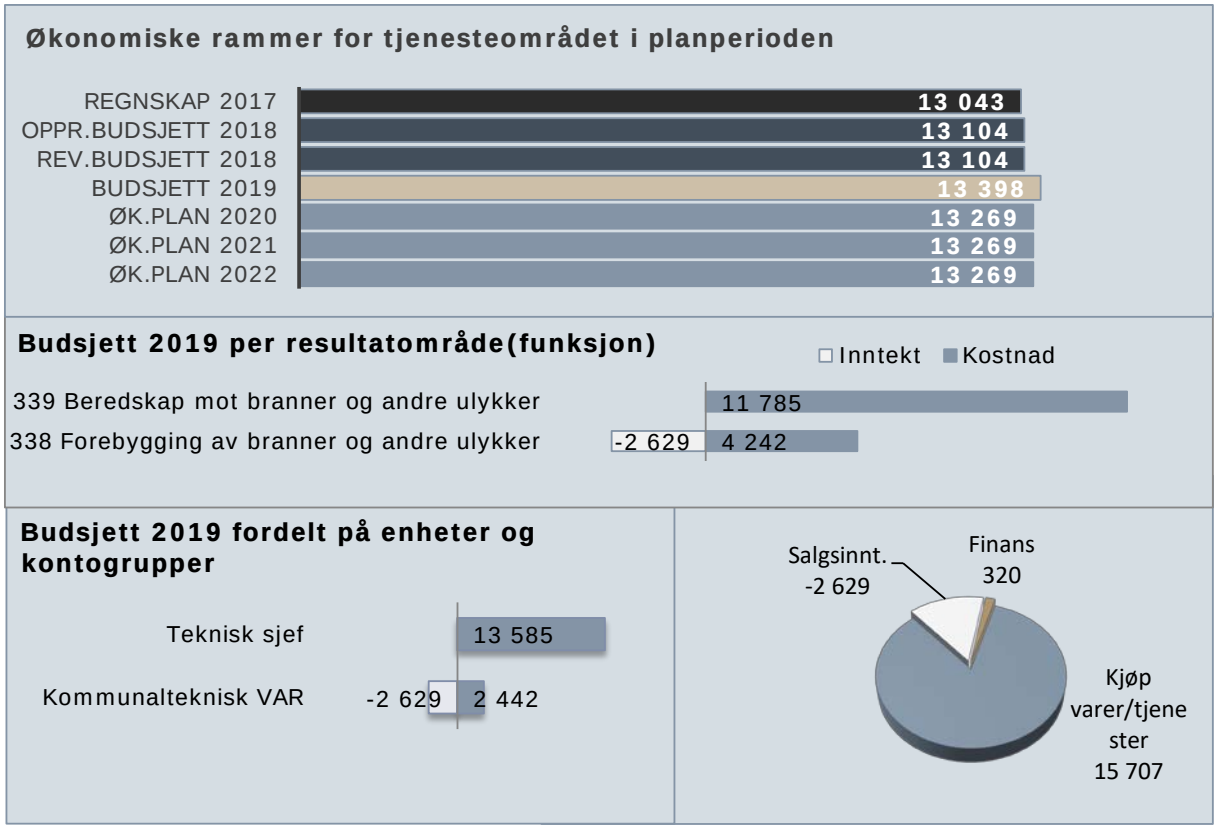

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
13 104	291	3	-	-	13 398	13 269	13 269	13 269

Realendring 2018-19 (C+D)	0,0 %	Sum endring 2019-22	-1,0 %
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	0,0 %		

		2019	2020	2021	2022
A	**Tekniske justeringer**	**291**	**291**	**291**	**291**
B	**Konsekvensjusteringer**	**3**	**-126**	**-126**	**-126**
1	Netto endring selvkost feiing	3	-126	-126	-126
C	**Styrking**	**-**	**-**	**-**	**-**
D	**Effektivisering/Reduksjon**	**-**	**-**	**-**	**-**
	Sum endringer (B+C+D)	**3**	**-126**	**-126**	**-126**

1. Feiing justerer rammen med økte inntekter i henhold til beregnede satser for inntekter og avsetninger i selvkostberegningen. For 2019 økes rammen med 3 000 kr.

5.17 Vann, avløp og renovasjonstjenester

Om tjenesten

VAR, omfatter 6 resultatområder; 340 produksjon av vann, 345 distribusjon av vann, 350 avløpsrensing, 353 avløpsnett/innsamling av avløpsvann, 354 tømming av slamavskillere og septiktanker og lignende og 355 innsamling, gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall.

Tjenester knyttet til vann-, avløp- og renovasjonstjenesten er lovpålagt og 100 prosent gebyrfinansiert etter selvkostprinsippet. Vann og avløp har som hovedoppgave å sørge for nok og sikkert drikkevann, tilfredsstillende borttransport og rensing av spillvann, samt sikre god håndtering av overvann. Det skal foretas oppfølging av spredt avløp med systematisk tømming av slamavskillere samt føre tilsyn med disse anleggene. Husholdningsavfall skal innhentes, transporteres og behandles på en effektiv og miljøvennlig måte.

Ås kommune ble i 2018 kåret til årets vann- og avløpskommune i «Bedre vann», et Benchmarkingssystem som eies av Norsk vann.

KOSTRA nøkkeltall

	Ås 2016	Ås 2017	Vestby	Ski	Frogn	Akershus	Kostra-gruppe 07
Prioritet							
Vann - Driftsutgifter per tilknyttet innbygger (kr/tilkn.innb)(B)							
Produktivitet							
Avløp - Årsgebyr for avløpstjenesten (gjelder rapporteringsåret+1)	3 521	3 521	4 173	6 513	3 786	4 629	4 586
Renovasjon - Årsgebyr for avfallstjenesten (gjelder rapporteringsåret+1)	2 016	2 016	2 919	1 955	2 357	2 490	2 507
Vann - Gebyrinntekter per innbygger tilknyttet kommunal vannforsyning (kr/tilkn.innb)(B)	1 117	1 402	1 924	1 990	1 190	1 247	1 465
Kvalitet							
Avløp - Estimert gjennomsnittsalder for spillvannsnett med kjent alder	24,0	25,0	32,0	27,0	31,0	29,0	
Avløp - Slamtørrstoff produsert per kubikkmeter avløpsvann	1 227	1 289	982	204	226	353	
Renovasjon - Levert til materialgjenvinning og biologisk behandling per innbygger (kommune)	157	162	136	167	169		
Vann - Estimert vannlekkasje per meter ledning per år (m3/m/år)(B)	2,6	2,3	3,9	4,2	2,4	3,4	2,4

Utvikling av tjenesten i perioden

Vann

- Redusere andel vannlekkasjer til under 20 % (i dag ca. 24 %)
- Fornye i gjennomsnitt to prosent av vannledningene årlig
- Sikre framtidig drikkevanns-forsyning og reservevanns-forsyning
- Samkjøre vannleveranse på regionalt nivå
- Systematisk rengjøring av vannledningene og høydebasseng

Avløp

- Følge opp/øke kapasiteten på avløpsnettet
- Fornye i gjennomsnitt to prosent av avløpsledningene årlig
- Reduksjon av forurensende utslipp
- Oppfylle krav til overvåking av overløp og reduksjon av overløpsdrift
- Reduksjon av innlekking av fremmedvann til under 30 %

Renovasjon

- Det skal etableres en kretsløpsbasert avfallshåndtering som fører til reduksjon av restavfallsmengden per innbygger hentet hos husholdningene med 30 % i forhold til 2014-nivå, innen 2025
- Vi skal legge til rette for at Ås kommunes innbyggere sorterer riktig på gjenvinningsstasjonen, slik at målet om 50 % materialgjenvinning kan nås.
- Når innføring av ny renovasjonsløsning og etablering av ny(e) gjenvinningsstasjon(er) er ferdig i 2020, skal driftsbidraget per innbygger ikke øke mer enn konsumprisindeksen de neste fem år.

Nye nasjonale krav

Vann

- Strengere krav til sikring av styringssystemene for vannforsyning.

Avløp

- Krav til overvåking av alle avløpsstasjoner.
- Krav til planlegging for økte overvannsmengder.

Økonomiske rammer for tjenesteområdet

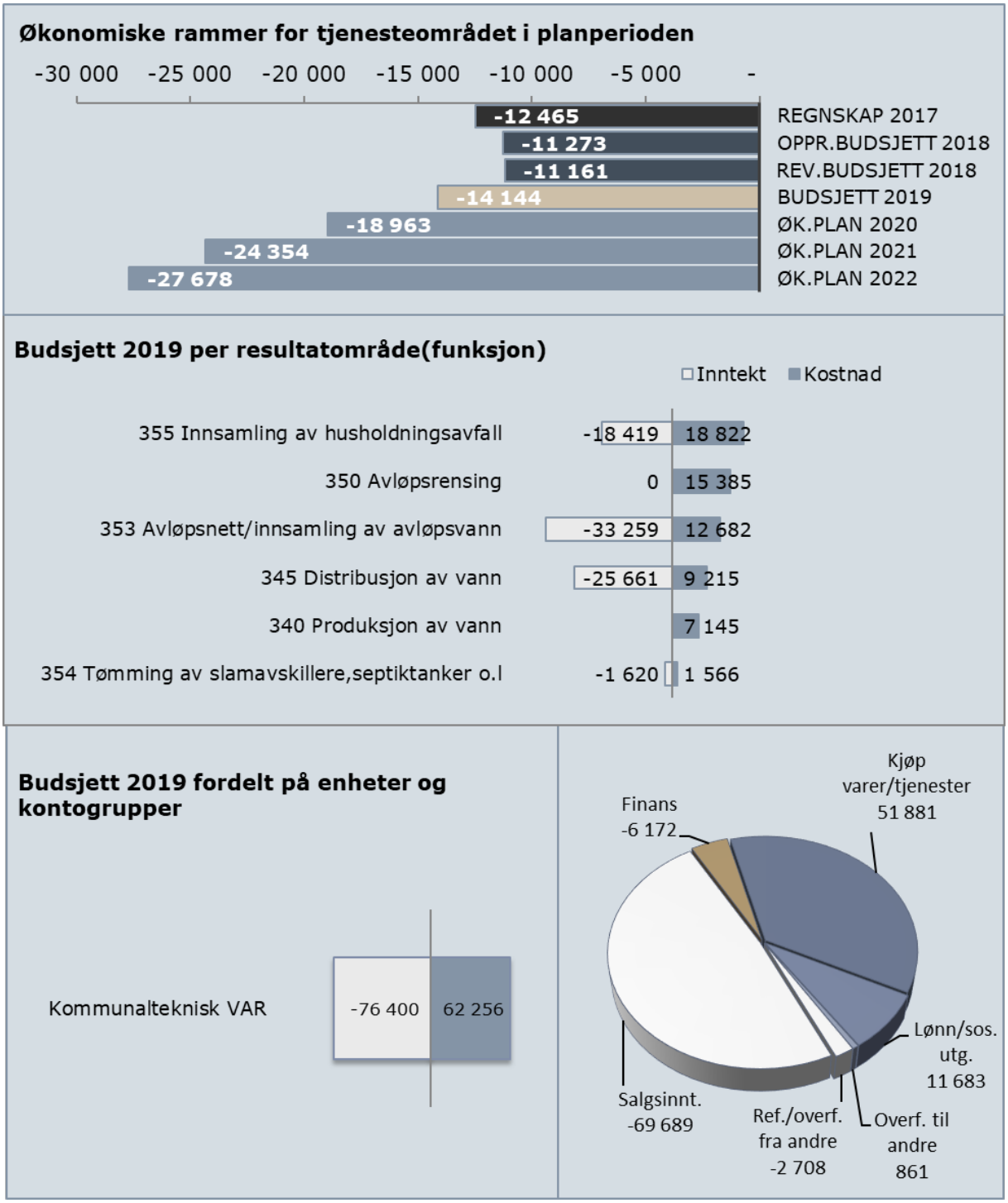

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
-11 273	194	-3 065	-	-	-14 144	-18 963	-24 354	-27 678

Realendring 2018-19 (C+D)	0,0 %	Sum endring 2019-22	95,7
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	27,2 %		

		2019	2020	2021	2022
A	**Tekniske justeringer**	**194**	**194**	**194**	**194**
B	**Konsekvensjusteringer**	**-3 065**	**-7 884**	**-13 275**	**-16 599**
1	Vann	-3 847	-3 035	-4 122	-5 001
2	Avløp	990	-1 804	-2 896	-3 868
3	Renovasjon	-363	-1 575	-4 787	-6 260
4	Endring i bruk av fond	155	-1470	-1470	-1 470
C	**Styrking**	**-**	**-**	**-**	**-**
D	**Effektivisering/Reduksjon**	**-**	**-**	**-**	**-**
	Sum endringer (B+C+D)	-3 065	-7 884	-13 275	-16 599

1. Vann justerer rammen med økte inntekter i henhold til beregnede satser for inntekter og avsetninger i selvkostberegningen. For 2019 gjør dette at rammen reduseres med 3 847 000 kr.
2. Avløp justerer rammen med økte inntekter i henhold til beregnede satser for inntekter og avsetninger i selvkostberegningen. For 2019 gjør dette at rammen økes med 990 000 kr.
3. Renovasjon justerer rammen med økte inntekter i henhold til beregnede satser for inntekter og avsetninger i selvkostberegningen. For 2019 gjør dette at rammen reduseres med 363 000 kr.
4. Totale rammeendringer på VAR i forbindelse med bruk av/avsetning til bundne driftsfond er beregnet til 155 000 kr i 2019.

5.18 Felles inntekter og utgifter

Økonomiske rammer

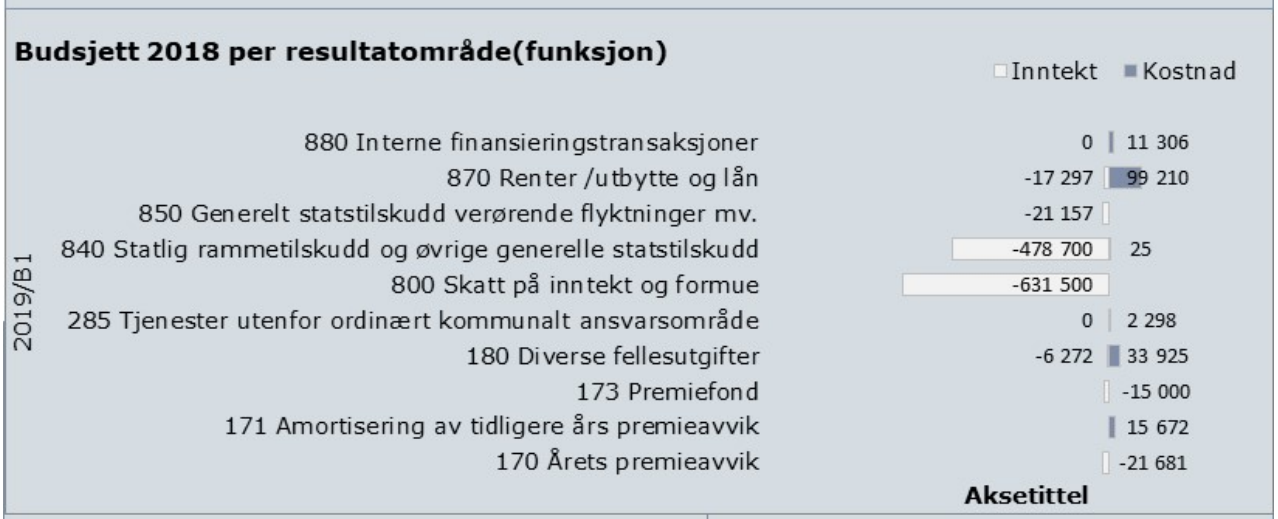

Budsjett 2018 fordelt på enheter og kontogrupper

Sentrale inntekter og utgifter	-1 148 654	110 541
Fellesposter	-5 000	10 391
Organisasjon og personal	-1 272	4 112
Eiendomsavdelingen	0	598
Økonomi	0	100
Rådmannen		13

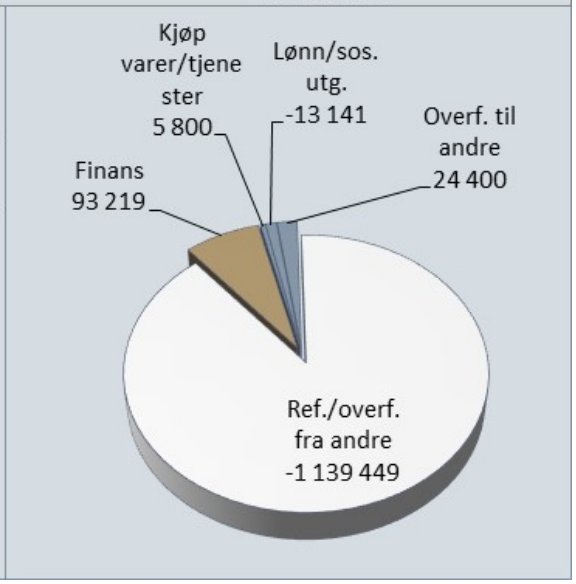

Mulighetsrommet med utgangspunkt i KOSTRA:
Godt driftsresultat, mye driftsreserver og lav netto lånegjeld er viktige tegn på sunne kommunale finanser. Med bakgrunn i KOSTRA-rapporten[16] framgår det at de finansielle nøkkeltallene i Ås for 2017 er svakere enn anbefalt og svakere enn gjennomsnittet av norske kommuner. Netto driftsresultat er svakere og gjelden er høyere. Disposisjonsfondet er på nivå med gjennomsnittet.

Netto driftsresultat i kommunekonsernet var 1,9 prosent av driftsinntektene i 2017, disposisjonsfondet 11,5 prosent og netto lånegjeld er 102 prosent. Sunn økonomi tilsier overskudd på 2 prosent, reserver på 10 prosent og netto lånegjeld på 50 prosent.

Ås kommune bør redusere veksten i lånegjelden og budsjettere netto driftsresultat i tråd med anbefalt nivå.

Budsjettendringer

Oppr.bud. 2018	Teknisk justering	Kons. just. (B)	Styrking (C)	Eff./ Red. (D)	Ramme 2019	Ramme 2020	Ramme 2021	Ramme 2022
-996 071	-	-33 100	-	-	-1 029 171	-1 028 179	-1 028 288	-1 033 149

Realendring 2018-19 (C+D)	0,0 %	Sum endring 2019-22	0,4 %
Sum endring 2018-19 (B+C+D)	3,3 %		

		2019	2020	2021	2022
A	**Tekniske justeringer**	**-**	**-**	**-**	**-**
B	**Konsekvensjusteringer**	**-33 100**	**-32 108**	**-32 217**	**-37 078**
1	Økt skatteinngang	-31 300	-40 300	-52 400	-67 900
2	Økt rammetilskudd	-26 070	-32 970	-42 310	-54 210
3	Økte renteinntekter	-7 470	-8 056	-8 642	-9 228
4	Redusert integreringstilskudd	3 571	7 957	10 305	11 749
5	Økt eiendomsskatt næring	-4 000	-4 500	-5 000	-5 500
6	Økning i avdrag	-1 638	11 102	19 412	29 732
7	Redusert aksjeutbytte	590	590	399	208
8	Økte renteutgifter	4 086	9 996	19 206	17 236
9	Endringer i netto premieavvik	4 389	4 389	4 389	4 389
10	Økt lønnsavsetning til lønnsoppgjør	16 987	16 987	16 987	16 987
11	Sum øvrige poster, inkludert avsetning til disp.fond	7 755	2 697	5 437	19 459
C	**Styrking**	**-**	**-**	**-**	**-**
D	**Effektivisering/Reduksjon**	**-**	**-**	**-**	**-**
	Sum endringer (B+C+D)	-33 100	-32 108	-32 217	-37 078

Tabellen viser endringer for utvalgte poster. Nærmere beskrivelser av endringene framgår av kapittel 3.

[16] *Brox analyserapport for Ås kommune 2018*

5.19 Tiltak med krav til omstilling og reduksjon

Tabellen under viser rådmannens forslag til tiltak som må iverksettes for å nå målene om omstilling og reduksjon som er innarbeidet i tjenestenes rammer. Tiltakene krever at rådmannen fortsetter arbeidet med omstilling og begynner arbeidet med reduksjon umiddelbart. Dette vil ha betydning for tjenestetilbudene som rammes, men er nødvendig for å nå målet om positivt resultat i 2019 og 2022. I tabellen nedenfor vises en oversikt over tiltakene som er innarbeidet som generelle krav til tjenestene jf. kap.5.2 til 5.17. Tiltakene merket med (*) er egne tiltak på tjenestene og kommer i tillegg til det generelle innsparingskravet:

Nr	Tjeneste	Tiltak	2019	2020	2021	2022
1	Gjelder flere tjenester	Avvikle seniorpolitiske tiltak(*)	1 000	2 000	2 000	2 000
2	Gjelder flere tjenester	Ikke styrke ressurser knyttet til å øke antall lærlinger(*)	800	800	800	800
3	Eiendom/Finans	Utsette Åsgård skole(*)	750	3 500	6 000	13 000
4	Finans	Salg av Sagalund barnehage(*)	-	-	400	400
5	Barnehage	Avslutte barnehagedrift ved Sagalund	1 000	2 350	3 000	4 000
6	Barnehage	Spesialundervisning i barnehage	-	1 350	1 500	2 000
7	Barnehage	Redusert sekretærfunksjon i barnehage.	350	700	1 200	1 200
8	Grunnskole	Redusert spesialundervisning i skolen	500	1 000	1 500	2 000
9	Grunnskole	Kroer skole må finansieres innenfor skolemodellen.	1 000	1 000	1 000	1 000
10	Grunnskole	Flytte skolekretsgrenser for å få bedre arealutnyttelse	-	1 000	1 000	1 000
11	Grunnskole	Redusere ant rektorer ved at rektor Rustad overtar Kroer, effekt fra høst 2019.	475	875	875	875
12	Grunnskole	Egenfinansiering av kost ved leirskole, redusere ant dager	-	200	400	400
13	Grunnskole	Ikke dekke skolepenger talentfull elev, likeverdighetsprinsipp	75	175	175	175
14	Kultur, Idrett og fritid	Redusere tilbudet i kulturskole/ biblioteket/kulturhus/idrett	700	1 000	2 000	2 000
15	Kultur, Idrett og fritid	Meråpent ubemannet Vinterbro bibliotek	500	1 000	1 000	1 000
16	Kultur, Idrett og fri.	Ungdomshusene	-	1 500	1 500	1 500
17	Kommunehelse	Forebyggende helse.	700	1 500	3 000	3 000
18	Barnevern	Redusert ressursbruk	750	1 500	3 000	3 000
19	Sosial og arbeid.tj.	Reduseres flyktningetjenesten	500	1 000	2 000	2 000
20	Sosial og arbeid.tj.	Legge ned arbeidstreningsgruppa	350	700	700	700
21	Sosial og arbeid.tj.	Redusere sosialhjelp	500	500	500	500
22	Hjemmeboende	Redusere vedtak på ressurskrevende brukere	1 500	1 500	1 500	1 500
23	Hjemmeboende	Omlegging av tjenesten, gjennomgang av vedtak helse	1 000	3 500	4000	4000
24	Hjemmeboende	Effekter av innføring av velferdsteknologi/helseteknologi	-	2400	3900	5 500
25	Hjemmeboende	Innsparing driftsavdeling	500	600	600	1000
26	Pleie og omsorg i institusjon	Redusere ressursbruk	1000	1 000	2 000	2 000

Nr	Tjeneste	Tiltak	2019	2020	2021	2022
27	Fysisk planlegging	Reduksjon av ikke pålagt tjeneste	200	200	500	500
28	Administrasjon	Omlegging til mer digitale henvendelser	100	700	700	700
29	Administrasjon	Reduserte kostnader knyttet til omorganiseringen.	-	-	1 000	2 000
30	Administrasjon	Økt samarbeid med andre kommuner og salg av prosjektledelse	100	200	200	200
31	Administrasjon	Redusert service gjennom økt grad av selvbetjeningsløsninger	200	300	300	300
32	Eiendom	Redusere vedlikehold.	1 000	2 000	2 000	3 000
33	Eiendom	Kommunale boliger - redusere kostnadsnivået, bruk av depositum	1 000	1 000	1 000	1 000
34	Eiendom	Effektivisere drift	500	1000	1000	1000
35	Samferdsel	Reduserte tjenester	100	200	300	400
	SUM	**Bør gjennomføres for å nå Rådmannens forslag**	**17 150**	**34 750**	**52 550**	**65 650**

Tabell 11. *Liste med tiltak som skal sikre et budsjett og økonomiplan i balanse. Pkt 6 er korrigert for en feil og er endret, sammenlignet med trykket HP-dokument.*

1. Ås kommune har fortsatt egne seniorpolitiske ordninger. I mange kommuner er slike ordninger avviklet. Det er forutsatt at ordningen sies opp fra og med 2. halvår 2019.
2. K-sak 23/15 ble det fattet vedtak om at Ås kommune skal ha et mål om 2 lærlinger per 1000 innbygger. Dette krever økte ressurser i organisasjonen for å ivareta lærlingene på en god måte. Rådmannen finner ikke handlingsrom til å øke ressursene til oppfølging av lærlinger og dette medfører at målet om antall lærlinger må reduseres.
3. Rådmannen foreslår utsette ny skole på Åsgård på ubestemt tid. Det foreslås i stedet at 5.–7. trinn flyttes til Modulskolen ved Ås stadion, mens 1.–4. trinn blir på Åsgård. Det er innarbeidet forslag til nødvendige utbedringer på Åsgård og modulskolen i kap. 6 Investeringer, som alternativ til ny utbygging. Dette gir stor effekt på finanskostnadene og fremtidige FDV – kostnader. I oversikten over er bare sparte finanskostnader beregnet, men fra 2022 får kommunene ytterligere 5 mill. kr i sparte FDV-kostnader.

   Ettersom det i planperioden ikke er forventet en økning i antall elever som forsvarer investering i ny Åsgård skole vil rådmannen sterkt anbefale å utsette utbygging av Åsgård skole. Overkapasitet på et tjenesteområde vil medføre at det må kuttes i andre områder. Rådmannen mener at ytterligere kutt i tjenester vil ha store negative konsekvenser.

   Planarbeidet vil imidlertid fortsette og rådmannen vil i arbeidet med nye prognoser følge befolkningsutviklingen for skolekretsen nøye. investeringer.

4. Det er innarbeidet salgsinntekter ved salg av tomten Sagalund ligger på. Salget kan skje etter stadfestet ny regulering. Forventet salgstidspunkt er 2020. Dette reduserer kommunens finanskostnader i 2021 og 2022.

5. Sagalund barnehage legges ned og tomten selges. Barn som går i Sagalund må flyttes til andre barnehager og det samme gjelder ansatte. Færre stengte avdelinger gjør at de kommunale barnehagene driftes med effektivt enn i dag. Dette gir sparte FDV-kostnader, reduserte driftskostnader og reduserte finanskostnader. Dette gir effekt på tilskudd til private barnehager året etter. Lagt inn med effekt fra aug. 2019.
6. Det er mulig kommunen underrapporterer egne kostnader på spesialundervisning i barnehage (211- midler). Dette gjør at kostnader til ordinær drift virker høyere enn antatt. Tilskudd til private barnehager blir høyere enn normalt. Ved gjennomgang av vedtak - barnehagen må løse mer innenfor ordinære rammer. Dette vil kunne gi effekt fra 2020.
7. Redusere antall merkantile stillinger i barnehage.
8. Noen barn som har vedtak i dag mister vedtak om spesialundervisning. Skolen må løse mer innenfor ordinær undervisning. Redusert belastning på PPS og skoleledelsen gjennom færre saker.
9. I 2019 har Kroer skole hatt behov for økt ramme i forhold til de andre skolene. Dette vil trolig være nødvendig fremover dersom ikke antall elever øker. Rådmannen foreslår at dette kan dekkes inn ved at de andre skolene får trangere rammer. Det er ikke sikkert det er mulig å tilfredsstille lærernormen på alle skoler.
10. Ved å flytte skolegrenser er det i større grad enn i dag mulig å tilpasse grensene etter skolenes kapasitet. Ved at skolene må håndtere flere elever innenfor de samme rammene vil ressursene utnyttes bedre enn i dag.
11. Kroer skole har ikke stedlig rektor
12. Elevene må finansiere kosten på leirskolen, noe det er anledning til.
13. Ås kommune avslutter muligheten spesielt talentfulle elever har for å få finansiering av skoleplasser utenfor kommunen.
14. Tjenestene ved kulturskole, bibliotek og kulturhus reduseres.
15. Bemannet åpningstid ved Vinterbro bibliotek reduseres. Biblioteket vil fortsatt være åpent for brukere med avtale om meråpent bibliotek. Nedleggelse av biblioteket bør vurderes i perioden.
16. Redusere tilbudet til ungdomshusene. Kuttet er uheldig da ungdomshusene har en viktig forebyggende funksjon for ungdommer.
17. Ås kommune ligger høyt på tjenesten Kommunehelse. Reduksjon i forebyggende helste bør sees i sammenheng med barn og ungeprosjektet og etablering av ny organisasjonsmodell. Tjenester som gis i dag kan ikke tilbys i samme form.
18. Som følge av innføring av mobilt barnevern bør det sees på muligheter for å redusere ressursbruk. Brox pekte også på at det er områder innenfor tjenesten Ås kommune ligger høyt på. Det bør derfor sees på muligheter for å redusere kostnader.
19. Kommunens integreringstilskudd reduseres i perioden. Det bør derfor vurderes mulighet for å redusere kommunens kostnader på området.
20. Arbeidstreningsgruppa på NAV er lite benyttet. Tilbudet foreslås avsluttet.
21. Kostnader knyttet til sosialhjelp foreslås redusert.

22. Som følge av økt innslagspunkt i statsbudsjettet må det jobbes for å redusere kostnader knyttet til ressurskrevende brukere. Brukerne får reduserte tjenester.
23. Omfang av vedtak om helsetjenester må reduseres. Dette vil gi reduserte tjenester til brukerne
24. Innbyggere opplever endring i tilbud og måte tjenester blir gitt på i Ås kommune. Ansatte må arbeide på nye måter og ressursbruk reduseres.
25. Driftsavdelingen ved Moer sykehjem gir tjenester til mange enheter i kommunen. Det sees på muligheter for å redusere kostnader eller ressursbruk.
26. Som følge av oppgaver løst på riktig nivå og innføring av helseteknologi sees det på muligheter for å redusere ressursbruken.
27. Reduksjon i kostnader vil gå på bekostning av overordnet planlegging og offentlig engasjement i Ås sentrum.
28. Ved å digitalisere sentralbord må henvendelser til kommunen ordnes digitalt av brukeren. Dette gjør at sentralbordet nedlegges i nåværende form. Ressursene kan benyttes til saksbehandling og total ressursbruk reduseres.
29. I 2021 og 2022 skal total ressursøkning knyttet til omorganiseringen være redusert.
30. Kommunen kan selge administrative tjenester innen blant annet prosjektledelse og anskaffelser til andre kommuner. Dette kan medføre at egne utviklingsprosjekter utsettes, men kan også gi kompetanseutvikling og synergieffekter. På lengre sikt kan kommunene i Follo samarbeide og/eller slå sammen administrative oppgaver. Rådmannen vil ta initiativ til dette, men det forutsetter vilje om samarbeid også fra de andre kommunene.
31. Innstramming i interne støtte tjenester er nødvendig med kutt i administrasjon. Tjeneste må påregne noe lavere service på administrative støtte tjenester. Med digitale selvbetjeningsløsninger kan ansatte i brukertjenestene i større grad løse administrative oppgaver selv.
32. Redusert vedlikehold. Utvendig prioriteres, innvendige forhold må nedprioriteres.
33. Ås kommune har større kostnader enn sammenlignbare kommuner på kommunale boliger. Kostnadene foreslås redusert, evt se på bruk av depositum. Dette kan medføre at kostnadene overføres til NAV sitt budsjett.
34. Se på endrede arbeidsmåter ved drift av kommunale bygg.
35. Redusert veivedlikehold og belysning.

Alternativ innstilling

Nedenfor følger en oversikt over tiltak som ikke er innarbeidet. Disse tiltakene kan byttes ut med tiltakene ovenfor som er innarbeidet i Rådmannens budsjettforslag.

Nr	Tiltak	2019	2020	2021	2022
1	Legge inntektskrav på sykepenger.	1000	1000	1000	1000
2	Redusere styrerstilling i Sagaskogen bhg	350	700	700	700
3	Gevinstrealisering ved IKT - prosjekter	200	500	1 000	3 000
4	Eiendomsskatt på bolig	30 000	30 000	30 000	30 000
5	Endre finansreglement	1 000	1 500	2 000	2 000
6	Fjerne alle fritak §7 eiendomsskatt	2 600	2 600	2 600	2 600
7	Legge ned Kroer Skole	2 000	4 000	4 000	4 000
	SUM	37 150	40 300	41 300	43 300

Tabell 12. *Liste med rådmannens forslag til alternative tiltak.*

1. Ved å legge inn et inntektskrav på sykepenger vil enhetene måtte ivareta driften uten å sette inn vikar inntil inntektskravet er nådd. Dette kan medføre at oppgaver blir liggende eller må fordeles på gjenværende ansatte. Dette fordeles på alle tjenester.
2. Dersom driften ved Sagalund opprettholdes kan det allikevel være et alternativ å redusere med en styrer på barnehage. Styrere i andre barnehager vil da få større enheter.
3. Det bør innarbeides krav om synliggjøring av økte gevinster ved innføring av nye digitale muligheter. På en del områder må ressursbruken reduseres.
4. Eiendomsskatt på bolig kan gi kommunen økte inntekter.
5. Ved å kun ha sertifikatlån på nye låne opptak kan rentekostnadene reduseres. Øvre tillatte rammen for sertifikatlån må da økes til 80%.
6. Ved å fjerne fritak §7 eiendomsskatt på verker og bruk kan inntektene økes. Dette gjelder NMBU og private barnehager og helseforetak.
7. Kommunestyret har behandlet saken om nedleggelse av Kroer skole tidligere i 2018. Det er allikevel en reell mulighet for å redusere kostnader til grunnskole ved å legge ned skolen.

6. Investeringer

Vi er inne i en periode med store investeringer. Satsingen på skolebygg fortsetter, og vi står ovenfor nye store investeringsprosjekter innen barnehage, og helse. Den høye investeringstakten krever at vi fokuserer på framdrift og gode planprosesser for å sikre tilstrekkelig befolkningsvekst.

I en krevende tid foreslår rådmannen og begrense bygging som innebærer for stor overkapasitet. Investeringer påvirker driftsbudsjettet med finanskostnader (avdrag og renter). I en tid hvor driftskostnadene er større enn inntektene er det derfor nødvendig å bremse investeringstakten for å begrense økningen i finanskostnader som følge av investeringer. Rådmannen foreslår derfor å utsette eller endre noen investeringer i denne planperioden.

Investeringsprogrammet

Investeringsbudsjettet for 2019 er på 403 mill. kr. De samlede investeringene i perioden 2019-2022 beløper seg til 1,1 mrd. kr.

Kommunestyret har vedtatt at det i fireårsperioden skal igangsettes eller ferdigstilles blant annet følgende investeringer:

- Rustad skole (ferdig 2019)
- Åsgård skole (ferdig i 2021)
- Sjøskogen skole (utvidelse i 2021)
- Utvidelse Moer sykehjem, 1. byggetrinn (ferdig 2021)
- Flere institusjons- og omsorgsboliger
- To barnehager.
- Satsing på IKT, digitalisering og velferdsteknologi.

Rådmannen finner ikke rom for å starte byggingen av ny Åsgård i denne planperioden. I stedet foreslår rådmannen at deler av elevene (5. – 7. Trinn) flytter til modulskolen når den står ferdig. Det er lagt inn midler til nødvendige oppgraderinger for å tilpasse eksisterende bygninger til videre drift. Med to lokasjoner vil det også bli bedre plass per elev.

Salg av tomter på Dyster/Eldor starter i 2019. Dette gir salgsinntekter som påvirker låneopptaket for 2019.

Ås kommune har fått bemerkning fra Follo distriktsrevisjon angående avvik mellom investeringsbudsjett og regnskap. Fra 2. tertial 2017 har rådmannen justert investeringsbudsjettet i tråd med disse merknadene. Dette innebærer at budsjett og låneopptak for 2018 er nedjustert i forhold til vedtatt Handlingsprogram 2018-2021. Faktisk fremdrift i prosjektene per august 2018 er hensynstatt.

Om investeringsrammene

Alle investeringsrammer i HP 2019 – 2022 er oppgitt i 2019 priser. Alle priser er eks mva. Tallene i tabellene er oppgitt i hele tusen.

	2019	2020	2021	2022
Sum årsbudsjett	403 241	251 181	290 070	201 355
Samlet budsjett i planperioden				**1 145 847**

***Figur 13**. Investeringsbudsjett for perioden 2019-2022 fordelt på tjenester. (tall i tusen)*

Investeringsbudsjett 2019-2022

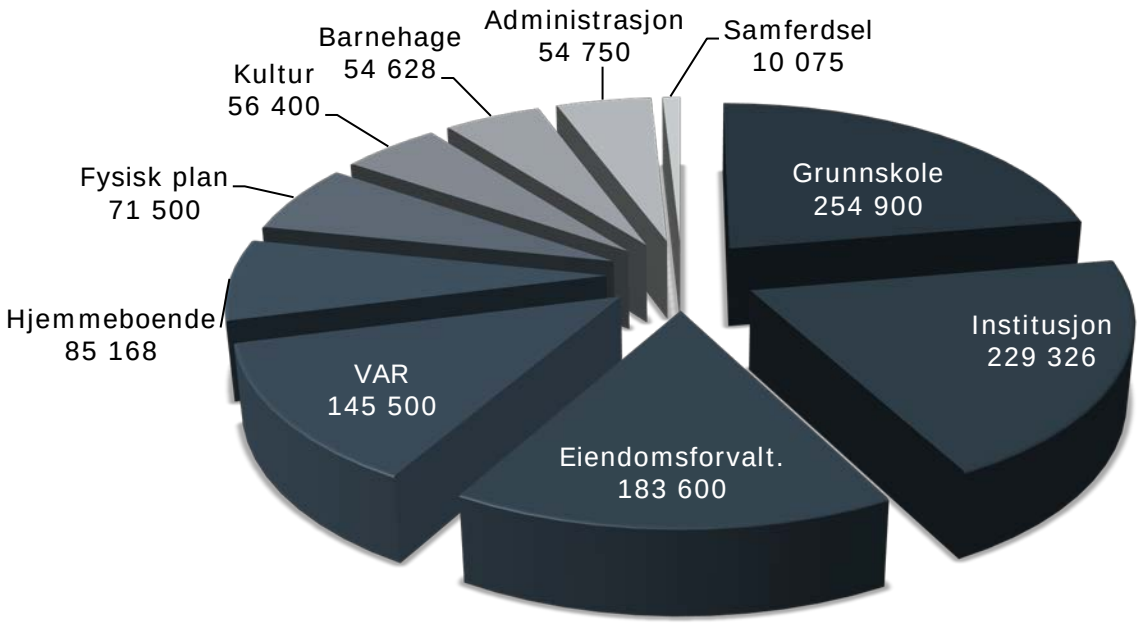

Prosjektets ramme skal dekke alle kostnader i prosjektet. Herunder intern og ekstern prosjektledelse, klargjøring av tomt, utomhusarealer, inventar, IKT og infrastruktur. Alternativt kan enkeltelementer være definert i egne prosjekter med egne budsjettrammer.

Prosjekter som er i tidlig fase vil ha betydelig usikkerhet knyttet til anslagene. Det vil derfor kunne komme nye kostnadsanslag etter at mulighetsstudie og forprosjekt er gjennomført.

I følgende kapitler presenteres en tjenestebasert gjennomgåelse av investeringsprogrammet 2019-2022.

I oversiktene er de enkelte prosjektenes totale budsjettrammer summert i en egen kolonne. Total prosjektramme inkluderer dermed også historiske og fremtidige budsjettmidler utenfor planperioden. Dette er gjort for å gi en helhetlig oversikt over totalkostnaden for hvert prosjekt.

6.1 Barnehage

		Tot. ramme	2 019	2 020	2 021	2 022
B1	Ny barnehage Dyster/Eldor	81 876	1 000	0	0	4 100
B2	Ny barnehage Nordby	81 920	44 528	5 000	0	0
	Sum årsbudsjett		45 528	5 000	0	4 100
	Samlet budsjett i planperioden					**54 628**

B1. **Ny barnehage Dyster / Eldor** – Det planlegges ny barnehage i sentrumsområdet. I prosjektet skal det legges ekstra vekt på miljøaspektet og det vurderes bruk av "innovativ anskaffelse". Barnehagen er planlagt ferdigstilt i 2024. Det kan bli behov tidligere avhengig av utbyggingstakten bl.a. på Dyster Eldor II.

B2. **Ny barnehage Nordby** – Barnehagen med utomhusarealer planlegges ferdigstilt sommeren 2020 og det planlegges barnehagedrift fra høsten 2020.

6.2 Grunnskole

		Total ramme	2 019	2 020	2 021	2 022
G1	Åsgård skole, oppgradering	23 700	5 000	10 000	-	-
G2	Rustad skole, utvidelse	341 000	160 000	-	-	-
G3	Modulskole Ås stadion, leie	72 870	5 325	5 325	5 325	5 325
G4	Sjøskogen skole, utvidelse	21 500	-	-	20 000	-
G5	Åsgård skole/modulskolen, inventar og IKT	2 000	1 000	1 000	-	-
G6	Rustad skole, inventar og IKT	16 000	15 000	-	-	-
G7	Oppgradering uteområder, barneskoler og barnehager	6 000	4 000	-	-	-
G8	Trafikksikkerhetstiltak Åsgård skole	1 000	1 000	-	-	-
G9	It-utstyr skoler	*	4 000	3 800	3 800	3 000
G10	Trådløst nett og kabling på skolene	*	500	500	500	500
	Sum årsbudsjett		195 825	20 625	29 625	8 825
	Samlet budsjett i planperioden					**254 900**

G1. **Åsgård skole, oppgradering** – Rådmannen foreslår at ny skole settes på vent. Det foreslås at 5. – 7. trinn flytter inn i modulskolen, mens 1. – 4. trinn fortsetter på nåværende Åsgård. Det foreslås 15 mill. kr til opprusting av Åsgård skole, samt utvikling av spesialrom på modulskolen.

G2. **Rustad skole, utvidelse** – Skolen forventes innflyttingsklar høsten 2019. Rammen er redusert med 20 mill. kr basert på nåværende kostnadsprognoser og frigjøring av reserver.

G3. **Modulskole Ås stadion** – Bygget blir stående til skoleutbygging i sentrum er ferdig. I planperioden foreslår rådmannen at 5. – 7. trinn ved Åsgård benytter skolen. Det påløper dermed leiekostnader.

G4. **Sjøskogen skole, utvidelse** Det foreslås å flytte modulene fra Åsgård

skole til Sjøskogen skole sommeren 2020. Dette vil tilføre 8 klasserom. I den sammenheng er det behov for å oppgradere eksteriøret.

G5. **Åsgård skole / modulskolen, inventar og ikt- utstyr** – Ved flytting av elever fra Åsgård til modulskolen vil det være behov for å oppgradere inventar på modulskolen.

G6. **Rustad skole, inventar og ikt-utstyr** – Arbeid med anskaffelse er startet.

G7. **Oppgradering utearealer skoler og barnehager** – Prosjektet gir skoler og barnehager mulighet for å oppgradere utearealer der det er størst behov for dette. I 2019 er det foreslått å styrket budsjettet med 3 mill. kr til oppgradering av uteområde til Nordby skole. Dette er blant annet nødvendig av hensyn til universell utforming.

G8. **Trafikksikkerhetstiltak Åsgård skole** – Det settes av midler til trafikksikkerhetstiltak som følge av flytting av elever fra Åsgård skole til Modulskolen.

G9. **IT-utstyr skoler** – Det lagt opp til en fast utskiftingstakt i forhold til læringsbrett i barneskolen og maskinvare i ungdomskolen.

G10. **Trådløst nett og kabling på skolene** –Det er et mål å få samtlige skoler og barnehager fra MB til GB nivå (økt netthastighet). Det foreslås derfor midler til å forbedre dekning og kapasitet.

6.3 Kultur-, idrett- og friluftsliv

		Total ramme	2 019	2 020	2 021	2 022
K1	Ås videregående skole, Flerbrukshall	40 400	2 000	20 000	18 000	-
K2	Tiltaksplan for idrett, nærmiljø og friluftsliv	*	4 000	4 000	4 000	4 000
K3	Kirkelig Fellesråd	*	100	100	100	100
	Sum årsbudsjett		6 100	24 100	22 100	4 100
	Samlet budsjett i planperioden					**56 400**

K1. **Ås videregående skole, Flerbrukshall**- I K-sak 31/18 ble det vedtatt å etablere ny flerbrukshall i samarbeid med Akershus fylkeskommune. Det er lagt inn investeringsmidler i perioden som en oppfølging av dette.

K2. **Tiltaksplan for idrett, nærmiljø og friluftsliv** – I henhold til vedtatt tiltaksplan for 2019-2022 er det lagt inn midler til gjennomføring av tiltak.

K3. **Kirkelig Fellesråd** – Det settes av 100 000 kr årlig til disposisjon for Kirkelig Fellesråd.

6.4 Tjenester til hjemmeboende

		Total ramme	2 019	2 020	2 021	2 022
H1	Institusjons- og omsorgsboliger - nord	76 800	4 500	20 500	51 300	-
H2	Solfall borettslag	30 840	7 168	-	-	-
H3	Kjøp av transportmiddel HS		700	-	-	-
H4	Ombygging av Dr.Sødringsvei		-	1 000	-	-
	Sum årsbudsjett		12 368	21 500	51 300	-
	Samlet budsjett i planperioden					**85 168**

H1. **Institusjons- og omsorgsboliger - nord** – Det planlegges bygging av omsorgsboliger/institusjonsplasser Nord i kommunen. Det starter prosjekteringsarbeider i 2019. Bygget planlegges ferdig i 2021.

H2. **Solfall borettslag –** Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

H3. **Kjøp av transportmiddel HS –** Det er behov for å kjøpe et kjøretøy til bruk ved Helse og Sosial.

H4. **Ombygging av dr. Sødringsvei –** Det er behov for å sette av midler til planlegging av å bygge sammen Dr. Sødringsv. 8 og 10 for å etablere omsorgsboliger med bemanning. Samtidig må det arbeides med muligheten for å flytte aktivitetssenter til disse lokalene for å samkjøre og effektivisere bruken av ressursene. Investeringen må sees i sammenheng med avklaring av dimensjoneringen av omsorgsboliger Nord. Rådmannen vil komme tilbake med konkrete rammer for prosjektet i løpet av 2019.

6.5 Institusjonstjenester

		Total ramme	2 019	2 020	2 021	2 022
I1	Moer sykehjem 1. byggetrinn	213 500	70 000	95 046	39 100	-
I2	Moer sykehjem, inventar	17 600	-	5 000	10 800	1 800
I3	Oppgradering sykehjem	2 350	1 500	-	-	-
I4	Moer sykehjem, utstyr kjøkken, utbygging	2 100	-	500	800	800
I5	Utvidelse vaskeri Moer sykehjem	2 000	500	1 500	-	-
I6	Utskiftning og oppgradering av senger på sykehjemmet	1 000	250	250	-	-
I7	IT utstyr HS	*	520	320	320	320
	Sum årsbudsjett		72 770	102 616	51 020	2 920
	Samlet budsjett i planperioden					**229 326**

I1. **Moer sykehjem 1. byggetrinn**- Forprosjekt er igangsatt, og prosjektet planlegges ferdigstilt i løpet av 2021. Det foreslås at utvidelse av vaskeriet ved Moer utføres som en del av dette prosjektet og at rammen økes med 13,5 mill. kr som følge av dette.

I2. **Moer sykehjem, inventar** - Prosjektet har oppstart i 2020. Det er behov for å styrke rammen med 1,8 mill. kr.

I3. **Oppgradering sykehjem** – I forbindelse med utbyggingen av sykehjemmet må eksisterende sykehusanlegg oppgraderes slik at det snakker sammen med det nye bygget**.** Inneholder også andre mindre oppgraderinger som gardiner og solskjerming.

I4. **Moer sykehjem, utstyr kjøkken, utbygging** – I forbindelse med utbygging av Moer sykehjem er det behov for å anskaffe diverse løst utstyr til utvidet drift av kjøkkenet.

I5. **Utvidelse vaskeri Moer sykehjem** – I forbindelse med utbygging av Moer sykehjem er det behov for å anskaffe vaskemaskiner og annen innredning til utvidet drift av vaskeriet. 13,5 mill. kr er overført til I1 Moer sykehjem.

I6. **Utskiftning av senger på Moer** – Det er behov for å skifte ut senger på Moer sykehjem grunnet alder og slitasje. Prosjektet avsluttes etter 2020.

I7. **IT utstyr HS** – Kravene til IKT utstyr innenfor helse og sosial er stadig økende. Det er også en stor utvikling innenfor elektronisk samhandling. Dette krever nye moduler og løsninger for flere fagsystemer.

6.6 Fysisk planlegging, natur og nærmiljø

		Total ramme	2 019	2 020	2 021	2 022
F1	Infrastruktur Ås sentrum	60 000	-	10 000	25 000	25 000
F2	Områderegulering av sentrum - Teknisk plan	8 000	3 000	-	-	-
F3	Etablering sykkelparkering ved svømme- og idrettshaller	500	500	-	-	-
F4	Tiltaksplan for sykling og gange	*	2 000	2 000	2 000	2 000
	Sum årsbudsjett		5 500	12 000	27 000	27 000
	Samlet budsjett i planperioden					**71 500**

F1. **Infrastruktur Ås sentrum –** Som følge av sentrumsplanen er det behov for midler til utvikling av infrastruktur i Ås sentrum. Dette vil bli et spleiselag mellom kommunen og utbyggerne i sentrum gjennom utbyggingsavtaler. Kommunen må imidlertid bidra med en andel for å sikre overholdelse av regelverket. Rådmannen foreslår 60 mill. kr til dette arbeidet med oppstart i 2020.

F2. **Områderegulering av sentrum – teknisk plan** – Det er behov for midler til oppfølging av teknisk plan og utarbeiding av fordelingsmodell og utbyggingsavtaler. I tillegg tilføres 500 000 kr til gjennomføring av områdereguleringsplanen. Rådmannen foreslår derfor å sette av 8 mill. kr til dette arbeidet. Arbeidet utgjør nødvendig underlag for å få bidrag fra private utbyggere til etablering av nødvendig infrastruktur.

F3. **Etablering sykkelparkering ved svømme- og idrettshaller** – Prosjektet har oppstart i 2019.

F4. **Tiltaksplan for sykling og gange** – Det er behov for 2 mill. kr årlig til å følge opp investeringstiltak som følge av vedtak knyttet til tiltaksplan for sykling og gange.

6.7 Administrasjon

		Total ramme	2 019	2 020	2 021	2 022
A1	Etablering av felles IKT-plattform og samarbeid	14 500	2 500	4 000	4 000	4 000
A2	Ny brukerflate for sikker sone	2 750	-	1 240	850	660
A3	E.kap tilskudd KLP	*	3 200	3 200	3 200	3 100
A4	Mindre investeringsprosjekt	*	750	750	750	750
A5	Digitaliseringsprosjekt	*	3 100	2 500	2 000	2 000
A6	IKT-infrastruktur og utstyr	*	3 200	3 200	3 200	2 600
	Sum årsbudsjett		12 750	14 890	14 000	13 110
	Samlet budsjett i planperioden					**54 750**

A1. **Etablering av felles IKT-plattform og samarbeid -** Vestby, Nesodden, Frogn og Ås planlegger et fremtidig IKT samarbeid, hvor det skal etableres en felles IKTplattform/infrastruktur. Plattformen skal ta over serverne som i dag driftes i IKT Follo samarbeidet.

A2. **Ny brukerflate for sikker sone** - Teknologien har endret seg, og kommunen ser nå på nye løsninger for dette. Det er behov for midler til å etablere ny brukerflate for arbeid på sikker sone.

A3. **Egenkapitaltilskudd KLP -** Egenkapitalstilskudd er beregnet ut fra pensjonsfondet i fellesordningen.

A4. **Mindre investeringsprosjekt –** Prosjekt som dekker kritiske mindre investeringer, og mindre vedtak hvor det ikke medfølger spesifikke midler.

A5. **Digitaliseringsprosjekt** - For å møte fremtidige utfordringer må vi løfte kompetansen, digital samhandling og infrastruktur. Målene er nedfelt i Digitaliseringsstrategien for IKT Follo 2015-2018 og i KS digitaliseringsstrategi 2017-2020 som er førende for dette arbeidet i Ås og resten av Follokommunene. Midlene skal bidra til å finansiere prioriterte digitaliseringsprosjekter som gir gevinst på tvers av tjenesteområdene. Eksempler på digitaliseringsprosjekter: Min kommunale side, e-borgerportal og plan, e-politiker og callsenter med ny teknologi.

A6. **IKT-infrastruktur og utstyr** - Videreføre og utvikle en teknologisk infrastruktur som er bærekraftig og fremtidsrettet, og som ivaretar stabilitet og sikkerhet.

6.8 Eiendomsforvaltning generelt

		Total ramme	2 019	2 020	2 021	2 022
E1	Universell utforming	*	800	1 000	1 000	1 000
E2	Standardheving/ rehabilitering	*	6 450	6 200	6 200	6 200
E3	Samlokalisering kommunale tjenester	270 000	500	4 250	50 000	100 000
	Sum årsbudsjett		7 750	11 450	57 200	107 200
	Samlet budsjett i planperioden					**183 600**

E1. **Universell utforming** – Det er behov for å sette av midler til universell utforming, HMS og legionellabekjempelse.

E2. **Standardheving og rehabilitering** - I henhold til vedlikeholdsplanen videreføres investeringsmidler i planperioden.

E3. **Samlokalisering kommunale tjenester** – I dag er tjenestene i kommunen fordelt på en rekke ulike lokasjoner. Dette er lite arealeffektivt og medfører mye administrasjon og oppfølging. Antall ansatte i tjenestene øker og leieavtaler går ut ved årsskiftet 2023. Det er behov for å etablere et areal- og driftseffektivt bygg som kan samle tjenester i større grad enn i dag. Rådmannen foreslår 270 mill. kr til dette formålet. Bygget skal erstatte dagens leide lokaler. Det er forutsatt at løpende FDV og finanskostnader dekkes gjennom tilsvarende reduksjon i kommunens leiekostnader.

6.9 Samferdsel

		Total ramme	2 019	2 020	2 021	2 022
S1	Biler/maskiner/utstyr	*	1 400	1 500	325	600
S2	Tiltaksplan for trafikksikkerhet	*	250	-	-	-
S3	Oppgradering veilysanlegg	14 000	2 000	2 000	2 000	-
	Sum årsbudsjett		3 650	3 500	2 325	600
	Samlet budsjett i planperioden					**10 075**

S1. **Biler / maskiner / utstyr** – Det er behov for midler til utskifting av maskiner og utstyr basert på hovedsak en 10 års rulleringsperiode.

S2. **Tiltaksplan for trafikksikkerhet** – I henhold til K-sak 46/18 tilføres investeringsbudsjettet 250 000 kr til av- og påstigningssone ved Sjøskogen skole.

S3. **Oppgradering veilysanlegg** – Arbeidet med utskiftning til led armatur på veilysanlegg fortsetter. Prosjektet avsluttes i 2021.

6.10 VAR

		Total ramme	2 019	2 020	2 021	2 022
V1	Nytt høydebasseng	20 000	2 000	-	-	-
V2	Oppgradering pumpestasjon NMBU	2 500	2 500	-	-	-
V3	Utskiftning av vannmålere	*	1 500	1 500	1 500	-
V4	Nytt driftsstyringsanlegg	*	500	500	500	-
V5	Oppgradering avløp	*	5 000	5 000	5 000	5 000
V6	Hovedplan Kloakksanering	*	10 000	10 000	10 000	10 000
V7	Oppgradering vann	*	5 000	5 000	5 000	5 000
V8	Hovedplan vannforsyning	*	11 000	11 000	11 000	11 000
V9	Biler/maskiner/utstyr, VAR		2 000	1 000	1 000	1 000
V10	Mindre investeringsprosjekter VA	*	1 500	1 500	1 500	1 500
	Sum årsbudsjett		41 000	35 500	35 500	33 500
	Samlet budsjett i planperioden					**145 500**

V1. **Nytt høydebasseng** – Det er planlagt bygging av nytt høydebasseng i 2019.

V2. **Oppgradering Pumpestasjon NMBU** – Det er behov for oppgradering av pumpestasjon ved NMBU. Prosjektet gjennomføres i 2019.

V3. **Utskiftning vannmålere** - Prosjekt med utskiftning pågår og forventes avsluttet i 2021.
V4. **Nytt driftsstyringsanlegg** – Prosjektet pågår og utvides årlig med flere stasjoner. Prosjektet forventes avsluttet i 2021.
V5. **Oppgradering avløp** – Gjelder oppgradering av mindre anlegg.
V6. **Hovedplan Kloakksanering** – Årlig bevilget beløp fortsetter i planperioden. Prosjektet finansierer en rekke prosjekter på utbedring av avløpsnettet.
V7. **Oppgradering vann** - Gjelder oppgradering av mindre anlegg.
V8. **Hovedplan Vannforsyning** – Årlig bevilget beløp fortsetter i planperioden. Prosjektet finansierer en rekke prosjekter på utbedring av vanntilførsel.
V9. **Biler / Maskiner, VAR** – Det er behov for å styrke prosjektet i forhold til årlige bevilgninger som følge av planlagt innkjøp av lastebil i 2019.
V10. **Mindre investeringsprosjekter VA** – Det er behov for å bygge flere tappestasjoner for spylebiler i sentrum. I 2019 vil prosjektmidler benyttes til dette.

6.11 Finansiering

	2 019	2 020	2 021	2 022
Finansiering ved bruk av lån	**-235 941**	**-243 181**	**-283 070**	**-69 355**
Tilskudd Husbanken				
Omsorgsboliger Nord	-25 000	0	0	0
Moer sykehjem, utvidelse trinn 1				-71 000
Solfallsveien, nye omsorgsboliger	-15 100	0	0	0
Tilskudd spillemidler				
Rehabilitering kunstgressbane Nordby	-1 000	0	0	0
Rehabilitering kunstgressbane Ås	-1 000	0	0	0
Rustad skole, utvidelse	0	-7 000	0	0
Solberg skole, utvidelse	-5 000	0	0	0
Andre tilskudd				
EPC	-2 100		0	0
Tiltaksplaner idrett, friluftsliv etc.	0	-1 000	-1 000	-1 000
Salgsinntekter				
Salg av leiligheter Solfallsveien	-10 100	0	0	0
Salg eiendommer	-140 000	- 7 000	-5 500	-35 000
Finansiering ekskludert lån	**-167 300**	**-15 000**	**-6 500**	**-132 000**
Finansiering totalt	**-403 241**	**-251 181**	**-290 070**	**-201 355**

VEDLEGG

Vedlegg 1 – Budsjett 1A og 1B

Budsjettskjema 1A - Driftsbudsjettet (Tall i tusen)
Viser inntektsgrunnlaget og finansieringen av tjenestene

	R2017	B2018	B2019	P2020	P2021	P2022
Frie disponible inntekter						
Skatt på inntekt og formue	-542 960	-565 700	-597 000	-606 000	-618 100	-633 600
Ordinært rammetilskudd	-429 772	-433 930	-460 000	-466 900	-476 240	-488 140
Skatt på eiendom	-26 893	-30 500	-34 500	-35 000	-35 500	-36 000
Andre generelle statstilskudd	-46 665	-41 798	-38 657	-34 271	-31 923	-30 479
Sum disponible inntekter	-1 046 290	-1 071 928	-1 130 157	-1 142 171	-1 161 763	-1 188 219
Finansinntekter/utgifter						
Renteinntekter og utbytte	-18 841	-16 017	-22 897	-23 483	-24 260	-25 037
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	32 448	39 004	43 090	49 000	58 210	56 240
Avdrag på lån	56 657	63 358	61 720	74 460	82 770	93 090
Netto finansinntekter/utgifter	70 264	86 345	81 913	99 977	116 720	124 293
Avsetninger og bruk av fond						
Til ubundne avsetninger	40 200	8 969	11 156	6 898	9 638	23 660
Til bundne avsetninger	14 101	612	1 715	1 284	1 284	1 284
Bruk av tidl. års regnskapsmessige mindreforbruk	-24 929	-	-	-	-	-
Bruk av ubundne avsetninger	-9 307	-105	-	-	-	-
Bruk av bundne avsetninger	-11 215	-7 989	-9 034	-12 968	-14 902	-13 548
Netto avsetninger	8 851	1 487	3 837	-4 786	-3 980	11 396
Fordeling						
Overført til investeringsregnskapet	5	-	-	-	-	-
Til fordeling drift	-967 170	-984 096	-1 044 407	-1 046 980	-1 049 023	-1 052 530
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	950 914	984 096	1 044 407	1 046 980	1 049 023	1 052 530
Sum fordeling til drift (fra skjema 1 B)	**-24 929**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**

Budsjettskjema 1B - Driftsbudsjettet (Tall i tusen)

Viser sum utgifter og inntekter som ligger i tjenestene. Merk at summene ikke kan avstemmes mot den enkelte tjeneste i kapittel 5. Avskrivninger og fondsavsetninger/-bruk utgjør de eventuelle forskjellene i oppstillingen.

	Regnsk. 2017	Oppr.bud 2018	Budsjett 2019	Økplan 2020	Økplan 2021	Økplan 2022
01.Barnehage	**155 263**	**156 389**	**161 602**	**169 038**	**174 038**	**175 538**
Inntekt	-30 316	-28 192	-27 607	-27 607	-27 607	-27 607
Kostnad	185 579	184 581	189 209	196 645	201 645	203 145
02.Grunnskoleopplæring	**219 860**	**222 484**	**225 282**	**221 976**	**223 876**	**226 776**
Inntekt	-41 951	-40 738	-38 233	-38 233	-38 233	-38 233
Kostnad	261 811	263 222	263 515	260 209	262 109	265 009
03.Kultur-, idrett- og fritidstjenester	**32 181**	**32 262**	**31 589**	**29 439**	**28 689**	**28 939**
Inntekt	-9 762	-9 493	-10 706	-10 706	-10 706	-10 706
Kostnad	41 943	41 755	42 295	40 145	39 395	39 645
04.Kommunehelse	**51 009**	**55 671**	**54 907**	**54 818**	**54 474**	**55 274**
Inntekt	-7 199	-7 724	-13 766	-13 766	-13 766	-12 566
Kostnad	58 207	63 395	68 673	68 584	68 240	67 840
05.Barnevern	**37 449**	**32 864**	**33 291**	**33 041**	**32 041**	**32 541**
Inntekt	-3 564	-3 942	-3 942	-3 942	-3 942	-3 942
Kostnad	41 013	36 806	37 233	36 983	35 983	36 483
06.Sosiale og arbeidsrettede tjenester	**51 777**	**47 937**	**44 880**	**44 730**	**44 430**	**45 130**
Inntekt	-4 913	-4 826	-4 798	-4 798	-4 798	-4 798
Kostnad	56 690	52 763	49 678	49 528	49 228	49 928
07.Tjenester til hjemmeboende	**109 870**	**128 249**	**138 544**	**138 398**	**138 398**	**138 398**
Inntekt	-44 052	-34 323	-36 925	-36 925	-36 925	-36 925
Kostnad	153 922	162 572	175 469	175 323	175 323	175 323
08.Pleie og omsorgstjenester i institusjon	**151 205**	**158 473**	**166 857**	**169 653**	**171 371**	**173 871**
Inntekt	-25 267	-25 618	-29 783	-25 023	-26 023	-28 023
Kostnad	176 472	184 091	196 640	194 676	197 394	201 894
09.Fysisk planlegging, natur og nærmiljø	**9 412**	**12 864**	**15 110**	**14 835**	**14 485**	**14 785**
Inntekt	-18 372	-17 035	-19 653	-17 278	-17 128	-17 128
Kostnad	27 784	29 899	34 763	32 113	31 613	31 913
10.Administrasjon og styring	**66 389**	**64 378**	**71 204**	**71 731**	**71 097**	**69 597**
Inntekt	-3 957	-3 370	-3 570	-3 570	-3 570	-3 570
Kostnad	70 346	67 748	74 774	75 301	74 667	73 167
11.Eiendomsforvaltning og utleie	**104 794**	**138 343**	**149 559**	**166 386**	**185 027**	**185 302**
Inntekt	-19 158	-20 675	-20 934	-20 934	-20 934	-20 934
Kostnad	123 953	159 018	170 493	187 320	205 961	206 236
12.Samferdsel	**18 698**	**14 884**	**15 570**	**15 530**	**15 490**	**15 450**
Inntekt	-1 279	-1 150	-1 150	-1 150	-1 150	-1 150
Kostnad	19 976	16 034	16 720	16 680	16 640	16 600
13.Brann og ulykkesvern	**13 042**	**12 824**	**13 078**	**12 943**	**12 943**	**12 943**
Inntekt	-2 221	-2 592	-2 629	-2 764	-2 764	-2 764
Kostnad	15 263	15 416	15 707	15 707	15 707	15 707
14.Vann, avløp og renovasjonstjenester	**-11 310**	**-6 014**	**-7 972**	**-7 514**	**-10 971**	**-15 649**
Inntekt	-77 926	-68 088	-72 397	-72 905	-77 369	-83 096
Kostnad	66 616	62 074	64 425	65 391	66 398	67 447
15.Felles inntekter og utgifter	**-58 724**	**-87 512**	**-69 094**	**-88 024**	**-106 365**	**-106 365**
Inntekt	-93 384	-77 697	-86 153	-104 083	-122 424	-122 424
Kostnad	34 660	-9 815	17 059	16 059	16 059	16 059
Totalsum	**950 914**	**984 096**	**1 044 407**	**1 046 980**	**1 049 023**	**1 052 530**

Vedlegg 2 – Oversikt funksjoner

Funksjon	Tjeneste	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	% endring 17 til 19
100 Politisk styring	10.Administrasjon og styring	8 077	9 923	10 465	30 %
110 Kontroll og revisjon	10.Administrasjon og styring	1 705	1 820	1 938	14 %
120 Administrasjon	10.Administrasjon og styring	56 816	52 635	58 801	3 %
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	11.Eiendomsforvaltning og utleie	5 016	6 802	7 950	58 %
130 Administrasjonslokaler	11.Eiendomsforvaltning og utleie	7 979	87 850	95 994	1103 %
170 Årets premieavvik	15.Felles inntekter og utgifter	-7 430	-16 935	-21 681	192 %
171 Amortisering av tidligere års premieavvik	15.Felles inntekter og utgifter	19 118	6 537	15 672	-18 %
172 Pensjon	15.Felles inntekter og utgifter	360	0	0	-100 %
173 Premiefond	15.Felles inntekter og utgifter	-10 000	-15 000	-15 000	50 %
180 Diverse fellesutgifter	15.Felles inntekter og utgifter	5 171	6 196	27 653	435 %
201 Førskole	01.Barnehage	144 116	146 491	151 837	5 %
202 Grunnskole	02.Grunnskoleopplæring	209 255	215 717	217 823	4 %
211 Styrket tilbud til førskolebarn	01.Barnehage	10 417	9 898	9 765	-6 %
213 Voksenopplæring	02.Grunnskoleopplæring	6 693	5 518	3 959	-41 %
215 Skolefritidstilbud	02.Grunnskoleopplæring	-655	-1 584	0	-100 %
221 Førskolelokaler og skyss	11.Eiendomsforvaltning og utleie	12 719	8 073	7 793	-39 %
222 Skolelokaler	11.Eiendomsforvaltning og utleie	45 384	27 464	33 639	-26 %
223 Skoleskyss	02.Grunnskoleopplæring	3 170	2 728	3 500	10 %
231 Aktivitetstilbud barn og unge	03.Kultur-,idrett- og fritidstjenester	2 947	3 153	3 198	9 %
232 Forebygging,helsestasjons-og skolehelsetjeneste	04.Kommunehelse	17 359	17 103	17 927	3 %
233 Forebyggende arbeid,helse og sosial	04.Kommunehelse	1 649	1 861	1 905	16 %
234 Aktivisering og servicetj. ovenfor eldre og funksjonsh.	07.Tjenester til hjemmeboende	14 570	16 851	16 161	11 %
241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	04.Kommunehelse	32 299	36 074	35 430	10 %
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	06.Sosiale og arbeidsrettede tjenester	13 402	14 146	14 213	6 %
243 Tilbud til personer med rusproblemer	06.Sosiale og arbeidsrettede tjenester	3 302	4 242	4 280	30 %
244 Barneverntjeneste	05.Barnevern	15 768	13 323	13 750	-13 %
251 Barneverntiltak i familien	05.Barnevern	6 482	5 833	5 833	-10 %
252 Barneverntiltak utenfor familien	05.Barnevern	15 200	13 708	13 708	-10 %
253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i institusjon	08.Pleie og omsorgstjenester i institusjon	151 217	158 473	166 857	10 %
254 Kjernetjenester knyttet til pleie,omsorg,hjelp til hjemmeboende	07.Tjenester til hjemmeboende	93 781	111 398	122 383	30 %
256 Akutthjelp helse- og omsorgstjenesten	04.Kommunehelse	0	350	350	-
261 Institusjonslokaler	11.Eiendomsforvaltning og utleie	18 970	11 526	11 871	-37 %
265 Kommunalt disponerte boliger	11.Eiendomsforvaltning og utleie	357	-12 392	-16 128	-4623 %
273 Kommunale sysselsettingstiltak	06.Sosiale og arbeidsrettede tjenester	1 539	1 318	1 318	-14 %
275 Introduksjonsordningen	06.Sosiale og arbeidsrettede tjenester	8 952	10 672	8 590	-4 %
276 Kvalifiseringsordningen	06.Sosiale og arbeidsrettede tjenester	3 318	3 787	2 762	-17 %
281 Økonomisk sosialhjelp	06.Sosiale og arbeidsrettede tjenester	15 887	12 200	12 200	-23 %
283 Bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig mv.	06.Sosiale og arbeidsrettede tjenester	1 223	1 722	1 667	36 %
285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde	15.Felles inntekter og utgifter	-1 435	1 700	2 298	-260 %
290 Interkommunale samarbeid (§27-samarbeid)	15.Felles inntekter og utgifter	-4	0	0	-100 %

Funksjon	Tjeneste	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	% endring 17 til 19
301 Plansaksbehandling	09.Fysisk planlegging, natur og nærmiljø	3 288	3 620	6 325	92 %
302 Byggsaksbehandling og eierseksjonering	09.Fysisk planlegging, natur og nærmiljø	-1 149	-1 491	-3 127	172 %
303 Kart og oppmåling	09.Fysisk planlegging, natur og nærmiljø	1 948	1 085	1 041	-47 %
315 Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak	09.Fysisk planlegging, natur og nærmiljø	47	84	84	78 %
325 Tilrettelegging og bistand til næringslivet	09.Fysisk planlegging, natur og nærmiljø	342	171	540	58 %
329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling	09.Fysisk planlegging, natur og nærmiljø	974	1 167	1 167	20 %
332 Kommunale veier, miljø- og trafikksikkerhetstiltak og parkering	12.Samferdsel	18 696	14 884	15 570	-17 %
335 Rekreasjon i tettsted	09.Fysisk planlegging, natur og nærmiljø	3 638	3 176	3 197	-12 %
338 Forebygging av branner og andre ulykker	13.Brann og ulykkesvern	333	1 570	1 613	385 %
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	13.Brann og ulykkesvern	12 711	11 534	11 785	-7 %
340 Produksjon av vann	14.Vann, avløp og renovasjonstjenester	7 049	6 645	7 145	1 %
345 Distribusjon av vann	14.Vann, avløp og renovasjonstjenester	-9 685	-12 248	-16 446	70 %
350 Avløpsrensing	14.Vann, avløp og renovasjonstjenester	12 597	14 950	15 385	22 %
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	14.Vann, avløp og renovasjonstjenester	-15 141	-20 377	-20 577	36 %
354 Tømming av slamavskillere,septiktanker o.l	14.Vann, avløp og renovasjonstjenester	26	-60	-54	-306 %
355 Innsamling av husholdningsavfall	14.Vann, avløp og renovasjonstjenester	-67	-183	403	-700 %
360 Naturforvaltning og friluftsliv	09.Fysisk planlegging, natur og nærmiljø	1 980	3 137	3 411	72 %
365 Kulturminnevern	09.Fysisk planlegging, natur og nærmiljø	0	0	0	-
370 Bibliotek	03.Kultur-,idrett- og fritidstjenester	7 149	8 025	6 529	-9 %
373 Kino	03.Kultur-,idrett- og fritidstjenester	548	558	369	-33 %
375 Museer	03.Kultur-,idrett- og fritidstjenester	76	77	77	1 %
377 Kunstformidling	03.Kultur-,idrett- og fritidstjenester	113	135	135	19 %
380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	03.Kultur-,idrett- og fritidstjenester	690	1 027	1 435	108 %
381 Kommunale idrettsbygg og anlegg	11.Eiendomsforvaltning og utleie	10 811	5 000	5 464	-49 %
383 Musikk og kulturskoler	03.Kultur-,idrett- og fritidstjenester	7 982	7 133	7 288	-9 %
385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg	03.Kultur-,idrett- og fritidstjenester	4 023	1 829	2 749	-32 %
386 Kommunale kulturbygg	11.Eiendomsforvaltning og utleie	3 811	4 320	2 976	-22 %
390 Den norske kirke	03.Kultur-,idrett- og fritidstjenester	7 973	8 348	8 452	6 %
392 Andre religiøse formål	03.Kultur-,idrett- og fritidstjenester	1 215	1 477	1 357	12 %
800 Skatt på inntekt og formue	15.Felles inntekter og utgifter	-569 853	-596 200	-631 500	11 %
840 Statlig rammetilskudd og øvrige generelle statstilskudd	15.Felles inntekter og utgifter	-448 713	-452 805	-478 675	7 %
850 Generelt statstilskudd verørende flyktninger mv.	15.Felles inntekter og utgifter	-29 065	-24 728	-21 157	-27 %
860 Motpost avskrivinger	15.Felles inntekter og utgifter	-61 855	-68 205	-76 861	24 %
870 Renter /utbytte og lån	15.Felles inntekter og utgifter	70 542	86 345	81 913	16 %
880 Interne finansieringstransaksjoner	15.Felles inntekter og utgifter	6 014	8 819	11 306	88 %
Totalsum		**-16 256**	**-**	**-**	

Tabellen viser endringer fra regnskap 2017 til budsjett 2019 for funksjoner. Merk at det ikke er korrigert for pris og lønnsvekst, budsjettekniske justeringer og andre korrigeringer, f. eks at KOSTRA kan omdefinere hvilke funksjoner ulike utgifter skal føres på fra et år til et annet. Det kan derfor være endringer fra regnskap 2017 til budsjett 2019 som skyldes ulike tekniske justeringer. Oversikten over alle endringer som ikke er «tekniske korrigeringer» framgår av kapittel 5 for den enkelte tjeneste.

Vedlegg 3 – Investeringer 2A og 2B

Budsjettskjema 2A - investeringsbudsjettet (Tall i tusen kroner)

	Oppr. budsjett 2019	*Oppr. budsjett 2018*	*Regnskap 2017*
INVESTERINGSBEHOV:			
Investeringer i anleggsmidler	502 801	647 224	385 766
Utlån og forskutteringer	30 000	30 000	25 789
Avdrag på lån	0	0	6 002
Avsetninger	0	0	92 281
Årets finansieringsbehov	**532 801**	**677 224**	**509 838**
FINANSIERT SLIK:			
Bruk av lånemidler	-235 941	-436 253	-356 820
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-155 100	-30 000	8
Tilskudd til investeringer	-12 200	-63 570	-55 700
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-129 560	-147 401	-83 981
Andre inntekter	0	0	-124
Sum ekstern finansiering	**-532 801**	**-677 224**	**-496 617**
Overføring fra driftsbudsjettet	0	0	-5
Bruk av avsetninger	0	0	-13 216
Sum finansiering	**-532 801**	**-677 224**	**-509 838**
Udekket / Udisponert	0	0	0

Budsjettskjema 2B - detaljert oversikt over investeringer. (Tall i tusen kroner)

Nr	Prosjektbeskrivelse	Oppr. Budsjett 2019	Oppr.budsjett 2018	Regnskap 2017
0100	Info teknologi	3 200	3 250	2 658
0102	Kirkelig Fellesråd	100	100	45
0103	Mindre invest.prosjekt	750	750	479
0105	Reserve for fullfinansiering av prosjekter etter anbudskonkurranse	-	5 000	-
0114	E.kap tilskudd KLP	3 200	3 200	2 860
0117	Velferdsteknologiprosjekt	-	3 500	99
0119	Digitaliseringsprosjektet	3 100	1 000	355
01200	Samlokalisering av tjenester rådhuset	500	-	147
0121	eArkiv	-	500	253
0201	It-utstyr skoler	4 000	5 500	2 207
0205	Planlegging barnehager	-	-	24
0208	Etablering felles IKT-plattform	2 500	-	-
0213	Nye planlagte prosjekt i planperioden	-	2 500	-
0215	Kulturhuset	-	-	316
0233	Follo Barne og ungdomskole, nybygg i Ski	-	-	7 248
0238	Mobilt inventar - skoler	-	-	7
0239	Sjøskogen skole, utvidelse	-	-	21

Nr	Prosjektbeskrivelse	Oppr. Budsjett 2019	Oppr.budsjett 2018	Regnskap 2017
0240	Åsgård skole, utvidelse	5 000	4 700	679
0246	Åsgård skole, inventar og IKT-utstyr	1 000	-	-
0247	Rustad skole, inventar og IKT-utstyr	15 000	1 000	-
0248	Oppgradering og sikkerhetstiltak kinosal	-	3 000	545
0249	Trådløst nett og kabling på skolene	500	1 250	1 290
0250	Biblioteket Ås kulturhus, automatisk inn/-utsjekk	-	-	460
0251	Ventilering og klimakontroll, kjeller kulturhus	-	-	43
0252	Oppgradering utearealer skoler og barnehager	4 000	1 000	790
0253	Solberg skole, inventar og IKT utstyr	-	9 000	753
0301	Demenssenteret, inventar	-	-	8 963
0303	Demenssenteret, tilpasninger med kortlesere etc. på hus 1 og 2.	-	-	485
0304	Kjøp av transportmiddel HS	700	-	10
0307	Moer sykehjem 1 byggetrinn 2016-2021	70 000	13 619	3 089
0309	Carport Granheim	-	-	977
0316	IT utstyr HS	520	320	122
0323	Fastlegekontor på Moer, inventar og utstyr	-	-	697
0324	Utskiftning av senger på Moer	250	250	-
0325	Institusjons- og omsorgsboliger nord, nybygg	4 500	-	1
0326	Energibrønner Moer	-	5 000	-
0328	Nye maskiner, vaskeri Moer sykehjem	500	-	-
0330	Oppgradering Moer sykehjem	1 500	850	-
0500	Tiltaksplan for idrett, nærmiljø og friluftsliv	4 000	4 850	61
0502	Tiltaksplan trafikksikkerhet	250	-	1 103
0503	Etablering sykkelparkering idrettshaller/svømmehaller	500	-	-
0504	Oppgradering av offentlige arealer	-	-	19
0505	Hurtigladepunkt for El-bil	-	400	-
0507	Rehabilitering kunstgressbane Nordby	-	3 850	-
0508	Oppgradering veilysanlegg	2 000	2 000	2 435
0509	Standardheving parkeringsplasser og etablering av parkeringsautomater	-	-	9
0510	Tiltaksplan Lillebrand og Storebrand	-	5 000	-
0512	Oppgradering friidrettsbane	-	1 350	-
0514	Tiltaksplan gang- og sykkelvei	2 000	-	-
0515	Trafikksikkerhetstiltak Åsgård skole	1 000	-	-
0516	Kjærnesveien	-	-	752
0517	Breivoll - Tilrettelegging av ny leieavtale	-	-	46
0600	Rustad skole, utvidelse	160 000	221 000	42 803
0618	Ljungbyveien, nye institusjons-omsorgsboliger	-	4 000	6 420
0622	Alternative kontorlokaler	-	20 500	19
0623	FDV system	-	400	-
0624	Solfall borettslag	7 168	22 815	63

Nr	Prosjektbeskrivelse	Oppr. Budsjett 2019	Oppr.budsjett 2018	Regnskap 2017
0626	Trafikksikkerhetstiltak Rustad	-	-	1 118
0630	Flerbrukshall Ås VGS	2 000	-	-
0658	Kjøp av eiendom	-	-	3 076
0662	Biler/Maskiner. Vei, idrett og natur	1 400	2 800	1 120
0669	Borggården Kulturhuset	-	-	9
0673	Solberg skole, utvidelse	-	72 000	107 697
0675	Demenssenteret, nybygg	-	-	78 034
0689	Ny svømmehall	-	-	3
0690	Modulskole Ås stadion	5 325	5 325	37 920
0691	Nordby barnehage, nybygg	44 528	29 344	637
0692	Ny barnehage Dyster/Eldor	1 000	1 000	-
0693	Områderegulering av sentrum	3 000	-	-
0700	Standardheving/Påkostning	6 450	6 750	13 047
0701	Bjørnebekk	-	-	139
07011	Bjørnebekk - sikringstiltak	-	-	766
0750	Universell utforming	800	-	329
0773	Videreutvikling av SD-anlegg	-	1 150	454
0778	Utvendig renovering - Ås og Nordby kirke	-	-	1 542
0780	EPC	-	25 000	1 817
0781	Utvidelse Nordby kirkegård	-	-	253
0800	Togrenda 1 VAR	-	-	13 525
0805	Hovedplan Vannforsyning	11 000	10 000	11 666
0806	Hovedplan Kloakksanering	10 000	9 000	11 666
0809	Mindre investeringsprosjekter VA	1 500	1 500	1 088
0816	Nytt høydebasseng	2 000	8 000	296
0817	Biler/Maskiner, VAR	2 000	2 000	982
0823	Nytt driftsstyringsanlegg	500	500	-
0824	Utskiftning vannmålere	1 500	1 500	835
0825	Oppgradering vann	5 000	-	-
0826	Oppgradering avløp	5 000	-	-
0835	Pumpestasjon NMBU	2 500	-	-
0901	Kroer Kirke renovering	-	2 500	-
0994	Startlån/formidlingslån	30 000	30 000	38 901
0995	Finansiering investering	99 560	117 401	67 756
0997	Aksjer-egenkap.innskudd	-	-	8
0998	Lønnslån	-	-	10
	Mottatte Avdrag startlån	-	-	25 791
	SUM	**532 801**	**677 224**	**509 838**

Vedlegg 4 – Utviklingen i totale årsverk for 2019

OVERSIKT OVER TOTALE ÅRSVERK

Oversikten inkluderer helårseffekt av nye stillinger, omgjøringer og reduksjoner.

OMRÅDE	STILLINGER DRIFT 2018	STILLINGER DRIFT 2019	STILLINGER INVESTERING 2018	STILLINGER INVESTERING 2019
Totalt*	**1164,5**	**1198,8**	**11,9**	**11,9**

* Inkl. i årsverkene er prosjektstillinger. Disse er finansiert av øremerkede tilskudd. Disse har økt med 2,3 årsverk i 2018.

Nye stillinger

Ansvar	Stillinger	Stillings-størrelse	Finansiering
1600	Innkjøpsrådgiver	0,5	
1*	Omorganisering (etatsjef og virksomhetsledere)	6	
21*	Skole og SFO ansatte	4	
3010	Turnuskandidat	1	
3110	Helsesøster, Forebyggende helse	1	Jf pkt 7 HP 18-21 (tjeneste kommunehelse)
3230	Saksbehandlere, Barnevern	2,2	
3513	Personell, Sleipners vei	7,8	
3520	Personell, Barnebolig	7,9	
3541	Personell, Solfallsveien	2,9	
3600	Assistent, driftsenheten	1	
6850	Driftsmedarbeider, park og plasser	0,2	
7000	Driftsmedarbeider, lokaler demens	0,5	
7000	Brannforskrift	1	Jfr pkt 12 i HP 18-21 og HP pkt 36 og 37 i HP 17-20
TOTALT		36	

Reduksjon i stillinger fra 2018 til 2019:

Ansvar	Stillinger	Stillings-størrelse	Kommentar
1505	Lærlinger	7,0	Lærlinger er tatt ut av totaloversikten i 2019
1600	Prosjektmedarbeider Omstilling	1,0	Med i 18 – tatt ut i 19
2106	Reduksjon VO og STO	1,7	Gjelder spesialundervisning voksne og Voksenopplæringa.
2360	Sørråsteigen barnehage	1,0	Redusere 1årsverk avd. Mjølner
3210	NAV	0,5	
TOTALT		**11,2**	

Vedlegg 5 – Interkommunalt samarbeid i Follo, oversikt over diverse organer

ORGANISASJONSFORM/ ORGANER	DELTAKENDE KOMMUNER	VERTS-KOMMUNE
Regionråd:		
Follorådet	Enebakk, Frogn, Nesodden, Oppegård, Ski, Vestby, **Ås**	Roterer hvert år. 2019: Ås
Aksjeselskaper:		
Follo Futura AS	Enebakk, Frogn, Oppegård, Ski, Vestby, **Ås**	Ås
Interkommunale selskaper:		
Follo distriktsrevisjon IKS	Enebakk, Ski, Ås, Nesodden	Ski
Follo lokalmedisinske senter IKS	Nesodden, Enebakk, Ski, Oppegård, Frogn, **Ås**	Ski
Follo Ren IKS	Frogn, Nesodden, Oppegård, Ski, **Ås**	Ås
Follo Kvalifiseringssenter IKS	Frogn, Ski, Vestby	Ski
Krise- og incestsenteret i Follo IKS	Enebakk, Frogn, Nesodden, Oppegård, Ski, Vestby, **Ås**	Ås
Follo Brannvesen IKS	Enebakk, Frogn, Nesodden, Oppegård, Ski, **Ås**	Ski
Nordre Follo Renseanlegg IKS	Oppegård, Ski, **Ås**	Ås
Søndre Follo Renseanlegg IKS	Vestby, **Ås**	Vestby
Øst 110-sentral IKS	Alle Follokommunene – totalt 38 kommuner	Ski
Kommunelovens § 27-organer:		
Follo Barnevernvakt	Frogn, Nesodden, Oppegård, Ski, Vestby, **Ås**	Ski
Follo omsorgsboliger	Enebakk, Ski, Vestby	Ski
Follo økonomiske rådgivningstjeneste	Oppegård, Ski, Vestby	Ski
Follo Interkommunale kontrollutvalgssekretariat (FIKS)	Enebakk, Frogn, Oppegård, Ski, Vestby, **Ås**, Nesodden	Ås
Kemneren i Follo	Enebakk, Frogn, Oppegård, Ski, Vestby, **Ås**	Oppegård
Vertskommune-/Samarbeidsavtale:		
Follo barne- og ungdomsskole	Enebakk, Frogn, Nesodden, Oppegård, Ski, Vestby, **Ås**	Ski
Follo Landbrukskontor	Frogn, Nesodden, Oppegård, Ski Vestby, **Ås**	ÅS
Felles innkjøpskontor (FIK)	Frogn, Nesodden, Vestby, **Ås**	Vestby
Tolketjenesten i Follo (TiF)	Enebakk, Frogn, Oppegård, Ski, Vestby og **Ås**	Ski
Felles opplæringstilbud innen ulike områder (Kompetansehjulet i Follo)	Enebakk, Frogn, Nesodden, Oppegård, Ski, Vestby, **Ås**	Ås
Fagrådet for vann- og avløpsteknisk samarbeid i indre Oslofjord	Hurum, Røyken, Asker, Bærum, Oslo, Oppegård, Ski, **Ås**, Nesodden, Frogn og Vestby	Oslo
IKT-Follo	Ski, **Ås**, Vestby, Frogn, Nesodden og Oppegård	Ski
Follo byggetilsyn	Enebakk, Ski, **Ås**, Frogn, Nesodden og Oppegård	
Stiftelse:		
Follo Museum	Enebakk, Frogn, Ski, Nesodden, **Ås**, Vestby, Oppegård	Frogn

Vedlegg 6 – Budsjett for Kontroll og tilsyn

Ås KU-23/18
Budsjett kontroll og tilsyn 2019

Sekretariatets innstilling:
1. Ås kommunes utgifter til kontroll og revisjon 2019 foreslås budsjettert til **kr. 1 899 000.**

2. Forslaget følger Ås formannskap sin innstilling vedrørende Ås kommunes budsjett for 2019.

Ås kontrollutvalgs behandling 25.09.2018**:**

Votering:
Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Ås kontrollutvalgs vedtak 12.09.2017:
1. Ås kommunes utgifter til kontroll og revisjon 2019 foreslås budsjettert til **kr. 1 899 000.**

2. Forslaget følger Ås formannskap sin innstilling vedrørende Ås kommunes budsjett for 2019.

Saksutskrift

FIKS Budsjett 2019

Arkivsak-dok. 18/00107-1
Saksbehandler Kjell Tore Wirum

Saksgang	Møtedato	Saknr
1 Styret i FIKS	14.06.2018	10/18

Styret i FIKSs behandling 14.06.2018:
Daglig leder redegjorde for budsjettet og svarte på spørsmål fra styrets medlemmer.

Votering:
Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Styret i FIKSs vedtak 14.06.2018:

1. Styret vedtar følgende driftsbudsjett for FIKS for 2019:

Lønn og sosiale utgifter	kr 1 505 000
Kjøp av varer og tjenester inkl. mva.	kr 360 000
Kjøp fra andre	kr 105 000
SUM	kr 1 970 000
Refusjon fra kommuner	kr 1 960 000
Momskompensasjon	kr 10 000
Resultat	kr 0

2. Driftsutgiftene refunderes av deltakerkommunene med følgende fordeling:

Enebakk kr 216 000

Frogn	kr 249 000
Nesodden	kr 273 500
Oppegård	kr 328 000
Ski	kr 353 500
Vestby	kr 261 000
Ås	kr 279 000

3. Styret slutter seg til forslaget til økonomiplan 2019 – 2022.

Saksutskriften bekreftes
Ås, 20.august 2018

Kjell Tore Wirum
Kontrollsjef/daglig leder

Saksfremlegg

Sekretariatets innstilling:

1. Styret vedtar følgende driftsbudsjett for FIKS for 2019:

Lønn og sosiale utgifter	kr 1 505 000
Kjøp av varer og tjenester inkl. mva.	kr 360 000
Kjøp fra andre	kr 105 000
SUM	kr 1 970 000
Refusjon fra kommuner	kr 1 960 000
Momskompensasjon	kr 10 000
Resultat	kr 0

2. Driftsutgiftene refunderes av deltakerkommunene med følgende fordeling:

Enebakk	kr 216 000
Frogn	kr 249 000
Nesodden	kr 273 500
Oppegård	kr 328 000
Ski	kr 353 500
Vestby	kr 261 000
Ås	kr 279 000

3. Styret slutter seg til forslaget til økonomiplan 2019 – 2022.

Avgjørelsesmyndighet:
Kommunestyrene i deltakerkommunene

Vedlegg:
FIKS Budsjett 2019, FIKS Refusjon fra kommuner 2019, FIKS ØP 2019-2022

Vedtak i saken sendes til:
Kontrollutvalgene i deltakerkommunene

SAKSUTREDNING:
Budsjettet er en videreføring av aktivitetene på 2018-nivå.

Lønn og sosiale utgifter
Lønn og sosiale utgifter er de største postene på budsjettet.
Det legges opp til en lønnsvekst for sekretariatets ansatte på 3 pst.

Godtgjørelsen til styret skal tilsvare vertskommunens satser.
Det foreslås budsjettert kr 1.200,- pr. møte.
Styrets leder får dobbelt godtgjøring.

Kjøp av varer og tjenester
Kjøp av varer og tjenester justeres med en gjennomsnittlig prisvekst på 2 pst.

Kompetanseutviklingstiltak gjelder primært faglig forum og utgiftene vil variere noe avhengig av programmet. Ordningen med årlig Faglig forum videreføres. Budsjettposten tar ikke høyde for dyre og etterspurte foredragsholdere. Folkevalgtopplæring av nye kontrollutvalg utsettes til vinter/vår 2020. Kostnadene til dette refunderes i sin helhet fra deltakerkommunene etter deltakelse.

Kurs og opplæring for sekretariatets ansatte økes til 50.000 kroner.

Basisen for husleieberegningen vil, pga. flytting til andre kontorer i 2018/2019, bli grunnlag for justering. Posten foreslås justert i tråd med prisstigningen.

Serviceavtalen med Ås kommune (lønn og regnskapsføring, arkiv, IKT og noe rådgivning) justeres i tråd med prisstigningen.

Refusjoner
Utgiftene til driftsbudsjettet refunderes av medlemskommunene. 50 % av driftsbudsjettet fordeles likt mellom kommunene og 50 % i forhold til folketallet. I fordelingen for 2019 er folketallet i kommunene pr 1.1. 18 lagt til grunn.

Budsjettforslaget innebærer at refusjonene fra kommunene økes med 4,8% sammenlignet med 2018.

Økonomiplan 2019 - 2022
Forslaget til økonomiplan 2019 – 2022 baseres på en årlig lønnsvekst på 3 pst og en årlig prisvekst på 2 pst. For 2020 – 2022 fordeles kostnadene på 6 kommuner (Oppegård og Ski blir Nordre Follo fra 1.1.2020).

Avsluttende kommentar
Forslag til budsjett åpner ikke for stort handlingsrom, men skal kunne sikre at kontrollutvalgene får en noenlunde forsvarlig sekretærbistand. Budsjettet åpner ikke for at sekretariatet kan påta seg utredningsarbeid av en viss størrelse ut over ordinær sekretærbistand.

Avslutning
Saken legges frem for styret til behandling.

Ås, 08.06.18
Kjell Tore Wirum/s./
Kontrollsjef/daglig leder

Vedlegg 7 – Kommunale avgifter, gebyrer og gebyrregulativ

Tabellen gir en samlet oversikt over avgiftene og inntektene på de respektive tjenester sammenlignet med foregående år:

Vedlegg 7 A: Kommunale avgifter og gebyrer

OPPVEKST- OG KULTUR	Sats 2018	Sats 2019	% Endring- der det forekommer
Barnehagene			
Foreldrebetaling maksimalpris endres 1.1.2019 Makspris økes ytterligere med 50 kr fra 1.8.2019	2910	2990 3040	2,75 % 4,47 %
Moderasjonsordniner* Inntekt under 533 500 behandles etter forskrift om foreldrebetaling §3 -satsen skal maksimalt utgjøre 6 % av husholdningens samlede personinntekt og skattepliktig kapitalinntekt	maksimalt utgjøre 6 % av inntekt	maksimalt utgjøre 6 % av inntekt	
Familier med lav inntekt har i dag tilbud om gratis kjernetid (20 timer per uke) for 3-, 4- og 5-åringer, samt barn med utsatt skolestart. Regjeringen foreslår å utvide ordningen til å inkludere 2-åringer fra 1.august 2019.			
Kostpenger	400	400	0,0 %
Tilskuddssats drift - til private barnehager pr heltidsbarn under tre år	195 071	208 215	6,7 %
Tilskuddssats drift - til private barnehager pr heltidsbarn over tre år	92 448	99 288	7,4 %
Tilskuddssats kapitaltilskudd per pr heltidsbarn – byggeår tom 2007	9 200		0,0 %
Tilskuddssats kapitaltilskudd per pr heltidsbarn – byggeår 2008-2010	15 700		0,0 %
Tilskuddssats kapitaltilskudd per pr heltidsbarn – byggeår 2011-2013	18 500		0,0 %
Tilskuddssats kapitaltilskudd per pr heltidsbarn – byggeår 2014 - 2017	22 500		0,0 %
Tilskuddssats til familiebarnehager - nasjonal sats inkl. kapital barn under tre år	158 200		0,0 %
Tilskuddssats til familiebarnehager - nasjonal sats inkl. kapital barn over tre år	120 200		0,0 %
Skolefritidsordningen			
Deltidsplass (til og med 10 timer per uke) inkl kost. Endres 1.8.2019	2 060	2 330	13,1 %
Helplass (mer enn 10 timer) inkl kost. Endres 1.8.2019	3 045	3 110	2,1 %
Enkeltdag når skolen er stengt	482	490	1,7 %
Enkeltdag når skolen er åpen	267	270	1,1 %
Redusert foreldrebetaling for inntekt under 260 000 (hel/deltidsplass)	1565 / 870	1600/ 890	2,4 %
Redusert foreldrebetaling for inntekt fra 261 000 til 450 000 (hel/deltidsplass)	2345 / 1305	2400/ 1330	2,4 %

Fra 1. august 2019 settes prisen på deltidsplass opp med 3/4 av det en heltidsplass koster.

For redusert foreldrebetaling på SFO må det fylles ut et skjema og legge ved dokumentasjon på husholdningens samlete inntekt.

Kulturskolen			
Elevkontingent gruppetilbud pr år	3 741	3 830	2,4 %
Individuell opplæring - instrumentalopplæring pr år	4 510	4 620	2,4 %
Musikal (sang + dans)	5 612	5 750	2,5 %
Kurs	779	800	2,7 %
Kulturhuset inkl. Ås eldresenter og Åsgård (festsal)			
Store sal	2 500	2 560	2,4 %
Store salong	1 000	1 030	3,0 %
Lille salong	600	620	3,3 %
Lille sal	1 000	1 030	3,0 %
Lille sal og salong	1 500	1 540	2,7 %
Seniorsenteret	1 900	1 950	2,6 %
Festsalen Åsgård	4 000	4 100	2,5 %
Rigging/pynting av lokalet (pr dag ekstra)	530	540	1,9 %
Kinobilletter voksen	110	110	0,0 %
Kinobilletter under 20 år/ honnør/ student	100	100	0,0 %
HELSE- OG SOSIAL	**Sats 2018**	**Sats 2019**	**% Endring-** der det forekommer
Pleie- og omsorg og miljøarbeidertjenesten			
Egenbetaling hjemme-, miljøarbeider- og vaktmestertjenesten			
Inntekt inntil 2G:			
Fra 2G til 3G	56-205	56-205	5,0 %
Fra 3G til 4G	267-1212	267-1212	5,0 %
Fra 4G til 5G	331-1593	331-1593	5,0 %
Fra 5G til 6G	465-3320	465-3320	5,0 %
Over 6 G	592-4018	592-4018	5,0 %
Hjelp til handling	50	50	0,0 %
Korttidsopphold pr. døgn	Faste satser følger statsbud.		
Dagopphold pr. dag, uten transport, Aktivitetssenteret Moer	129		
Dagopphold pr. dag, med transport, Aktivitetssenteret Moer	167		
Egenbetaling døgnopphold	56-205		
	267-1212		
	331-1593		

	465-3320		
	592-4018		
Døgnpris for sykehjemsplass			
Middag - 2 retters liten porsjon – levert kald	58	60	3,4 %
Middag - 2 retters stor porsjon – levert kald	70	73	4,3 %
Egenbetaling trygghetsalarm kommunal (fases ut)	4065	4180	2,8 %
GSM (alle nye Trgghetsalarmer fra 1.1.17 vil være GSM alarmer)	4440	4570	2,9 %
Privat analoge alarmer (Fases ut)	3500	3605	3,0 %
Egenbetaling for bruk av bil	3084	3180	3,1 %
	(kr. 257 pr. mnd)		
Frisklivssentralen			
Kurs- og aktivitetstilbud	250	250	0,0 %
Fritidstiltak for funksjonshemmede			
Semesteravgift - varmtvannsbading	1025	1050	2,4 %
TEKNISK	**Sats 2018**	**Sats 2019**	**% Endring-** der det forekommer
Åshallen og Nordbyhallen			
Timesats, trening voksne (fl.tall over 20 år)	210	215	2,4 %
Kamper/arr. utenbygds	750	770	2,7 %
Kamper/arrangementer barn innenbygds	0	0	0,0 %
Kamper/arrangementer voksne innenbygds	280	290	3,6 %
Nordbytun svømmehall			
Enkeltbillett voksne	70	70	0,0 %
10 klippekort voksne	500	510	2,0 %
Barn under 16 år (barn/trygd pr.time)	40	40	0,0 %
Halvårskort (personlige)voksne	880	900	2,3 %
Halvårskort (personlige) barn	490	500	2,0 %
Halvårskort fam. (2 voksne og 2 barn)	1800	1850	2,8 %
10 klippekort, barn	230	235	2,2 %
Utleie			
Timesats, trening barn og ungdom innenbygds tom 19 år	0	0	
Timesats, trening voksne innenbygds (fl.tall over 20 år)	210	215	2,4 %
Timesats trening utenbygds	280	290	3,6 %
Timesats Stevner arrangementer barn og ungdom innenbygds tom 19 år	0	0	0,0 %
Stevner/arrangementer innenbygds	280	290	3,6 %
Stevner/arrangementer utenbygds	750	750	0,0 %
Ås svømmehall			
Enkeltbillett voksne	70	70	0,0 %
10 klippekort voksne	500	510	2,0 %
Barn under 16 år (barn/trygd pr.time)	40	40	0,0 %

Halvårskort (personlige)voksne	880	900	2,3 %
Halvårskort (personlige) barn	490	500	2,0 %
Halvårskort fam. (2 voksne og 2 barn)	1800	1850	2,8 %
10 klippekort, barn	230	235	2,2 %
Utleie			
Timesats, trening barn og ungdom innenbygds tom 19 år	0	0	0,0 %
Timesats, trening voksne innenbygds (fl.tall over 20 år)	210	215	2,4 %
Timesats trening utenbygds	280	290	3,6 %
Timesats Stevner arrangementer barn og ungdom innenbygds tom 19 år	0	0	0,0 %
Stevner/arrangementer innenbygds	280	290	3,6 %
Stevner/arrangementer utenbygds	750	750	0,0 %
Kommunale leiegårder		**Sats 2019**	
Husleieinntekter og husleie omsorgsboliger	Årlig indeksregulering ca. 2, 0 % gjennomføres i 2018. Ses konkret hen til den enkelte leieavtale	Årlig indeksregulering ca. 2, 0 % gjennomføres i 2018. Ses konkret hen til den enkelte leieavtale	2,00 %
Gebyr til kommunen, skriving av begjæring, 1 R		1 130	
Gebyr til namsmannen/Statens Innkrevingssentral. Rettsgebyrloven § 14,2. ledd: 2,1 R		2 373	
Rettsgebyrloven 14, 2. ledd nr. 5 tvangsfullbyrdelse blir gjennomført, 2 ganger rettsgebyret: kr 1.373,- x 2		4 746	
Meglerhenvendelser vedr. utfylling av skjema med bekreftende underskrift, ved overdragelse av fremfesteiendommer, med bekreftende underskrift (f.eks. informasjon om festeforhold, festeavgift).		1 500	
Annen formell bistand til eiendomsmeglere og øvrige profesjonelle aktører *		1 500	
Gebyr unødig brannutrykning («falsk alarm»), viderefaktureres leier		5 000	
Gebyrer, etablering av startlån, (administreres av økonomiavd.)		0	
Gebyr når vi tinglyser (refinansiering) (Kartverket kr. 535,-)		1 200	
Gebyr, sletting av pant tinkl. Gebyr til Kartverket.		2 500	
Gebyr, prioritetsvikelse (særlig grunner), inkl. gebyr til Kartverket.		3 500	

*Etter Forvaltningslovens § 11 har vi en generell veiledningsplikt som det ikke er adgang til å ta betaling for. Veiledningsplikten gjelder såvel ovenfor person / firma som er part i en konkret verserende sak, som informasjon av mer generell karakter, (f. eks. saksbehandlingsrekkefølge , korrekt off. instans, vedlegg til ev. søknad o. lign.)

Formuleringen i skjemaet ovenfor er ment å ivareta denne sondringen.
Bruken av gebyrsatsen bør være fleksibel, bistanden kan variere fra en enkelt stempel påtegning, til mer arbeidskrevende undersøkelser. Gebyrene er vanlige i mange kommuner men er ikke tidligere benyttet i Ås kommune.

Bygnings- og Oppmålingsvesenet		**Sats 2019**	
Oppmålingsgebyr			Økes med 2 %
Gebyr byggesak			økes med 1 %
Reguleringsgebyr			Holdes uendret
Vann, avløp og renovasjon (eks mva)	**Sats 2018 inkl. mva**	**Sats 2019 inkl. mva**	**% Endring**
Vann			
Basert på 120 nye abonnenter			
Årsavgift, vann, pr m³, variabel del	13,71	14,61	7 %
Bolig på 150m² bruksareal (inkl. fastabonnementspris);	2681,25	2817	5 %
forbruk 150m³/år			
Fast abonnementspris	625	625	0 %
Tilkoblingsgebyrer vann, pr m2, lav sats	125	125	0 %
snitt 180 m2 lav sats	22500	22500	0 %
Tilkoblingsgebyrer vann, pr m2, høy sats	250	250	0 %
snitt 180 m2 høy sats	4500	4500	0 %
Avløp			
Basert på 120 nye abonnenter			
Årlig kloakkavgift pr. m³, variabel del	23,09	23,1	0 %
Bolig på 150m² bruksareal (inkl. fastabonnementspris);	4400	4403	0 %
forbruk 150m³/år			
Abonnementspris	937,5	938	0 %
Tilknytningsavgifter kloakk, lav sats	138,5	138,5	0 %
snitt 180 m2 bruksareal	24750	24750	0 %
Tilknytningsavgifter kloakk, høy sats	275	275	0 %
snitt 180 m2 bruksareal	49500	49500	0 %
Kontrollgebyr avlesning vannmålere	1125	1125	0 %
Eiendommer med slamavskiller og tilknyttet WC; tømming 1ggr/2.år	2159	2160	0 %
Eiendommer med slamavskiller uten tilknyttet WC ; tømming 1ggr/4.år	1156	1156	0 %
Eiendommer med minirenseanlegg; tømming 1ggr/år	4318	4318	0 %
Eiendommer med tette tanker, 4m3; tømming 1ggr/år	4318	4318	0 %

Eiendommer med slamavskiller/tett tank med våtvolum over 4m3	375	375	0 %
Eiendommer med fellesanlegg			
Saksbehandlingsgebyr utslippstillatelser	3125	3125	0 %
Tilsynsgebyr spredt avløpsanlegg	2500	2500	0 %
Renovasjon			
Renovasjonsavgift	2520	2520	0 %
Hytterenovasjon	1260	1260	0 %
Feiervesen			
Feie- og tilsynsgebyr	550	550	0 %
	(275 +275)	(275+275)	
Samferdsel			
Saksbehandlingsgebyr gravesøknad vei	2850	2850	
Forringelsesgebyr pr kvm asfaltert trafikkareal	100 kr/kvm	100 kr/kvm	
Forringelsesgebyr pr kvm ikke-asfaltert trafikkareal	50 kr/kvm	50 kr/kvm	

SENTRALADMINISTRASJONEN	**Sats 2018**	**Sats 2019**	**% Endring**
Meglerpakke	1 690	1 732	2,5 %
Eiendomsinformasjon	196	201	2,5 %
Bygningsdata	172	176	2,5 %
Grunnkart	259	265	2,5 %
Ledningskart	172	176	2,5 %
Målebrev	324	332	2,5 %
Godkjente bygningstegninger	391	401	2,5 %
Midlertidig brukstillatelse og ferdigattest	358	367	2,5 %
Seksjoneringstillatelse	231	237	2,5 %
Naboliste	162	166	2,5 %
Gjeldende regulering m/ bestemmelser	324	332	2,5 %
Gjeldende kommuneplan	172	176	2,5 %
Ortofoto	162	166	2,5 %
Skråfoto/flyfoto	587	602	2,5 %
Tilknytning til offentlig vann og avløp	63	65	2,5 %
Adkomst til eiendommen	104	107	2,5 %
Kommunale avgifter og gebyrer	167	171	2,5 %
Legalpant	63	65	2,5 %
Fakturagebyr	65	67	2,5 %
Vigselsgebyr utenfor kontortid og/eller utenfor kommunens lokaler	1 000	1 025	2,5 %
Leie av lokale for vigsel av utenbygdspar	1 000	1 025	2,5 %

Vedlegg 7 B: Gebyrregulativ etter matrikkelloven for Ås kommune for året 2019

Vedtatt av Ås kommunestyre ……
Gjelder fra 01.01.19
Gebyrer for arbeider etter lov om eiendomsregistrering av 17.06.05 (matrikkelloven) - Lovens § 32, forskriftens § 16 og lov om eierseksjoner § 15 fastsettes som følger:

A - Generelle bestemmelser

A.1 Betalingsplikt

Den som får utført tjenester etter dette regulativet, skal betale gebyr etter satser og retningslinjer som fremgår av regulativet. Gebyrkravet rettes mot rekvirent hvis ikke annet er skriftlig avtalt.

Saksgebyrer etter matrikkeloven skal betales selv om saken ikke blir fullført, men etter en redusert gebyrsats. Se pkt B.5

Dersom rekvirent av forskjellige årsaker har betalt for mye i gebyr, skal kommunen så snart forholdet er klarlagt, tilbakebetale for mye betalt gebyr. Det kan ikke kreves rentetillegg for mye betalt gebyr.

A.2 Hvilket regulativ som skal brukes

Gebyrene for arbeider etter matrikkelloven skal beregnes etter det regulativet som gjelder den dato kommunen mottar en fullstendig rekvisisjon**.**

A.3 Betalingstidspunkt

Matrikkelforskriften § 16 Gebyr for arbeid etter matrikkelloven, 5. ledd sier:
Kommunen kan kreve gebyr innbetalt forskuddsvis. Dersom kommunen oversitter fristen for oppmålingsforretning eller matrikkelføring, skal gebyret avkortes etter reglene i §§ 18 og 19. Avkortningen gjelder ikke gebyr for utstedt matrikkelbrev, jf. fjerde ledd. Dersom kommunen krever forskuddsbetaling, skal avkortet gebyr tilbakebetales så snart fristene er oversittet

A.4 Urimelig gebyr

Dersom gebyret åpenbart er urimelig i forhold til de prinsipper som er lagt til grunn, og det arbeidet og de kostnadene kommunen har hatt, kan administrasjonssjefen eller den han/hun har gitt fullmakt, av eget tiltak fastsette et passende gebyr.
Fullmaktshaver kan under samme forutsetninger og med bakgrunn i grunngitt søknad fra den som har fått krav om betaling av gebyr, fastsette et redusert gebyr.
Det gjøres i denne sammenheng oppmerksom på at det i betalingsprinsippet er ment at noen saker i en viss grad skal subsidiere andre saker.

A.5 Fritak for gebyr

Når særlige grunner tilsier det, kan administrasjonen etter rimelighetshensyn helt eller delvis gi fritak for betaling av gebyret i en konkret sak.

"Særlige grunner" kan være f.eks være at rekvirenten er en humanitær eller spesielt samfunnsnyttig organisasjon.

A.6 Klage

Enkeltvedtak etter dette regulativet kan påklages. Fylkesmannen er klageinstans.

Klage på gebyrfastsettelse eller søknad om helt eller delvis fritak for å betale gebyr, medfører ikke utsettelse av betalingsfrist.

Det er ikke adgang til å klage på kommunestyrets vedtak om gebyrregulativ.
Ved klage skal forvaltningslovens regelverk følges. Klagefristen er 3 uker.

Jf. Matrikkellovens § 46.

A.7 Avbrutt arbeid

Når en rekvirent forårsaker at kommunens arbeid må avbrytes eller avsluttes før det er fullført, skal det betales en andel av tilhørende gebyr tilsvarende det arbeidet kommunen har eller må utføre. Se pkt B.5

A.8 Endring av regulativet eller gebyrsatsene

Konkrete endringer av gebyrregulativet vedtas av kommunestyret, som vurderer disse i forhold til selvkostprinsippet, normalt i forbindelse med kommunestyrets behandling av økonomiplan og budsjett for kommende år.

Årlige oppjusteringer av regulativsatsene skal følge Statens Kartverks indekstall for kart og oppmålingsarbeider og justeres pr.1. januar hvert år. Slik justering trenger ikke politisk behandling. (Indekstall for 1.januar år 2010 er 411,5)

A.9 Gebyr til statlige etater

Der kommunen skal kreve inn gebyrer til statlige etater som f.eks tinglysingsgebyr og dokumentavgift for saker etter dette regulativet, skal utskriving og innkreving av statlige og kommunale gebyrer skje samordnet.

Kostnader som kommunen påføres i forbindelse med innhenting av relevante opplysninger i forbindelse med oppmålingsforretning, viderefaktureres til rekvirenten.

A.10 Timepris

Timekostnadene skal dekke både de direkte og de indirekte kostnadene. Satsene skal således dekke: brutto lønnskostnader, forbruksmateriell, reisekostnader + forholdsvis del av utstyrs- og inventarkostnader, kontorutgifter, renhold, lys, varme og husleie, opplærings-, utviklings-, fraværs- og administrasjonskostnader + andel av sentraladministrasjonens kostnader som vedkommer aktuell(e) arbeidstaker(e) og aktuelt arbeid.
Timeprisen settes til kr 1 246,-.

A.11 Merkemateriell og transport

Slike kostnader er innbakt i de øvrige satsene og skal ikke faktureres spesielt.

A.12 Unntak fra tidsfrister (Vintertid)

Gjennomføring av oppmålingsforretning har en tidsfrist på 16 uker etter matrikkelforskriften §18. første ledd. Denne tidsfristen løper ikke i perioden 1. desember til 1. april.
Hensikten med denne regelen er å utsette fristen for gjennomføring av oppmålingsforretning i en periode på vinteren da snø og tele gjør det vanskelig eller umulig å utføre oppmålingsarbeid.

B - Gebyrer

B.1 Oppretting av grunneiendom og festegrunn

areal fra 0 – 1000 m²	kr	30 550
areal fra 1001 – 2000 m²	kr	37 600
areal fra 2001 m² – økning pr. påbegynt da.	kr	2 353
oppretting av punktfeste, med markarbeid	kr	30 500
oppretting av punktfeste, uten markarbeid	kr	20 113

For samtidig fradeling av tilgrensende eiendommer reduseres gebyret

med 20% fra og med tomt 3 til og med tomt 9. Deretter reduseres gebyret med 35 % pr tomt. *For saksbehandlingsgebyr, se gebyrregulativ for bygge- og delesaker, punkt 4.*

B.2 Når deler av arbeidet overlates til andre

Der det etter avtale ikke er kommunen som utfører alt arbeidet, settes gebyrsatsene slik i forhold til ordinært gebyr:

Fremskaffe datagrunnlaget:	30 %.
Varsling og oppmålingsforretning:	15 %
Tekniske arbeider og dokumentasjon:	30 %
Registreringsarbeidene:	25 %

B.3 Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn

Per ny registrering i matrikkelen	kr	7 043

B.4 Behandling av seksjoneringssøknad etter lov om eierseksjoner

Grunnbeløp:	kr	10 300
Tillegg per seksjon:	kr	515

B.5 Oppmåling av uteareal på eierseksjon, uten markarbeid og merking

Areal 0 – 100 m²:	kr	8 734
Areal 101 – 500 m²:	kr	13 411
Areal over 500 m²:	kr	18 324

Ved markarbeid og merking tilleggsfaktureres det etter medgått tid, jf. A10.

B.6 Oppretting av anleggseiendom

Gebyr som for oppretting av grunneiendom (B.1)

B.7 Registrering av jordsameie

Gebyr for registrering av eksisterende jordsameie faktureres etter medgått tid.
Minstepris kr 4 476

B.8 Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning

Gebyr pr. matrikkelenhet kr 7 049
I tillegg kommer gebyr for å utføre oppmålingsforretning som pkt B.1

B.9 Avbrudd i oppmålingsforretning eller matrikulering

Gebyr for utført arbeid når saken blir trukket før den er fullført, må avvises, ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold eller av andre grunner ikke kan fullføres, settes slik i forhold til ordinært gebyr:

Ferdig innkalt forretning:	50 %.
Ferdig avholdt forretning:	75 %
Ferdig matrikkelbrev:	100 %

B.10 Når oppmålingsforretningen utføres uten markarbeid

Der det etter avtale eller kommunens skjønn ikke er nødvendig med noen form for markarbeid, settes gebyret til 65 % av ordinært gebyr.

B.11 Grensejustering av grunneiendom, festegrunn, jordsameie og anleggseiendom

areal fra 0-100m^2	kr	10 388
areal fra 101-500m^2	kr	15 887
areal fra 501-1000m^2 *)	kr	23 183

Gebyr for slik forretning er pr. berørt naboeiendom.
Også prisreduksjon som nevnt i pkt.B1.
*) Gjelder kun anleggseiendom jf. Matrikkelforskriften § 34.

B.12 Arealoverføring av grunneiendom, festegrunn, jordsameie og anleggseiendom

areal fra 0-100m^2	kr	15 887
areal fra 101-500m^2	kr	23 183
areal over 500m^2	Gebyrlegges etter B.1.	

Gebyr for slik forretning er pr. berørt naboeiendom.
Arealoverføring utløser dokumentavgift.
Også prisreduksjon som nevnt i pkt. B.1. *For saksbehandlingsgebyr se gebyrregulativ for bygge- og delesaker, punkt 4.*

B.13 Klarlegging av eksisterende grense der grensen tidligere er tilfredsstillende koordinatbestemt ved oppmålingsforretning

For ett punkt	kr	8 597
For overskytende grensepunkter, pr. punkt	kr	2 686

B.14 Klarlegging av rettigheter og / eller eksisterende grense der grensen ikke tidligere er tilfredsstillende koordinatbestemt.

For inntil 2 punkter	kr	14 103
For overskytende grensepunkter, pr. punkt	kr	4 701

Dersom hele eiendommen skal måles, gjelder regulativets pkt B.1.
Gebyr for klarlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid.

B.15 Privat grenseavtale

Gebyr for denne sakstype beregnes etter medgått tid.
Minstepris er kr 4 541

B.16 Forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken

Gjør rekvirenten under sakens gang forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken, opprettholdes likevel gebyret. Dette ses også i sammenheng med pkt B.5

B.17 Utstedelse av matrikkelbrev (statens satser)

Matrikkelbrev inntil 10 sider	kr 175,-
Matrikkelbrev over 10 sider	kr 350,-

Endring i maksimalsatsene reguleres av Statens kartverk i takt med den årlige kostnadsutviklingen.

B.18 Timepris

Der det etter regulativet skal betales timepris, settes denne til kr 1 246

B.19 Disposisjonsrett til kartdata

For salg av disposisjonsrett for kart og geodata betales gebyr i samsvar med satser anbefalt av geovekstforum, ref. Geovekst veiledning kap. 15 (prisene fremgår av Geovekst priskalkulator). Der priskalkulatoren ikke benyttes, legges følgende priser til grunn pr. dekar:

FKB, situasjon og høyde	kr 12
Ortofoto	kr 2,5
Reguleringsdata	kr 3,5
VA data	kr 3,5
I tillegg kommer ekspedisjonsgebyr	kr 1 246

Ortofoto leveres i hele bilder (480 dekar).

Leveranse av fastmerker gjøres ved uttak av fastmerkerapport som inkl. koordinater for fastmerkene, kvalitet på fastmerkene og oversiktskart. Det betales gebyr kr. 412 pr fastmerkerapport.

Ved større salg av digitale reguleringsdata, fastmerker og eventuelt andre kartdata fremforhandler kommunens administrasjon en separat avtale (for eksempel en abonnementsordning) med de berørte parter.

C – Betalingsregulativ for kart, planer og tegninger på papir eller i digitalformat

C.1 Papirkopier av analoge kart eller tegninger

Med analoge kart menes kart som finnes i kommunens arkiver på papir eller folie. Eksempler på hva som kan finnes av analoge kart er tekniske kart (1:1000), økonomiske kart (1:5000) og adressekart. Med tegninger menes byggetegninger, skisser o.a. De analoge kartene ajourføres normalt ikke.
Enkeltstående kopier i arkformatene A4 og A3 er ikke gebyrbelagt. For større kopibestillinger gjelder følgende gebyrsatser:

Kart- / tegningskopier	**Pris pr. stk.**
A4	kr 10
A3	kr 15

C.2 Utskrift på papir og pdf fra digitale kartdatabaser

Utskrift på papir fra kommunens digitale kartdatabaser leveres i farger. Eksempler på hva som kan finnes av digitale kartdatabaser er tekniske kart, markslagskart og kommuneplankart. Kartplott er basert på kommunens foreliggende kartdatabaser og tegneregler, uten behov for bearbeiding eller tilrettelegging. Dersom kartbaser eller tegneregler må bearbeides eller tilrettelegges, gjelder regulativets pkt. B.17. For utskrift på papir eller levert digitalt i pdf-format gjelder følgende gebyrsatser:

Arkformat, pris pr stk papir

A4	kr 108
A3	kr 160

Arkformat, pris pr stk PDF

A4	kr 52
A3	kr 62
A2	kr 129
A1	kr 190
A0	kr 237

Kundetilpasset kartplott i pdf, pris per stk

A4	Kr. 52 + time
A3	Kr. 62 + time
A2	Kr. 129 + time
A1	Kr. 196 + time
A0	Kr. 237 + time

C.3 Flybilder på papirutskrift eller PDF

Med flybilder menes ortofoto og skråfoto. Ortofoto er målestokkholdige flybilder som kan presenteres sammen med andre kartdata. Skråfoto er flybilder som er tatt med en vinkel i forhold til vertikal aksen, er ikke måleriktige og kan ikke presenteres sammen med andre kartdata som et ortofoto. Fotograferingsdato og bildemålestokk som er brukt ved fotografering angis på utskriften. Papirutskrift/pdf av ortofoto er gebyrbelagt etter følgende satser:

Flybilder

Arkformat, pris pr stk papir

A4	kr 118
A3	kr 150

Arkformat, pris pr stk PDF-fil

A4	kr 82
A3	kr 108
A2	kr 216
A1	kr 319
A0	kr 427

Papirutskrift av skråfoto er gebyrbelagt etter følgende satser:

Flybilder

Arkformat, pris pr stk

A4	kr 309
A3	kr 309

C.4 Forsendelse, porto og ekspedisjonsgebyr

Utskrifter eller kopier som er bestilt emballeres og forsendes. For nødvendig emballasje og porto gjelder følgende satser:

Enhet Pris pr. enhet / forsendelse
Kartrull/kartong/cd eller lignende kr. 26,-.
Porto – postens gjeldende satser.
Betaling for kartprodukter på papir og kopier på papir skjer ved bruk av faktura. Det påløper fakturagebyr for utsending av fakturaen:

Enhet Pris pr. faktura
Fakturagebyr påløper etter kommunale satser.

Vedlegg 7 C: Gebyrregulativ for behandling av bygge-, dele- og plansaker etter plan- og bygningslovens § 33-1 for år 2019

Ås kommune

Vedtatt av Ås kommunestyre …….

GENERELT
Dette regulativet er vedtatt med hjemmel i § 33-1 i plan og bygningsloven av 2008.
Regulativet gjelder for saker innkommet fra og med 1. januar 2019

Av byggesaksgebyrene utgjør ca.10 % av satsene utgifter til tilsyn.

Areal som nyttes i regulativet er bruksareal (BRA) og beregnes i henhold til Norsk Standard 3940.

Betalingsbetingelser:
1. Betaling kreves når vedtaket er fattet og forfaller til betaling umiddelbart.
   Eksempelvis: Når rammetillatelse er gitt, når tillatelse til tiltak er gitt, når tillatelse til opprettelse av ny grunneiendom er gitt, når avslag på søknad foreligger, når reguleringsplan legges ut til offentlig ettersyn.
2. Ved avslag kreves 70 % av fullt gebyr.
   Dersom det innsendes revidert søknad innen 3 måneder etter vedtaket om avslag, vil innbetalt gebyr trekkes fra på den nye søknaden.
3. Når en sak trekkes etter at første gangs vedtak er fattet, skal 70 % av fullt gebyr betales.
4. Gebyr for behandling av private reguleringsforslag fastsettes ut fra de satser som gjelder ved forhåndsvarsling av igangsetting av reguleringsarbeid.
5. Gebyret kan fravikes når det er åpenbart urimelig. Øvre beløpsgrense for gebyr er kr. 1.500.000 per tiltak /plan.

BYGGESAKER

1 Tiltak som behandles etter søknad i h.h.t. plan- og bygningslovens § § 20-1, 20-3.	
1.1 Bolig – / fritidseiendom	
1.1.1 Enebolig	26 750
1.1.2 Enebolig med sekundærleilighet.	33 440

1.1.3 Tomannsboliger	40 127
1.1.4 Andre boligbygg, per boenhet utover 1.1.3.	
Inntil 30 boenheter	10 250
31 – 50 boenheter	5 250
Utover 50 boenheter	1 250
1.1.5 Garasjer /uthus, tilbygg, påbygg, under-, ombygging:	
Inntil 15 m^2	4 766
16 – 30 m^2	5 532
31 – 50 m^2	8 065
51 – 70 m^2	11 061
71 – 100 m^2	13 480
Over 100 m^2	18 434
1.1.6 Andre tiltak på bolig- og fritidseiendom (som ikke går under 1.8)	8 584
1.2 Bygninger til andre formål enn bolig, - gjelder nybygg, til-, på-, under- og ombygging.	
1.2.1 0 – 150 m^2	35 000
1.2.2 151 – 300 m^2	57 000
1.2.3 301 – 600 m^2	81 000
1.2.4 501 – 1000 m^2	95 000
1.2.5 Til-, på-, under- og ombygging:	
Inntil 50 m^2	19 000
51 – 150 m^2	28 500
151 – 300 m^2	47 500
301 – 1000 m^2	57 000
Tillegg per m^2 for areal over 1000 m^2:	
1001 – 10 000 m^2	38
10 001 – 20 000 m^2	19
Over 20 001 m^2	9
1.2.6 Enkle uisolerte næringsbygg	20 000
Tillegg per m^2 for areal over 100 m^2	20
1.3 Tekniske installasjoner, nybygg, endring og reparasjon	
1.3.1 VVS-tiltak, heis, antenner, master, skorsteiner, brannmurer, andre mindre tiltak	6 296
1.4 Veianlegg og røranlegg i grunnen	
1.4.1 Ny /endret avkjørsel (ikke knyttet til byggesak)	3 435
1.4.2 Mindre anlegg	5 382
1.4.3 Større anlegg	9 295
1.5 Riving	
1.5.1 Riving < 100 m^2	3 914
1.5.2 Riving > 100 m^2	7 828
Når riving søkes og gjennomføres samtidig med oppføring av nytt bygg på samme eiendom betales halvt gebyr for riving.	
1.6 Bruksendring	
1.6.1 Søknad som behandles etter pbl. §§ 20-1, 20-3. Ved bygningsmessige tiltak kommer tillegg i h.h.t. regulativets 1.1 og 1.2	6 901
1.6.2 Søknad som behandles etter pbl. §§ 20-1, 20-4, jf. sak § 3-1 c) (tilleggsdel til hoveddel)	4 893

1.6.3 Unntak fra tekniske krav ved bruksendring og ombygging etter pbl § 31-2, 4.ledd.	4 000
1.7 Skilt- og reklameinnretninger	
1.7.1 Enkeltskilt, per virksomhet og søknad	3 444
1.7.2 Skiltplan (for bygg)	7 426
1.8 Andre tiltak, diverse	
1.8.1 Fasadeendring, støttemur, gjerde, levegg, støyskjerm, svømmebasseng, brønn, dam, o.l.	4 574
1.8.2 Terrenginngrep, brygger, moloer, naust, o.l.	6 888
1.8.3 Massedeponi Inntil 10 000 m^3	11 409
For hver overskytende 1 000 m^3 over 10 000 m^3;	587
1.8.4 Midlertidig brukstillatelse	1 468
1.8.5 Lokal godkjenning av foretak etter SAK § 11-4, 6.ledd	2 250
1.9 Endringer	
1.9.1. Reviderte tegninger, - fast pris. Gjelder ikke småhus og fritidsboliger.	2 446
1.9.2 Endring av tidligere innvilget tillatelse; 25 % av opprinnelig gebyr, minimum kr. 2 446.	
1.10 Igangsettingstillatelse	
1.10.1 Gebyr for hver igangsettingstillatelse (totrinns-søknad)	2 936
1.11 Gebyr ved mangelfull søknad	
Dersom søker ikke har komplettert søknad etter første brev fra bygningsmyndigheten med angitte mangler, påløper det et tilleggsgebyr på kr. 1 957 for hvert påfølgende mangelbrev som må skrives. Gebyret faktureres søker.	
2 Tiltak som behandles etter søknad i h.h.t. plan- og bygningslovens § 20-1, jf. § 20-4, tiltak som kan forestås av tiltakshaver, jf. SAK §§ 3-1, 3-2.	
2.1 Mindre tiltak på bebygd eiendom, midlertidige bygninger, konstruksjoner og anlegg samt alminnelig driftsbygninger i landbruket. Nybygg, tilbygg, endring og annet.	
Inntil 15 m^2	4 766
16 – 30 m^2	5 532
31 – 50 m^2	8 065
51 – 70 m^2	11 061
71 – 100 m^2	13 480
Over 100 m^2	18 434
Tillegg per m^2 for areal over 100 m^2:	20
3 Godkjenning av selvbygger etter saksbehandlingsforskriftens § 6-8.	
3.1 Godkjenning av person for ansvarsrett som selvbygger av egen bolig eller fritidsbolig.	4 893
4 Deling etter plan- og bygningslovens § 20-1, bokstav m	
4.1 Ved søknad om fradeling av inntil to nye parseller	10 323
4.2 Ved søknad om fradeling av flere enn to nye parseller	16 195
4.3 Ved søknad om fradeling ved arealoverføring	5 161
5 Ulovlig byggearbeid	
5.1 Saksbehandling som påløper i forbindelse med ulovlig arbeid og bruksendring og /eller arbeid som er utført i strid med tillatelser /bestemmelser/ satt i gang uten tillatelse faktureres etter medgått tid; timepris kr. 1030,-	
5.2 Overtredelsesgebyr: Det vises til plan- og bygningslovens 32-8 og til	

	kapittel 16 i Forskrift om byggesak m/ veiledning, om utmåling av overtredelsesgebyr.	
6	**Dispensasjonssøknad i h.h.t. plan- og bygningslovens §§ 19-1, 29-4, første ledd.**	
6.1	Søknad som avklares uten regionale myndigheters uttalelse.	6 000
6.2	Søknad som krever regionale myndigheters uttalelse.	10 000
I tilfeller hvor det er nødvendig med flere dispensasjoner for samme tiltak betales 50 % av satsen for dispensasjoner utover den første.		
7	**Sakkyndig bistand**	
Der kommunen leier inn sakkyndig bistand for kontroll, uttalelser, vurderinger i henhold til lov- og forskriftskrav og lignende, settes gebyr lik kostnader for slik bistand. I tillegg påløper et gebyr på kr. 3 400.		

PLANSAKER

Vedtatt av Ås kommunestyret …
Gjelder fra 01.01.19
Gebyrer for arbeider etter Plan- og bygningslovens § 33-1 og forskrift av 2.2.2012

Betalingsbetingelser

- Gebyr for oppstartsmøte kreves når oppstartsmøte er gjennomført og forfaller til betaling umiddelbart
- Gebyr for planprogram kreves når saken legges fram til politisk behandling og forfaller til betaling umiddelbart
- Gebyret for høringsforslag kreves når saken legges fram for politisk behandling og forfaller til betaling umiddelbart.
- Gebyret er uavhengig av resultatet av behandlingen.

§ 1 Gebyrbelagte planoppgaver

Det betales gebyr for saksbehandling av følgende tiltak:

Tiltak	Plan- og bygningsloven
Oppstart av reguleringsarbeidet – Oppstartsmøte	§ 12-8
Planprogram	§ 4-1
Forslag til detaljregulering – høringsforslag	§ 12-3
Forslag om mindre endring i reguleringsplan	§ 12-14

Det kan mottas tilsvarende gebyr for detaljreguleringsplan utarbeidet av kommunen i henhold til pbl. § 12-3 dersom arbeidet omfatter privat grunn og skjer etter avtale med privat tiltakshaver eller andre private interesser. Dette vil gjelde tilfeller hvor private interesser ser det som en fordel at kommunen utarbeider planen, og hvor kommunen ser fordel ved selv å utføre planarbeidet. I slike tilfeller gjøres avtalen før arbeidet starter.

§ 2 Oppstart av reguleringsarbeidet – Oppstartsmøte

Gebyr for avholdelse av oppstartsmøte	10 000 kr

§ 3 Planprogram

Gebyr for fastsettelse av planprogram	25 000 kr

§ 4 Forslag til detaljregulering – høringsforslag

Grunnbeløp	60 000 kr

Tillegg per m2 for planområder over 5 000 m2

5 001 – 15 000 m2	kr 8
15 001 – 30 000 m2	kr 4
30 001 – 50 000 m2	kr 2
over 50 000 m2	kr 1

Det betales gebyr for all ny bebyggelse innenfor planområdet, både over og under terreng. Tillegg for bebyggelsen, per m^2

0 – 1 000 m2 BRA	kr 30
1 001 – 5 000 m2 BRA	kr 20
over 5 001 – 10 000 m2 BRA	kr 10

§ 5 Tilleggsgebyr

Tillegg for endring av planforslag etter at forslaget er fremmet til politisk behandling, eventuelt med ny begrenset høring og ny fremleggelse for planutvalget.	25 000 kr
Tillegg for detaljregulering som ikke samsvarer med arealbruken fastsatt i overordnet plan 25 000	25 000 kr

Digitalt materiale skal være i henhold til gjeldende SOSI-standard (jf. Kart- og planforskriften og Nasjonal produktspesifikasjon for arealplan og digitalt planregister). Dersom materialet trenger bearbeidelse fordi det ikke er i henhold til disse standardene, kan kommunen påta seg dette, dersom en har kapasitet. Slikt arbeid vil bli fakturert for medgått tid.
Timeprisen er kr 1 100 eks mva.

§ 6 Forslag om mindre endring i reguleringsplan

Små endringer som godkjennes administrativt, jf.pbl. § 12-14	10 500
Endringer som godkjennes ved politisk behandling etter pbl. §12-14	18 000
Ved avslag betales 70%	

6	**Dispensasjonssøknad i h.h.t. plan- og bygningslovens §§ 19-1**	
6.1	Søknad som avklares uten regionale myndigheters uttalelse.	6 000
6.2	Søknad som krever regionale myndigheters uttalelse.	10 000
I tilfeller hvor det er nødvendig med flere dispensasjoner for samme tiltak betales 50 % av satsen for dispensasjoner utover den første.		

7	**Framleggelse av planinitiativ til politisk behandling**
	10 000

8	**Sakkyndig bistand**
Der kommunen leier inn sakkyndig bistand for kontroll, uttalelser, vurderinger i henhold til lov- og forskriftskrav og lignende, settes gebyr lik kostnader for slik bistand. I tillegg påløper et gebyr på kr. 3 300.	

§ 7 Reduksjon eller fritak fra gebyr

Jord- og skogbruksområder, Friluftsområder og naturvernområder hvor det ikke skal gjennomføres tiltak, jf. pbl. § 12-5 nr.5, inngår ikke i beregningsgrunnlaget for plangebyr

Gebyret kan fravikes når det er åpenbart urimelig.

Vedlegg 8 – Årsbudsjett og handlingsprogram for kirken 2019 - 2022

ÅS KIRKELIGE FELLESRÅD		Sak nr.:	xx/2018
Arkiv: 112		Saksbehandler:	kt
Handlingsprogram 2019-2022		Møtedato:	.18

1. Innledning

Framdriftsplanen for arbeidet med handlingsprogram og økonomiplan 2019-2022 er beskrevet i sak til formannskapet 06.6.2018. Ås kommunes handlingsplan og årsbudsjett behandles i én og samme prosess i høst, og kommunestyrebehandling finner sted onsdag 12. desember 2018.

De foreløpige økonomiske rammene for etatene 2019-2022 er en videreføring av rammene for 2018-2021, justert for lønns- og prisvekst. Det planlegges videre med en ramme på 1 % av etatenes budsjetter til å dekke økte demografiutgifter. Samtidig planlegges det med en ramme på 1 % til effektivisering eller reduksjon av tjenester.

Kirkelig fellesråd ble i 2018 tildelt et rammetilskudd på kr 7 770 000. Kostnadene til lønnsøkning i forbindelse med sentralt oppgjør for 2018 er fremdeles usikre, forhandlingen forventes fullført 18.9.2018. Disse kostnadene skal legges til driftsbudsjettet i etterkant. Videre vil vi også få kostnadene for lønnsoppgjøret for 2019.

Utenom rammetilskudd beregnes kalkulatoriske utgifter til kommunal tjenesteyting med kr 300 000.

For 2018 beregnes det en pott på 1,9 % til lønnsoppgjøret pr 1.5.18. Av et samlet lønnsbudsjett for kirken på kr 7 944 000 vil dette utgjøre kr 150 000 for hele året, og ca kr 100 000 for 8 måneder.

Etter avtale med økonomisjef blir imidlertid denne økningen ikke tillagt driftstilskuddet i forkant, men tildelt i etterkant etter at lønnsoppgjøret pr. 1.5.18 er gjennomført.

Med utgangspunkt i rammetilskudd 2018, justert for helårsvirkning for lønnsendring, beregnes rammetilskudd 2019 til å bli kr 8 120 000. Dette er utregnet slik:

2018 rammetilskudd	kr 7 770 000
Lønnsøkning 2018, helårsvirkning stipulert	kr 150 000
Lønnsjustering 2019, stipulert 1.8.	kr 200 000
Beregnet rammetilskudd 2018 (lønnsendring i 2019 tildeles i etterkant)	kr 8 120 000

2. Spesielle utfordringer

Ås kirkelige fellesråd vil spesielt peke på følgende utfordringer den neste fireårsperioden:

- Kroer kirke – reparasjoner og maling
- Etablere permanent rullestolrampe ved Kroer kirke
- Kirkeklokke i Ås kirke

- Montering av ringemaskiner og lukeåpnere i kirkene
- Vedlikehold av alle trærne og felling av noen trær rundt Ås kirkegård
- Rehabilitering av bårehuset på Ås kirkegård, inkludert kjølerom
- Organisering av fellesrådsansatte, inkludert lokalisering av kontorer og ansatte

3. Rammevilkår

Ås kommune har høy befolkningsvekst. Dette merkes også for arbeidet i Ås kirkelige fellesråd. Mange av kirkens tjenester er hendelsesstyrt, og det er viktig at vi er godt organisert med tilstrekkelig bemanning slik at vi kan ivareta de nødvendige oppgavene i årene som kommer.

Ås kirkelige fellesråd har hovedtyngden av sitt økonomiske tilskudd fra kommunen. De siste årene er det bare gitt kompensasjon for lønnsvekst, og det innebærer at prisvekst har ført til nedprioritering av tiltak i rammen. Det er imidlertid grenser for hvor lenge en så liten organisasjon som Ås kirkelige fellesråd kan redusere på driften samtidig som lovpålagte oppgaver skal ivaretas.

Kirken – Område 7951

Ansvarsområdet for Ås kirkelige fellesråd omfatter disse hovedformålene:

1. Kirkens administrasjon
2. Kirker og menigheter
3. Kirkegårder og gravstell
4. Andre kirkelige formål.

Overordnet visjon:

Ås kirkelige fellesråd skal i sitt arbeid legge til rette for at Den norske kirke i Kroer, Nordby og Ås sokn ivaretar sin oppgave som en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

Konkrete målsettinger:

- Kirkene er viktige kulturbygg i bygda. De skal være velholdte og fungere som et godt og tjenlig sted for feiring av gudstjenester, kirkelige handlinger og øvrige kulturarrangementer.
- Kirkegårdene skal være velstelte og vakre og gi en verdig ramme rundt gravferden.
- Ås kirkelige fellesråds tilsatte skal gis gode rammebetingelser for arbeidet og samsvare med det som er fastsatt i lov og avtaleverk og vanlig i arbeidslivet for øvrig.
- Økonomiforvaltningen skal være ryddig og korrekt og gi en god og ansvarlig utnyttelse av tildelte ressurser.
- Menighetenes planer og behov overfor kommunen og andre offentlige myndigheter skal samordnes på en adekvat og konstruktiv måte.
- Samarbeidspartnere og brukere av kirkens tjenester skal få best mulig service.

Ås kirkelige fellesråd fokuserer i alt sitt arbeid på trivsel, samarbeid og sikkerhet for lønnede og frivillige medarbeidere, medlemmer i råd og utvalg og kommunens innbyggere, politikere og administrasjon.

3.1. Hovedformål 1: Kirkens administrasjon

Omfatter underkapittel 100 – Kirkens administrasjon

Bemanning:
- Kirkeverge i 100 % stilling.
- Saksbehandler for kirkevergekontoret, 100 % stilling.
- Saksbehandler for kirkekontoret i Ås og Søndre Follo prosti, 100 % stilling. Ca 30 % av lønnsmidlene for stillingen kommer fra Borg bispedømme.
- Saksbehandler for kirkekontoret i Nordby, 36 % stilling.
- Saksbehandler for Ås og Kroer menighetsråd, 100 % stilling. 20 % av stillingen lønnes av Ås menighetsråd, 20 % av stiftelsen Ås arbeidskirke.
- Saksbehandler for Nordby menighetsråd, 15 % stilling.

Beskrivelse av tjenester og aktiviteter:

1. **Kirkevergekontoret i Ås**
   Her administreres all drift og vedlikehold av kirkene og kirkegårdene med tilhørende bygningsmasse. Gravfortegnelse, innkreving av festeavgifter og gravstellavtaler. Arbeidsgiveransvar for alle tilsatte med unntak av prestene.
2. **Kirkekontorene for Kroer, Nordby og Ås**
   Førstelinjetjeneste for alle henvendelser vedrørende menighetene i Ås og for Søndre Follo prosti. Administrasjon av gudstjenester, kirkelige handlinger og kirkebokføring. Saksbehandling for menighetsrådene i Kroer, Nordby og Ås. Saksbehandlerstillingene er svært sentrale for at prestene og de øvrige kirkelige ansatte skal få utført sine arbeidsoppgaver. De er også helt nødvendige for å kunne yte alle våre brukere en tilfredsstillende service.

Handlingsmål og ressursbehov:

1. **Ås kirkekontor**
   Kontoret samlokaliserer arbeidet for kirkevergen, menighetene i Ås og for Søndre Follo prosti. Vi har siden høsten 1990 hatt tilhold i Sagaveien 3. Her disponerer vi for tiden
   12 kontorer, samt to møterom. Leiekontrakten er nettopp fornyet for 5 nye år, fram til
   1. august 2022.
   Kontoret har tilknytning til kommunens IKT-system, sentralbord og servicetorg.
2. **Nordby kirkekontor**
   Dette har tilhold i Nordby menighetssenter med totalt 5 kontorer til disposisjon. Kontoret har åpent for henvendelser tirsdager og torsdager mellom kl 10 og 14. Fellesrådet betaler husleie til menighetssenteret, og halvparten av denne utgiften dekkes gjennom statlige midler til trosopplæring.
3. **Stillinger**
   Vi har i dag 3,51 årsverk som saksbehandlere. Stillingene er viktige, internt for frivillige og lønnede medarbeidere, og eksternt for å yte alle våre brukere en god og tilfredsstillingede service. Med økt folketall og økende aktivitet/antall tjenester kan det være nødvendig å øke årsverkstallet noe. Men vi kan også, ved naturlig avgang i stillingene, se på hvordan oppgaver og ansvarsområder fordeles mellom de ansatte.

3.2. Hovedformål 2: Kirker og menigheter

Omfatter underkapittel 210 – Ås kirke, 220 – Nordby kirke, 230 – Kroer kirke

Bemanning:
- Prosten i Søndre Follo prosti, kontorplass i Ås, lønnet av Borg bispedømmeråd.

- Sokneprest 100 %, lønnet av Borg bispedømmeråd.
- Kapellan i Nordby 100%, 50 % lønnet av Borg bispedømmeråd, 50% ungdomsprest, dekkes av Nordby menighetsråd ved innsamlede midler + årlig tilskudd på kr 200 000 fra Ås kommune.
- Kapellan og menighetspedagog i Kroer og Ås 100 %, 60 % lønnet av Borg bispedømmeråd, 40 % fra Ås.
- Spesialprest 100 %, lønnet av Borg bispedømmeråd.
- Kateket i Nordby, 100 % stilling. Lønnet av statlige midler, trosopplæring.
- Kateket i Kroer/Ås, 100 % stilling.
- Tre kantorer/organister; 100 %, 80 %, 35 %.
- Tre kirketjenerstillinger; 50 %, 30 %, 5 %
- Tre klokkerstillinger; 10 %, 6 %, 5 %
- Renholder i Ås kirke, 20 % stilling.
- Ungdomsarbeidere, Klubb og Ten-Sing, sum 32 %. Lønnes av Ås menighetsråd.
- Dirigent for Ten-Sing, 16 %. Lønnes av Ås menighetsråd.

Beskrivelse av tjenester og aktiviteter:

1. **Gudstjenester og kirkelige handlinger**
   Dette er lovpålagte tjenester, og alle de lovhjemlede stillingene er direkte forbundet med administrasjon og gjennomføring av gudstjenester og kirkelige handlinger.

   Nøkkeltall for årene 2015, 2016 og 2017 viser stort sett stabilitet i tallene:

	Ås	**Nordby**	**Kroer**	**Sum**
Gudstjenester	84 / 90 / 91	72 / 81 / 78	33 / 22 / 21	189 / 193 / 190
Vielser	8 / 11 / 8	6 / 7 / 5	1 / 5 / 1	15 / 23 / 14
Døpte	39 / 43 / 35	32 / 39 / 30	6 / 5 / 5	77 / 87 / 70
Konfirmanter	55 / 52 / 64	48 / 45 / 53	6 / 5 / 5	109 / 102 / 122
Begravelser/bisettelser/ nedsetting av kiste	52 / 45 / 62	28 / 29 / 34	8 / 2 / 2	95 / 76 / 98

2. **Trosopplæringsreformen**
   I henhold til Stortingsmelding nr 7 (2002-2003) ”Trusopplæring i ei ny tid - Om reform av dåpsopplæringa i Den norske kyrkja” skal det utvikles et åpent, systematisk og gjennomgående tilbud om trosopplæring i Den norske kirke. Nordby menighet fikk statlige midler allerede fra 1.8.2007 til å starte dette arbeidet, og fra 1.4.2014 får alle tre menighetene økonomisk tilskudd. Beløpet er midlertid ikke økt etter at alle tre menighetene ble en del av reformen. Menighetspedagogstillingen er i dag en del av kapellanstillingen i Ås og Kroer, dette er gjort i samarbeid med Borg bispedømme hvor Ås kirkelige fellesråd står for 40 % av lønnsmidlene.

3. **Barne- og ungdomsarbeidet**
   Kirkelovens § 9 pålegger menighetsrådet å samle ungdommen om gode formål. Kirken i Ås har alltid innsett betydningen av å drive et holdningsskapende barne- og ungdomsarbeid, og det har vært god oppslutning om de ulike aktivitetene. For å få optimal samarbeid med de frivillige medarbeidere, vedtok Ås kommune tidlig å opprette tre halve menighetssekretærstillinger. To av disse er slått sammen til hel stilling som kateket for Ås og Kroer. Den tredje stillingen, menighetspedagogstilling, er for tiden en del av kapellanstillingen i Ås og Kroer.

4. **Konfirmantarbeidet**
   Kirkelovens § 9 pålegger også menighetene å drive konfirmantundervisning. Utgifter til lokaler, utstyr og materiell skal dekkes av kommunen (Kirkelovens § 15, bokstav e).
   Kateket og menighetspedagog står sentralt i dette arbeidet. Sammen med prestene og menighetsrådene forestår de planlegging og gjennomføring av undervisningen, og de rekrutterer og veileder frivillige gruppeledere.

5. **Diakoniarbeidet**
   Diakoni er kirkens omsorgstjeneste, og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. (Plan for diakoni i Den norske kirke, 2007.)
   Kirkelovens § 9 pålegger menighetsrådene å innarbeide og utvikle diakoiarbeidet i soknene. Dette arbeidet er de siste årene styrket gjennom opprettelse av stillingen som prostidiakon i Søndre Follo prosti.

6. **Kirkemusikalsk arbeid**
   Kirkeloven gir menighetsrådet ansvar for at det utvikles et kirkemusikalsk arbeid i soknet (§ 9, 2. ledd), og fellesrådets budsjettforslag skal også omfatte utgifter til dette formålet (§ 15, 2. ledd).

   Dette har ikke vært omtalt i tidligere lovverk, noe som er et sterkt signal om at kantorene/
   organistene gis muligheter til å drive et mer omfattende kirkemusikalsk arbeid enn før:

   - Korarbeid og forsangergrupper med barn og voksne.
   - Konserter, i samarbeid med kulturskolen, lokale krefter eller med Rikskonsertene.
   - Samarbeid med solister, sang og instrumentalt.
   - Opplæring av elever/vikarer i orgelspill.
   - Øvelser med konfirmanter og skoleklasser.

   Kantor i Ås tilbyr også nå timer i orgelundervisning for barn og unge.

7. **Frivillige medarbeidere og dugnadsarbeid**
   Kirkens tjenester og aktiviteter skapes gjennom et godt samspill mellom fellesråd og menighetsrådene. Fellesrådet stiller faste lønnede medarbeidere til menighetenes disposisjon. Imidlertid er en vesentlig del av kirkens arbeid på lokalplan helt avhengig av frivillige medarbeideres innsats. De lønnede medarbeiderne er helt nødvendige for at forholdene skal kunne legges godt til rette for god utnyttelse av og gode arbeidsforhold for de frivillige. Dette gjelder spesielt i barne- og ungdomssektoren – deriblant innen deler av konfirmantarbeidet.

   De frivillige medarbeideres arbeid skaper også økonomiske behov, men disse dekkes nesten utelukkende av frivillige gaver og forskjellige former for dugnadsinnsats.
   I de tre menighetene er det i størrelsesorden ca.180 frivillige medarbeidere.

Handlingsmål og ressursbehov:

1. **Generelt for alle kirkene**
   Tilstandsanalyse av kirkebyggene
   De siste årene har vi hatt tilstandsregistrering av Nordby kirke og Ås kirke. For begge kirkebyggene ble det avdekket store vedlikeholdsbehov. Det særskilte

reparasjonsarbeidet på disse to kirkene ble sluttført i 2016.
I 2017 ble det foretatt tilsvarende tilstandsregistrering av Kroer kirke.

Strømprisen:
Gjennom mange år har vi ved hjelp av energiøkonomisering og temperaturstyring redusert forbruket i samme tempo som prisen har økt. De siste årene er det i tillegg installert fjernstyring av varmeanlegget i Kroer kirke via mobil.
All energi kjøpes gjennom Ås kommune til gunstige priser.

Takrenner og nedløp:
Det er inngått avtale med firma om årlig rensing/ettersyn av alle takrenner og nedløp.

2. **Ås kirke**
Elektroniske ringemaskiner + lukeåpnere må innarbeides i planperioden, kostnad ca kr 500 000. Dette er nødvendig å få på plass av HMS-hensyn for ansatte.

Det er to kirkeklokker i tårnet i Ås kirke; en fra 1200-tallet og en fra 1631.

Vinteren 2017 sprakk den største kirkeklokka (1631), og den kan verken brukes eller repareres. Det er derfor satt i gang en kronerullingsaksjon for å finansiere nytt kjøp.
Kostnad for ny klokke, evt 2 stk for å ha ringemaskin på begge, er stipulert til kr 200 000.

3. **Nordby kirke**
Elektriske ringemaskiner, ca kr 250 000. Dette er nødvendig å få på plass av HMS-hensyn for ansatte.

Teppet i midtgangen i Nordby kirke begynner å bli slitt og bør skiftes ut.

4. **Kroer kirke**
Tilstandsrapport for Kroer kirke tydeliggjør behov for mye utvendig vedlikehold. Dette er i første omgang skraping og maling av yttervegg, skraping, maling og lett restaurering av vinduer og dører, funksjonstesting og justering av varevinduer, utbedring av råteskader i svill og bjelkelag under sakristi samt demontering og remontering av nye trinn og repos på trapp. I neste omgang er det behov for å tekke om yttertaket.

Totalt estimat for alt arbeidet er beregnet til i overkant av kr 2 000 000 eks mva.

For Kroer kirke er det prosjektert en permanent rampe for rullestoler på kirkens sydside. Riksantikvaren har godkjent å lage en ny inngangsdør i våpenhusets sydvegg, der vinduet er plassert i dag. Det er også anlagt en ny vei med fast dekke tvers over kirkegården fra parkeringsplassen mot kirkens baktrapp. Som en midlertidig løsning er det montert en enkel rampe på nordsiden av kirkens hovedtrapp. Det har vært diskutert om den midlertidige løsningen kan utbedres for å bli permanent.

Det er montert ringemaskiner i tårnet, men det må også skaffes automatiske lukeåpnere. Kostnad for dette er anslått til ca kr 150 000. Dette er nødvendig å få på plass av HMS-hensyn for ansatte.

5. **Ny arbeidskirke ved Sjøskogen / Vinterbrosenteret**
Beboere i området drøfter underhånden muligheter for oppstart av kristent barne- og ungdomsarbeid i denne delen av bygda. Til dette er det ønskelig med lokaler, enten i et utvidet Vinterbrosenter eller i en ny arbeidskirke. Nordby menighetsråd har tidligere arbeidet med et forprosjekt til en framtidig kirke i Sjøskogen-området.

Menighetsrådet utfordres dessuten til å inngå samarbeid med skole og/eller handelsstand for å se på muligheten av å arrangere noen gudstjenester pr år i Sjøskogen-området.

6. **Stillinger**
Det er behov for å øke organiststillingen i Nordby med 20 prosentpoeng og kantorstillingen i Kroer med 10 prosentpoeng. Dette fordi aktiviteten på det kirkemusikalske felt har stor økning.
Det er et variert og godt kirkemusikalsk arbeid i alle tre menigheter, og samarbeidet med kulturskolen gir også økt aktivitet.

Vi ser dessuten at ønskene/kravene til særskilt musikk ved de kirkelige handlinger øker.

Dette medfører økt arbeidspress på de ansatte og gir i perioder mye ekstraarbeid.

I 2016 ble det innført brukerbetaling for enkelte tjenester i kirka. Det gjelder musikk som er utenfor det som ligger i liturgiens ledd i alterboka; preludering v/gravferder samt orgelsolo eller akkompagnement. De ekstra inntektene her ga rom for å øke stillingsressursen til kirkemusikk med 10 prosentpoeng, og det ble gjort i 2016.

3.3. Hovedformål 3: Kirkegårdene
Omfatter underkapittel 300 – Kirkegårder og 310 – Gravstell.

Bemanning:
- Kirkegårdsforvalter, 100 % stilling.
- Kirkegårdsarbeider, 50 % stilling.
- I tillegg engasjeres noen ungdommer hvert år som sommerhjelp.

Nøkkeltall:	**Ås**	**Nordby**	**Kroer**	**Sum**
Innbyggere pr 1.1.2016	**10 665**	**7 130**	**1 197**	**18 992**
Kirkegårdsarealer i dekar	25,7	10,5	4,1	40,3
Areal utvidet kirkegård	0	7,0	0	7,0
Antall begravelser i 2017	62	34	2	98
- derav kister	44	20	2	66
- derav urner	18	14	0	32
Kremasjonsprosent	29 %	41 %	0%	32 %
Antall gravplasser	4 000	1 000	455	5 425
Antall ledige graver pr.31.12.2016	ca 780	ca 30	ca 70	ca 880

Gravferdsloven krever at det til enhver tid er ledige graver for minst 3 % av kommunens befolkning. På våre tre kirkegårder er det nå ca 780 ledige graver, noe som tilsvarer ca 4,1 % av befolkningen. I Nordby er det regulert 7,0 dekar til utvidelse. Området er kjøpt opp og utvidelsen er opparbeidet i 2018.

Handlingsmål og ressursbehov

1. **Generelt for alle kirkegårdene**
   Gravfelt "tilrettelagt for muslimer" er opparbeidet på Ås kirkegård. Man anser at dette foreløpig fyller behovet for denne type gravfelt for fellesrådsområdet.

   "Navnet minnelund" blir nå anlagt på flere kirkegårder i Norge. Det er i løpet av 2015 utarbeidet tegninger for navnet minnelund for alle tre kirkegårder i Ås. Navnet minnelund ble etablert høsten 2016 på Ås kirkegård og i Nordby kommer den på plass høsten 2017. Kroer vil bli fullført i 2019.

   Verneverdig gravminne og gravutstyr blir tatt vare på. Kirkevergen ønsker å få utarbeidet en bevaringsplan for alle tre kirkegårder.

   Sikkerhet på kirkegårdene ivaretas, ved å påse at alle gravstøtter er tilstrekkelig sikret mot å velte.

   Maskinparken er gjennomgående god. Men det er et stort behov for å skifte ut den lille lastebilen snarest mulig.

2. **Ås kirkegård og bårehus**
   Den gamle delen av kirkegården er omkranset av store, gamle asketrær. Alle trærne får jevnlig ettersyn, men det bør snarest mulig avsettes et betydelig beløp til beskjæring og felling av enkelte skadede trær. Dette kommer fram i en rapport som ble laget i 2015.
   Når det gjelder kirkegården er det ikke behov for utvidelse her de første årene. Bårehuset på Ås kirkegård trenger imidlertid innvendig og utvendig rehabilitering.

3. **Nordby kirkegård og bårehus**
   Arbeidet med utvidelse av Nordby kirkegård er ferdigstilt i 2018.
   Bårehuset på Nordby kirkegård trenger innvendig oppgradering.

4. **Kroer kirkegård og bårehus**
   Rundt Kroer kirkegård ble det i 1987 satt opp et vakkert hvitmalt stakittgjerde. Dette krever mye vedlikehold – oppretting, vasking og maling. På litt sikt bør det byttes ut med tregjerde med samme utforming som vi har på Ås og Nordby. Dette står godt og krever minimalt vedlikehold.

5. **Betalingssatser – festeavgifter**
   Kirkevergene i Søndre Follo prosti, Vestby, Nesodden, Frogn og Ås, har arbeidet med å samordne prisnivået på festeavgiftene i de fire kommunene.
   Betalingssatser, gjeldende fra 1.1.2018, det er ikke planlagt endringer for 2019. Disse skal i hht Gravferdslovens § 21 fastsettes av kommunestyret.

Avgiftstype		Sats.
Festeavgifter pr. år:		
Kistegrav innen- og utenbygds		350
Urnegrav innen- og utenbygds		350
Navnet minnelund, innen- og utenbygds		175
Gravleggingsavgifter pr tjeneste:		
Gravlegging kiste utenbygds		7 000
Gravlegging urne utenbygds		1 500
Bruk av minnelund		
Urne m/navneskilt på navnet minnelund (for 20 år), innen- og utenbygds		5 000

3.4. Hovedformål 4: Andre kirkelige formål

Omfatter underkapittel 400–Andre kirkelige formål, 410–Trosopplæring, 420-trosopplæring Søndre Follo, 430–Prostidiakon

Bemanning:

- Ungdomsprest, 50 % stilling. Lønnsmidlene dekkes av Nordby menighetsråd + et årlig tilskudd på kr 200 000 fra Ås kommune. Denne stillingen er nå en del av kapellanstillingen i Nordby.
- Kateket, 100 % stilling. Lønnsmidlene dekkes av statlige trosopplæringsmidler.
- Trosopplæringskoordinator 10% stilling. Lønnsmidlene dekkes av Borg bispedømme.
- Prostidiakon 100 % stilling. Lønnsmidlene dekkes 50 % av Borg bispedømme og 50 % av de fire fellesrådene i Søndre Follo. Ås kirkelige fellesråd er vertsfellesråd for stillingen, og dekker sin del på 12,5 % av lønnskostnaden.

Beskrivelse av tjenester og aktiviteter:

Underkapittel 400 besto fram til 2012 av et årlig driftstilskudd, først til Nordby menighetssenter, senere fordelt mellom Nordby menighetssenter og Arbeidskirken i Ås.

Fra og med 2001 kom et inn en ny post prioritert stillingen som ungdomsprest i Nordby.
Stillingen ble opprettet i 1997, da med 50 %, men ble utvidet til 100 % fra mars 2002.
Den lønnes med innsamlede midler + et årlig kommunalt tilskudd på kr 200 000 fom 2006.

Underkapittel 410 gjelder trosopplæring. Nordby menighetsråd fikk i 2008 tildelt midler for å utvikle sitt prosjekt ”På vandring gjennom skaperverket”, og det ble da ansatt en kateket for å ivareta det daglige arbeidet i prosjektet. Kateketstillingen går nå inn i ordinært trosopplæring i hele fellesrådsområdet, primært i Nordby menighet.

Underkapittel 430 gjelder prostidiakon i Søndre Follo prosti. Stillingen ble opprettet i 2015, og
Ås kirkelige fellesråd har som vertsfellesråd arbeidsgiveransvar for stillingen. Den økonomiske forpliktelsen for lønn er delt mellom bispedømmerådet (inntil 50 %) og

de fire fellesrådene i Søndre Follo prosti deler på det resterende. Det innebærer at Ås kirkelige fellesråd finansierer 12,5 % av stillingen.

Handlingsmål og ressursbehov:

1. Fra og med 2014 er alle tre menighetene i Ås tildelt trosopplæringsmidler. Tildelingsbeløpet beregnes ut fra antall døpte 0-18 år, og det er et faktum at Ås kirkelige fellesrådsområde ikke får noen stor økning i årlig overføring sammenlignet med hva Nordby fikk som egen prosjektmenighet. Prester og råd har derfor det siste året hatt en gjennomgang av stillingsressursene spesielt i trosopplæringsarbeidet. Dette har medført noe endring av hovedansvarsområdet for enkelte stillinger, samt et større samarbeid for alle de ansatte. Vi mener vi med dette utnytter ressursene bedre, og vi får samlet fagmiljøet på en god måte.

2. Det er ønskelig å få inn en ny tilskuddspost: Arbeidskirken i Ås.
   Arbeidskirken eies og drives av Stiftelsen Ås arbeidskirke. Bygningen stod ferdig i 1985, og den ble oppført ved hjelp av innsamlede midler og stor dugnadsinnsats.

   Ås menighetsråd har valgt å legge ca 20 av de forordnede gudstjenestene til arbeidskirken hvert år. Beliggenheten på Rustadfeltet er god, kirken ligger nært der mange folk bor. Selve kirkebygget møter dessuten en annen del av befolkningen enn Ås kirke, spesielt barnefamilier og ungdom. Kirken bidrar dessuten til at kommunen nærmer seg den prosentandel sitteplasser i hht innbyggertall som vi skal ha – jfr Kirkelovens § 21.

   Inntektene for Stiftelsen består i dag av utleie og ofringer. I tillegg arrangeres det hvert år loppemarked noe som gir inntekt på rundt kr 250 000. Inntekten deles mellom arbeidskirken og Ås menighet.
   Årlige utgifter til strøm, renhold, forsikringer og avgifter er på ca kr 250 000.
   Det meste av vedlikeholdet er i alle år utført på dugnad. En ser nå likevel det er behov for et årlig drifts- og vedlikeholdstilskudd på kr 100 000.

3.5. Vedlikehold / rehabilitering

Etter vedtak i kommunestyret den 8.12.99 (sak nr. 99/02740) ble det opprettet konto
0.1480 – Rehabilitering, kirkelige formål, som blir tildelt kr 100 000 hvert år.

Disse midlene har vært år blitt brukt til planlagte og helt nødvendige utbedringer i de tre kirkene. Elektriske anlegg er utbedret, nye brannalarmsentraler er på plass og kirkene er malt. Dessuten har disse midlene blitt avsatt til delvis finansiering av oppussing i Ås kirke.

For 2018 prioriterer fellesrådet å avsette disse midlene på fond til utvendig maling Kroer kirke.

Handlingsmål og ressursbehov:

Kirkene er viktige kulturbygg for mange i Ås kommune. Det er gamle bygninger, og det er mange hensyn som må ivaretas når de skal vedlikeholdes. Alle de tre kirkene er dessuten listeført hos Riksantikvaren, og det innebærer at de er vurdert bevaringsverdige.
Det bes derfor om at den årlige bevilgning til rehabilitering økes fra kr 100 000 til kr 200 000. Dette fordi vi de siste årene har erfart at kirken har et stort etterslep med relativt kostnadskrevende rehabiliteringsprosjekter som det er viktig å få utført.

3.6. Investeringer – utenom rammen

1. **Kroer kirke**
   Rapport etter tilstandsregistrering av Kroer kirke avdekker store vedlikeholdsbehov. Kostnaden på dette arbeidet er stipulert til kr 2 000 000.

2. **Kirkeklokke i Ås kirke**
   Fordi den gamle klokka fra 1631 er ødelagt er det behov for å kjøpe en ny. Det er i løpet av 2017 og 2018 samlet inn 100 000 kr, det jobbes fremdeles med å samle inn midler, vi ønsker nå at kommunen kan bevilge de resterende midlene, om lag 100 000 kr slik at vi får på plass ny klokke.

3. **Automatiske klokkeringere og - lukeåpnere til alle tre kirkene**
   Dette er viktig å få på plass med tanke på HMS-tiltak for ansatte.

4. **Vedlikehold av gamle trær rundt Ås kirkegård**
   En ekstern rapport anbefaler oss å felle noen trær og beskjære de øvrige. Dette må gjøres av sikkerhetsmessige hensyn for besøkende og ansatte på kirkegården.

5. **Kroer kirkegård, nytt gjerde og rullestolrampe**
   En permanent rullestolrampe er viktig for å gjøre kirken tilgjengelig for alle.
   Og gjerdet rundt kirkegården trenger en grundig oppgradering.

Ny investeringsplan utenom rammene (stipulerte beløp i 1 000 kr og eks mva):

	2019	2020	2021	2022
Kroer kirke, reparasjoner, vinduer og maling*	2 000			
Kirkeklokke i Ås kirke**	200			
Kroer kirke, lukeåpnere		150		
Nordby kirke, automatisk klokkeringing		250		
Ås kirkegård, stell/felling av gamle trær			150	
Ås kirke, automatisk klokkeringer + lukeåpnere			500	
Kroer kirkegård, nytt gjerde				100
Kroer kirke, permanent rullestolrampe				350
Nordby kirke, nytt teppe i midtgang				100
Bårehus Nordby kirkegård, oppgradering				200
Bårehus Ås kirkegård, rehabilitering				500

** avsatt 2018, prosjekt utsatt til 2019*

*** egne innsamlede midler 100.000 kr satt av til formålet.*

3.7.Kutt og omprioriteringer

Formannskapet har vedtatt at de økonomiske rammene for etatene 2019-2022 er en videreføring av rammene for 2018-21, justert for lønns- og prisvekst. Alle etater må videre være forberedt på et beredskapskutt på 2 %.

Det er vanskelig å se hvordan vi skal klare et kutt på om lag 160 000 kr. Det vil fort gå ut over våre lovpålagte oppgaver som gravferd, vielser og gudstjenester. Da må vi også se på om det er redusert bemanning som kan bidra til å løse dette.

Ås kirkelige fellesråd jobber kontinuerlig med bl.a. disse kostnadsreduserende tiltakene:

- Antall gudstjenester og kirkelige handlinger er styrt gjennom hhv biskopens forordning og eksterne henvendelser. Vi må se på nye måter å løse deler av

oppgavene her, f.eks. elektronisk påmelding til dåp, standard gudstjenesteprogram m.m.

- Administrative oppgaver kan løses mer effektivt med nye dataløsninger. Dette er noe vi jobber med kontinuerlig.
- Økte festeavgifter vil dessuten gi høyere inntekter. Det er vanskelig å gi eksakte tall her fordi antall gravferder og dermed antall festede graver endres fra år til år. Men vi kan stipulere med en årlig økning på kr 75 000 med økte festeavgifter.

1. Fellesrådet oversender forslaget til driftsbudsjett for 2019 og ber Ås kommune om en rammeoverføring eks. kommunal tjenesteyting på kr 8 120 000, som er en videreføring av
   2018-nivå.
   Tillegg for lønnsøkning pr 1.5.18 og 2019 blir tildelt i etterkant etter at lønnsoppgjøret er gjennomført.

2. Rehabilitering og investering:
   a. Kirkene er viktige kulturbygg for mange i bygda. Det bes derfor om at den årlige bevilgning til rehabilitering økes fra kr 100 000 til kr 200 000. Dette fordi kirken har et etterslep av relativt kostnadskrevende rehabiliteringsprosjekter det er viktig å få utført.
   b. En av kirkeklokkene i Ås må skiftes ut. Det er samlet inn rett i overkant av 100 000 kr til ny klokke. Det er behov for ytterligere 100 000 kr for å få på plass ny klokke.

Investeringsbehov i perioden 2018-2022 (utenom tildelt ramme):	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Kroer kirke, reparasjoner, vinduer og maling*	2 000			
Kirkeklokke i Ås kirke**	200			
Kroer kirke, lukeåpnere		150		
Nordby kirke, automatisk klokkeringing		250		
Ås kirkegård, stell/felling av gamle trær			150	
Ås kirke, automatisk klokkeringer + lukeåpnere			500	
Kroer kirkegård, nytt gjerde				100
Kroer kirke, permanent rullestolrampe				350
Nordby kirke, nytt teppe i midtgang				100
Bårehus Nordby kirkegård, oppgradering				200
Bårehus Ås kirkegård, rehabilitering				500

** avsatt 2018, prosjekt utsatt til 2019*

*** egne innsamlede midler 100.000 kr satt av til formålet.*

Ås, 14.9.2018

_____

Kristine Thorstvedt (sign.)
kirkeverge

Ås kommune

Miljø, mangfold og muligheter